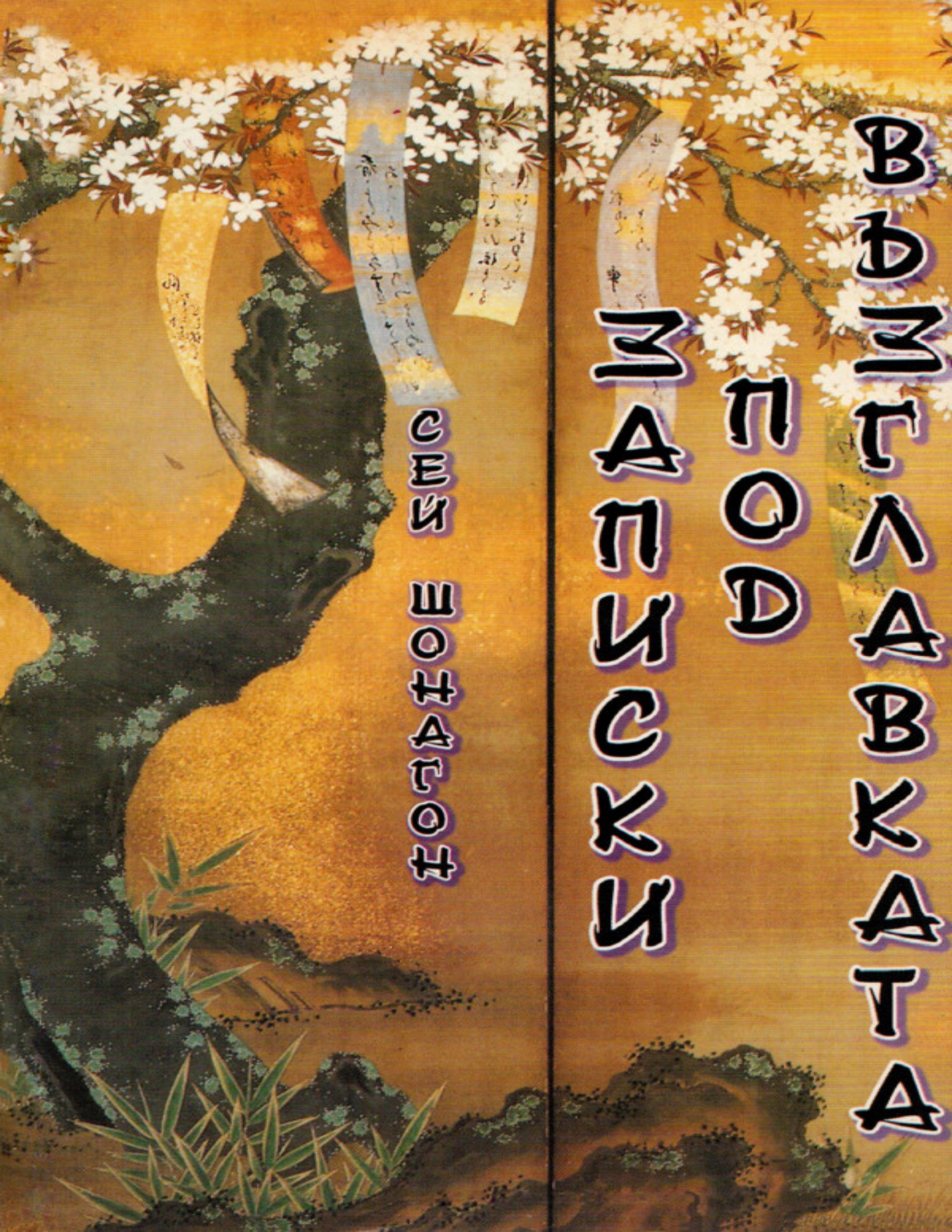

В
Ѣ
З
Г
Л
А
В
К
А
Т
А

П
О
Д

З
А
П
И
С
К
И

С
Е
И
Ш
О
Н
А
Г
О
Т

СЕЙ ШОНАГОН ЗАПИСКИ ПОД ВЪЗГЛАВКАТА

Превод: Цветана Кръстева

chitanka.info

Дори ако през периода Хейан (VIII-XII в.) бяха създадени само „Генджи-моногатари“ и „Записки под възглавката“, това пак щеше да бъде „златен век“ на японската литература.

„Записки под възглавката“ е уникална енциклопедия на онова време. „Писах за интересните неща в живота, за хубавите хора, които съм срещала; в записките ми има и много стихове; разказвала съм и за дърветата, за птиците, за насекомите...“ — обяснява самата Сей Шонагон и трябва да признаем, че нищо не е убягнало от наблюдателното ѝ око.

„Записки под възглавката“ (началото на XI в.) поставя началото на един много специфичен жанр в японската литература — „дзуйхицу“, което в буквален превод означава „следвайки четката“. Това великолепно произведение е съставено от самостоятелни разнородни глави (яп. „дан“), свързани произволно, в духа на „дзуйхицу“. Но както и да подредим епизодите, това няма да наруши целостта и дълбочината на произведението.

ЦВЕТАНА КРЪСТЕВА

СВЕТЪТ ПОД ВЪЗГЛАВКАТА

Казват, че дори ако през периода Хейан (VIII-XII в.) бяха създадени само „Генджи-моногатари“ и „Записки под възглавката“, това пак щеше да бъде „златен век“ на японската литература.

Самият период Хейан (наречен така по името на столицата Хейан — сегашното Киото) е своеобразно явление в историята на японската цивилизация. Страната се управлява от император — „пряк потомък на боговете“, а господстваща класа е родовата аристокрация, която притежава почти всички големи феодални владения *шоен*. Начело на олигархията е родът Фудживара — род на регентите и канцлерите, от който векове наред по неписани закони са били избирани съпругите на императорите.

Политическата хегемония и икономическата мощ създават отлични условия за аристократите да се занимават изключително с културното си развитие и самоусъвършенстване. Именно през периода Хейан се слага началото на национални културни явления, които тръгват от образците на древнокитайската литература, но преодоляват абсолютния ѝ авторитет и придобиват собствена значимост. Това е времето, когато се оформя обликът на японската литература, получила стимул от развитата китайска литература и от религиозно-философските възгледи на будизма, пренесени в Япония от Китай и Корея, но в същото време извираща от чисто японската душевност, шинтоистките религиозни вярвания и богатата устна народна традиция. През периода Хейан се формира поетичният вид *вака* („японска песен“, известен още като *танка* — „къса песен“); с „Такетори-моногатари“ и „Исе-моногатари“ започва развитието на японската проза; създават се специфично японски литературни жанрове — например лирическите дневници „никки бангаку“ и лирическите есеистични записки „дзуйхицу“, чието влияние върху японската литература може да се проследи до наши дни.

В религиозно-философско отношение литературата на периода Хейан се характеризира със своеобразен еkleктизъм. През V-VI в. от н.е. будизмът безпрепятствено навлиза в Япония и през средновековието оказва определящо влияние върху миросгледa на японците. Строго канонизираната система на будизма не среща съпротива от страна на националната японска религия шинтоизъм, която по онова време представлява амалгамна структура от вярвания, необединени със стриктни догми, и се свежда до два основни култа — култа към праотците и култа към природата. И все пак будизмът не успява изцяло да измести шинтоисткото светоусещане на японците, здраво вкоренено в тяхната психика. И до ден-днешен в японския бит двете религии съблюдават интересно „разделение на труда“ — ведрите обреди при раждане и женитба са във владенията на шинтоизма, а смъртта — в лоното на будизма. Този религиозно-философски еkleктизъм във възгледите на средновековните японци се изразява в наличието на окултни вярвания, съчетани с редица табу, ведно с будистката концепция за прережданията, обусловени от индивидуалната карма на всеки човек. В „Записки под възглавката“ например, за разлика от по-късните средновековни творби, преобладават епизодите, в които заклинателите прогонват нечистите сили и уроки с методите на магията или пък определят „забраните в посоката“, но в същото време е изразено благопочитанието към будистката Лотосова сутра, вярата в трите живота — предишен, сегашен и следващ, свързани чрез идеята за карма. Първичните шинтоистки вярвания, близки до естествената среда на човека, придават наивност и виталност на това произведение, а залегналите в него фаталистични будистки възгледи са доказателство за принадлежността му към средновековната литература. Своеобразното взаимодействие на шинтоизма и будизма определя и една от спецификите на хейанската литература — тя е лишена от дълбоката философия на старата китайска или индийска литература, няма мащабността на проблемите, характерна за тях, тъй че всепризнатата ѝ непреходна ценност очевидно трябва да бъде търсена другаде.

Ако се опитаме да определим с една дума същността на хейанската литература, това несъмнено ще бъде — естетизъм. По своя социален характер тя е изключително ограничена — най-тясно свързана с придворната аристокрация, начин на живот, светоусещане.

Нейният център е дворецът — свитите на императора и императрицата, знатните царедворци и придворните дами. Определяща черта на дворцовия живот е хедонизмът. От висотата на все още непоклатимото си политическо и икономическо господство придворните аристократи са могли да концентрират цялото си внимание в сферата на наслажденията, и то най-вече чувствените. Оста, около която се е движел животът в двореца, е била любовта — не само романтична — а женската красота е играела значителна роля. Интересно е да се отбележи обаче, че в средновековна Япония никога не е съществувал култът към прекрасната дама, характерен за европейското рицарство — нито дори през периода Хейан, а още по-малко по времето на зрелия феодализъм, където във военно-феодалния епос *гунки* повествованието е докрай „мъжко“ и е подчинено на проблема за воинската доблест и смелост. Жените в хейанския дворец са имали подчинена роля, която се е свеждала до изцяло допълнение към интериора. В най-добрия случай те са били само предмет за наслаждение.

Други обекти на естетическо възприятие са природата и всекидневният бит. Изострената възприемчивост към красотата на природата, vyplътена в литературата на ранното средновековие, е една от специфичните черти на японското изкуство и до наши дни. Очевидно тя е свързана с шинтоисткото обожествяване на природата, което отваря очите и душите на средновековните японци за незабележимия живот на всяка тревичка и клонка, мушичка и птица. Основно занимание в хейанското общество е грижата за градината, която била превърната дори в ценностен критерий за достойнствата на дадена личност.

Пиететът към съвършенството на природата определя и изключителната възискателност на хейанските японци към всекидневния бит. Всяка вещ от интериора е притежавала самостоятелна художествена ценност и се е вписвала хармонично в преливащото се пространство на лаконичната старояпонска архитектура. В „Записки под възглавката“ например ще срещнем многобройни описания на везани завески с елегантни шарки, щори, изплетени от свежи бамбукови клонки, рогозки с бели краища, украсени с черна бродерия. Или, с други думи, всяка, дори най-

незначителна подробност от бита е била съзнателно обмисляна в светлината на господстващите високо естетически критерии.

Голямо място в живота на хейанското общество заемат и различните празненства, свързани както с шинтоистки и будистки традиции, така и просто със смяната на годишните времена, като например началото на новата година и пролетта (според лунния календар на средновековна Япония годината започва в началото или средата на месец февруари и съвпада с идването на пролетта), петия ден от петия месец — празникът на перуниките и лятото — и други. Характерно за тези празненства е подчертаното внимание към зрелищната страна. В „Записки под възглавката“, където са описани много такива тържества, повече внимание се отделя на това как са били украсени колесниците, какви са били броениците на свещениците, как са били облечени участниците, отколкото на същността на самия обред.

Детайлно обмисляното — преди всичко в цветово отношение — облекло е друга важна черта на хейанския бит, доведена дори до абсолют. Строгата йерархия, характерна за средновековното общество, е била разпространена и в сферата на цветовете — на всеки придворен ранг е съответствал определен цвят, като лилавочервения е бил „висшият“ цвят на императорското семейство. В същото време цветовете на дрехите е трябвало да бъдат съобразени с годишните времена — не е било препоръчително например да се носят одежди в червен сливов цвят в края на пролетта, защото сливата цъфти в нейното начало, а ярките наметала на велможите са изглеждали нелепо през горещите летни дни, за които бил най-подходящ сиво-синият „хладен“ цвят. Друго важно изискване е хармонията на цветовете — и широките ръкави на придворните дами са имали особен естетически смисъл, защото в тях са се виждали, багрите на всички долни одежди и така е проличавало майсторството при тяхното съчетаване.

Между другото хейанските японци са носели толкова много дрехи, че съвременният читател навярно ще бъде смутен. Женският тоалет например се е състоял от следните елементи: леко долно кимоно *косоде*, широки и дълги панталони *нагахакама*, долна роба *хитое*, горна роба *учиги*, многокатова (най-малко петкатова) връхна роба *касанеучиги*, дълъг шлейф *мо* и различни пояси, коланчета, панделки, връзки и украшения за дългите до петите (а и повече) коси.

Като добавим, че парадните панталони *нагахакама* са били толкова дълги, че са се влачели по земята и дамите са ходели по тях, ще се учудим как изобщо са се движели. Но очевидно облеклото на хейанските японци, продиктувано не от практическо удобство, а от абсолютните естетически критерии, никак не им е пречело да се отдават на малко подвижните изящни занимания.

И така, средновековното японско общество от периода Хейан се характеризира преди всичко с хедонистичните си тенденции и свързания с тях естетизъм. Важното обаче е, че независимо от обстановката — сред природата или в императорския дворец — хейанските японци не са се обръщали към обекта на своето наслаждение директно, а чрез призмата на поетичното си светоусещане, в което именно се крие ключът към непреходната стойност на литературата от периода Хейан.

Своеобразната естетическа философия на средновековните японци ги кара да търсят неповторимото очарование на всяка вещ или природно явление, което те възприемат като тяхна скрита същност („моно-но аваре“) и се стремят да я изразят чрез словото, в чиято магическа сила котодама („душата на словото“) вярват още от най-стари времена. Това поражда своеобразен култ към художественото слово и поетическия образ, проникване на художественото слово в живота, взаимно обусловена връзка между живота и литературата.

Литературата и най-вече поезията е неразделна част от живота на хейанското общество; тя навлиза във всички сфери от неговия всекидневен живот. Членовете на това социално ограничено общество с развито литературно съзнание са прекарвали часове наред в беседи и дори ожесточени прения по достойнствата и недостатъците на изтъкнати образци от китайската класика и японската книжнина; всяка своя жизнена ситуация са оприличавали на познати епизоди от литературата, като са стигали дотам, че чрез насочени действия са се стремели към подобна връзка; дори всекидневното куртоазно общуване се е осъществявало с помощта на поезията и поетичното умение е било издигнато до нивото на основен ценностен критерий за отделната личност. Многобройните поетични антологии, създавани по заповед на императорите, свидетелстват както за изключителното разпространение на поезията, така и за огромната роля, която тя е

играела в обществото — нещо като официална държавна линия на една страна, търсеца своето историко-културно самоутвърждаване.

Наред с литературата хейанските японци са се отдавали и на други естетически занимания — може да се каже дори, че мнозинството аристократи не са се занимавали с нищо друго, освен с изкуство. Рисували са картини, свирели са на различни музикални инструменти — *кото*, *бива*, *хичирики*, флейта, — любували са се в храмовете на свещените шинтоистки танци кагура. Чисто японско изкуство е и приготвянето на ухайни благовония от треви и билки, по което в двореца са се провеждали специални конкурси. В „Записки под възглавката“ можем да открием и първообраза на по-сетнешното изкуство на цветята — икебана: „Откъсни току-що напъпила дълга вишнева клонка и я сложи във висока ваза. Това е по-изящно и по-красиво от букет цветя“.

Друго, специфично далекоизточно изкуство, много разпространено и в средновековното японско общество, е калиграфията — умението да се изпишат красиво с четка и туш свещените сутри или произведенията от китайската и японската класика. Това поражда и специални изисквания към хартията, чието производство от стари времена се оформя като един от най-ценените занаяти в Япония. Интересно е да се отбележи, че още през VI в. в Япония е бил познат ксилографският начин на печатане, но е бил използван само за будистките заклинания *дхарани*. Защо? Ако свещените книги на будизма — сутрите — са били преписвани на ръка с чисто религиозна цел — да се обезпечи щастливо прераждане в следващия живот — то очевидно литературните творби са били изписвани красиво, защото калиграфията е била неразделна част от процеса на писане, съществен елемент от художествената стойност на съответното произведение. Неслучайно тя е заемала и важно място в естетизираната ценностна система на хейанското общество — красивите задължително са пишели хубаво, а некрасивите — грозно.

Ограничена по своя социален характер, хейанската литература не създава нищо ново в областта на философията и развитието на човешката мисъл, но въпреки това се смята за връх в историята на японската литература и с пълно право влиза в съкровищницата на човешката цивилизация. Известният съветски литературовед академик Н. Й. Конрад заявява: „Тази литература е заобиколена с ореол на

«класичност» и всеобщо преклонение в Япония. Тя прави съвършено неотразимо впечатление и на съвременния европейец. Това, което е било създадено в Япония през тези четири столетия, и през XX век не е изгубило своята ценност — не само историческа, но и абсолютна.“

Очевидно разковничето на този привиден парадокс се крие в особеното естетическо възприятие на средновековните японци, проникнало във всички сфери на всекидневието, а оттам и в литературата, превръщайки се в неин основен художествен метод.

Обликът на литературата от периода Хейан се определя преди всичко от две основни произведения: „Генджи-моногатари“ и „Записки под възглавката“. Любопитна подробност — и двете са написани от жени, съответно — Мурасаки Шикибу и Сей Шонагон. Не противоречи ли това на всичко, казано дотук? Как същата тази хейанска жена, която според нормите на обществото е била само „предмет за наслаждение“, е могла да достигне върховете на зрялото творчество?

Литературоведите все още не са се справили докрай с тази загадка. Става дума за цяло литературно явление, известно в историята като „литература на женския поток“ („джорю бунгаку“). Наред с двата шедьовъра, които вече споменахме, към тази литература принадлежи жанрът на лирическите дневници („никки бунгаку“), известен ни от „Нечакана повест“ на Ниджо, и многобройните петстишия на всепризнатите поетеси, включени в различни антологии — Оно-но Комачи, Шикиши Найшинно и други.

Корените на това феноменално явление следва да търсим преди всичко в обществената структура на средновековното японско общество и социалната регламентация на културните сфери. През периода Хейан в употреба са били два езика — китайският и японският, и съответно два вида писменост — китайските йероглифи и японската сричкова азбука *кана*, създадена в продължение на няколко века въз основа на китайската йероглифика. Китайският език е бил официалният — на него се е водела държавната документация, всички чиновнически процедури, сиреч той е бил абсолютна привилегия на мъжката част от придворното общество. Само господата са имали право да четат и преписват свещените сутри на китайски език, да изучават китайската класическа литература. Предвид социално аргументираната престижност на китайския език образованите мъже

са пишели и собствените си литературни творби преимуществено на китайски. Били са издавани дори поетични антологии на стихове, написани на китайски език, като например „Вакан роейшу“ (началото на XI в.), където наред с китайските образци са поместени и стихове на японски поети. Това не означава, че мъжете не са познавали японската писменост и изобщо не са я ползвали. Тя им е била най-малкото необходима, за да общуват чрез петстишия със своите любими. Но те по правило не са я възприемали като нещо достатъчно сериозно, за да я използват за собственото си творчество. Обратната страна на това строго правило е, че на жените е било забранено да ползват китайската писменост. Никак не е било препоръчително благовъзпитаната придворна дама да познава китайската класика, а ако си позволи да цитира редове от известни стихотворения, е рискувала да наруши нормите на добрия тон и дори да изгуби неподправената си женственост. Обаче природата си е природа и по-будните момичета от знатните семейства са успявали да научат доста неща, подслушвайки занятията по китайски на своите братя, но веднъж влезли в двореца, е трябвало да прикриват майсторски знанията си. В „Записки под възглавката“ например са описани редица подобни критични ситуации, при които авторката трябва хем да не се посрами, че е невежа в китайската литература, хем да не се издаде, че познава китайския език и книжнина.

Ето защо, когато в резултат на естествения процес за създаване на национална писменост (японският език има съвсем различна структура от китайския) бива формирана сричковата азбука *кана*, жените от хейанската аристокрация са първите, които започват да я използват. Това се потвърждава и от факта, че не след дълго тази писменост получава наименованието „женска писменост“ („онна-те“).

Възникването на японската сричкова азбука *кана*, свързана с говоримия японски език, е повратен пункт в развитието на японската литература и съвсем естествено е жените, които създават своите произведения с тази писменост, да се окажат в позицията на новатори, истински изразители на традиционната японска душевност, продължители на богатата устна фолклорна традиция. Още по-закономерно е това явление на фона на стремежа към независима и силна държава със своя самородна култура, характерен за обществено-политическата и идейно-художествената ситуация през периода Хейан.

Потомството правилно е оценило историческата роля на хейанската литература в процеса на създаване и утвърждаване на самобитната японска култура, а оттам и огромната роля на писателките, които са успели в творбите си да превъзмогнат влиянието на китайската литература-образец и да изградят основите на своята национална литература.

Когато говорим за „литературата на женския поток“, следва да конкретизираме именно какви жени са пишели. Всички изтъкнати писателки от периода Хейан, а и от следващия — Камакура (XII-XIV в.), принадлежат към определена обществена прослойка — семействата на провинциални губернатори или не много високопоставени царедворци, тоест средата на родовата аристокрация. В японското литературознание дори съществува терминът „дзурьо-но мусме“ („дъщери на средно знатни дворцови чиновници“) за авторките на шедьоврите на хейанската литература и учените са на мнение, че произходът е една от най-важните психологически предпоставки за приобщаването им към художественото творчество. Подобно твърдение съвсем не е лишено от основание, още повече че се базира на конкретни факти. За разлика от обикновените жени средно заможните дами са имали възможност да развият у себе си усет към литературата и потребност да се занимават с нея, имали са и достатъчно свободно време. От друга страна, за разлика от най-високопоставените дворцови особи те са чувствали известна неудовлетвореност и дори „комплекс за знатност“, което ги е подтиквало към търсене на реализация по единствения възможен за тях начин — чрез литературата. Неслучайно например във всички лирически дневници, както и в „Записки под възглавката“, авторките не пропускат да споменат хвалбите по свой адрес, да внушат величието на бащите и дядовците си, чиято обществена и поетична слава по правило вече е заглъхнала.

Наред с всички обективни предпоставки за възникването на „литературата на женския поток“ във всеки конкретен случай важна роля играе субективният фактор — не всички жени от средната прослойка на привилегированата класа са писали добре, макар всички да са съчинявали стихове — през ситото на вековете е преминало само най-същественото от тази литература. Няма запазен нито един оригинален ръкопис — само по-сетнешни преписи, като при този

„естествен подбор“ са оцелели и „Записки под възглавката“, но за съжаление очевидно завинаги е забравено истинското име на тяхната създателка.

В двореца са я наричали Сей Шонагон. „Сей“ — това е първият йероглиф от името на нейния род Кийовара (йероглифите в японския език се четат по два начина — японски, отговарящ на съществуващите в езика думи за понятията, обозначени със съответния йероглиф, и квазикитайски — китайското четене на йероглифа, съобразено с особеностите на японската фонетика); „шонагон“ е дворцов ранг, означаващ „младши придворен съветник“. Тъй че, ако интерпретираме нейното име, ще получим „младши придворен съветник от рода Кийовара“. Всъщност този непростим пропуск не е изключение, а по-скоро практика. Завинаги са изгубени истинските имена на всички блестящи писателки от периода Хейан, определили облика на неговата литература. В най-добрия случай знаем някакво тяхно придворно име, съпроводено с дворцовия им ранг — като Мурасаки Шикибу или Идзуми Шикибу („шикибу“ — придворен ранг), други пък са останали в историята чрез имената на мъжките си роднини, като Мичицуна-но хаха („майка на Мичицуна“) и Такасуе-но мусме („дъщерята на Такасуе“), трети трябва да се задоволят само с придворния си ранг, както Ниджо например.

За щастие историците са изровили, макар и минимални биографични данни за Сей Шонагон, които ни позволяват да си представим в най-общи линии жизнения път на тази изключително своеобразна и нетипична придворна дама, създала едно също толкова нетривиално и специфично произведение.

Повечето от датите са изведени в резултат на съпоставка с известни личности, описани в нейната творба, затова понякога са приблизителни. Сей Шонагон е родена около 966 г. Принадлежи към род с богати поетични традиции и със слабо политическо влияние. Прадядо ѝ — Фукаябу — е бил включен в списъка на „тридесет и шестимата най-добри поети на периода Хейан“, а баща ѝ — Мотоске — е известен, освен като поет и като един от съставителите на поетичната антология „Госен вакашу“ (средата на X в.).

Сей Шонагон е шестото дете в семейството на Кийовара Мотоске, родена по времето, когато бащата е вече към шестдесетгодишен. Има четирима по-големи братя и една по-голяма

сестра (омъжена за брата на Мичицуна-но хаха — известната авторка на шедьовъра на лирическите дневници — „Кагеро никки“ — „Дневник на един ефимерен живот“). Поетичните традиции на нейното семейство, както и уроците по изящна словесност на четиримата ѝ братя изиграват важна роля за натрупването на богатата ѝ ерудиция и за формирането на творческите ѝ способности. Под ръководството на баща си тя прониква дълбоко в тайните на японското поетично изкуство, а подслушвайки занятията на своите братя, се запознава с китайската класика.

Някъде през 981 г. Сей Шонагон се омъжва за средно заможен човек на име Тачибана Норимицу и през следващата година ражда първото си дете — син, наречен Норинага. Бракът се оказва неудачен и не след дълго Сей Шонагон се омъжва повторно, но съвместният ѝ живот със своенравния и буен хубавец Фудживара Санеката трае още по-кратко.

В началото на деветдесетте години (най-вероятно през 993 г.) Сей Шонагон постъпва в свитата на императрица Садако. Започва най-съдържателната част от нейния живот, изпълнена с много преживявания и емоции, описана в неповторимите ѝ „Записки под възглавката“.

Както вече споменахме, действителните господари на страната през периода Хейан са били регентите и канцлерите от могъщия род Фудживара, които са могли дори да накарат „непослушните“ императори да абдикират.

На тринадесет-четиринадесетгодишна възраст Садако, господарката на Сей Шонагон, се омъжва за десетгодишния император Ичиджо, но властта по същество е съсредоточена в ръцете на нейния баща — канцлера Фудживара Мичитака, описан в „Записки под възглавката“ като ведър човек с непресъхващо чувство за хумор. Мичитака успява да омъжи и втората си дъщеря за тогавашния престолонаследник, но скоро заболява и предава властта в ръцете на големия си син Коречика. Не след дълго обаче бащата умира и започва жестока борба за господство между синовете — Коречика и Та-каие (Самми-но чуджо) и техния чичо — Мичинага, която се води с всички средства — от кървави боеве между слугите и телохранителите от двете враждуващи фракции до магически заклинания и проклетия. В крайна сметка побеждава Мичинага и за семейството на покойния

Мичитака, както и за приближените им, настъпват тежки дни. Провъзгласен е нов император и Мичинага омъжва за него дъщеря си — императрицата Акико. Някъде около 1000 г. Садако умира и Сей Шонагон напуска окончателно двореца.

Сей Шонагон постъпва в свитата на императрицата почти тридесетгодишна — доста напреднала възраст според тогавашните понятия. Това обуславя двойственото ѝ отношение към седемнадесетгодишната Садако — от една страна, се възхищава на младостта и хубостта ѝ, което е определящо за нейното отношение към господарката ѝ, но, от друга, макар по-прикрито, от висотата на своята ерудиция и натрупания жизнен опит тя си позволява да не приема безропотно всички нейни хрумвания, особено когато я засягат лично. В това отношение много показателен е епизодът със снежната планина.

Освен че е била по-възрастна, отколкото се е полагало за новопостъпила придворна дама, Сей Шонагон на всичко отгоре не е била и красива. Според разбиранията на хейанското общество, че „жените с грозни лица са достойни за съжаление“, това е било почти равносилно на трагедия. В своите записки Сей Шонагон отбягва този въпрос, но достатъчно доказателство е фактът, че тогавашните художници са я изобразили в гръб. Лишена от задължителното условие за една хейанска дама — физическата красота — тя вероятно е била изключително интересен човек, за да привлича най-знатните хубавци в двореца.

За сметка на своята външна непривлекателност Сей Шонагон е притежавала голяма съобразителност, наблюдателност и рядко срещано по онова време чувство за хумор. Това ѝ е позволявало да преценява отстрани дворцовия живот, без да пропуска най-незначителните прояви на фалш и демагогия, да открива смешното в различните прояви на суета, да пародира недостатъците на важните господа, убедени в своята безпогрешност. С хапливия си език тя си спечелва много врагове. „Най-страшното на този свят е да знаеш, че хората те мразят“ — започва една от главите в „Записки под възглавката“ и това звучи като дълбоко преживяна лична болка на самотен човек. Очевидно жените в двореца не са я обичали; мразели са я и повечето мъже, защото е успяла по един или друг начин да ги уязви, но малцината, на които е спестила униженията, са я уважавали и дори са търсели нейните съвети.

Показателна за неблагоприятната репутация на Сей Шонагон в двореца е характеристиката, дадена ѝ от Мурасаки Шикибу в „Мурасаки Шикибу никки“ („Дневник на Мурасаки Шикибу“): „Сей Шонагон говори за всичко многозначително и с важен израз на лицето. Пише наляво и надясно китайски йероглифи, но ако се загледаш внимателно, ще откриеш в нея безброй недостатъци. Хората, които се опитват на всяка цена да бъдат различни от останалите, в крайна сметка изглеждат по-неблагоприятно и от ден на ден поведението им се влошава. Тази дама открито демонстрира вкуса си и прекалява в търсенето на нещо интересно и хубаво («окаши») дори в най-досадните дреболии — това намалява усещането за скритото очарование на нещата («моно-но аваре») и води до повърхностно отношение към света. Подобни особи едва ли ги очаква добър край.“

Тази характеристика е много любопитен факт в историята на хейанската литература. За съжаление Сей Шонагон не е оставила никакво свидетелство за отношението си към Мурасаки Шикибу, но твърде вероятно е то също да е било крайно отрицателно. Двете са служили в свитите на различни императрици, при това от враждуващи лагери — победената императрица Садако и новата, императрица Акико, чиято изгряваща звезда навярно е окуражила Мурасаки Шикибу да критикува своята съперничка в литературата от позицията на политическата сила. Очевидно обаче корените на тази неприязън следва да търсим преди всичко в различните естетически възгледи на двете талантиливи писателки — свежата и ведра красота „окаши“, към която се стреми Сей Шонагон, е в дисхармония с търсената от Мурасаки Шикибу печална хубост „моно-но аваре“, скътана в скритата същност на нещата.

Времето — безпристрастният съдник на непреходните стойности — решава този спор между двете, като запазва произведенията им до наши дни, когато имената им се нареждат едно до друго на върха на ценностната стълбица на литературата от периода Хейан.

За съжаление обаче зловещото предсказание на Мурасаки Шикибу се сбъдва. След като напуска двореца около 1000 г., Сей Шонагон сключва поредния си несполучлив брак с някакъв провинциален чиновник, от когото ражда дъщеря на име Кома — бъдеща известна поетеса (очевидно поетичното майсторство се е предавало през поколение, защото самата Сей Шонагон не е била

толкова добра поетеса, колкото баща си и пралядо си). Скоро тя се разделя и с този си съпруг. Не е точно известно какво става с нея после, но преданията разказват, че след смъртта на братята си приема монашески сан и прекарва последните години от живота си в нищета и забвение. Датата на смъртта ѝ е неизвестна.

„Записки под възглавката“ (началото на XI в.) поставят началото на един много специфичен жанр в японската литература — „дзуйхицу“, което в буквален превод означава „следвайки четката“. Прието е в превод жанровото наименование да се дава като „есе“, но това е твърде условно, защото японските „дзуйхицу“ значително се отличават от европейската есеистична традиция. Очевидно стремежът да наложим механично рамката на европейския литературен процес върху японската литература е погрешен — трябва да приемаме явленията такива, каквито са, и да се опитваме да ги обясним в собствената им културна среда, като търсим аналогични, а не напълно адекватни процеси. Най-подходящо е да преведем „дзуйхицу“ като „лирически записки“ или „есеистични записки“, още повече че в литературната традиция думата „записки“ фигурира в превода на заглавията и на другите известни произведения от този жанр — „Записки от монашеската килия“ („Ходжоки“) на Камо-но Чомей, XII в., „Записки от скука“ („Цуредзурегуса“) на Кенко-хоши, XIV в.

Най-близо до „дзуйхицу“ стоят някои произведения от старата китайска литература — „Максимите“ на Ли Шанин (IX в.), многотомните записки на Хун Мей „Жун чжай суйби“ (XII в.), както и сборниците със смесено съдържание „бицзи“, възникнали през V-VI в. Сборници, включващи художествени и документални откъси („пхесол“), има и в средновековната корейска литература (XII-XIV в.). Известна аналогия може да бъде направена и с творбата на Теофраст „Характери“, но при всички тези случаи става дума не за един и същи жанр, а за аналогичен тип на художественото мислене. „Дзуйхицу“ са специфично японско литературно явление, подчинено на „асиметричната“ естетика на средновековното японско изкуство.

Специалистите изтъкват следните жанрово определящи характеристики на „дзуйхицу“: аморфност — произведенията са съставени от разнородни композиционно-тематични елементи; разпокъсаност — отделните елементи не са обединени от обща фабула; достоверност — повествованието се опира на реални факти,

събития и явления; смяна на гледната точка — позицията на разказвача невинаги съвпада с позицията на главния герой.

„Записки под възглавката“ не е оригинално авторово заглавие — дадено е значително по-късно, подобно на много други творби от хейанската литература, но е подсказано от самия текст. „Соши“ на японски език е „записки“, „но“ частица за притежание, а „макура“ в буквален превод означава „възглавка“.

Според историческото повествование от началото на XI в. „Ейга-моногатари“ („Сказание за славата“) през периода Хейан са съществували многобройни лични записки, които са били наричани „макура-но соши“. Обяснението за това заглавие се крие в особените възглавки, които са използвали хейанските японци. Те са били дървени и често дори с чекмеджета, в които изисканите дами и господа са криели най-интимните си вещи, включително и личните си записки. Постепенно названието получава такова разпространение, че последната дума отпада и остава само „макура“. В този вариант се среща и в последната глава на „Записки под възглавката“, в която Сей Шонагон разказва как помолила императрицата да ѝ даде подарената бяла хартия „за моята възглавка“ и така започнала да пише. Очевидно именно тези думи са определили избора на заглавието през по-късните векове, макар произведението на Сей Шонагон далеч да надхвърля рамките на обикновените лични записки.

„Записки под възглавката“ са своеобразна енциклопедия на своето време. „Писах за интересните неща в живота, за хубавите хора, които съм срещала; в записките ми има и много стихове; разказвала съм и за дърветата, за птиците, за насекомите...“ — обяснява самата Сей Шонагон и трябва да признаем, че наистина нищо не е убягнало от наблюдателното ѝ око. Диапазонът на нейните интереси е невероятно широк — от пищните ритуални тържества до флората и фауната на Япония, от пикантните дворцови истории до наименованията на реки, планини, гори...

Цялата тази огромна информация е събрана в около триста глави (броят им варира в различните преписи), най-късите, от които са само

едно-две изречения, а най-дългите — десетина страници. Условно тези разнородни глави може да обединим в три големи групи: 1) номинативно-дескриптивни, към които спадат обясненията на различните географски наименования, сутрите, будите, китайските и японските литературни образци и т.н.; 2) есеистично-екземплярни — към тях причисляваме различните типични ситуации, както и многобройните епизоди от рода на „Досадни неща“, „Омайни неща“, „Неща, от които те побиват ледени тръпки“, „Неща, които карат сърцето да бие силно“; 3) автобиографични — те са най-дълги и в тях писателката разказва случки от своя живот в двореца.

Най-интересни са главите от втора група. В тях авторката достига най-голяма степен на художествено обобщение и те получават общочовешка значимост. За осъществяването на своята цел Сей Шонагон използва различни начини. Тя или изрежда отделни случки, въз основа на които извежда общото жизнено правило, или пък започва с универсално твърдение, след което го конкретизира, сиреч служи си и с дедуктивния, и с индуктивния метод. В третия вид подобни епизоди тя дава директно готовата типична ситуация, която е толкова синтезирана, че може да послужи за сюжет на новела или дори повест.

Споменахме вече, че „Записки под възглавката“ са съставени от самостоятелни разнородни глави (яп. „дан“), свързани произволно, „следвайки четката“. Дори автобиографичните епизоди не следват хронологическата последователност. Твърде съмнително е дали по-късните преписи — единствените, с които разполагаме — са спазили реда на оригинала. Съществува дори версия, че листовете са били разпилени, а после събрани съвсем безразборно. Но както и да подредим епизодите, това няма да наруши целостта на произведението, защото тя не се постига чрез стриктна композиционна структура. Свързващото звено на тези толкова неравномерни съставни части е естетическата категория „окаши“.

В речника на старояпонския език са дадени следните значения на „окаши“: 1) радостно (посрещам); 2) интересен, забавен; 3) душевен и хубав; 4) мил; 5) прекрасен и изискан; 6) смешен; 7) странен. Третото и петото значение са илюстрирани с примери от „Записки под възглавката“ като случаи на най-типична употреба. „Окаши“ — това е свежата и ведра красота, първичната радост от живота, неуморимият интерес към всичко, което става наоколо, търсенето на прекрасното

във всяка живинка и тревичка. Колко се различава от „мо-но-но аваре“ — скритата същност на нещата, обвита с воала на тъга и тайнственост — естетическата категория, върху която е изграден другият шедьовър на хейанската литература — „Генджи-моногатари“. Можем да кажем, че докато в „окаши“ е по-силен шинтоисткият елемент, „мо-но-но аваре“ има по-ярко изразена будистка основа. Философски повърхностната хейанска литература наистина има какво да каже в областта на естетиката!

По-горе споменахме, че последователността на главите в „Записки под възглавката“ може да бъде променяна произволно, без това да повлияе на цялостното възприятие на творбата. Две глави правят изключение — последната, в която е обяснена историята на създаването на записките, и първата, която е програмна за естетическото кредо на авторката. Тази първа глава е христоматийна за съвременните японци, изучава се като образец по изящна словесност.

„Напролет — изгревът... Лете — вечерта... Наесен — залезът... Зиме — утринта...“ — чрез лаконичните безглаголни изречения, върху които е изградена цялата глава, се постига висша степен на образност; това е блестящ образец за естетическа сугестивност.

В „Записки под възглавката“ често се срещат и стихове, но за съжаление Сей Шонагон не е много добра поетеса. Нейните петстишия са по-скоро остроумни, отколкото образно-емоционални; в тях нерядко се среща такава игра на думи, която поставя преводача в мат. Очевидно именно такава поезия е допадала на Сей Шонагон, защото по този принцип са подбрани и чуждите стихотворения в нейните записки.

Всеки превод на класическо произведение е въпрос на интерпретация, на индивидуално „прочитане“ на оригинала. В своя превод се опитахме да предадем най-важното — виталната красота „окаши“, да запазим шеговития, а понякога дори заядлив тон на Сей Шонагон, която с чувството си за хумор няма равна в „литературата на женския поток“. Постарахме се да спестим на читателите ненужните затруднения — във връзка с непонятните имена на безкрайните елементи на тоалета, с непознатите географски места, със заплетените латински названия на неизвестни у нас птици, насекоми и растения, за да запазим интересното, за да изкристализира общочовешката същност на тази художествена енциклопедия на периода Хеман. Съществуват

няколко десетки преписа на „Записки под възглавката“, направени от хора с различни вкусове, принадлежащи към различни епохи. Само за периода от края на XIX — началото на XX в. са били открити двадесет. За най-достоверни обаче се смятат следните четири: „Санканбон“ (XII-XIII в.), „Ноинбон“ (средата на XIV в.), „Сакаибон“ (XVI в.) и „Маедабон“ (втората половина на XIII в.). Понастоящем почти няма авторитетно японско издателство, което да не е публикувало собствен коментиран вариант на това произведение.

По препоръка на специалистите от Японския национален център по литература настоящият превод е направен по изданието на „Кадокава“, което се базира върху преписа „Санканбон“, но при необходимост използва и трите други. От своя страна ние също не се доверихме напълно само на това издание, а при съмнение се обръщаме и към някои други.

Цветана Кръстева

1–50

1. НАПРОЛЕТ — ИЗГРЕВЪТ

Напролет — изгревът.

Първите лъчи светлина очертават върху небосвода белите планински върхове, а над тях аленее тънка ивица облаци.

Лете — нощта.

Не само когато изгрява луната или в мрака искрят безброй светулки, хубаво е дори когато само тук-там проблясва светулка или вали дъжд.

Наесен — залезът.

Щедрото слънце се приближава към планинските върхове и враните политат към гнездата си — по три, по четири, по две. А нейде високо в небесата чезне върволица диви жерави и изпълва сърцето с тъга и омая. А щом залезе слънцето — гласът на вятъра и песните на цикадите.

Зиме — утринта.

Не ще и дума, че е хубаво, когато вали сняг или бял скреж сковава всичко наоколо. Ала дори да няма сняг и скреж, пак е мразовито и сутрин бързаш да запалиш печките и разнасяш въглища и съчки по коридора. Зима е — усещаш го ясно! А към обед студът постепенно омеква и някак неусетно въглените в огнището се превръщат в бяла пепел.

2. ХУБАВО ВРЕМЕ

Хубаво е през първия месец, през третия, четвъртия и петия, през седмия, осмия и деветия, през единадесетия и дванадесетия месец. Всеки месец от годината има своя хубост.

Прекрасен е новогодишният ден, когато в синьото небе трепти воал от омара. Всички са нагиздени и засмени от сърце; молят се за благоденствието на Негово Величество и за собственото си щастие. Колко е хубаво!

Обичам и седмия ден, когато събираме стръкчета току-що поникнала млада трева там, където снегът вече се е стопил. Колко е странно, че можеш да видиш тревички дори на най-неочаквано място — зад оградата на двореца!

От провинцията с красиви колесници пристигат благородниците, за да наблюдават Празника на белите коне^[1]. Колесниците влизат през Средната порта, подскачат, когато минават прага, а дамите вътре се блъскат една в друга — понякога дори гребенчетата от косите им падат и се чупят. Забавно е да гледаш как всички се смеят.

Спомням си едно посещение в двореца за Празника на белите коне. Пред външната Южна порта бяха застанали гвардейци на стража. Те бяха взели лъковете на слугите, които ни съпровождаха, и плашеха конете, като опъваха тетивите. Надникнах в двора през една пролука в оградата — там достолепно се разхождаха придворни дами от най-високи рангове. Какви честити особи! Шестват покрай деветкатовите палати, сякаш цял живот са прекарвали в тях! Точно тогава дворцовите слуги минаха неочаквано близо до колесницата, в която седях, и можах да разгледам лицата им. Някои бяха напудрени толкова неумело, че ми стана дори неприятно — имах чувството, че гледам изпръхналата черна земя в двора, по която тук-там са останали парцали сняг!

Конете, водени от дворцовите слуги, бяха доста буйни — изправяха се на задните си крака и цвилеха. Изплашено се отдръпнах навътре в колесницата и повече нищо не видях.

А колко е хубаво на осмия ден от първия месец, когато се поднасят дарове на Техни Величества! Всички се суетят, бързат, дори тропотът на колесниците се чува сякаш по-силно от обикновено.

На петнадесетия ден поднасят на Негово Величество празнична каша каю^[2].

В домовете на благородниците дамите внимателно крият зад гърба си бъркачките за кашата и дебнат да натупат някого. Ала трябва хубавичко да се оглеждат, за да не бъдат изненадани самите те. Много е забавно наистина! Предпазливостта в крайна сметка не помага да избегнеш удара. Всички се смеят и се радват на сръчността на сполучилата, освен, разбира се, жертвата, която се чувства доста неловко.

От една година млад благородник посещава дома на новата си съпруга^[3]. И ето, на петнадесетия ден от първия месец той се приготвя да посети двореца, за да поднесе дарове. А една от дамите — във всеки дом има и такава, която все се разпорежда — се крие в ъгъла с бъркачка в ръка. Другите я забелязват и започват да се подсмивват, но тя им прави знаци: „Шт, мълчете!“ И само младата господарка си седи спокойно, без да забелязва нищо. В този миг дамата с бъркачката се спуска към нея: „Ах, трябва да взема нещо оттук!“, издебва сгода и я тупва по гърба. Всички до една избухват в смях. Усмивва се и младият благородник, а невестата дори не помръдва — само страните ѝ леко порозовяват. Колко е трогателно това!

Понякога дамите се налагат с бъркачки не само помежду си, но се хвърлят да удрят и господата.

Кой как посреща тези удари? Някои дами например страшно се ядосват и започват да проклинат онези, които са ги ударили. Мисля, че прекаляват — нали всичко е на шега!

Дори в двореца — това тържествено и церемониално място — през този ден настъпва суматоха и всички забравят добрия тон.

А колко е забавно да наблюдаваш какво става в двореца в деня, когато се раздават дворцовите рангове и санове^[4]! И сняг да вали, и лед да е сковал всичко наоколо, чиновниците от четвърти и пети ранг

не пропускат да дойдат с молебствени писма. Младозите се държат наперено и самонадеяно, но онези, чиито глави вече са побелели, търсят съчувствието и закрилата на влиятелните царедворци. Посещават знатните придворни дами и надълго и нашироко им говорят за собствените си достойнства. Горките! Дори не подозират как се подиграват след това с тях младите красавици.

„Ходатайствайте за мен пред Негово Величество!“ — молят се чиновниците и е добре, ако успеят да получат желанния ранг! Ала колко жалко е, когато надеждите им не се оправдаят...

На третия ден от третия месец слънцето грее най-ярко. Тъкмо тогава цъфтят прасковите! А тихата прелест на върбите! Колко е красиво! Харесвам върбите, когато клонките са напъпили и младите листенца са още свити като копринени буби в своите пашкули. Широко разлистените дървета са неприятни за гледане. Всички цветове са хубави до мига, в който се разтворят!

Откъсни току-що напъпила дълга вишнева клонка и я сложи във висока ваза. Това е по-изящно и по-красиво от букет цветя. Ако в такъв ден те посетят Техни Величества или някой друг от императорското семейство — особа с одеяние в цветовете на вишната, под което се подава бяла роба — и седнете заедно до вазата ей така, за да си поговорите, обхваща те най-благостно чувство.

То е още по-силно, ако се случи наблизко да прелети птичка или пеперудка. Каква мила главица има!

Колко е хубаво по време на празника Камо^[5] през четвъртия месец! Листата на дърветата са все още крехки и свежозелени и не покриват плътно клоните. Денем, когато ни облаци, ни пролетна омара закриват ясното небе, то сякаш трепти! А привечер, щом падне лека вечерна мъгла, или пък нощем — каква прелест се крие в далечните гласове на кукувиците, толкова тихи, че за миг не вярваш на ушите си.

Щом наближи празникът, все по-често виждаш забързани хора да разнасят насам-натам небрежно увити в хартия топове плат — старо злато със зелено или пък индиговосиньо с аленочервено. Тогава можеш да видиш одежди в най-непривични окраски — някои

преминават от бяло към наситени тъмни цветове, други са с преливащи се нюанси от един и същи цвят, а трети — съвсем неравномерно боядисани.

Непълнолетните девойки вече са измили и подредили косите си в очакване на празника, но продължават да ходят с обикновените си дрехи, които понякога са дори износени и измачкани. Още нищо не е приготвено, а те само се суетят и подвикват на слугите: „Скъсани са ми каишките на чехлите! Погрижете се за подметките на сандалите ми!“ Ала в мига, когато облекат празничното одеяние, същите тези капризни девойчета стават важни и тържествени и пристъпят начело на шествието бавно и благочестиво като монахини. Колко много се вълнуват! Трогателно е да наблюдаваш как техните майки, сестри, лели вървят до тях и оправят дрехите им.

[1] Празникът на белите коне е бил заимстван от Китай през 834 г. по времето на император Нинмей, като първоначално е бил известен с китайското си наименование — Празник на светлосините коне. Конят е бил почитан като животно на слънцето, а светлосиньото — като цвят на пролетта. Провежда се на седмия ден от първия месец по лунния календар (всички дати в книгата са дадени по лунния календар, според който годината започва някъде от началото на месец февруари), когато на двора пред императорския дворец извеждат двадесет и един отбрани жребца от императорските конюшни (три пъти по седем; седем — магическо число). В основата на ритуала стои поверието, че който види коне в началото на годината, ще бъде здрав през цялата година. От началото на X век този празник бива преименуван в Япония на Празник на белите коне — очевидно под влияние на шинтоисткото възприятие на белия цвят като цвят на чистотата. Всъщност самите коне са били сивкави с черно-бели гривви. ↑

[2] Петнадесетият ден от първия месец — празник в двореца, когато се вари специална каша, наречена *каю*. Съществувало е поверие, че ако удариш някоя дама с точилката от кашата, ще роди мъжко чедо. ↑

[3] В хейанското общество е съществувала полигамия. Жените са живеели при родителите си или в отделни къщи, а мъжете са ги посещавали, когато пожелаят. Често обаче на старини са се събирали заедно. ↑

[4] Придворните рангове са били осем, като най-висок е бил първият. ↑

[5] Празникът Камо — шинтоистки ритуал, който се провежда два пъти годишно: през четвъртия и през единадесетия месец. В деня на празника се организират церемониални шествия до храма Камо (на север от императорския дворец) и пищни зрелища. Очевидно това е бил един от любимите празници на Сей Шонагон, защото се споменава често в нейните записки. ↑

3. ЕДНИ И СЪЩИ НЕЩА...

Едни и същи неща могат да звучат по различен начин. Речта на монасите, мъжката и женската реч... А в речта на простолюдието винаги има излишни думи.

4. КОЛКО Е ТЪЖНО, КОГАТО ЛЮБИМИЯТ ТИ СИН...

Колко е тъжно, когато любимият ти син стане монах! Всъщност за роднините това е радостно събитие, понеже той ще се моли за тяхното спасение, ала околните го смятат за безчувствен и така и се отнасят към него. Монасите преживяват с най-оскъдна храна, не им е позволено дори да се наспят. Съвсем естествено младите монаси проявяват любопитство към различни неща. Но ако се случи да погледнат към жена, просто така, без никакъв умисъл, всички сърдите ги укоряват.

Още по-тежка е съдбата на монасите-заклинатели. Те ходят на поклонение в Митаке, Кумано и други свещени планини, а това съвсем не е леко! Когато за някого се разнесе славата, че има чудотворна сила, започват да го търсят отвсякъде и той няма нито миг покой! Случва се да го повикат при тежко болен и той с всички сили се мъчи да прогони злите духове и уроки, а с тях — и болестите. Накрая, напълно изтощен, задремва от изнемога, ала веднага се намира някой да измърмори: „Тоя пък монах само спи!“ Подобни забележки сигурно са много обидни за монаха-заклинател и мога да си представя какво му е на душата!

Така е било някога. Сега животът на монасите, изглежда, е станал по-добър.

5. В ОЧАКВАНЕ НА НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО...

В очакване на Нейно Величество старшият съветник от деловодството Наримаса издигна над Източната порта покрив върху четири колони^[1]. Оттам внесоха паланкина на императрицата, а ние, придворните дами, пристигнахме с колесница пред Северната порта. Не се виждаше никой и понеже се надявахме, че колесницата ще спре направо пред верандата, не положихме грижи за външния си вид, дори не подредихме косите си, разрошени от дългия път. За беда обаче нашата колесница с палмови листа се оказа твърде голяма за тази порта. Трябваше да слезем и да вървим пеша към дома по пътеката, застлана специално за нас. Ужасно неприятно положение, но нямаше какво да правим. На всичко отгоре гвардейците ведно с прислугата се наредиха отстрани на пътеката и най-подробно ни разгледаха. Какъв срам!

Побързах да съобщя на Нейно Величество за случилото се, а тя каза: „Нима човек трябва да се гласи само за пред външните хора?! Защо сте се отпуснали така?“ — „Да, но господата от вашата свита вече са свикнали с нас и твърде добре ни познават, тъй че, ако полагаме прекалени грижи за себе си, може би тъкмо обратното, няма да бъде израз на добър тон! — опитах се да възразя. — И кой би могъл да допусне, че в такъв представителен дом вратите ще са толкова тесни! Ще му натрия носа на този Наримаса, щом го видя!“

Тъкмо в този миг отнякъде се появи Наримаса, подаде под завеската камък за разтриване на туш, хартия и рече: „Предайте тези неща на Нейно Величество!“

„Уважаеми, вие сте непоносим човек! Бива ли портите в дома ви да са толкова малки?!“ — нахвърлих се върху него, но той хитро се измъкна: „Всичко в моя дом е съобразено с положението ми!“ — „Чудесно, но казват, че имало и такива, които изградили високи порти пред малките си къщи!“ — не се предавах, а той рече: „Невероятно! Та вие говорите за Юй Динго^[2]! Мислех, че освен старите буквояди вече никой не знае за него! Аз самият се сетих само защото на времето бях поел Пътя на учението и имам известни познания.“ „Пътят ли? Честно

казано, вашият път бе доста неравен и често се спъвахме по рогозките, дори се случваше някоя от нас да падне“ — продължих да го хокам. „Сама разбирате, валеше дъжд и навярно пътеката се е поизровила! Но вашите нападки наистина нямат край, тъй че разрешете ми да се оттегля, преди да ги подновите!“ — каза Наримаса и набързо се измъкна.

„Какво се е случило? Защо Наримаса изглеждаше така смутен?“ — запита Нейно Величество, а аз отвърнах: „Нищо особено. Разказах му само как колесницата ни не можа да мине през портата.“ След тези думи се прибрах в женските покои.

Вътре заварих няколко млади дами. Чувствахме се доста изморени и скоро се унесохме в дрямка... Стаята ни бе в Източната част на дома. Бяхме сънени и никой от нас не забеляза, че вратата към вътрешните покои не е затворена. Стопанинът на дома обаче знаеше всичко.

Не след дълго някой откряна вратата и извика с неприятен дрезгав глас: „Мога ли да вляза?“ Бе дръпнал вратата на около пет педи и свещите зад завеската очертаваха силуета му. Забавно! Наримаса не би си позволил нищо подобно при други случаи, но очевидно сега беше събрал кураж, защото Нейно Величество пребиваваше в дома му. Събудих една млада дама до мен и ѝ казах: „Погледни натам! Някакво странно лице се подава зад вратата!“ Тя се обърна и се разсмя. „Хей, кой е там? Това са женски покои!“ — провикнах се и в отговор чух: „Извинете за безпокойството, госпожо. Аз съм стопанинът на дома и бих искал да поговоря с вас.“

„Доколкото си спомням, преди малко ставаше дума за вашата порта, а не за вратата към женските покои, която сте отворили!“ — подхвърлих, а Наримаса смутено отвърна: „Тъкмо за портата исках да поговорим. Ще разрешите ли да вляза при вас?“

При тези думи една от младите дами възкликна: „Невъзможно! Да ни види в този вид!“ „Ах, вие не сте сама! Чувам и други гласове!“ — измърмори Наримаса, затвори вратата и си тръгна смутено. Прихнахме да се смеем зад гърба му. Щом е имал веднъж смелостта да отвори вратата, би трябвало веднага да влезе в стаята. Какви са тези молби — „Ще разрешите ли да вляза?“?! Какво очаква — да го поканим най-учтиво?

На следващата сутрин се явих пред Нейно Величество и ѝ разказах подробно за среднощната случка. „Невероятно! — възкликна с усмивка тя. — Не е такъв човек! Навярно е бил дълбоко впечатлен от разговора с теб и това му е дало сили да потърси стаята ти. Много си жестока към него. Искрено го съжалявам!“

Веднъж Нейно Величество поръча на Наримаса да се погрижи за одеянието на девицетата от свитата на принцесата и той попита: „Ваше Величество, в какъв цвят да бъдат одеждите върху долните роби *акоме*?“ Всички се изсмяха на невежеството му. „А приборите за младата принцеса не бива да са големи като тези за възрастните. Най-малко ще ѝ подхождат мънзърки чашки върху мънзърко подносче“^[3] — продължи Наримаса, а аз казах: „И девиците, облечени с «одежди върху долните роби *акоме*», така чудесно ще държат това «мънзърко подносче»!“, но императрицата веднага се намеси: „Хайде, престани! Не бива да се заяждаш прекалено с Наримаса! Той е много честен и искрен!“ Дори когато кори някого, Нейно Величество е толкова прекрасна!

Тъкмо се занимавах с някаква съвсем неотложна работа, когато дойдоха да съобщят: „Съветникът Наримаса ви търси и казва, че трябва непременно да говори с вас.“ — „Какво ли още ще измисли, та да му се смеем! — подхвърли Нейно Величество и заповяда: — Хайде, върви да чуеш!“

Прекъснах работата и се приближих към щорите. „Знаете ли, побързах да разкажа за разговора ни на брат си и той така дълбоко се впечатли, че пожела при първа възможност да се срещне с вас и да побеседвате спокойно!“ — сподели Наримаса. Не каза нищо повече. Мислех, че ще спомене нещо за неочакваното си среднощно посещение и сърцето ми развълнувано биеше, но той премълча за това и си тръгна с думите: „Надявам се в най-близко бъдеще да ми отделите малко повече време!“

Когато се върнах при Нейно Величество, тя попита: „Каква беше целта на това специално посещение?“ Предадох дума по дума нашия разговор, а придворните дами насмешливо подхвърлиха: „Нямаше никакъв смисъл да я безпокои заради такава дреболия! Можеше съвсем спокойно да ѝ го съобщи, когато тя се върне в покоите си.“ Горкият Наримаса! За сетен път стана за смях, но Нейно Величество веднага го защити: „Престанете! Наримаса се е почувствал щастлив от високата

оценка на брат си и е искал час по-скоро да зарадва и Сей Шонагон! Той държи много на мнението на брат си!“ Нейната загриженост за престижа на Наримаса бе направо трогателна!

[1] Епизодите в записките не са подредени в хронологическа последователност. Даденият епизод се отнася към края на описания период. През осмия месец на 999 г. императрица Садако се премества в имението на Наримаса, който ѝ остава верен дори след неблагоприятната промяна в двореца. Преместването се налага от факта, че Садако е била бременна, а според тогавашните вярвания раждането е трябвало да стане далеч от двореца, за да не го оскверни.

↑

[2] Става дума за известна история, разказана от китайския летописец Бан Гу (32–92 г.) в „История на ранната ханска династия“. Някакъв човек заповядал да построят в имението му висока порта, защото вярвал, че потомците му ще се издигнат до върховете на дворцовата йерархия. Синът му — Юй Динго — наистина станал министър, но Наримаса очевидно бърка бащата и сина. Още по-странно е, че Сей Шонагон, която минава за изключително ерудирана дама, не схваща грешката. ↑

[3] Става дума за първата дъщеря на императрицата — принцеса Осако, родена през 996 г., която е била заедно с майка си в имението на Наримаса. Наримаса е обрисован като простодушен добряк, който не се ориентира правилно в сложния дворцов етикет и често се изразява по доста нелеп начин. Така например в този епизод той не може да се сети за думата *кадзами* — късо наметало — и говори за „одежди, които се слагат върху долните роби *акоме*“. Освен това в престараването си употребява диалектна дума за „малък“ — „чусей“ вместо „чиисаки“, и с това предизвиква Сей Шонагон да се подиграе с него. ↑

6. ЛЮБИМАТА КОТКА НА ИМПЕРАТОРА...

Любимата котка на императора бе удостоена с пети дворцов ранг. Величаеха я с името „госпожа Мьобу-но Омото“ и се радваше на най-висшето благоразположение на Негово Величество^[1].

Веднъж Ума-но Мьобу — нейната гувернантка — с ужас забелязала, че котката се е настанила на края на верандата и спи навън. „Що за маниери! — укорила я. — Веднага да се приберете вътре!“, но госпожа котката не благоволила да я послуша и продължила най-спокойно да се припича на слънце. Ума-но Мьобу решила да я сплаши, та занаяпред да слуша, и викнала на кучето Окинамаро: „Окинамаро, къде си? Я захапи тази непослушна глезана Мьобу-но Омото!“ Окинамаро обаче не схванал шегата и съвсем на сериозно се хвърлил върху котката. Тя се изплашила и се шмугнала зад завесите във вътрешността на дома.

Тъкмо по това време Негово Величество закусвал в страничната стая и госпожа котката врхлетяла направо върху него. Той я взел на ръце, погалил я и поръчал веднага да се явят при него придворните Тадатака и Наринака. „Този отвратителен пес Окинамаро да бъде пребит и заточен на острова на кучетата. Веднага!“ — заповядал императорът и всички се хвърлили да гонят злощастното животно.

Сетне Негово Величество се обърнал към Ума-но Мьобу с думите: „Отсега нататък ще трябва да потърся услугите на някой друг! Не бих могъл да ви се доверявам повече!“ — и я изгонил.

От този миг Ума-но Мьобу се страхуваше дори да се мерне пред императора. А какво се случи с кучето? Гвардейците най-сетне го хванаха и го изгониха на улицата.

„Колко ми е мъчно за него! — въздъхнах. — Като си помисля само как същият този пес най-тържествено шестваше на третия ден от третия месец с венец от върбови и цъфнали сливови клонки, препасан с пояс от вишнев цвят!“ Другите придворни дами също му съчувстваха. „Спомнете си как винаги стоеше на двора, докато Нейно

Величество се хранеше! Сега ще ни липсва!“ — подхвърли една дама и всички се натъжихме.

След три-четири дни някъде по обед чухме дълго жалостиво скимтене. Какво ли може да бъде? — ослушахме се, а кучетата от двора веднага побързаха да видят какво става.

Скоро дотича една слугиня и каза: „Ужасно! Двама господа налагат някакво куче. Казват, че се върнало, въпреки че било заточено от Негово Величество, и сега ще го пребият до смърт!“ Така разбрахме, че това е Окинамаро. Двамата господа бяха Тадатака и Санефуса — наредих да им кажат да спрат. Ала междувременно кучешкият вой секна и пратеникът се върна с новината: „Песът е издъхнал и са го изхвърлили на улицата!“ Всички се наскърбихме.

Привечер се появи някакво куче с покъртителен вид — цялото бе в подутини, тресеше се и едва-едва се влачеше, сякаш не виждаше.

„Дали пък не е Окинамаро? Наскоро тук не се е веснало подобно куче!“ — предположи някой и всички започнаха да му викат: „Окинамаро! Окинамаро!“ Песът обаче не помръдна и помислихме, че навярно все пак не е Окинамаро. „Доведете госпожа Укон!“ — намеси се Нейно Величество и когато госпожата дойде, я попита: „Каж ми, мила, това Окинамаро ли е?“ Госпожа Укон се замисли и отвърна: „Наистина прилича на него, но странно защо не идва, като го викам. По-рано веднага се хвърляше към мен, щом чуеше гласа ми. Май е друго куче. А и нали съобщиха, че Окинамаро е пребит до смърт и трупът му е изхвърлен на улицата! Не вярвам да е оживял, след като са го налагали двама яки мъже!“ При тези думи Нейно Величество неволно потръпна и притвори очи, ужасена от спомена за случилото се.

Свечери се и дадохме на кучето да яде, но то не се докосна до храната. Тогава окончателно решихме, че не е Окинамаро, и го оставихме на мира.

На следващата сутрин в зори отидох в покоите на Нейно Величество, за да участвам в подготовката на сутрешния ѝ тоалет, и както държах огледалото пред нея, забелязах на двора снощното куче. „Горкият Окинамаро! Много ми е мъчно за него! Като си помисля само, че са го пребили до смърт, сърцето ми се свива от мъка! В какво ли ще се прероди в следващия живот^[2]? Представям си как се е чувствал, когато са го биели!“ — неволно промълвих и изведнъж най-

неочаквано кучето на двора се разтrese и започна да лее потоци сълзи. Учудването ни не знаеше граници. Значи, това все пак е Окинамаро! Снощи е мълчал и се криел, защото го е било страх! Толкова ми домиля! „Окинамаро!“ — повиках го и кучето жаловито се приближи. Нейно Величество грейна от радост.

Веднага дойде госпожа Укон и императрицата подробно ѝ разказа всичко. Вдигна се голям шум и вестта стигна до ушите на императора, който не след дълго се появи в покоите на Нейно Величество. „Невероятно! Как е възможно една неразумна твар да страда толкова дълбоко!“ — промълви с невярваща усмивка той.

Скоро надойдоха и дамите от свитата на Негово Величество и всички започнаха да викат Окинамаро. Кучето вече се беше поуспокоило и подскачаше пъргаво при всеки повик. „Погледнете колко е подута муцуната му! Трябва да го лекуваме!“ — възкликнах, а дамите наоколо не можеха да му се нарадват: „Колко е хубаво, че все пак си призна кой си! Ах, ти!“

По едно време Тадатака, който бе отзад в кухнята и навярно бе чул за какво говорим, се приближи и попита: „Казват, че Окинамаро се е върнал? Дайте да го видя!“ — „Но моля ви се, имате грешка! Това куче съвсем не е Окинамаро! Защо ще го гледате!“ — категорично възразих, а Тадатака отвърна: „Както и да е! Рано или късно аз все пак ще го спипам! Не можете вечно да го криете!“

След този случай Окинамаро бе помилван от императора и отново зае своето достойно място в двореца. Но и до ден-дневен, колчем си спомня за него в онзи миг — пребит и стенец — сърцето ми се къса от болка. И как само се разплака, когато чу състрадателните ми слова! Като човек!

[1] По онова време котките са били рядкост в Япония и са били почитани като странни животни, докарани от Китай. В този епизод очевидно става дума за една прословута котка — любимка на императора Ичиджо, която се споменава и в други произведения от онова време, например в дневника на Фудживара Санесуке. ↑

[2] Според будистката религиозно-философска концепция животът се състои от три взаимносвързани звена — предишен, сегашен и следващ живот. Това в какво ще се прероди даден човек или животното зависи от неговата индивидуална карма (санскр. — дхяна

„деяние“), сиреч от постъпките му през предишния живот. В конкретния случай презряната смърт на кучето Окинамаро не му вещае нищо хубаво за следващия живот. ↑

7. ОБИЧАМ ПЪРВИЯ ДЕН ОТ ПЪРВИЯ МЕСЕЦ И ТРЕТИЯ ДЕН ОТ ТРЕТИЯ МЕСЕЦ...

Обичам първия ден от първия месец и третия ден от третия месец, когато времето е ясно.

През петия ден от петия месец може да е облачно, но през седмия ден от седмия месец, дори по пладне да има облаци, привечер небето трябва непременно да се проясни, за да изплува ярката луна и да заблестят звездите^[1].

Хубаво е, когато през деветия ден от деветия месец рано призори заръси дъжд и по хризантемите заискрят капчици роса, като покривало от влага, а въздухът се насити с нежното им благоухание. Харесва ми и когато дъждът спре, ала небето все още е навъсено и ти се струва, че всеки миг може да завали отново.

[1] През нощта на седмия ден от седмия месец се празнува празникът Танабата — празник на влюбените звезди Пастирът и Тъкачката (Алтаир и Вега). През цялата година те са разделени от Млечния път и се виждат само през тази нощ, когато свраките правят мост през Млечния път. Дългоочакваната среща обаче няма да се състои, ако небето е облачно, и нещастните звезди ще трябва да чакат чак до идната година. ↑

8. ОБИЧАМ ДА ГЛЕДАМ КАК ДВОРЦОВИТЕ САНОВНИЦИ...

Обичам да гледам как дворцовите сановници, получили повишение, възнасят своята благодарност на Негово Величество. Дългите им шлейфове се влачат далеч зад тях, когато застанат пред височайшата особа с таблици в ръце^[1]. А колко е приятно да наблюдаваш ритуалните благодарствени танци!

[1] Таблиците, направени от дъска или от слонова кост, са били тесни и дълги около тридесет сантиметра. Придворните са ги държали в дясната си ръка по време на различни церемонии — първоначално на тях са били написани правилата за провеждане на съответната церемония или пък някакви заповеди на императора, но постепенно загубват практическото си значение и се превръщат в задължителен атрибут на церемониалното облекло. ↑

9. ОТСКОРО ДВОРЦОВАТА СТРАЖА СЕ НАМИРАШЕ В ИЗТОЧНАТА ЧАСТ НА ДВОРЕЦА...

Отскоро дворцовата стража се намираше в източната част на двореца, но по навик продължавахме да я наричаме „северна стража“.

Недалеч от караулните помещения се извисяваше огромно дърво. „Интересно, колко ли е високо?“ — възхищавахме се често, а гвардейският капитан Наринобу веднъж подхвърли: „Трябва да го отсечем до корен и да го поднесем на Негово Преподобие Джочо за ветрило! Много ще му приляга!“

Не щеш ли, скоро Джочо бе избран за игумен на храма Ямашина и тъкмо когато се яви в двореца да изкаже своята благодарност, на пост беше същият този Наринобу. Джочо изглеждаше дори по-грамаден от обикновено, защото бе обул високи дървени сандали. Когато си отиде, попитах Наринобу: „Какво стана? Защо не дадохте на Негово Преподобие ветрилото, за което споменахте тези дни?“ Той се засмя и рече: „Непоносима сте! Нищо не забравяте!“

Интересно, навярно оттогава е тръгнал изразът: „Всекиму своето: на високия човек голяма роба, на дребния човек малка роба!“

10. ПЛАНИНИ^[1]

Планина Огура.

Планината Касс — „Дай ми назаем!“. Планината Микаса — „чадър“. Планината Конокуре — „засенчена от дървета“. Планината Иритачи — „врязана дълбоко“. Планината Васуредзу — „Не забравяй!“. Планината Суе-но мацу — „последната пиния“...

А планината Катасари — „свенливка“, що за планина е тя?!

Планината Ицувата — „Ах, кога?“. Планината Каеру — „Ще се върна!“. Планината Ночисе — „Ще се срещнем пак!“.

Планината Асакура — „храм на утрото“. Нима ще я подминеш равнодушно?!

И планината Охире е чудесна. Дали защото напомня за танцьорките на празника Ивашимидзу?

Прекрасна е и планината Мива — „три пръстена“.

Планината Тамуке — „Протегни ръка“. Планината Мачикане — „дългоочаквана“. Планината Тамаса-а — „бисерни склонове“. Планината Миминаши — „без уши“.

[1] Първата глава от така наречените „географски наименования“ — планини, реки, езера, заслони и т.н. Подбрани са било заради определеното място, което заемат в установената поетична традиция, или заради интересните си наименования, които понякога оформят дори своеобразен диалог. ↑

11. ПАЗАРИ

Пазарът Тацу — „дракон“. Пазарът Сато.

Пазарът Цуба. Посещават го всички поклонници в храма Хаседера и така той се свързва с богинята на милосърдието Каннон. Сърцето тегли към него.

Пазарът Офуса. Пазарът Шикама. Пазарът Асука.

12. ПЛАНИНСКИ ВЪРХОВЕ

Върховете Юдзуруха, Амида, Иятака — „извисяващ се“.

13. РАВНИНИ

Равнината Мика. Равнината Ашита — „утре“. Равнината Соно.

14. ПРОПАСТИ

„Пропастта на ужаса“ Кашико. Интересно, в какви мрачни дълбини на душата е надникнал онзи, който я е назовал така?

Пропастта Хаирисо — „Не влизай!“. Кой кого ли е искал да предупреди?

Пропастта Аоиро — „синьо-зелена“. Какво изискано име! Достойно за одеянието на велможа.

Пропастта Какуре — „Скрий се!“.

Пропастта Ина — „Не!“.

15. МОРЕТА

Морето Мидзууми — „пресноводно“.
Морето Йоса. Морето Кавафучи.

16. ИМПЕРАТОРСКИ ГРОБНИЦИ

Гробницата Угуису — „славей“.

Гробницата Кашиваги — „дъб“.

Гробницата Аме — „небе“.

17. РЕЧНИ БРОДОВЕ

Шикасуга — „Наистина!“.

Коридзума — „Не помъдрых от мъките на любовта“.

Бродът Мидзухаши — „воден мост“.

18. ДВОРЦИ

Дворецът Тамацукури — „ясписов дворец“.

19. ГРАДЕЖИ

Портата на Лявата гвардия. Дворецът Ниджо. И двореца Ичиджо го бива. Дворецът Сомедоно.

Хубави са и дворците Секайин, Сугавара-но ин, Ренсейин, Кан'ин, Судзакуин, Оно-но мия, Кобай, Ага-та-но идо, Тосанджо, Кохачиджо, Коичиджо.

20. В СЕВЕРОИЗТОЧНИЯ КРАЙ НА ДВОРЕЦА СЕЙРЬОДЕН...

В североизточния край на двореца Сейрьоден на вратата към северните покои е нарисувана необикновена картина: бурно море и странни същества с неестествено дълги ръце и крака.

Вратата, която води към вътрешните покои, рядко се затваря и затова тази картина е почти винаги пред очите ни. Щом я погледнем, избухваме в смях.

Бе пролетен ден. На верандата в голяма ваза от зеленикав китайски порцелан бяхме сложили няколко цъфнали вишневи клонки, дълги около шест-седем педи. Бяха така натежали от цветовете, че се спускаха чак отвъд верандата към земята.

По пладне пристигна старши придворният съветник Коречика^[1] с връхна роба в „цветовете на вишната“, с тъмнолилави парадни панталони от везана коприна, а отдолу се подаваха краищата на многокатовото му леко кимоно в бяло и аленочервено.

По това време императорът се намираше в покоите на Нейно Величество, тъй че господин Коречика се настани на дървената площадка пред вратата и започна да докладва нещо на своя господар.

Зад щорите седяха придворните дами. Бяха една от друга похубави с изящните си одеяния — розово-бели в „цветовете на вишната“, лилави като глицинията, златистожълти като цъфнали планински храсти. Парадните им наметала небрежно се свличаха от раменете. Краищата на дългите им ръкави се подаваха под щората и се стелеха по пода.

По едно време откъм гостната се разнесе тропот на крака — слугите чевръсто разнасяха подноси с ястия. От време на време се чуваше само: „Ей, дръпни се! Направи ми път!“, а сетне гласовете отново секваха.

Бе хубав пролетен ден — тих и безоблачен.

Най-сетне дрънченето на кухненските съдове заглъхна и слугите обявиха, че обедът е поднесен. Господин Коречика придружи императора до гостната, а после се върна на верандата с вишневите клонки.

Малко след това зад завесата се показва Нейно Величество и всички ние, дамите от свитата ѝ, почувствахме такова искрено възхищение, че за миг забравихме грижите си, а господин Коречика започна да декламира старото стихотворение:

*Дори да променят лика си светъл
и слънцето, и ясната луна,
там в планината Мимуро
във вековете ще пребъде...*

„Съвсем на място! — помислих си с одобрение. — Нека наистина пребъде във вековете светлият лик на моята господарка^[2]!“

Преди още слугите да съобщят на царедворците, че може да изнасят подносите, императорът се завърна в покоите на Нейно Величество.

„Разтрий туша!“ — заповяда ми Нейно Величество, но аз прехласната наблюдавах императора и работата никак не ми спореше.

Нейно Величество прегъна няколко пъти бял лист хартия и ни каза: „А сега нека всяка от вас напише по едно старо стихотворение! Каквото си спомните!“

Смутих се и не знаех какво да правя. „Кажете ми какво да напиша!“ — потърсих помощ от господин Коречика, който седеше зад щората, но той ми отвърна: „Трябва сама да решите! И то по-бързо! Не е подходящо един мъж да се намесва в този момент!“

Нейно Величество ни подаде туша и отново ни подкани: „Хайде, не се бавете! Напишете първото, което ви дойде наум! Ако щете дори «Нанивадзу^[3]»!“

Божичко, колко се развълнувах! Цялата пламнах от смущение.

Старши придворните дами също не изглеждаха на себе си. Написаха набързо няколко стихотворения за пролетта и вишневия цвят и ми предадоха листа с думите: „Хайде, сега е ваш ред!“

Спомних си следното стихотворение:

*Незабелязано годините отминаха
и старостта косите посребри...
Но мъка и печал забравям,
щом зърна теб, о, вишнев цвят!*^[4]

Измених само последния ред, като написах „о, господарю мой“. Накрая Техни Величества прочетоха най-внимателно стихотворенията. „Исках да изпитам вашата съобразителност“ — обясни Нейно Величество, а императорът ни разказа следната случка:

„Веднъж императорът Ен’ю^[5] заповядал на своите царедворци: «Нека всеки от вас напише по едно стихотворение!» Те посрещнали с нежелание заръките му и дори се опитали да се оправдаят, че уж почеркът им не бил красив, ала императорът бил непреклонен: «Не ме интересуват нито вашите почерци, нито дали стихотворенията са подходящи за сезона.»

Нямало що да сторят и започнали да пишат.

Сред тях бил и сегашният канцлер — тогава на длъжност придворен съветник от трети ранг. Той си спомнил любовното стихотворение:

*Прииждат в бяг неудържим
към бреговете на Идзумо
вълна подир вълна...
С копнеж, помисли и чувства
към тебе, мила, се стремя*^[6].

Написал го, като изменил последния ред — «към господаря се стремя».

Императорът останал много доволен.“

Цялата плувнах в пот от смущение. „Не вярвам по-младите дами да са написали много удачни стихотворения — помислих си с безпокойство — аз все пак имам опита на годините! А те, макар да знаят много стихотворения, сигурно са объркали всичко от стеснение!“

След това Нейно Величество взе един препис на поетичната антология „Кокиншу“ и започна да чете началото на стиховете, като ни караше да продължим. Не зная какво ни беше станало, но не можехме да се сетим дори за стихотворения, които си повтаряхме всеки ден!

Госпожа Сайшо например успя да си спомни едва десетина стихотворения. Звучи невероятно за такъв познавач на поезията като нея.

Другите се представиха още по-зле. Изкарваха горе-долу по пет-шест стихотворения, а после започваха да кършат ръце и да повтарят: „Ах, за нас е голяма чест, че самата вие задавате въпросите!“ Колко недостойно, ако си бяха признали, че не се сещат!

Когато никоя от нас не можеше да си спомни последните редове от стихотворението, Нейно Величество го прочиташе до края.

„Наистина! Как можахме да го забравим?“ — вълнуваха се дамите.

Мнозина бяха преписвали по няколко пъти „Кокиншу“, но все пак това съвсем не означава, че са могли да запомнят всички стихотворения.

След като свършихме, Нейно Величество ни разказа следната история:

„По времето на император Мураками^[7] в двореца имало една дама на име Сен'юден — дъщеря на Левия министър.

Още от малка тя запомнила заръките на баща си: «Дъще, за да станеш истинска знатна дама, трябва да се научиш на три неща. Първо — да пишеш красиво. Второ — да свириш така хубаво на *кото*, че никой да не може да се сравни с теб. Трето — да научиш стихотворенията от всичките двадесет свитъка на антологията „Кокиншу“. Това е много важно!»

Девойката последвала съветите на баща си и скоро нейната слава стигнала до ушите на император Мураками. Веднъж, когато съблюдавал пречистване от мирската суета^[8], той взел със себе си препис на «Кокиншу» и застанал зад завесата в покоите на Сен'юден. Необичайното му поведение доста я смутило, но скоро разбрала неговия замисъл.

Императорът разтворил ръкописа и започнал да я пита: «Кое е това стихотворение? Кой го е написал? През коя година, кой месец и по какъв повод?» Устроил ѝ тежко изпитание.

Мога да си представя колко се е вълнувала госпожа Сен'юден. Какъв срам, ако сбърка!

Императорът повикал две-три дами, които разбирали от поезия, и ги накарал да броят верните отговори на госпожа Сен'юден.

Колко ли щастлива се е чувствала в този тържествен миг, че е избрана за най-първа сред първите!

Какви ли стихотворения не избирал императорът, как ли не се мъчил да я затрудни... Госпожа Сен'юден начаса издекламирвала последните редове и не направила нито една грешка.

Но императорът не се предавал. Искал на всяка цена да я накара да сбърка. Така прочели десетте свитъка. Най-сетне той капнал и трябвало да се признае за победен. От умора веднага заспал. Минало доста време. Изведнъж се събудил и казал: «Не, няма да се предам толкова лесно! Да продължаваме!» Страхувал се, че ако оставят другите десет свитъка за следващия ден, госпожа Сен'юден ще има време да ги прегледа още веднъж.

Заповядал да донесат свещи и продължили чак до сутринта. Ала каквото и да я питал, госпожа Сен'юден отговаряла веднага. Така и не могъл да я победи. Няма що — накрая императорът трябвало да се примири с поражението. Изморен се прибрал в покоите си, а придворните побързали да съобщят на Левия министър за случилото се. Щастливият баща не можел да си намери

място от радост. Веднага поръчал богослужения в няколко храма, а той самият се обърнал с лице към императорския дворец и започнал да се моли за благоденствието на своята дъщеря.“

Щом Нейно Величество свърши, императорът възкликна: „Великолепно! Не зная дали бих могъл да издекламирам подред дори стихотворенията от три-четири свитъка!“, а Нейно Величество каза замислено: „Да, в миналото всички са познавали добре поезията! Дори най-обикновените хора. За съжаление подобно нещо е рядкост напоследък.“

Ние, дамите от свитата на императора, и всички, които бяха удостоени с честта да чуят разказа на Нейно Величество, бяхме дълбоко развълнувани и оживените разговори още дълго не стихнаха.

[1] Син на канцлера Мичитака, сиреч брат на императрица Садако. ↑

[2] Стихотворение от XIII свитък на поетичната антология „Маниошу“ (VIII в.) — първата поетична антология в Япония. ↑

[3] Стихотворението „Нанивадзу“ се споменава в предговора към поетичната антология „Кокиншу“ (905 г.) като образец на поетичната форма *вака* („японска песен“), известна още като *танка* („къса песен“). С него са започвали посвещаването в поетичното майсторство. ↑

[4] Стихотворение от I свитък на антологията „Кокиншу“. Сей Шонагон променя в него последния стих съобразно ситуацията. Подобни поетични игри са били много разпространени в хейанското общество, защото в тях е изпъквала ерудицията на участниците. ↑

[5] Император Ен'ю — баща на император Ичиджо, управлявал страната от 969 до 984 г. Приема монашески сан, за да може синът му да наследи престола. ↑

[6] Стихотворение от Фудживара Йошифуса, включено в поетичната антология «Кокиншу». ↑

[7] Император Мураками е управлявал страната от 947 до 967 г. ↑

[8] «Пречистване от мирската суета» — шинтоистки обичай, според който в определени дни от годината е трябвало да седиш вкъщи, да не приемаш гости, да избягваш всевъзможни забавления, да

не се докосваш до получените писма, да не ядеш блажно, за да се «пречистиш» и така да умилостивиш боговете. ↑

21. ДОСТОЙНИ ЗА ПРЕЗРЕНИЕ СА ОНЕЗИ ДАМИ...

Достойни за презрение са онези дами, които не лелеят планове за бъдещето, а, верни на съпружеския си дълг, се потапят в дрямката на своето семейно благополучие. Добре ще е всяка девойка от знатно потекло да бъде въведена в дворцовото общество, да опознае живота, да послужи в свитата на някой знатен благородник.

О, колко омерзителни са онези господа, които гледат осъдително на придворните дами! Е, не че нямат никакво основание, но... Наистина, пред кого ли не показват лицето си придворните дами? Пред височайшите императорски особи, пред Висшите дворцови благородници, велможите от пети, четвърти ранг и всякакви други господа. И може ли придворната дама да избегне например срещите с дамите от свитата си, с роднините, дошли на посещение от провинцията, с обикновената прислуга или дори с най-презрените слугинки, които мият нечистотиите и не струват пукнат грош!

Кой знае, може би господата са избавени от подобни срещи? Но едва ли напълно — поне ако са в двореца.

Нищо чудно тогава, че когато някоя придворна дама се омъжи, съпругът външно ѝ отдава необходимите почести, но дълбоко в душата си смята, че тя е изгубила неподправената си хубост. И все пак колко е честита, ако я изберат в дворцовата свита и я канят за различни тържества в двореца или когато бъде определена да участва в празника Камо!

Но и онези придворни дами, които след женитбата се отдават на семейството и остават вкъщи, са не по-малко честити. По време на празника Госечи^[1], когато провинциалните управници изпращат дъщерите си в двореца, тези дами няма да се посрамят. Те знаят дворцовите обичаи и сами ще подготвят девойката. Така ще заслужат уважението на околните.

[1] Празникът Госечи се провежда в средата на единадесетия месец, когато самият император присъства на танците на отбраните девойки от знатни родове. ↑

22. ТЯГОСТНИ НЕЩА

Куче, което скимти през деня.

Бамбукова мрежа за ловене на риба през пролетта.^[1]

Аленочервено сливово одеяние през третия или четвъртия месец.

Пастир, останал без волове.

Родилна стая, в която е умряло новороденото.

Огнище без огън.

Знатен учен, който има само дъщери.

Спираш в нечий дом, поради „забрана в посоката“^[2], а стопанина го няма. Колко е досадно, когато това се случи в първия ден на пролетта!

Получаваш писмо от провинцията без никакъв дар. И онези, които чакат писма от столицата, сигурно се надяват на подаръци. Но в писмата от столицата има поне интересни новини за светския живот и това е достатъчно.

Най-старателно и красиво пишеш някому писмо и с нетърпение очакваш отговор. Вече би трябвало да пристигне, защо ли се бави, вълнуваш се, когато най-сетне слугата идва и с думите: „Господата не бяха у дома си“ или: „Господата съблюдават религиозно отрешение и не могат да приемат писмото“ връща собственото ти писмо, и то в какъв вид — все още е завързано или навито на руло, но от разнасянето по пътя се е изпомачкало, разкривило, а тушът се е размазал. Колко тъжно и тягостно!

Или изпращаш колесница на някого, който е обещал непременно да те посети, и нетърпеливо го очакваш. Чуващ тракането на колесницата, решаващ, че гостът е пристигнал, и бързаш да го посрещнеш, но виждаш, че кочияшът вече разпряга колесницата. „Какво се е случило?“ — питаш, а той отговаря: „Господата няма да дойдат днес. Отишли са другаде!“ — и отвежда воловете в обора.

А колко е тягостно, когато в нечий дом все очакват младия благородник, взел за жена дъщеря им. Най-сетне разбират, че е станал любовник на знатна придворна дама — какъв срам, каква тъга!

Бавачката те оставя „за малко“ и цял ден никаква я няма. Бебето плаче, чудиш се как да го успокоиш и изпращаш да я повикат бързо, а тя отговаря: „Днес повече няма да дойда!“ Това е не само тягостно, но направо възмутително.

А как се чувства младият благородник, недочакал любимата си?

Цяла нощ тръпнеш в очакване на някого и призори чуваш леко потропване на вратата. Сърцето ти забива силно и питаш кой е. Не ще и дума колко ужасно се чувстваш, когато чуеш името на друг!

Заклинателят със сериозно лице се зарича да изгони злите духове. Дава чудотворните пискюли на помощника си и започва да нарежда с писклив като на цикада глас. Ала колкото и да се старае, няма нито надежда да надвие нечистите сили, нито следа от появата на добрия Дух-пазител. Наоколо са се събрали близките на болния и се молят най-съсредоточено, но постепенно в тях започва да се прокрадва съмнение. Заклинателят продължава да чете сутрите до края на уреченото време, сетне се обръща към своя помощник с думите: „Хайде, върви си! Нищо не помага“ и взима от него заклинателните пискюли. „Брей! Не мога да се преборя!“ — мърмори той, нервно вдига косата от челото си, прозява се, обляга се настрани и задрямва. Излъгани в надеждите си, околните го бутат, за да го събудят, и го карат да продължи. Колко неприятно!

Домът на чиновник, който не успява да получи длъжност в деня на официалното провъзгласяване. Чули, че тази година непременно ще бъде повишен, в дома му се събират най-различни хора — служили порано при него, но сетне преместени на друга работа или запратени в някое далечно село. Из двора сноват колесници и каруци — ту излизат, ту влизат; а когато стопанинът тръгва на поклонение в храма, всички се надпреварват кой да го придружи. Ядат, пият, вдигат олелия...

Така се изнизва и последният ден, ала никой не идва да почука на портата. „Какво става?“ — побутват се гостите и напрегнато се ослушват. В далечината се разнасят гласовете на вестоносците — значи, висшите придворни съветници вече напускат двореца.

Слугите, изпратени още предната вечер да чакат добри новини, се завръщат измръзнали и с посърнали лица. Никой от домашните не смее да ги попита. И само надошлите от селата бързат да се осведомят: „Каква длъжност получи нашият господин?“, но в отговор чуват: „Та той беше управител на едн-коя си провинция!“... Колко страдат онези, които са били изпълнени с най-искрени надежди!

На следващата сутрин домът, натъпкан с хора, започва да се изпразва — по един, по двама, гостите се разотиват. И само старите слуги, прекарали целия си живот край господаря, не бързат да си вървят; те обикалят из къщата и пресмятат на пръсти кои управители на провинции ще освободят длъжностите през следващата година. И забавно, и печално!

Изпращаш някому стихотворение, доста хубаво според теб, но не получаващ отговор. Обяснимо е, ако стихотворението е любовно, а чувствата не са споделени, но колко тягостно е да не получиш отговор на най-обикновено сезонно стихотворение.

В изпълнения с живот дом на ревностен привърженик на новото донасят безнадеждно овехтялото и безинтересно писмо на някой забравен от света старец, който разполага с много свободно време и мисли, че и другите са като него.

Желаеш да имаш ново изящно ветрило за важно дворцово тържество и изпращаш хартия на изтъкнат майстор да я изрисува. В уречения ден получаващ ветрилото, но виждаш, че рисунката е безжизнена и безвкусна. Непоносимо е!

Неприятно е, когато слугата, донесъл дарове за новородено или по случай дълго пътешествие, не е прилично възнаграден. Дори ако поводът не е толкова важен и слугата е донесъл само целебни топчици *кусудам*а или щастливи пръчки *удзуе*, пак му се полага възнаграждение. Ако слугата не очаква да получи нищо, се радва и на най-малкото. Но колко зле се чувстват онези слуги, които мислят, че ще получат подарък, а надеждите им не се оправдават.

Тягостно изглежда онзи дом, в който от четири-пет години идва млад зет, ала не се чуват писъци на новородено. Децата са пораснали и е време вече внучета да затопуркат из къщата! Скучно е и

застаряващите стопани дремят през деня. Така и децата се откъсват, не изпитват желание да посетят стаята на родителите.

Някой се плащика в горещата баня вечерта на последния ден от годината, след като през целия ден е спал. Това направо дразни.

Проливен дъжд през последния ден на годината.

Невъздържание през последния ден от дългите пости.

[1] Бамбуковите мрежи за ловене на риба са били използвани от деветия до дванадесетия месец. ↑

[2] Преди да тръгнат на път, средновековните японци са отивали при гадатели, които е трябвало да определят дали избраната посока е подходяща. Съществувало е поверие, че в определени дни от годината страшният бог Накагами слиза от небето и обикаля страната и ако по същото време някой извършва пътешествие по посоката, избрана от бога, простосмъртният следва да спре за една нощ на чуждо място и да продължи чак на следващата сутрин. Случаи на „забрана в посоката“ са се срещали предимно при смяната на годишните времена и най-вече при настъпването на пролетта. ↑

23. НЕЩА, КЪМ КОИТО ОХЛАДНЯВАШ

Работа по време на пости.

Подготовка за нещо, което е още твърде далече.

Дълго уединение в храма.

24. НЕЩА, ЗАРАДИ КОИТО ТИ СЕ ПРИСМИВАТ

Порутена ограда.

Прекалена доброта към хората.

25. ОМРАЗНИ НЕЩА

Неочаквано те посети някой и започне да приказва надълго и нашироко тъкмо когато много бързаш. Ако е близък човек, лесно можеш да го отпратиш с думите: „Хайде, ела после!“, но какво да правиш, ако посетителят е важна и почтена особа?!

Разтриваш туш, без да забележиш, че е залепнал косъм.

Или в туша са попаднали малки камъчета и дразнят слуха.

Някой в дома ти заболява и изпращаш да повикат заклинател, но вкъщи го няма и се налага слугите още дълго да го търсят. Но ето че най-подир той пристига, всички въздъхват облекчено и го карат веднага да се заеме със заклинанията. Ала може би самият той вече е изтощен от злите духове — взима пискюлите вяло и започва да нарежда молитвените слова със сънен глас. Отвратително!

Съвсем посредствен човек разсъждава важно за света с многозначителна усмивка на лицето.

Случва се гостът да се настани до огнището, да протегне ръце към огъня, да се поразкърши и да започне да се припича. Младите господа никога не биха си позволили подобно нещо. Но съвсем не е рядкост някой неприятен старец да си опре краката до огнището и дори да ги потърква, докато говори. Когато подобни безцеремонни старци дойдат на гости, първо почистват най-грижливо с ветрило мястото, където възнамеряват да седнат, и след като най-сетне се настанят, не спират да шават, като дори подпъхват краищата на наметалото под коленете си.

Може би ще ми възразите, че така недостойно се държат само простите и нископоставени люде. Нищо подобно! Виждала съм и господа от пети и шести дворцов ранг, които си позволяват подобни неща!

Или някой господин, развеселен от сакето, си бърка с пръсти в устата, поглажда брада, ако има такава, тика чашата в ръцете на съседа си и го кара да пие. Отвратително! „Пийни още една!“ — подканя той, тресе се, клати глава, а долната му устна виси. Съвсем се вдетинява, сякаш всеки миг ще запее песничката: „Посетихме имението на

господаря...“ Виждала съм и съвсем почтени господа, които се държат така — и това ме отвращава.

Да завиждаш за щяло и нещяло на другите и постоянно да се оплакваш от собствения си живот; да злословиш по чужд адрес и да си завираш носа в най-дребните подробности, а когато някой откаже да задоволи любопитството ти, да го очерниш от яд; да разказваш с вид на дълбоко посветен за неща, които само си подочул — подобни хора са направо непоносими!

Тъкмо някой се кани да ти разкаже нещо много интересно, и бебето започва да реве.

Ято врани, които кръжат над главите и грачат силно и отблъскващо.

Любимият идва скришом при теб, а кучето се разлайва.

Прекарваш тайно нощта с някой мъж, а той изведнъж започва издайнически да хърка.

Очакваш любовникът ти да се промъкне незабелязано, а той пристига с висока черна шапка, която на влизане се удря шумно във вратата.

Или някой нахълтва при теб невнимателно, без да повдигне висящата на вратата щора „ийо“, и вдига шум. Ако щората е специална, бамбуковите пръчици така се удрят о пода, че всички наоколо чуват. Толкова ли е трудно да повдигне безшумно щората?! И защо му е потрябвало със сила да дърпа подвижната врата, като може да я отмести съвсем леко и тихо. При грубо отваряне дори стените треперят и се чува надалече.

Умираш за сън, а някакъв досаден комар кръжи над теб и бръмчи. Уж е съвсем малък, а усещаш дори ветреца от крилата му. Направо непоносимо!

Возиш се в колесница, а тя постоянно скърца. Струва ти се, че ще оглушееш. Започваш да изпитваш неприязън дори към собственика на колесницата.

Или разказваш забавна история, а някой изведнъж се намесва и продължава вместо теб. Не подобава нито на децата, нито на възрастните да прекъсват чуждите думи. Отвратително е!

В дома ти случайно надничат невръстни дечица. Галиш ги, даваш им по нещичко, за да ги зарадваш, а на тях им се харесва и

нахълтват безразборно в стаите, шарят навсякъде, разхвърлят вещите. Ах, колко ужасно!

Било в дома, било в двореца пристига някой, когото не искаш да видиш, затова се преструваш, че спиш, но идват слугите и те разтърсват с възмутени лица: „Ах, каква поспалана!“ Отвратителна история.

Не мога да понасям, когато някоя новопостъпила придворна дама започне с всезнаещ вид да поучава околните и да раздава съвети.

Възлюбеният ти започва да говори за предишната си любовница. Неприятно е да я хвали, дори ако е било много отдавна. Да не говорим пък как се чувстваш, ако продължава да се среща с нея! Ала понякога думите му могат да те зарадват.

Някой кихва и сам си пожелава: „Наздраве!“ Много се дразня от подобни неща, освен ако не е стопанинът на дома.

Не понасям бълхите. Подскачат под дрехата и тя цялата се полюшва.

Глутница кучета, които унило вят в хор — звучи злокобно и неприятно.

Не мога да понасям хората, които не затварят вратите след себе си.

26. НЕЩА, ОТ КОИТО СЪРЦЕТО СИЛНО СЕ РАЗТУПТЯВА

Да храниш врабче.

Да минеш покрай лудуващо малко дете.

Да запалиш в стаята уханни благовония и да полегнеш сама край
огнището.

Да се огледаш в леко потъмняло старо и изящно огледало.

Да спре пред дома ти колесницата на изтънчен благородник,
който да изпрати слугите да попитат нещо.

Да си измиеш косите, да се гримираш и да облечеш дрехи,
напоени с прекрасни благоухания. На сърцето ти става хубаво дори да
не очакваш среща с възлюбения.

Сърцето трепва от потрепването на дъжда, бленува при полъха
на вятъра нощем, когато чакаш да дойде любимият.

27. НЕЩА, КОИТО НАВЯВАТ СЛАДКИ СПОМЕНИ

Изсъхнала ружа.

Къщички, сервизчета и други кукленски играчки.

Аленочервени или лилави ленти за отбелязване на страниците, на които се натъкваш най-случайно в стари записки.

Забравено писмо от скъп на сърцето човек, което откриваш в дъждовен ден.

Лятно хартиено ветрило, което някога си използвала.

28. НЕЩА, КОИТО РАДВАТ СЪРЦЕТО

Умело изработени женски свитъци с рисунки, съпроводени с изискан текст.^[1]

Прибираш се от разходка с голяма свита — дори краищата на одеянията се подават отвън, а кочияшът удря воловете и колесницата препуска.

На снежнобяла изящна хартия от Мичиноку^[2] пишеш писмо с толкова тънка четка, че изглежда невероятно как тя оставя следи.

Преплиташ гладки копринени конци, а сетне добре ги колосваш.

Радвам се, когато ми върви по време на игра.

Сърцето се вълнува от речите на сладкодумния заклинател, който пречиства от прегрешения в долината на река Камогава.

Приятно е да пийнеш вода, когато се събудиш през нощта.

Скучно ти е... Съвсем неочаквано те посещава някой не много близък човек и захваща изтънчен светски разговор. За какво ли не говори — за неща занимателни, възмутителни, странни; за дворцовия живот и за домашните дела; и речта му се лее ясно и понятно. Това радва сърцето.

По време на поклонение в будистки или шинтоистки храм божиите служители така вдъхновено мълвят молебствени слова, че дори надминават очакванията ти. Това гали ухото.

[1] Свитъци с рисунки на сцени от известни повествования, придружени с кратък текст, написан красиво с туш и четка. ↑

[2] Мичиноку — северна област в Япония, известна с производството на хартия — бяла и леко грапава. ↑

29. КОЛЕСНИЦИТЕ НА ВИСШИТЕ ПРИДВОРНИ САНОВНИЦИ...

Колесниците на висшите придворни сановници следва да се движат бавно. Неприятна гледка е, ако се носят бързо.

А леките бамбукови колесници трябва да препускат: да префучат покрай портата, така че, едва успял да хвърлиш бегъл поглед, зърваш само слугите, които тичат след колесницата, а сетне дълго се чудиш чия ли е била. В това има особена прелест. Не мога да понасям, когато такава колесница едва-едва се влачи.

30. ПРОПОВЕДНИКЪТ ТРЯБВА ДА ИМА ПРИЯТНО ЛИЦЕ

Проповедникът трябва да има приятно лице. Когато не можеш да откъснеш очи от лицето му, по-дълбоко се проникваш от неговите молитви. Гледаш ли настрана — разсейваш се. Грозните проповедници пораждат грях. Не, не! Не бива да пиша за това. Да бях по-млада, бих рискувала, ала на тия години следва да се пазя от лъжовни помисли!

Има хора, които открито демонстрират своята благочестивост и добродетелност и колчем чуват, че някъде ще бъдат четени свещени сутри, бързат да стигнат първи. Подобно показано усърдие също е греховно, по-добре ще е да си стоят вкъщи!

По-рано на велможите *куродо*^[1] не е било разрешено да съпровождат колесницата на Негово Величество, а след оставката никой не си е позволявал дори да се мерне край императорските покои, камо ли да влезе вътре. Сега вече е друго.

Започнаха да ги наричат „куродо от пети ранг“ и да им възлагат най-различна работа. Те обаче честичко въздишат по старата служба с многобройни задължения.

Случи се да влязат в някой храм, докато се четат сутрите, и после им става навик — правят, струват, все към поклонничеството ги тегли. Дори през най-горещите летни дни са в храма — облечени в ярки одеяния, с широки и дълги бледолилави или сиво-сини панталони. Понякога към шапките им са прикрепени дъсчици с надпис: „Ден на отрешение“. В такива дни би следвало да си седят вкъщи, но те държат да покажат, че желанието им да посетят храма е толкова силно, че нищо не може да ги възпре. В храма се държат съвсем свойски — беседват със свещениците, поглеждат от време на време към колесниците на чакащите дами. Ако се случи да срещнат познат, с когото отдавна не са се виждали, направо преливат от радост — настаняват се до него, започват да приказват, кимат енергично, смеят се на различни пикантни истории, като прикриват уста с широко отворено ветрило; играят си с изящни броеници и скришом хвърлят поглед настрана към колесниците — било за да се възхитят на нещо

особено изящно или за да презрат нещо неизпитано докрай. Сетне се впускат в разсъждения за достойнствата на един или друг свещеник при четенето на „Осемте проповеди“ или „Поднасянето на свещените сутри“^[2]... И, разбира се, молитвата, която в момента се чете в храма, така и минава покрай ушите им. Всъщност от много слушане на молитви те напълно са изгубили вкус към тях.

А ето друг случай. Проповедникът вече се е възкачил пред будисткия олтар и чете свещените сутри, но изведнъж се чуват гласовете на глашатаите и отпред спира колесница. В храма влизат неколцина знатни господа — млади и изискани, с ефирни летни одеяния — по-тънки от крилете на цикади, леки роби, широки панталони от сурова коприна и парадни наметала. Придружават ги още толкова слуги. Онези, които вече са се настанили вътре, са обзети от плахо смущение, отдръпват се към колоните и към олтара, за да сторят място на новодошлите, които, премятайки броениците, с достойнство и прилежание се заслушват в думите на проповедника. Той сякаш се изпълва с благочестието на мига и захваща молитвените слова с още по-голямо старание и жар, предвкусвайки очакващата го слава. Ала едва настанили се в храма и ненаправили още церемониални поклони, младите господа започват да мислят за тръгване. Дори хвърлят крадешком погледи към колесниците на дамите и кой знае какво говорят и как ги одумват! „Колко е изящна!“ — възхищават се от дамите, които вече познават; „Интересно, коя ли е?“ — чудят се за непознатите, които виждат за първи път, а сетне ги сподирват с поглед. Да си призная, според мен в това има нещо изтънчено и очарователно.

Доста надути ми изглеждат разговори като тези: „Ето там и там четоха «Осемте проповеди»!“ — „А беше ли госпожа еди-коя си?“ — „Но моля ви, разбира се!“

Съвсем не искам да кажа, че е осъдително една дама да се появява при подобни честити случаи. Дори сред простите жени има такива, които с прилежание слушат свещените сутри. Виж, в миналото съвсем не е било прието дамите да посещават храмове, а когато все пак се е случвало, слагали са дълги пътни роби, пристегнати в кръста, и широкополи шапки, за да имат благопристоен вид. При това са посещавали храмовете най-вече по време на поклонение, не съм чувала да са ходили специално за свещените сутри. Ако някогашните

хора, които почти не са показвали навън лицата си, бяха доживели до наши дни, как ли щяха да роптаят срещу сегашните ни нрави!

[1] *Куродо* — велможи от пети или шести дворцов ранг, които в действителност са имали доста по-голямо влияние, отколкото предполага сравнително ниският им ранг, защото са били приближени на императора. ↑

[2] „Осемте проповеди“ — серия от осем служби, по време на които се тълкуват осемте свитъка на Лотосовата сутра (Саддхарма пундарика сутра) — по два пъти в продължение на четири дни.

„Поднасянето на свещените сутри“ — разпространена религиозна практика. Последователите на будизма са поръчвали да се препишат най-красиво (или пък сами са преписвали) свещените будистки писания — сутрите — и са ги поднасяли на храмовете, като са ги придружавали с молитви за спасение. ↑

31. В ХРАМА БОДАЙ

Тъкмо бях на поклонение в храма Бодай заради „Осемте проповеди“, свързващи с Буда, когато получих следното послание: „Върни се бързо! Изнемогвам от скука без теб!“ Ето какво отговорих върху един лотосов лист:

*Как да забравя
лотосовата роса,
как да се върна
в този свят на суетата?
Дори да ме очакваш...*

Наистина аз тръпнех от благочестието на този миг и възжелавах завинаги да остана в храма дори ако с това си навлека негодуванието на свързаните с мене хора.

32. КОШИРАКАВА

Коширакава е резиденцията на Негово Благородие гвардейския началник от Коичиджо. Там се събраха знатни велможи и придворни дами, за да слушат „Осемте проповеди“, свързващи с Буда. Всички очакваха с трепетно вълнение голямото събитие и дори плъзнаха слухове, че който закъснее, няма да има къде да остави колесницата си. Станахме ведно със зората, ала когато стигнахме, бе вече многолюдно. Добре, че колесниците бяха наредени плътно една зад друга; яремът на задните опираше в предните, така че се чуваше дори на третия ред, макар не съвсем добре.

След десетия ден на шестия месец настана такава горещина, каквато светът не познаваше. Единственият извор на прохлада бе съзерцанието на лотосите в езерото. Бяха дошли всички знатни велможи, освен Левия и Десния министър. Носеха лилави парадни панталони, а под леките наметала прозираха бледожълтите им роби. Сиво-сините парадни панталони на по-възрастните господа подчертаваха белотата на долното им одеяние и създаваха усещане за прохлада. А дворцовият съветник Сукемаса се бе облякъл доста младежки, което звучеше малко предизвикателно и неподходящо не само за този тържествен случай, но изобщо.

Бамбуковите щори бяха вдигнати високо и на верандата бяха насядали знатните господа с лице към вътрешността на дома. От външната страна се бяха настанили по-нископоставените велможи и младите благородници, облечени с парадни наметала и церемониални роби. Не седяха спокойно, а постоянно шаваха и това им придаваше особен чар. А младшият гвардейски началник Санеката и придворният Чомей — като членове на семейството — напето се разхождаха из имението. Възхитиха ме и двама съвсем млади юноши — още почти деца.

Към обед, когато слънцето се издигна високо в небето, пристигна Самми-но Чуджо. Беше в ярки цветове; под лилавата роба имаше тънко кремаво кимоно, носеше парадни панталони, също лилави, под тях още едни — аленочервени, а най-отдолу — лъскава бяла риза. Сред

другите сановници, облечени с ефирни и прохладни одежди, неговото одеяние би могло да изглежда прекалено топло, ала не — той бе изискан и прекрасен!

Ветрилата на господата бяха най-различни — от магнолия или костени, но на всички като по сговор бе опъната червена хартия, сякаш изведнъж бяха разцъфнали безброй алени карамфили.

Още преди проповедникът да се възкачи на молебствената площадка, дойде придворният съветник Йошичика и донесе малки сервисни масички с думите: „Извинете, оттук май няма да виждате много добре, но ако желаете малко да се подкрепите...“ Бе по-прекрасен от всякога. Останалите се бяха облекли така, че да се подава крайчето на долната им дреха — за да покажат майсторството си в съчетаване на цветовете или пък изящното качество на одеждите, а в одеянието и в маниерите на Йошичика нямаше нищо излишно. Бе прикрил грижливо долните си дрехи, сякаш носеше само връхна роба, и не изпускаше от очи колесниците на знатните дами. С всекиго подхващаше разговор. Наистина, кой би отрекъл неговото съвършенство в този миг!

Прииждаха все нови и нови колесници и вече не остана ни едно свободно местенце. Изведнъж Йошичика забеляза една колесница, спряла малко встрани до езерото, и заръча на Санеката да извика най-сладкодумния от своите слуги, за да проучи чия е колесницата. Санеката повика някого — така и не видях кой беше, нито пък чух какво му каза Йошичика, но онези, които стояха недалеч от него, започнаха шумно да обсъждат думите му. Слугата тръгна към колесницата с толкова сериозен вид, че всички, които го наблюдаваха отстрани, неволно се засмяха. Той се забави прекалено дълго и господата започнаха да се шегуват: „Сигурно дамата пише стихотворение. Не е зле господин Санеката още отсега да помисли за отговор!“ Настъпи всеобщо напрежение: дори най-почтените възрастни благородници с нетърпение очакваха слугата да донесе отговора, дори най-равнодушните с любопитство гледаха към колесницата. Стана доста забавно.

Най-сетне слугата, изглежда, получи отговора и се отдалечи малко от колесницата, но в същия миг отвътре отново го повикаха с ветрило и той се върна. Навярно дамата искаше да поправи нещо в

стихотворението, въпреки че бе имала достатъчно време преди това и не беше редно да го връща.

Щом слугата се приближи към нас, всички нетърпеливо го заразитваха: „Какво отговори? Какво отговори?“ Но той не каза нищо, а с важен вид продължи, за да докладва лично на Йошичика, който му бе възложил задачата. „По-накратко! — намеси се Самми-но Чуджо. — Внимавай от престараване да не се оплетеш!“ „Ами! Отговорът е такъв, че няма как да се объркам!“ — чух да отвърща слугата. Старши придворният съветник Фудживара Тамемицу изглеждаше най-нетърпелив. „И все пак — какво отговори?“ — не спираше да пита той, а когато най-сетне Самми-но Чуджо му предаде нейните слова: „Правото дърво не можеш го изви със сила — ще се счупи!“, старши придворният съветник прихна да се смее. След него всички като по даден знак избухнаха в смях. Интересно, дали чу дамата от колесницата? „Добре де, но какъв бе първият отговор — преди да те извика отново? Нали това, което казваш, са по-сетнешните й думи!“ — поинтересува се Йошичика. „Ами тя дълго мълча и аз реших, че няма да отговори нищо, и така й рекох: «Госпожо, с ваше разрешение ще си вървя!» Направих няколко крачки и чак тогава ме повика!“ — обясни слугата. „Хм, чия ли ще е тази колесница? Никой ли не знае? — продължаваше да клати глава Йошичика. — Следващия път да взема да й изпратя стихотворение, що ли?“ Тъкмо в този миг проповедникът се възкачи на молебствената площадка и всички смълчани обърнаха глави към него.

А през това време колесницата изчезна, сякаш се стопи във въздуха. И тънките завески, и бамбуковите щори, и всичко останало в нея изглеждаше съвсем ново. Непознатата носеше двукатово яркочервено кимоно, лилаво наметало и тъмносиня роба, а дългият ѝ шлейф с рисунки върху бяла основа се спускаше навън от колесницата. Коя ли можеше да е? И чак толкова ли неподходящо бе нейното поведение — нима нейната въздържаност не бе далеч по-достойна от някакъв прибързан и недообмислен отговор?

Сутрешният проповедник — Негово Преподобие Сейхан — изглеждаше величествен на молебствената площадка, облян от утринната светлина. Ала аз едва понасях горщината, а и у дома ме чакаше бърза работа. Бях дошла да послушам малко и веднага да си вървя, но когато понечих да потегля, разбрах, че е невъзможно:

колесниците бяха така нагъсто сбутани една до друга, че нямаше как да се измъкна. Предупредих стоящите зад мен, че ще си тръгвам, щом завърши сутрешната служба, и ги помолих, когато се наложи, да ми сторят път, ала те още начаса започнаха да отдръпват колесниците си, като подвикваха: „Хайде! По-бързо!“ Навярно се радваха, че ще могат да се приближат до молебствената площадка. Вдигна се голям шум, наоколо се насъбраха любопитни и някакъв възрастен господин дори пусна язвителна бележка по мой адрес, но аз го подминах забързано, без да му отговоря. В този миг ме забеляза и придворният съветник Йошичика, който подхвърли с усмивка: „Честит, който е отходил...“ Изглеждаше величествен. Пропуснах и неговите думи край ушите си, защото бързах да се спася от горещината, но после по човек му изпратих следния отговор: „Сега вече и Ваша Светлост не ще избегне участи на петте хиляди.“^[1]

По време на цялата служба — от първия до последния ден — в края на двора стоеше една колесница, към която никой нито веднъж не се приближи. Бях заинтригувана и развълнувана от тази прекрасна колесница, застинала неподвижно, като на картина, и се поинтересувах на кой ли благороден и изискан човек принадлежи. Старши придворният съветник Фудживара Тамемицу чу възторжените ми слова и раздражено подхвърли: „Хм, прекрасна ли? Изглежда ужасно! Сигурно е на някой непрокопсаник!“ Неговите думи ме развеселиха.

Някъде след дванадесетия ден от месеца придворният съветник Йошичика прие монашески сан. Тази вест ме изпълни с неизразима печал, по-дълбока дори от тъгата по окапалия вишнев цвят, която отминава с времето... В миналото са казвали: „Не гледай цъфналия цвят, очакващ капчица роса...“^[2], но дори това не ми носеше утеха. Той бе така млад и хубав!

^[1] Йошичика умело свързва създалата се ситуация с известен епизод от Лотосовата сутра: веднъж, когато Шакиямуни (историческият Буда) четял проповед, пет хиляди души не издържали и си тръгнали по средата, а Шакиямуни се обърнал към своя ученик Шарипутра и рекъл: „Честит, който е отходил, наместо да се самооблъщава в праведност...“, сиреч откритата непоследователност във вярата е недостойна от прикритата.

Сей Шонагон, благодарение на богатата си ерудиция, веднага схваща намека на Йошичика и му отговаря, че и той не ще избегне участи на петте хиляди, имайки пред вид, че Йошичика си е позволил да използва думите на самия Буда. ↑

[2] Стихотворение от Минамото Мунёюки (края на X в.), в което поетът изразява тъгата си по цъфналия вишнев цвят, който под тежестта на капчиците роса ще започне да се оронва — образец за елегично чувство в поезията. Сей Шонагон засилва образа — нейната тъга е още по-голяма, защото Йошичика е прекалено млад — не е достигнал зрелостта на цъфналия вишнев цвят, а си отива завинаги — а вишните цъфтят всяка пролет. ↑

33. ПРЕЗ СЕДМИЯ МЕСЕЦ Е НЕПОНОСИМО ГОРЕЩО

През седмия месец е непоносимо горещо. Оставяш навред отворено, но пак дълго не можеш да заспиш. Прекрасно е, когато се събудиш в лунна нощ и впериш взор навън. Ала и мракът има своя хубост и думите бледнеят пред очарованието на тънката предутринна луна.

Обичам, когато в ъгъла на стаята върху излъскания под е постлана съвсем нова рогозка, а точно на края до верандата е закачена завеска, дълга четири педи — неуместно и безвкусно е да слагаш завеската навътре в стаята.

Любимият току-що си е отишъл и дамата се унася в сладка дрямка. Покрила се е с подплатено лъскаво наметало в лилаво малинови цветове — отвътре по-тъмно, отвън по-светло; облечена е с бледожълта риза от сурова коприна, а връзките на аленочервените ѝ панталони падат толкова настрани, сякаш изобщо не са завързани.^[1] Разкошните ѝ коси се стелят на вълни по пода и човек може само да гадае за прелестната им дължина, когато дамата се изправи.

Тъкмо по това време към нейните покои се приближава изискан благородник, който навярно също бърза към дома след любовна нощ. Облечен е с тъмносини панталони, бледожълто наметало, което почти се слива с предутринната мъгла, а отдолу — с бяло кимоно от сурова коприна, под което леко прозира тънка аленочервена роба. Одеждите му са навлажнени от мъглата и изглеждат леко отпуснати, а косата му, небрежно напъхана в шапката, говори, че благородникът много бърза. Той бърза в унес, за да изпрати стихотворение на дамата си след любовната нощ, преди още да е паднала утринната роса, и си представя, че все още е при нея и няма да тръгне, „докато младата трева под вишните с роса е напоена“^[2].

В този миг минава покрай разтворените покои на дамата, повдига крайчеца на щората и наднича вътре. Видът на дамата му подсказва, че неотдавна и при нея е бил някой кавалер, който също като него е побързал към дома, за да изпрати своето писмо, преди да блеснат първите капчици роса. Загледан в женските покои, той изведнъж съзира край възглавката разтворено ветрило от магнолия с бледолилава хартия, а до завеската — разпръснати листове изящна хартия от Мичиноку в някакъв ярък цвят, може би аленочервен, но в здрача не може да определи точно.

Дамата усеща, че я наблюдават, и лекичко наднича изпод дрехата: насреща ѝ, облеган на верандата, стои непознат мъж и се усмихва. Смутена е. Може би не е човек, от когото би скрила лицето си, но и близост между тях няма. Не биваше да я вижда унесена в полудрямка. „Ах, утринен сън, изпълнен със сладостна истома!“ — подхвърля господинът, като се провира до половината под щората. „О, господине, вие просто сте раздражен, че сте напуснали покоите на своята любима, преди да падне росата!“ — отвърща тя. Изискано, нали! Може би изобщо не би следвало да пиша за подобни неща, но не виждам нищо лошо в разговора между двамата.

Кавалерът се опитва да докосне ветрилото край възглавката със своето, а дамата, уплашена от неговата близост, се отдръпва навътре в стаята. Сетне той понечва да вземе ветрилото, като се обръща с укор към нея: „Ах, колко сте равнодушна към мен!“ Но ето че започва да се развиделява, дочуват се гласове. Идва и писмо от възлюбения на дамата — кога ли е успял да го напише! — ала слугите не смеят да го внесат, защото са смутени от непознатия посетител. Писмото е написано на бледожълта хартия, напоена с изтънчени благоухания, и е закачено на клонка, по която греят капчици роса.

Най-сетне господинът си тръгва, докато не е станало твърде късно, и на път за дома с интерес си мисли дали пък нещо подобно не се е случило и с неговата възлюбена.

[1] По онова време не са имали специално спално бельо, а са се покривали с различни одежди — наметала, роби и други. ↑

[2] Този израз за първи път се среща в стихотворение от поетичната антология „Маниошу“. Според специалистите обаче тук Сей Шонагон цитира стихотворение от антологията „Кокинрокуджо“

(края на X век), в което младият благородник заявява на своята любима, че няма да я напусне, докато по тревата блестят капчици роса, сиреч чак до пладне, макар да има опасност да го видят нейните родители.

Цитираният израз съдържа и еротичен подтекст, което е типично за любовната лирика на стара Япония. [↑](#)

34. ЦЪФТЯЩИ ДЪРВЕТА

Най-пръв е червеният сливов цвят — и по-тъмен, и по-блед.

Красиви са и ярките вишневи цветове с едри листенца, разцъфнали върху тънки клонки.

А колко хубост е скътана в изящно издължените лилави пъпки на глицинията!

Белоснежните мандаринови цветове сред гъстата зеленина на листата в края на четвъртия месец или в началото на петия! Каква неповторима топлота излъчват, щом заблестят, окъпани от дъжд. А когато сред благоуханните цветове надникнат плодовете — като искрящо злато — прелестта им не отстъпва на вишневия цвят, поръсен с капчици утринна роса. От стари времена се знае, че това е най-обичното дърво на славея. При тази мисъл се задъхвам от възторг, който не мога да изкажа с думи.

Крушовите цветове наглед са прости и жалки. Човек не изпитва желание да им се възхищава, нито пък да закачи писмо на някоя цъфнала клонка. Често сравняват лика на безинтересните девойки с крушов цвят. И наистина, той е тъй скучен и безцветен! Ала в китайската земя благоговейт пред него и дори го възпяват в поезията! Чудех се на какво дължи своята слава в тази страна и веднъж се загледах внимателно в него: за първи път забелязах, че по краищата на листенцата се разлива нежна розовина. Тогава разбрах защо за печалната красота на фаворитката Ян Гуйфей, очакваща императорски вестносец, казват: „Пролетен дъжд обгръща самотна крушова клонка^[1]...“ Да, без съмнение има нещо неповторимо в хубостта на крушовия цвят!

А кестените цъфтят в розово-лилаво. Колко изящно! Вярно, разперените листа изглеждат малко непохватно, но не бих могла да сравня кестена с другите дървета. Тръпна при мисълта, че само в неговите клони се приютява благородната птица феникс от китайската земя! И сладкогласното и пълнозвучно *кото* се прави от кестен. Да, наистина това дърво е белязано с неизразима прелест — колко е изискано и величествено!

Мелията не е дърво с красива осанка, ала цветовете ѝ са хубави. Бледолилави, малки и свити, те винаги се разтварят за петия ден от петия месец и в това има нещо благостно!

[1] Ян Гуйфей — идеал за женска красота в старата китайска, а оттам и в японската литература; любимата наложница на китайския император Сюандзун (712–756 г.) от династията Тан; завършва живота си трагично, защото става жертва на хубостта си. Възпята е в известната творба на китайския поет Бо Дзюи (най-популярният китайски поет в средновековна Япония) „Песен за безкрайната скръб“, откъдето е цитираното тук сравнение. ↑

35. ЕЗЕРА

Езерото Кацумата. Езерото Иваре. Езерото Ние. Минаваш покрай него на път за храма Хаседера и патиците, застинали неподвижно върху водната повърхност, изведнъж се вдигат нагоре с крясъци — каква прекрасна гледка!

А езерото Мидзунаши — „безводно“! Защо ли е наречено така? Може ли езеро без вода? Попитах и ми отговориха следното: „Дори през годините, когато вали много дъжд, и то по време на най-дъждовния пети месец, в езерото няма нито капка вода. А виж, през годините на засуха, когато прежуря ярко слънце, рано напролет езерото се изпълва с вода.“ Искаше ми се да кажа: „Тогава името му е малко пресилено. Би му прилягало, ако винаги оставаше сухо, а в него все пак има вода понякога!“

Езерото Сарусава. То е обгърнато с тъжно очарование. Разказват, че някога във водите му се удавила млада девойка и императорът, развълнуван от печалната вест, дошъл тук, на брега. Сърцето ми потръпва при спомена за стихотворението на Хитомаро: „И меката вълна на дългите коси^[1]...“

„Твоето езеро“ — Омае-но ике. Какъв ли душевен трепет е навял неговото име? Как бих искала да разбера!

Кагами-но ике — „огледално езеро“.

Езерото Саяма. То е свързано със стихотворението „Микури“^[2] от антологията „Кокинрокуджо“ и сърцето прелива от възторг към него.

Езерото Коинума.

Хубаво е и езерото Хара, защото напомня за песента: „Не късай бисерните водорасли от езерото Хара, където диви жерави приют намират^[3]...“

[1] В „Ямато-моногатари“ — сборник с новели от X век — е разказана следната история: по времето на император Хейджо (края на VII в.) в двореца живеела чудно красива девойка, безумно влюбена в своя господар, поради което отхвърляла предложенията за женитба на

всички знатни царедворци; императорът обаче прекарал с нея само една нощ, а сетне я забравил и безутешната девойка се удавила в езерото Сарусава; когато разбрал за случилото се, императорът, обхванат от дълбока скръб, започнал често да посещава брега на езерото.

Великият поет на стара Япония Какиномото Хитомаро (умр. 709 г.), дълбоко развълнуван от трагичната съдба на девойката, написал следното стихотворение:

*И меката вълна на дългите коси,
преплетени с тревите
дълбоко в езерото Сарусава,
е сякаш наниз от мъниста;
облива с мъка скръбното сърце.*

↑
[2] Тревата *микури* — ежова главичка — поетичен образ на разделените влюбени, които умират от мъка, както отскубнатата с корен трева *микури*. ↑

[3] Цитат от стара народна песен. ↑

36. СЕЗОННИ ПРАЗНИЦИ

Най обичам петия ден от петия месец. Въздухът е напоен с благоуханието на перуниката и на чайните храсти. Колко е хубаво! Каква неизразима прелест има в това, че в този ден всички покриви са закичени с клонки от чайни храсти — и деветкатовите дворци, и малките колиби на безименните простосмъртни. Кой друг празник би могъл да се сравни с него?

Настъпва денят на празника. В небето се вият валма от облаци. В парадните покои на Нейно Величество донасят от Дворцовото управление по облеклото лечебни топки *кусудама*^[1], накичени с разноцветни конци, и ги закачат отляво и отдясно на колоните. Слагат ги вместо увитите в сурова коприна хризантеми, останали още от деветия ден на деветия месец. И лечебните топки *кусудама* би трябвало да останат до следващия девети ден от деветия месец, ала всички дърпат разноцветните конци и те не се задържат за дълго.

Младите девойки, които разнасят даровете в деня на празника, са неизказано красиви — в косите си са втъкнали перуники и бледорозови лентички *моноими*^[2], облечени са с атлазени одеяния, към които с преливащи от бяло към лилаво конци са закачили дълги коренчета от перуника. Хубаво е, макар да няма нищо ново. Но нали и вишневият цвят цъфти всяка пролет!

И дрехите на момиченцата, които играят навън, са накичени с перуники, но по-малки от тези на девойките. Радват се, сравняват украсените си ръкави и се хвалят една през друга. Приятно е също да гледаш как момченцата се закачат с тях, дърпат перуниките и детските очи се пълнят със сълзи.

В лилава хартия са увити цветове на мелия, в бледосиня хартия изцяло са загърнати перуники, с бели коренчета е завързана бяла хартия — колко изискано! Неповторимо е вълнението на младите дами, когато открият в посланието на някой благородник деликатно източено стебълце на перуника. Бързат да напишат отговор, съветват се със своите дружки. С каква красота е белязан този миг! Всички, които пишат в празничния ден писма — било до някоя изискана

придворна дама или до високопоставен благородник — се надпреварват по майсторство и добър вкус...

Свечерява се. Последните отгласи от неповторимото очарование на този ден звучат в песента на кукувицата, която назовава своето име. [3]

[1] Лечебни топки *кусудама* — памучни или копринени торбички с различни билки; украсяват се със стръкчета перуника и с разноцветни конци, а после се закачат на различни места в двореца — колони, паравани, завески и т.н., за да предпазват от болести и други нещастия. ↑

[2] *Моноими* — дълги тесни лентички от бледорозова или бледолилава хартия, с които девойките са украсявали косите си по време на празника на петия ден от петия месец, за да прогонват злите духове. ↑

[3] Кукувицата на японски език се нарича „хототогису“ — смята се, че името ѝ е звукоподражателно и още в антологията „Маниошу“ се среща поетичното клише „кукувица, която назовава своето име“. ↑

37. ДЪРВЕТА, КОИТО НЕ ЦЪФТЯТ КРАСИВО^[1]

Кленът, дивият кестен, петолистната пиния.

„Странично дърво“ *собаноки*. Дори името му е неблагозвучно. Ала каква изненада, когато вятърът отвее цветовете и сред околната зеленина изведнъж, съвсем неочаквано, надникнат червените листенца!

Може би е безсмислено да споменавам „приютеното дръвче“ *ядорики*, но името му е обгърнато с тъга.

Сакаки — свещеното шинтоистко дърво. То заслужава внимание, защото по време на празници жреците извършват обредни танци с клонки от сакаки. То единствено сред всички дървета още от стари времена е белязано с божествено благоговение.

Камфоровото дърво. То не расте сред другите дървета. Усойната му зеленина ме плаши и отблъсква. Голямо дърво с хиляда клони — в поезията чрез него често изразяват обърканите чувства на влюбените. Интересно, кой ли е преброил, че има хиляда клони!

Кипарисът *хиноки*. И той расте далеч от хорските селища, но от дървесината му строят къщи. „Върхът на няколко дворци — греди от кипарис...“ — се пее в песента. А завалят ли дъждовете през петия месец, мокрите листа на кипариса като ехо повтарят ромона на дъжда.

Кленът е скромно дърво. Рано през лятото крайчетата на листата му леко порозовяват и се обръщат на една страна! Забавни са и цветовете на клена — мънички и свити, те приличат на изсушено насекомо.

Кипарисовото дърво *асуваиноки*. Крие се далеч от хората и рядко някой го споменава. Чувала съм, че поклонниците носят на връщане клонки от него. Те са груби и неприятни за пипане. Всъщност, защо са го нарекли *асуваиноки* — „утре ще стане кипарис“? Какво е това предсказание? Пред кого е това обещание? Много ми се иска да разбера.

Дръвчето *недзумочи*. То едва ли заслужава толкова внимание, колкото другите дървета, но в малките му листенца има нещо изящно.

Мелията, дивата мандарина, дивата круша.

Вечнозеленото дърво *шииноки*. Листата на всички вечнозелени дървета остават непроменени през зимата, но странно защо само дървото *шииноки* е възпято в поезията.

Интересно, сред дърветата, които растат далече в планините, най-непознат ни е „белият дъб“. Виждаме само листата му, и то тогава, когато с тях боядисват одеждите на велможите от втори и трети ранг. Наистина в това дърво няма нищо особено или величествено, но винаги ми се струва, че клоните му са обсипани със сняг. И всеки път дълбоко се вълнувам, щом си спомня стихотворението на Хитомаро за пътешествието на бога на гръмотевиците Сусано-но Микото в страната Идзумо.^[2]

Винаги с нежност си мисля за всяко нещо, което посвоему ме е разчувствало — било то трева, дърво, птица или насекомо.

Листата на дървото *юдзуриха* са гладки и лъскави, а стволът му е червеникав, в което едва ли има някакво изящество, но все пак не е съвсем лошо. Това дърво остава незабелязано през цялата година, ала през последния ден от дванадесетия месец е най-почитано, защото в неговите вечнозелени листа загръщат храна за душите на мъртвите. Кой знае защо, с него украсяват и поднасят с угощения за „закрепаване на зъбите“^[3]. Насърчително звучи и старата песен:

*Ще те забравя чак когато
с червени багри се покрият
листата на юдзуриха
приют за странника
в полето Касуга.*^[4]

Колко е хубав и обикновеният дъб. Изтръпвам благоговейно при мисълта, че в него живее богът, покровител на листата! С името на това дърво наричат обикновено и гвардейците от средния дворец. Защо ли?

Палмата-ветрило *шуро* не изглежда много добре, но в нея има нещо „китайско“ и не бива да украсява домовете на неблагородни хора.

[1] За разлика от 34 глава — „Цъфтящи дървета“, където преводът на дърветата е повече или по-малко възможен и най-главното — необходим, в тази глава Сей Шонагон изрежда преди всичко дървета с интересни имена. Тъй като повечето от тях не се срещат у нас, се отказахме от латинските наименования, достъпни само за тесните специалисти, и прибягнахме до буквален превод, за да запазим интересното в тази глава. ↑

[2] Богът на гръмотевиците Сусано-но Микото (един от главните богове в шинтоисткия пантеон) бива изгонен от небесната страна заради сприхавия си характер и се заселва за известно време на земята в провинция Идзумо. Там той побеждава осмоглавия змей, погубващ всички красиви девойки в околността, и започва да извършва най-благородни деяния.

Митът е разказан в „Коджики“ (712 г.) — „Записки за старите времена“ — първото писмено произведение в японската литература. ↑

[3] „Заздравяване на зъбите“ — един от новогодишните ритуали, свързан с приготвянето на специални ястия от треви и риба, които помагат за заздравяване на зъбите, сиреч изобщо за здраве. ↑

[4] Не е известно откъде Сей Шонагон е знаела това стихотворение. Учените посочват, че то се появява и в поетичната антология „Фубоку вакашу“ от първата половина на XIV в., включваща стихотворения още от времето на „Маниошу“.

Юдзуриха (*daphniphyllum macropodum*) е малко вечнозелено дърво и листата му никога не почервяват. По този начин в стихотворението се изгражда метафоричен образ на вечната любов. ↑

38. ПТИЦИ

Харесвам папала, макар да е чуждоземна птица. Той така умело подражава на човешката реч.

Кукувицата. Бекасът. „Птицата на столицата“ *миякодори*.

Врабецът. Дроздът.

Медният фазан. Когато плаче за своята любима, достатъчно е да му покажеш огледало — оглежда се в него и се утешава. Има нещо трогателно и тъжно в това.^[1] Горките птици — понякога женските и мъжките прекарват нощта, разделени от полето!

Жеравът е високомерна птица. Ала запее ли, гласът му пронизва небесата. Колко величествено!

Черноглавият врабец *икару*, птицата пъргавелка *такумидори*.

Чаплата наглед е много грозна птица, изцъклените ѝ очи са неприятни. Няма нищо изискано в нея, а пък интересно, че женските водят помежду си борба, защото, както се казва в стихотворението, „чаплите не спят сами в гората Юруги“^[2].

От водните птици най обичам мандариновите патици^[3]. Трогателно е как мъжките и женските чистят един другиму крилете си от скреж.

Изящна е и птицата на есента *чидори*.

Славейт е възпят в поезията.^[4] И гласът му, и видът му, и главицата му са мили и хубави. Ала колко неприятно, че в деветкатовата столица той не пее! Когато чух това за първи път, не повярвах. Но ето вече от десет години съм в двореца и нито веднъж не се е разнесла неговата песен. Странно, бамбукът и сливовите дървета в дворцовите градини би трябвало да го привличат! А в обикновените сливи край простите колиби пее до изнемога!

Освен това навярно е сънливец, защото нощем никога не пее.

Неговата песен не секва през цялото лято, та чак до късна есен, когато гласът му става дрезгав, и простите хора го наричат с доста грубото име „насекомояд“. Не бих се възмутила, ако ставаше дума за някоя обикновена птица като врабчето например. Ала славейт е птицата на пролетта! Нали и в песните, и в стиховете се казва:

О, как очаквам
в утрешния ден
гласът на славея
да възвести началото
на новата година.^[5]

Да беше си пял само през пролетта!

И може ли всъщност да го корим, че гласът му се разваля с времето? Та нали и човек остарява — нима това е осъдително? Има птици, като ястреба и гарвана например, на които никой никога не обръща внимание. Но великолепието на славея е всепризнато и навярно затова хората търсят неговите недостатъци.

Спомням си как веднъж недалеч от храма Урин и храма Чисоку очаквахме да се завърне тържествената процесия от празника Камо и ненадейно запя кукувица, сякаш искаше да бъде с хората в този миг. Тогава сред гъстите листа на дърветата се разнесе и гласът на славея, който изумително подражаваше на кукувицата. Тяхната песен наистина бе неизказано хубава.

Кукувицата. Какви ли думи да намеря за нея, след като толкова хвалих славея? Тя пее, скрита в клоните на унохана^[6] или на мандариновото дърво, и гласът ѝ прониква чак във вътрешните зали на двореца. А колчем се събудиш в кратките дъждовни нощи на петия месец и чуеш в мрака звънкия ѝ глас, цялата ти душа се изпълва с тръпнещо вълнение. Но през шестия месец песента ѝ секва. Да, нейното очарование не може да се изрази с думи.

Обичам всеки глас през нощта, освен плача на бебетата.

[1] Разказват, че когато донесли в двореца един меден фазан от Китай (медните фазани не се въдят в Япония), самотната птица дълго страдала и не искала да пее. Тогава някому дошло наум да ѝ покаже огледало — птицата се огледала, решила, че най-сетне си има дружка, и радостно запяла. ↑

[2] Намек за стихотворение от антологията „Кокинрокуджо“. ↑

[3] В старата китайска и японска литература двойката мандаринови патици са символ на съпругеска вярност, защото те през

целия си живот не се разделят. Навлиза в литературата като поетично клише чрез „Песен за безкрайната скръб“ на Бо Дзюи (772–846 г.). ↑

[4] На японски език — *угуису* (*horeites cantans cantans*). В преводната литература е прието да се превежда като „славей“, защото е най-сладкогласната пойна птичка в Япония. ↑

[5] Това стихотворение е записано и в поетичната антология „Шуивакашу“ от началото на XI век. ↑

[6] *Унохана* — храст с бели цветове, който цъфти през четвъртия месец и традиционно се свързва с песента на кукувицата. ↑

39. ИЗИСКАНИ НЕЩА

Бяло наметало върху бледолилава роба.
Яйца на дива патица.
Гроздов сироп с малки парченца лед в сребърен съд.
Кристална броеница.
Цветовете на глицинията.
Сливов цвят, отрупан със сняг.
Миловидно дете, което яде ягоди.

40. НАСЕКОМИ

Мраморната светулка. Цикадата „слънчев залез“. Пеперудата. Щурецът-звънче.

„Червеят с наметалото“ *миномуши* предизвиква съжаление. Дяволско изчадие, той е изоставен и от майка си. От страх, че ще наследи свирепия нрав на баща си, тя го увила в прости дрехи и го напуснала с думите: „Чакай ме! Щом забрулят студените есенни повеи, отново ще се върна!“ Но ето че настъпва осмият месец и задухват есенните ветрове, а майката все не идва и нещастното отроче плаче с тънко гласче: „Млекце! Млекце!“ Колко тъжно наистина.

И бръмбарът-вършач е достоен за състрадание. Казват, че той се изпълнил с благоговение пред пътя на Буда и като се движи, постоянно се покланя дълбоко и почтително. Забавно е, когато в съвсем тъмна стая изведнъж чуеш: „Хот! Хот!“ — бръмбарът-вършач лющи ориз.

Мухата е толкова неприятна, че би трябвало да я включа към „омразните неща“. Тя е дребно насекомо и не заслужава внимание като останалите. А наесен, когато започне да каца, където си иска или пък се настани с влажните си крачка върху лицето ти, е направо противна. Що за маниери да назовават хора с нейното име!^[1]

Лятната буболечка е хубава и мила. Намирам, че има нещо изискано, когато четеш на свещи старо повествование, тя да кацне неочаквано върху листовете.

Мравките са изключително неприятни, но са толкова леки, че могат спокойно да пълзят дори по водната повърхност.

[1] В средновековна Япония не са рядкост случаите, когато имената на нископоставените хора са производни от названията на насекоми, диви животни или риби. Очевидно Сей Шонагон има пред вид тъкмо този обичай и по-конкретно — разпространеното име Хаемаро (на яп. „хае“ — „муха“). ↑

41. ПРЕЗ СЕДМИЯ МЕСЕЦ...

През седмия месец духа силен вятър и разпръсква дъжда на всички страни. Тъжно е. Лятното ветрило е забравено някъде встрани. Ала когато полегнеш през деня и покриеш лицето си с него, то те обайва с едва доловимото си тънко благоухание и се унасяш в сладка дрямка.

42. НЕПОДХОДЯЩИ НЕЩА

Сняг върху покрива на проста колиба, облян от лунна светлина.

Колесница без покрив в лунна нощ. Още по-неуместно е, когато е запретната със сури волове.

Жена, вече прехвърлила възрастта, върви по улицата с издут корем и го придържа с ръце.

Или друга, която не стига, че е взела много по-млад мъж, ами на всичко отгоре се сърди, когато той ходи при други.

Старец, който спи до късно.

Белобрад старец, който гризе жельди.

Беззъба баба, която яде сливи и се мръщи, че са кисели.

Нископоставена девойка с яркочервени панталони.^[1] Напоследък подобни гледки зачестиха.

Началникът на стражата минава на вечерна проверка, облечен с груби одежди. Изглежда тромаво сред дворцовата изтънченост, а ако дрехите му са в червено, направо минава всякакви граници. Вижда се отдалече, когато започне да се навърта около женските покои, и всички му се присмиват. А той все пак се намъква вътре и пита: „Има ли тук някой външен човек?“

Съвсем не на място изглеждат белите мъжки панталони, безцеремонно захвърлени върху леките завески в дамските покои, напоени с изискани благоухания.

[1] В хейанското общество е съществувала строга йерархия на цветовете — лилавочервеният цвят например е бил абсолютна привилегия на членовете на императорското семейство, а аленочервеният — на високопоставените придворни дами и господа. ↑

43. ВЕДНЪЖ, КОГАТО СИ ГОВОРЕХМЕ...

Веднъж, когато си говорехме с другите придворни дами в коридора на двореца, покрай нас минаха някакви слуги. Повикахме ги да дойдат, без много-много да се съобразяваме с добрия тон. Оказаха се хубави юноши, които носеха грижливо увити пакети — навярно с господарските дрехи, защото се подаваха връзките на панталоните. Освен това носеха лъкове, стрели, щитове и воински доспехи. „Чи са тези вещи?“ — попитахме ние.

В такъв случай някои падат на колене и почтително отвърщат: „На еди-кой си господин.“ Срещат се обаче и такива, които или казват, че не знаят, или изобщо не отговарят. Направо непоносимо.

44. СТОПАНСКАТА СЛУЖБА В ДВОРЕЦА...

Стопанската служба в двореца без съмнение е чудесна длъжност. По-нископоставените дами не биха могли и да мечтаят за нещо подобно. Но не пречи и дамите от знатно потекло поне веднъж да я опитат. Хубаво е, когато са млади, красиви и са нагиздени с вкус, ала и по-възрастните са великолепни, защото знаят какво да правят и в тържествените случаи се държат с вещина и достойнство.

За тази служба трябва да се избират миловидни девойчета, облечени подходящо за сезона и за случая — например с шлейф и парадно наметало.

45. ГОСПОДАТА ТРЯБВА ВИНАГИ ДА БЪДАТ СЪПРОВОЖДАНИ...

Господата трябва винаги да бъдат съпровождани от слуги. Колкото и да е високопоставен, ако се движи без свита, младият благородник не изглежда никак изискан.

Министерски съветник например е дълбоко почитана служба, но на нищо не прилича, че съветниците носят къси долни роби и на всичко отгоре се движат сами.

46. ВЕДНЪЖ ЗЪРНАХ ЮКИНАРИ...

Веднъж зърнах Юкинари — съветника на първия секретар — говореше с някаква дама край оградата от западната страна на Управлението на Нейно Величество. Изчаках да свърши разговорът, показах се навън и попитах: „Коя беше?“ — „Бен-но Найши“ — отвърна той. „Доста увлечено приказвахте! Ако ви беше видял главният съветник, дамата щеше набързо да ви напусне!“ — подхвърлих, а той се засмя и рече: „Сама ли се сетихте, или някой успя вече да ви съобщи? Та аз тъкмо я уговорях да не бяга дори да дойде главният съветник!“

Юкинари е необикновен човек. Той никога не подчертава своите дарби и умения и отстрани изглежда доста посредствен. Точно така мислят за него придворните дами, ала аз успях да надникна дълбоко в неговата същност и да почувствам заложибите му. Ето защо не пропускам възможност да подчертая пред Нейно Величество, че Юкинари съвсем не е безинтересен, при все че и тя самата го знае добре.

„Жените се правят хубави заради мъжете, които ги обичат, а мъжете са готови да дадат живота си заради жените, които ги разбират!“^[1] — често ми повтаряше той по време на нашите разговори. Мълчаливо се заклехме да не нарушаваме никога нашата дружба, като „върбите на брега в Томиоми“. Но младите дами, които постоянно търсят недостатъци, не спират да злословят по негов адрес: „Този господин е много неприятен за общуване! Не е никак занимателен, нито пък умее да декламира стихове!“

Веднъж Юкинари бе казал: „Бих харесал една дама, дори да не е с издължени очи, а с гъсти вежди и със сплескан нос, стига да има изящно очертани устни, хубава брадичка и шия и приятен глас. Жените с грозни лица са достойни за съжаление.“^[2]

Тези негови думи още повече озлобиха дамите в двореца, най-вече грозноватите, с остри брадички, и те зачестиха хулите си, като не пропускаха да го наковладят пред Нейно Величество.

Аз бях първият човек, когото той помоли да предава посланията му до Нейно Величество — или изпращаше да ме повикат, или се явяваше направо в женските покои, а когато бях извън двореца, у дома, той идваше при мен с думите: „Ако няма да се връщате скоро в двореца, бихте ли изпратили някого да предаде на Нейно Величество, че Юкинари каза това и това...“ — „Бихте могъл да помолите някоя друга дама!“ — възразявах аз, но той не искаше и да чуе.

Веднъж му казах: „Трябва да преследвате целта докрай, като използвате бързо подръчни средства“^[3], а той ми отговори: „Какво да правя? Така съм свикнал. А човешкият характер едва ли може да бъде поправен.“ „Не се страхувайте да се поправите“^[4]... — какво ще кажете за това?“ — продължих аз, а той се засмя от сърце и внезапно рече: „Всички вече говорят, че сме в близки отношения. А аз дори не съм виждал лицето ви! Защо не ми го покажете“^[5]?“ — „Нямам хубаво лице, а вие веднъж казахте, че не понасяте подобни дами, затова по-добре ще е да не ме виждате“ — отклоних желанието му. „Добре тогава. Не ми го показвайте! Не бих искал да ви мразя...“ — съгласи се Юкинари и оттогава нито веднъж не се опита да ме види — закриваше лицето си с ръкава на дрехата, когато минаваше край мен. Защо толкова лесно ми повярва?!

Беше към края на третия месец, когато с подплатените зимни наметала е вече горещо и дворцовата охрана дори през нощта ходи само с леки горни наметала. Една сутрин, преди изгрев-слънце, когато двете с госпожа Шикибу още си почивахме, най-неочаквано задната врата откъм императорските покои се отвори и в стаята влязоха Техни Величества. Онемяхме от изненада — нямахме нито време да разтребим, нито да ги посрещнем както подобава. Нашето смущение, изглежда, развесели височайшите особи. Набързо наметнахме по една роба, прикрихме невчесаните си коси и събрахме одеянията, с които се бяхме покривали през нощта. Техни Величества прекосиха стаята, застанаха до купа с дрехи и се загледаха навън в сновящите из двора хора. Неколцина господа се приближиха към нашата стая и се опитаха да подхванат разговор, без и през ум да им минава кой ни е удостоил с присъствието си. Негово Величество се засмя и подхвърли: „Навярно не се досещат, че сме вътре!“ Сетне ни покани да ги придружим, но ние отказахме с думите: „Трябва да се облечем, да оправим лицата си.“

След като Техни Величества се оттеглиха, двете с Шикибу още дълго време споделяхме възторга си от тяхното чудесно посещение, когато изведнъж забелязахме, че завеската откъм южната врата е леко дръпната и там се мерзелее нещо черно. Решихме, че е Норитака, и продължихме да си говорим за най-различни неща, без да му обръщаме внимание. По едно време зад завеската се показва усмихнато мъжко лице. Все още мислехме, че е Норитака, но когато се загледахме, разбрахме, че грешим. Стана ни смешно и набързо дръпнахме завеските така, че да не се виждаме. В този миг разбрах, че е Юкинари. Нали бях решила да не му показвам лицето си! О, колко досадно! А госпожа Шикибу седеше с гръб към него и той не бе успял да я види!

Юкинари се подаде и каза: „Успях добре да ви разгледам!“ — „Мислехме, че е Норитака и затова не обърнахме особено внимание — започнах да обяснявам — а вие защо ме наблюдавахте скришом, при все че дадохте дума!“ — „Чувал съм да казват, че жените са най-хубави сутрин, когато се събудят от сън. Реших да видя една дама, но пътем си помислих, че не е зле да погледна и вашето лице. Наблюдавах ви още откакто ви посетиха Техни Величества. А вие нищо не усетихте, нали!“ — отвърна Юкинари и тъй като вече нищо не го възпираше, дръпна плъзгащата се врата и влезе в стаята.

[1] Обиграват се известни думи на китайския историк Съма Циен (II-I в. пр.н.е.) от „Животопис на отмъстителите“: някакъв верен слуга се закле да отмъсти за смъртта на своя господар, като казал: „Доблестният мъж би дал живота си заради приятеля, който го разбира. Жената се прави хубава заради онзи, който ѝ се наслаждава...“ ↑

[2] Според идеала за женска хубост в хейанското общество лицето трябва да е във формата на тиквена семка със закръгления край надолу. Жените са изкубвали веждите си и са ги рисували с черно малко по-високо на челото, но най-същественият елемент на женската красота несъмнено са били дългите и прави черни коси, които отзад са стигали до петите, та дори са се стелели по шлейфа, а отпред са били по-къси — покривали са раменете. ↑

[3] Намек за известно изказване на държавника Фудживара Мороске (908–960 г.): „Във всички свои начинания — било то свързани

с одеждите или с колесниците — трябва да се задоволяваме с онова, което имаме, и да не ламтим за по-добро!“ ↑

[4] Известен цитат на Конфуций (559–479 г. пр.н.е.). ↑

[5] Придворните дами рядко са показвали лицата си пред господата, особено ако не са били в любовна връзка с тях. Имали са различни възможности да се крият — паравани, церемониални завески, плетени щори, плъзгащи се врати, а в краен случай ветрилото или широките ръкави на дрехите. ↑

47. КОНЕТЕ

Конете са хубави, ако са съвсем черни и само тук-там имат бели петънца. Или пък напръсканите в кафяво. Или с цвят на тръстика. Харесвам и червеникавите коне с бели хълбоци и бели опашки, сякаш „конци от хартиено дърво“. Красиви са и черните коне с бели крака.

48. ВОЛОВЕТЕ

Добре е воловете да имат малки бели чела, а коремите, краката и крайчецът на опашката им също да са бели.

49. КОТКИТЕ

Най-красиви са черните котки със снежнобели коремчета.

50. „РАЗНОЦВЕТНИТЕ“ ДВОРЦОВИ СЛУЖИТЕЛИ И ТЕЛОХРАНИТЕЛИТЕ...

„Разноцветните“ дворцови служители^[1] и телохранителите трябва да са слаби и високи. Изобщо обичам източените млади господа. Дебеланковците имат сънлив вид.

[1] Според строгата йерархия в цветовете, съответстваща на йерархията в ранговете, всеки царедворец е трябвало да носи дрехи в полагащите му се цветове и само най-нископоставените люде не са имали определен цвят и са били наричани „разноцветни“, сиреч изпълняващи всякакви задължения. ↑

51–100

51. ХАРЕСВА МИ, КОГАТО ПАЖОВЕТЕ СА ДРЕБНИЧКИ...

Харесва ми, когато пажовете са дребнички, с хубави коси, които деликатно падат върху челото, с бледи лица и да мълвят със звънки гласове възпитани слова.

52. ДОБРЕ Е КОЧИЯШЪТ ДА Е...

Добре е кочияшът да е едър, с разрошена коса, червендалесто лице и с подвижен ум.

53. ВЕЧЕРНАТА ПРОВЕРКА В ДВОРЕЦА...

Вечерната проверка в двореца е изключително забавна. Обичам да се вслушвам в шумните стъпки на господата от свитата на императора, които бързат да се явят, щом чуят името си. В източната част на покоите на Нейно Величество се чува добре и ние, придворните дами от нейната свита, обикновено се събираме там. О, колко е вълнуващо да чуеш гласа на любимия, изговарящ своето име! И каква сладка тръпка те обзема, когато доловиш нечий непознат глас! „Ах, колко хубаво произнася името си!“, „О, този не го бива!“, „Какъв неприятен глас“ — обсъждаме през цялото време.

След като завърши проверката, затрополяват тежките стъпки на императорските гвардейци, които шумно влачат стрелите и лъковете си. Сетне дежурният велможа се отправя на северозапад към Негово Величество и стъпките му отекват по дървения под. Той пада почтително на колене пред императора и започва да разпитва началника на гвардията зад себе си: „Явил ли се е еди-кой си?“ Изглежда, церемонията е доста внушителна. Повиканите отвърщат кой с по-силен, кой с по-слаб глас, а когато някой не отговори, началникът бърза да съобщи на дежурния велможа защо не се е явил. Чак подир това всички се оттеглят.

Сред велможите най-забавен е Масахиро. Веднъж някакви младоци го упрекнаха, че е прекалено мекушав, и той така се ожесточи, че започна да прави строги забележки и да се кара, когато някой не се е явил. Тъй че сега всички му се присмиват — дори обикновените гвардейци.

Този Масахиро наистина е ужасно разсеян човек. Веднъж си беше оставил обувките върху масичката за сервиране в императорската кухня. Вдигна се невъобразим шум. Слугите го съжалиха и решиха да не го издават. „Странно, на кого ли може да са тези обувки? Съвсем не знаем“ — повтаряха те, но в този миг най-неуместно се обади самият Масахиро: „А-а, че това били моите мръсни обувки!“ Всички прихнаха да се смеят.

54. НЕПРИЯТНО Е, КОГАТО НЯКОЙ МЛАД БЛАГОРОДНИК...

Неприятно е, когато някой млад благородник посещава нископоставена дама и съвсем свойски, с висок глас вика името ѝ. Дори ако я познава много добре, редно е да произнася името ѝ така, сякаш току-що си го е спомнил.

А когато знатните господа посещават високопоставени придворни дами, трябва да помолят някой дворецов гвардеец или слуга да назове желаното име. Та нали по гласа могат да ги познаят! Виж, ако отиват при обикновена девойка от нечия свита, е друго.

55. ХАРЕСВА МИ, КОГАТО ДЕЦАТА И БЕБЕТАТА...

Харесва ми, когато децата и бебетата са пухкави. И провинциалните управители от среден ранг не е зле да са закръглени, защото иначе човек може да помисли, че имат лош характер.

56. КАКВА МИЛА КАРТИНКА...

Каква мила картинка — дечица си играят със собственоръчно направени лъкове! Когато минавам с колесницата покрай такива деца, ми се иска да спра, да сляза и да ги прегърна.

Колко е хубаво след това да продължиш и минеш покрай дом, в който са запалили уханни благовония.

57. ВЕДНЪЖ МИНАВАХ ПОКРАЙ ДОМА НА ЗНАТЕН БЛАГОРОДНИК

Веднъж минавах покрай дома на знатен благородник. Главната порта бе отворена и в двора се виждаше красива колесница с бели палмови листа, вътрешните завески бяха в изискан оранжев цвят и се спускаха върху ярема. Великолепна гледка. Из двора сновяха велможи от пети и шести ранг. Те бяха затъкнали краищата на робите си в поясите, а от пазвите им се подаваха ослепително бели ветрила. Чиновниците, които ги съпровождаха, бяха в пълно церемониално облекло, с колчани за стрели на гърбовете.

Наистина достойна гледка за такъв знатен дом! В този миг от кухнята надникна спретната девойка и запита: „Пристигна ли свитата на еди-кой си господин?“ Очарователно и изискано.

58. ВОДОПАДИ

Водопадът Отонаши — „беззвучен“.

Водопадът Фуру. Като си помисля само, че го е съзерцавал ексимператорът, приел монашески сан!

Водопадът Начи ме изпълва с благоговение! Та той тече в Кумано, където се явява богинята на милосърдието Каннон!

А „гърмящият“ водопад Тодороки! Как ли клокочат неговите води!

59. РЕКИ

Реката Асука. Прекрасно-тъжна. И тя е като преходния ни свят.^[1]

Реката Ой — от стари времена е любимо място за наслада на алените кленови листа.

„Беззвучната“ река Отонаши.

Реката Нанасе — „седем плитчини“.

Реката Мимито — „наострени уши“. Интересно, какво ли толкова е чула?

Реката Тамахоши — „бисерни звезди“. Реката Хосотани — „тясна долина“.

Реките Ицунуки и Савада ми напомнят за народните песни сайбара^[2].

Реката Натори — „известна“. Как бих искала да получа вест за нейната известност!

Реката Йошино, възпята още в стари времена!^[3] Небесната река. Как хубаво е казал за нея Аривара Нарихира: „Тази нощ при теб приют ще найда^[4]...“

[1] Реката Асука е известна в поезията като символ на непостоянната любов и преходността на човешкото битие. В XVIII свитък на антологията „Кокиншу“ има например следното стихотворение:

*В този свят на суетата
няма нищо вечно!
Така в реката Асука
довчерашният вир дълбок
днес стана плитчина.*

↑

[2] Стари народни песни, изпълнявани по китайски маниер. ↑

[3] Традиционно място за любуване на цъфналите вишни, възпято още от времето на поетичната антология „Маниошу“. ↑

[4] Небесната река (на яп. *ама-но кава*) — Млечният път, свързан с празника Танабата. Аривара Нарихира (825–880 г.) — един от „шестимата светци“ на поезията („роккасен“) в антологията „Кокиншу“. Голям майстор на словото, хубавец и изтънчен любовник. Предполагаемият автор на лирическата поема от X век „Исе-моногатари“.

През нощта на седмия ден от седмия месец се празнува празникът Танабата — празник на влюбените звезди Пастирът и Тъкачката (Алтаир и Вега). През цялата година те са разделени от Млечния път и се виждат само през тази нощ, когато свраките правят мост през Млечния път. Дългоочакваната среща обаче няма да се състои, ако небето е облачно, и нещастните звезди ще трябва да чакат чак до идната година. ↑

60. КОГАТО НАПУСКА СВОЯТА ЛЮБИМА С ПЪРВИТЕ ЛЪЧИ НА СЛЪНЦЕТО...

Когато напуска своята любима с първите лъчи на слънцето, кавалерът не бива да полага прекалени грижи за тоалета си. Няма нищо лошо, ако не завърже внимателно връзките на шапката си и небрежно хвърли на гърба си робата и парадното наметало. Кой ли толкова ще го види в този час и ще му се присмее!

Истинският мъж трябва да знае как да се раздели на разсъмване със своята дама: Не бива да бърза, трябва всячески да показва, че с мъка я напуска. Дори когато възлюбената му го подканя: „Хайде! Вече се развиделява“, редно е с тежка въздишка да покаже на дамата, че не иска да си отива. Преди да си завърже панталоните, нека се прислони нежно до любимата си и продължи да ѝ нашепва мили слова, а междувременно, без тя да усети, да опаше дори пояса си. Сетне да я подхване ласкаво и заедно да отидат до вратата, където на прощаване да ѝ каже колко дълбоко ще страда за нея през деня, когато няма да е до него. Така раздялата ще е изискана и дамата не ще се натъжи.

Ала повечето мъже не постъпват така. Те скачат стреснато, сякаш им предстои нещо много важно, завързват връзките на панталоните си, навличат набързо робата, наметалото и другите одежди, затягат здраво пояса си, оправят се, шумно нагласят шапката си, а сетне се спускат да търсят ветрилото и листовете хартия, разпилени през нощта край възглавката, като пляскат с ръце и повтарят: „Къде ли са? Къде ли са?“, защото е тъмно и не се вижда добре, а когато най-сетне ги намерят, казват: „Е, хайде, аз ще си вървя!“ и си отиват.

61. МОСТОВЕ

Мостът Асамуцу — „плитки води“. Мостът Нагара — „издължен“. „Ехтящият мост“ Амабико. Мостът с „пристанищно име“ Хамана. Мостът Хитоцу — „единствен“.

„Мостът на полудрямката“ Утатане.

Понтонният мост в Сано.

Мостът Хорие. „Мостът на враните“ Касагаги. Мостът Ямасуге — „планинска лилия“.

„Плуващият“ мост Оцу.

Мостът Тана — „дъсчицата“. Звучи опасно, но все пак името му е забавно.

62. СЕЛА

Село Осака — „хълм на срещите“. Село Нагаме — „гледка“. Село Йодзаме — „среднощно събуждане“. Село Хитодзума — „чужда жена“. Село Таноме — „Довери ми се!“. Село Юхи — „вечерно слънце“.

Село Цумадори — „женокрадец“. Интересно кой е от това село — самият женокрадец или откраднатата жена?

Село Фушими — „сведен поглед“. Село Асагао — „утринен лик“.

63. ТРЕВИ

Листата на перуниката.

Тръстиката.

Харесвам и слеза. Още от „ерата на боговете“ служи за украса по време на празника Камо. Чудесно, нали! Освен това листата му имат изящна форма.

Блатната трева *омодака* — „високомерна“. Какво толкова си въобразява?

Ежовата главичка. Тревата *хирумиширо* — „рогозка за пиявици“. Мъховете. Първите стръкчета трева, които напролет надничат изпод снега. Бръшлянът.

Киселецът има доста странна форма и затова често го използват за модел в бродерията.

„Застрашената трева“ *аякуса*. Винаги расте по ръба на пропастите, а това е много опасно.

Тревата *ицумаде* — „докога ли?“. Животът ѝ е съвсем нетраен, защото расте в пукнатините на старите стени. Жалко, че не се появява по варосаните стени. Би било красиво.

Тревата *котонаши* — „Не се безпокой!“. Дали пък името ѝ не означава, че може да изпълни всяко желание?

А „тревата на спомена“ *шинобугуса* навява такава тъга!

Харесвам и най-обикновените крайпътни тревии.

Метличината. „Засенчената“ трева *хикаге*. Пелинът.

Дивата лоза. Нискораслият бамбук. Лианите.

Овчарската торбичка. Младите стръкчета ориз. Папратите.

Лотосът е най-прекрасното от всички растения. На него е наречена Лотосовата сутра, поднасят цветовете му на Буда, а от плодовете му нижат броеници. Благоговейно тръпна при мисълта, че като повтаряш неговото име в молитвите си, ще се възнесеш в Чистата земя! В края на лятото, когато другите цветя са вече увехнали, върху прозрачния лазур на езерото изведнъж грейват алените цветове на лотоса. Каква красота!

Китайският слезен винаги е обърнат към слънцето. Сякаш е жив човек!

А „лунната трева“ лесно посърва. Какво непостоянно сърце има!

64. ЦВЕТА

От цветята най-много обичам карамфилите. Китайските карамфили несъмнено са много хубави, но на мен ми допаднат и най-обикновените японски карамфили.

Маргаритката *оминаеши* — „моминска хубост“.

Камбанките с едри главици.

Поветицата *асагао* — „утринен лик“.

Хризантемата. Виолетките.

Тинтявата има доста грозни листа, но за сметка на това цъфти през есента, когато всички останали цветя са попарени от сланата.

Цветето *камацука* — „дръжка на сърп“. Има грубо селско име и може би не бива изобщо да го споменавам, но ако го запишем с китайски йероглифи, звучи много поетично — „завръщането на дивите жерави“.

Горицветът няма ярък цвят, но по форма прилича на глицинията, а освен това цъфти и през пролетта, и през есента.

Есенните храсти *хаги* цъфтят красиво. Имат гъвкави клонки, които се огъват към земята, когато натежат от капки роса, и от време на време лекичко се поклащат. Казват, че това са любимите храсти на елените и това някак особено ме вълнува.

Керията.

Поветицата „вечерен лик“ е много изискана. Външно лоста наподобява „утринния лик“. Красива е, когато цъфти, ала сетне се появяват някакви отблъскващи плодове — прекадено големи и грозни. Но самото име е много хубаво!

Люлякът. Цветчетата на тръстиката.

Сигурно някой ще се възмути, че чак сега споменавам *сусуки*^[1]. Заговорим ли за есенни цветове, това е първото, което идва наум! Краищата на класовете се червенят и когато сутрин върху тях заблести росата, дъхът ти неволно секва от възхищение. Към края на есента обаче напълно изгубва красотата си, а през зимата съвсем се свива, увяхва и белите му главици унило се поклащат под порива на вятъра, сякаш с тъга си спомнят за миналите времена на бурен цъфтеж.

Съдбата на сусуки така напомня човешкия живот, че изпитваш към него дълбоко съчувствие и повехналите цветчета те карат да въздишаш за безвъзвратно отлетелите години.

[1] Сусуки (*miscanthus sinensis*) китайски мискант — буйна трева, висока около два метра, по върховете, на която наесен разцъфтяват жълто-червени цветчета. ↑

65. ПОЕТИЧНИ АНТОЛОГИИ

„Маниошу“.

„Кокиншу“.

66. ПОЕТИЧНИ ТЕМИ

Поетични теми са: столицата, дивата лоза, тревата *микури*, малкото жребче, градушката.

67. НЕЩА, КОИТО ПОРАЖДАТ БЕЗПОКОЙСТВО

Неспокойно е сърцето на майката, чийто син се е отрекъл от мирската суета за дванадесет години в планинските усой.^[1]

Посещаваш в безлунна нощ непознат дом, а там не палят свещите, за да не се виждат лицата на жените, и трябва да седиш на тъмно до съвсем непознати хора.

Изпращаш нов слуга, когото още не познаваш добре, да занесе някаква ценна вещ, а той се бави.

Съвсем малко детенце, което още не може да говори, пада лошо, залива се в сълзи и не позволява никому да го вземе на ръце.

[1] Става дума за манастирите на планината Хиейдзан край Хейан — мощен център на будизма през ранното средновековие, където обучението на младите монаси е траело дванадесет години. През цялото това време им е било забранено да се срещат с жени, дори със собствените им майки. ↑

68. НЕСЪВМЕСТИМИ НЕЩА

Лято и зима.

Нощ и ден.

Дъждовен ден и слънчев ден.

Усмихнат човек и сърдит човек.

Бяло и черно.

Любим човек и омразен човек.

Уж е все същият, ала какъв ти изглеждаше, когато го обичаше, и сега, когато сърцето мълчи! Сякаш е друг човек! Огън и вода.

Дебел и слаб.

Човек с дълга коса и човек с къса коса.

69. ЯТО ВРАНИ...

Ято врани, накацали по дърветата, изведнъж се сепват през нощта и започват да грачат със сънени гласове. Суетят се от страх да не паднат, бутат се, разхождат се по клоните и сякаш чак тогава се събуждат... През нощта са много по-приятни, отколкото през деня.

70. ЗА ТАЙНИ СРЕЩИ Е НАЙ-ПОДХОДЯЩО...

За тайни срещи е най-подходящо лятото.

Летните нощи са кратки, рано се съмва и затова през цялото време не мигваш. Всички подвижни врати и щори са отворени както през деня се вижда целият двор. Но ето, започва да се развиделява и любимият трябва да си върви. А има още толкова недоизказани неща! В този миг ви сепва странен шум — ято врани се вдига нагоре, но имате чувството, че някой ви е подслушвал.

И през зимата е хубаво. Лежите, увити в топли дрехи и унесени в сладка дрямка, когато изведнъж храмовите камбани възвестяват зората, но толкова силно, сякаш бият тук, в двора. Птиците се пробуждат и отначало приглушените им гласове се дочуват сякаш много отдалече, но постепенно започват да звучат все по-силно.

71. КОГАТО ТЕ ПОСЕТИ ЛЮБИМИЯТ...

Когато те посети любимият, естествено е да не иска да си отиде. Случва се обаче подобно нежелание да прояви и някой случаен посетител, с когото нямаш нищо общо!... Настанява се в женските покои, където зад параваните си шушукат обслужващите дами, и не се и сеща за тръгване. Хората от свитата му се суеят, надничат, за да разберат кога най-сетне ще потегли, и мърморят недоволно, че „дръжката на брадвата ще изгниє“^[1], докато чакат. Може би не подозират, че се чува, но е много досадно, когато започнат да се прозяват и да повтарят: „Омръзна ми вече! Стана среднощ!“ Всъщност мен това не ме засяга, ала господинът, чиято прислуга гласно изразява недоволството си, започва да ми се струва безинтересен дори ако преди това е успял да ми се хареса със словата си.

Някои слуги са по-мълчаливи, но непрестанно въздишат и ми напомнят стихотворението за „подземната вода“^[2].

Други пък отиват до оградата и казват нарочно с висок глас: „Май ще вали!“ Такива слуги направо не мога да понасям.

Хората, които съпровождат високопоставени господа или пък млади благородници, обикновено се държат достойно. Подобни волности си позволяват само придружителите на по-нископоставени особи. Не е зле, когато тръгват някъде, да взимат със себе си по-благонравни слуги.

[1] Метафоричен израз за дълго време, навлязъл в японската литература от китайските „Разкази за удивителни неща“ (IV-V в.), където е описано преданието за дърваря Ван Джи, който така се загледал в играта на безсмъртните даоси, че дръжката на брадвата му изгнила и междувременно умрели всичките му съвременници. ↑

[2] Стихотворение от V свитък на антологията „Кокинрокуджо“:

*Натрупват се в сърцето
подземните води*

*на силни чувства,
неизречени на глас...
Безмълвно те обичам!*

72. НЕЩА, КОИТО РЯДКО СЕ СРЕЩАТ

Тъст, който хвали своя зет. Свекърва, която обича снаха си. Сребърен гребен, който добре разресва косите. Слуга, който не злослови по адрес на своя господар. Човек без нито един недостатък — уравновесен, сърдечен, изискан, харесващ се на всички.

Хора, които от дълго време живеят заедно, но постоянно бдят над своето поведение. В крайна сметка никой не успява да прикрие слабостите си.

Да не капнеш с туш върху свитъка, в който преписваш стари повествования и стихове. Колкото и да се стараеш, колкото и да трепериш, нищо не помага.

Дружбата между мъж и жена. Дори жените невинаги успяват да запазят приятелските отношения помежду си въпреки всички дадени клетви.

73. НАЙ-ХУБАВИТЕ СТАИ ЗА ПРИДВОРНИТЕ ДАМИ...

Най-хубавите стаи за придворните дами се намират в тясната част на двореца край дългия коридор. Щом повдигнеш леко щорите, нахлува вятър и дори през лятото е хладно. През зимата се случва да влезе снежец или град, но и това ми допада.

Доста е тясно и слугите няма къде да седнат, затова се крият зад завесите. Но, от друга страна, е добре, защото обстановката ги кара да се държат прилично и да не говорят на висок глас.

Постоянно сме в напрежение. Не смеем да се отпуснем не само през деня, но дори през нощта сме нащрек. Ала на мен всичко това ми харесва.

През цялата нощ из коридора се разнасят стъпки. От време на време заглъхват и се чува леко потропване на нечия врата. Представям си сладостната тръпка на дамата, познала своя любим!

Случва се слугите да се забавят и от страх да не би възлюбеният ѝ да помисли, че спи, и да си тръгне, дамата шумоли леко с копринените си одежди. Той чува, разбира се, че е вътре, и търпеливо чака да му отворят.

През зимата пък дамите потропват с машите, за да се знае, че не спят. Господата започват да чукат по-силно, дори викат имената на любимите си, а те бързат да се отзоват.

Ако се случи вътре на висок глас да декламират стари китайски и японски стихотворения, господата влизат направо, без дори да са имали намерение да посетят тъкмо тази дама. Понякога става толкова тясно, че няма място за всички, и новодошлите прекарват цяла нощ в коридора.

Изпод свежите бамбукови щори и разноцветните завески се подават краищата на женските одежди. Младите господа, чиито наметала нямат шев на гърба, и велможите от шести ранг не смеят да влязат в женските покои и облегнати на стената, с копнеж наблюдават крайчетата на цветните женски дрехи.

Ако погледнеш от двора, също има какво да се види. Млад благородник с тъмнолилави панталони и ярко наметало върху

многокатовите разноцветни роби наднича в женските покои: иска туш и хартия, за да напише писмо, или пък моли за огледало и започва да се реши. Приятна гледка!

Вътре в покоите са закачени церемониалните завески на височина около три-четири педи, но все пак остава малка пролука между горния край на завеските и долния край на вдигнатите щори. Хубаво е, че тя се пада точно на нивото на очите и влюбените могат спокойно да си творят... Интересно, какво ще стане, ако се случат прекалено висок кавалер и дребна дама?

74. СПОМНЯМ СИ ВРЕМЕТО, КОГАТО НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО...

Спомням си времето, когато Нейно Величество пребиваваше в императорската канцелария. Бяхме малко отделени от шумния дворецов живот, но и това запустяло и самотно място си имаше своя хубост.

По едно време съобщиха, че в главните покои се е настанила нечиста сила. Веднага преградихме пътя ѝ откъм южната страна и приготвихме спалня за Нейно Величество в южните покои. Всички дами от свитата се настанихме в междинните стаи, излизащи на верандата.

Оттам съвсем ясно чувахме гласовете на глашатаите, които оповестяваха имената на царедворците, минаващи през Източната порта към постройките на Лявата императорска гвардия. „Сторете път!“ — провикваха се глашатаите ту по-тихо, ту по-силно в зависимост от ранга на благородника и дамите започнаха да ги подиграват помежду си: „Минава голямо «сторете път!»“, „А сега — малко «сторете път!»!“

Постепенно свикнахме с гласовете и започнахме да гадаем кой минава: „Това е господин еди-кой си!“ — „Не, не е той! Господин еди-кой си е!“ — оживено спорехме.

„Видяхте ли! Аз познах!“ — радваше се дамата, която бе улучила името на господина.

Една нощ, когато в небето изплува бледата предутринна луна, излязох на двора да ѝ се полюбувам. Бе толкова красиво, че след мен наизскачаха и другите дами — коя на верандата, коя на двора. Постепенно започна да се зазорява.

„Ще отида до караулното на Лявата гвардия!“ — казах и няколко дами изявиха желание да ме придружат.

В този миг видяхме отдалече група млади благородници, които вървяха към двореца и декламираха стари стихотворения: „Вятърът —

гласът на есента...“^[1] и други. Побързахме да се върнем, за да поговорим с желаните гости.

„Великолепно! Значи, сте излезли навън, за да се наслаждавате на бледата предутринна луна!“ — възхити се един от господата и каза подходящо старо стихотворение.

Подобни посещения съвсем не бяха рядкост. Царедворците идваха при нас и денем, и нощем, като понякога се отбиваха дори най-влиятелни велможи на път за императорския дворец.

^[1] Стихотворение на поета Минамото Хидеакира (първата половина на X век), написано на китайски език. ↑

75. НЕРАЗУМНИ ДЕЯНИЯ

Млада дама с все сили се стреми да постъпи в двореца, но осъществи ли веднъж своите желания, службата започва да ѝ тежи.

Безполезно е да гледаш с неприязън зетя, когото си приел, вече в своя дом.

Закъснели са страданията на човек, който е омъжил дъщеря си против нейната воля и животът ѝ не се нагажда така, както би му се искало.

76. НЕЩА, КОИТО СЪЗДАВАТ ВЕДРО НАСТРОЕНИЕ

Монаси, които посещават Негово Величество през първия Ден на заека от новата година и му поднасят клонки удзуе за дълголетие.^[1]

Главният майстор на свещените танци *кагура*^[2]. Танцьори, размахващи флагове по време на празника Горьое^[3].

[1] Заекът е един от дванадесетте циклични знака (мишка, бик, тигър, заек, дракон, змия, кон, овен, маймуна, петел, куче, глиган), служещи за обозначаване на времето — години, дни, часове.

Съществувал е обичай през първия Ден на заека от новата година да се поднасят на императора ритуални клонки удзуе — „пръчици за щастие“ (от праскова, слива и други дървета) — с пожелание за дълголетие. ↑

[2] *Кагура* — свещени шинтоистки танци. ↑

[3] Празник в храма Гион на четиринадесетия ден от шестия месец. ↑

77. ПО ВРЕМЕ НА ПРАЗНИКА ЗА НАЗОВАВАНЕ ИМЕНАТА НА БУДИТЕ...

По време на празника за назоваване имената на будите^[1] в покоите на Нейно Величество донесоха паравани с картини от ада, за да ѝ ги покажат. Не мога да си представя нищо по-ужасно! Нейно Величество нарочно ме подкани: „Погледни! Погледни!“ Едва успях да промълвя: „Не, не! В никакъв случай!“ и с мрачно настроение се оттеглих в страничната стая, където полегнах.

През този ден валеше силен дъжд и бе много тягостно, тъй че придворните бяха поканени да се забавляват в горните покои. Младши придворният съветник Мичитака свири омайващо на *бива*. Наримаса — на тринадесетструнно *кото*, Юкийоши — на обикновена флейта, а придворният съветник Цунефуса — на многотръбна флейта. Беше наистина великолепно. Когато мелодията свърши и гласът на инструмента секна, старши придворният съветник Коречика напомни редовете от старо стихотворение:

*Гласът на песента замлъкна,
но никой дума не пророни...*^[2]

През цялото време се криех в страничните покои и мълчаливо слушах, но в този миг не издържах и се появих пред господата с думите: „Ах, колко е страшно, че върша грях, ала зовът на прекрасното е неудържим!“

Всички се засмяха.

[1] Будистки ритуал, провеждан в продължение на три дни от дванадесетия ден на дванадесетия месец в двореца Сейрьоден. През това време са назовавали имената на всички буди от трите живота — предишния, сегашния и следващия — и са се молели за опрощаване на греховете през изминалата година. ↑

[2] Стихове от поемата на Бо Дзюи „Лютнята“. ↑

ВЕДНЪЖ ФУДЖИВАРА ТАДАНОБУ ЧУЛ...

Веднъж Фудживара Таданобу чул за мен някакви недостойни слухове и заявил: „Как съм могъл досега да я почитам и хваля!“

Разбрах, че ме е хулил дори пред другите господа от двореца. Силно се смутих, но успях да се усмихна и казах: „Ако е истина, какво бих могла да отговоря? Но скоро той сам ще разбере своята грешка!“

Таданобу не криеше презрението си към мен и дори когато минаваше покрай покоите на Черната врата и чуеше гласа ми, прикриваше лицето си с ръкав. Мълчаливо понасях всичко и не правех опити да се оправдавам.

Така дойде краят на втория месец. Валяха дъждове и беше скучно. Господин Таданобу съблюдаваше пречистване от мирската суета заедно с Негово Величество. Съобщиха ми, че между другото бил казал: „Защо ли прекъснах връзките си с нея? Нещо сякаш ми липсва. Дали да не ѝ изпратя послание?“ — „Не може да бъде!“ — не повярвах и цял ден прекарах в уединение, а когато вечерта отидох в покоите на Нейно Величество, тя вече се бе оттеглила за сън. Придворните дами бяха запалили свещите и се занимаваха с отгатване на йероглифи от китайски писания^[1]. „А, тъкмо навреме идваш! Ще се присъединиш ли към нас?“ — посрещнаха ме радостно. Нямах особено желание да играя с тях и дори съжалих, че съм дошла толкова късно. Седнах край огнището, дамите се настаниха до мен и започнахме разговор. По едно време съобщиха, че някакъв слуга ме търси. „Странно, за какво съм му? — почудих се. — Та аз току-що дойдох!“ Изпратих да проверят кой е слугата и ми съобщиха, че е изпратен от двореца на Негово Величество и настоява да говори лично с мен. Нямах какво да сторя и излязох при него. „Възложено ми е да ви предам това послание от Негово Превъзходителство господин Таданобу и да изчакам вашия отговор“ — съобщи слугата. „Хм, че този господин не желае дори да ме види! Толкова силно ме ненавижда! Какво означава това писмо?“ — помислих си, но на глас изрекох: „Върви си! Ще изпратя отговор по-късно!“ Сетне прибрах писмото, защото съвсем не бързах да го прочета, и влязох при дамите.

Продължихме прекъснатия разговор, но не след дълго слугата отново дойде и каза, че Таданобу му е заръчал следното: „Ако не желае да изпрати отговор, нека поне върне моето послание!“ Кой знае защо, това ми напомни за „Исе-моногатари“^[2]. Писмото бе написано на изящна бледосиня хартия и както очаквах, с хубав ситен почерк.

*Ето вече и дърветата цъфтят...
В дворцовата зала ти седиш
под атлазени завески...*

пишеше в писмото с китайски йероглифи, а отдолу бе добавено: „Очаквам да довършите стихотворението.“^[3] Бях смутена. Какво да сторя? Нейно Величество вече си почива и не мога да поискам съвет! Не върви нито да се престоря, че не зная стихотворението, нито да допиша китайските йероглифи с несръчна ръка. На всичко отгоре нямах много време, защото слугата нетърпеливо очакваше моя отговор. Взех въглен от огнището и написах на японски следното:

*О, кой ли ще ме посети
в колибата, с трева обрасла...*

Зачаках отговор, но той така и не дойде.

Прекарах нощта в двореца на Нейно Величество заедно с другите дами, а рано сутринта се прибрах в покоите си. В този миг чух гласа на гвардейския капитан Цунефуса: „Извинете, тук ли е госпожа Тревясала колиба?“ Зачудих се и казах: „Вашият въпрос е доста странен! Как може особа с такова недостойно име да живее тук! Виж, ако бяхте попитали за Ясписовия дворец, това вече е друго!“ — „Ах, колко се радвам, че ви намерих! Тъкмо мислех да ви търся в покоите на Нейно Величество!“ — отвърна Цунефуса и ми разказа какво се бе случило предната нощ: — Снощи при господин Таданобу се бяха събрали много благородници. Имаше дори господа от шести ранг. Говорихме за най-различни неща, обсъждахме дами от минали и сегашни времена... Така стана дума и за вас. Таданобу каза:

„Аз вече напълно прекъснах връзките си с нея, но все пак... Очаквах да направи нещо, но нейното равнодушно мълчание е направо възмутително. Защо не взема тази вечер да я проверя колко струва! Тогава всичко ще си дойде на мястото!“ Посъветвахме се и ви изпратихме писмо, а когато дойде слугата и съобщи, че не можете веднага да прочетете посланието и ще изпратите отговор по-късно, Таданобу се ядоса и строго му заръча: „Върни се пак и я накарай на всяка цена да отговори! Ако ли не, нека ми върне писмото!“ Слугата трябваше още веднъж да се разкарва в тази ужасна дъждовна нощ, но този път се върна бързо и предаде вашия отговор. Таданобу веднага го зачете.

Всички изгаряхме от любопитство и се хвърлихме също да го погледнем. „Какво ще кажете? Бива си я! Не може човек да я пренебрегва!“ Настъпи всеобщо въодушевление и някой предложи: „Трябва да добавим към нейното послание първите три реда и да ги изпратим в отговор! Хайде, Цунефуса, опитай ти!“ Цяла нощ се мъчихме, но нищо не излезе! Накрая решихме, че тази случка не бива да остане неизвестна!

Докато Цунефуса говореше, смущението ми постепенно нарастваше. „Тъй че отсега нататък ще ви викаме госпожа Тревясала колиба“ — завърши той и си тръгна. „Всичко е добре, но колко неприятно, ако ме запомнят с такова име!“ — помислих си с безпокойство.

Скоро след това ме посети и Норимицу. „Идвам да споделя с вас огромната си радост — каза веднага щом ме видя. — Търсих ви дори в покоите на Нейно Величество!“ — „Каква радост? Нищо не съм чула. Да не би да сте получили някой висок сан?“ — „О, не, не! Съвсем друго е! Снощи се случи нещо чудесно! Едвам дочаках сутринта, за да ви съобщя! Отдавна не съм се радвал така!“ Сетне ми разказа историята, която бях чула вече от Цунефуса: „Таданобу заяви, че от вашия отговор ще зависи по-нататъшното му отношение към вас. Ако не е достоен, ще ви забрави завинаги. Първия път, когато слугата се върна без отговор, направо си отдъхнах. Затова пък втория път, когато донесе ответното ви послание, сърцето ми просто щеше да се пръсне от вълнение! Опасявах се, че неблагоприятният отговор ще се отрази и на моето положение като ваш «по-голям брат». За щастие писмото ви бе не просто удачно, а великолепно! Всички го оцениха по достойнство

и се обърнаха към мен: «Ела, ела да го прочетеш и ти! Нали си неин „по-голям брат“!» Бях безмерно доволен, но отвърнах сдържано: «Не разбирам от тези неща.» «Не те викаме, за да чуем твоето мнение. Трябва да прочетеш писмото, за да разказваш после за него!» Беше ми сложно да вникна в съдържанието, но се забавлявах, като гледах как останалите господа се опитват да скалъпят отговор. «Всъщност толкова ли е необходимо да напишем първите три стиха?». «Ако не можем да измислим достоен отговор, по-добре ще е да не изпращаме изобщо ответно послание!» — мърмореха те и така до среднощ си блъскаха главите. Мила сестричке, нима случилото се не е велика радост и за вас, и за мен! Дори високият придворен сан не е такава благодат!“ Слушах неговите думи и тръпнех от смущение при мисълта, че толкова много знатни господа са обсъждали писмото ми. Това, че ни наричаха „брат и сестра“, не ме изненада, защото всички в двореца, дори й Техни Величества знаеха вече. Бе се стигнало дотам, че величаеха Норимицу „по-големия брат“, вместо да го назовават с придворния му ранг.

Отидох в двореца на Нейно Величество заедно с другите придворни дами и по едно време ми съобщиха, че е заповядано веднага да се явя при нея. „Току-що при мен беше Негово Величество — каза тя. — Всички придворни били написали на ветрилата си твоите два реда!“ Почудих се каква ли сила ми бе помогнала в онзи миг, за да напиша своя отговор!

От този ден Таданобу вече не криеше с ръкав лицето си, когато минаваше покрай мен, и се държеше съвсем приятелски.

[1] Разпространено занимание сред висшата аристокрация — по отделен елемент е трябвало да се познае целият китайски йероглиф. ↑

[2] „Исе-моногатари“ — (лирическа повест от X век). Не е ясно какво точно има пред вид Сей Шонагон, но повечето изследователи смятат, че не става дума за определен епизод, а по-скоро авторката иска да подчертае изненадващата ситуация, тъй като повечето от историите, разказани в „Исе-моногатари“, звучат доста невероятно. ↑

[3] Таданобу поставя Сей Шонагон в много сложна ситуация, изпращайки й редове от стихотворение на Бо Дзюи: от една страна, иска да изпита нейната ерудиция, но от друга — според нормите на тогавашното общество е било забранено на дамите да се занимават с

китайски език и с китайска класика. Сей Шонагон излиза с чест от трудното положение, като довършва стихотворението на японски език — хем показва, че е достатъчно начетена, хем спазва догмите на своето време. ↑

79. КЪМ КРАЯ НА ВТОРИЯ МЕСЕЦ ОТ СЛЕДВАЩАТА ГОДИНА...

Към края на втория месец от следващата година Нейно Величество се премести в императорската канцелария, а аз останах в павилиона Умецубо.

Още на следващия ден получих писмо от господин Таданобу. „Снощи бях в храма Курама, а днес поради «забрана в посоката» ще ми се наложи да отседна на друго място. Рано сутринта още преди изгрев-слънце трябва да отида в двореца, но много бих искал да ви видя преди това и най-искрено ви моля да ме посрещнете, когато почукам на вашата врата!“

Не щеш ли, тъкмо тази вечер принцеса Микушигедоно^[1] ме повика да пренощувам в нейните покои и трябваше да се подчиня на волята ѝ.

Ето какво ми разказа слугинята, когато се прибрах късно на следващата сутрин: „Посред нощ някой почука силно на вратата. Едва се събудих, за да видя кой е. Беше някакъв господин. Щом разбра, че сте в двореца, ми заповяда веднага да ви повикам. Аз обаче реших, че отдавна вече спите, и не посмях да ви безпокоя!“

„Божичко, какво несъобразително същество!“ — помислих си с гняв и тъкмо в този миг се появи някакъв слуга и съобщи: „Изпраща ме господин Таданобу. Каза ми да ви предам, че бърза за двореца, но много би искал преди това да поговори с вас!“ — „Тук не мога да го приема. Слугите още не са разтребили. Нека Негово Превъзходителство заповяда в гостната, а аз ще дойда след малко“ — казах на пратеника.

Притеснявах се, че господин Таданобу може да отвори страничната врата и да влезе в моите покои, затова побързах към източната част на павилиона. Дръпнах лекичко плъзгащата се врата и казах: „Ваше Превъзходителство, заповядайте тук!“

Таданобу изглеждаше божествен. Дъхът ми секна, щом го видях. Носеше парадно наметало в „цветовете на вишната“, подплатено с аленочервена лъскава коприна; върху парадните му панталони с цвят

на зряло грозде бяха избродирани цъфнали клонки на глициния; аленочервената му роба сияеше като пламък, а отдолу имаше няколко ризи в бяло и бледолилаво.

Той се приближи с достойнство и приседна на тясната веранда, като се наклони съвсем напред към паравана, така че можах добре да го разгледам. Приличаше на онези ненадминати хубавци, както ги рисуват по старите картини и възпяват в повествованията!

В западната част на двора сливите цъфтяха в бяло, а в източната — в червено. Бяха започнали да се оронват, но все още бяха прекрасни. Слънцето ярко озаряваше отминаващата хубост на сливения цвят и ми се прииска всички да видят тази неповторима гледка!

Щеше да бъде още по-красиво, ако вместо мен зад паравана седеше някоя млада хубавица, като онези, описани в повествованията — с дълги и прекрасни черни коси!

Уви! Най-хубавите ми години бяха вече безвъзвратно отминали^[2], косите ми бяха разбъркани, използвах дори перука, а на всичко отгоре поради траура носех сиво-черни дрехи. Нямах и шлейф, който по правило слагах само в присъствието на Нейно Величество. Тъжно!

„Отивам в императорската канцелария при Техни Величества. Имате ли някакви поръчения? — започна господин Таданобу, а сетне се оплака: — Напуснах мястото, където ношувах, още преди зори и се запътих към вас. Бях ви предупредил и се надявах, че ме очаквате! Веднага щом пристигнах от Западната столица, почуках на вашата врата. Чаках дълго. Най-сетне се показва някаква сънена слугиня и доста нелюбезно ме отпрати!“

Стана ми много неприятно, че без да искам, съм го обидила, а той се засмя и каза: „Мила госпожо, защо държите в свитата си такива невъзпитани жени?!“ Хем се развеселих, хем ми домъчня.

Поговорихме още малко и господин Таданобу си тръгна.

Изпроводи го с поглед и си помислих, че ако някой го бе видял, щеше да си помисли, че от другата страна на паравана седи невиждана хубавица, достойна да говори с такъв блестящ благородник. В същото време, ако някой ме наблюдаваше от вътрешността на дома, навярно и през ум нямаше да му мине с какъв красавец беседвам!

Привечер отидох при Нейно Величество. Заварих там много придворни дами и знатни благородници, които оживено спореха за

достойнствата и недостатъците на старите повествования.

Императрицата току-що бе изразила отношението си към Судзуши и Накатада от „Уцубо-моногатари“^[3].

„А вие какво ще кажете? — обърна се към мен една придворна дама. — Нейно Величество не харесва Накатада, защото е отрасъл в гората.“

„Това няма значение! — казах твърдо. — Наистина Судзуши е свирел така прекрасно на *кото*, че и небесните феи дошли да го послушат. Но въпреки това именно Накатада успява да получи ръката на принцесата!“

Привържениците на Накатада се оживиха: „Ето! Така е!“

„Ако бяхте видели днес господин Таданобу — обърна се към мен Нейно Величество — щяхте да примрете от възторг! Бе по-прекрасен от всички хубавци, възпети в старите повествования!“

„Наистина — намесиха се останалите придворни дами — днес бе невероятно красив!“

„Всъщност аз за това дойдох. Исках да ви разкажа колко великолепно изглежда днес господин Таданобу. Но вие говорехте за други неща и...“ — промълвих плахо, а сетне разказах за срещата си с него тази сутрин.

Дамите се развеселиха и възкликнаха: „Не можехме да откъснем очи от него! Но кой да предположи, че вие сте имали щастието да му се радвате толкова отблизо, че сте разгледали дори шевове на одеянията му!“

После ми съобщиха, че господин Таданобу бил проронил с тъга: „Да знаете как се опечалих, когато бродех из запустялата Западна столица! Порутените огради бяха обрасли с мъх!...“, а госпожа Сайшо попитала: „А подавах ли се елови клонки измежду керемидите на забравения дворец?“ Таданобу се възхитил от нейната съобразителност и подхванал старото стихотворение: „Не е далеч от западната порта...“^[4] Интересен разговор, нали!

[1] Най-малката сестра на императрица Садако. ↑

[2] По приблизителни изчисления Сей Шонагон постъпва в двореца около 993 г., когато е била вече към тридесетгодишна — преклонна възраст според разбиранията на тогавашното общество. ↑

[3] „Уцубо-моногатари“ — известно повествование от края на Х век. Единият от главните герои — Накатада — израства в гората, където е принуден да се крие заедно с майка си заради интригите на зли хора, изгонили ги от родния дом. Описан е като любещ син, който се грижи за своята майка и с това така трогва мечките, че те им преотстъпват своето жилище — хралупа в огромно дърво (на яп. „уцубо“). След дълги перипетии бащата окрива жена си и сина си и ги прибира вкъщи.

Въпреки трудните условия, в които е израсъл, Накатада става великолепен музикант и веднъж, по време на любоването на алените листа на клена, успява да спечели с майсторството си ръката на принцесата.

Неговият съперник Судзуши също е добър музикант — успява да развълнува дори небесните феи със своето изпълнение. ↑

[4] Разговорът е построен върху алюзии за известно стихотворение на Бо Дзюи, което Таданобу издекламира накрая:

*Потънал е в забрава старият дворец!
Безмълвни месеци, години...
Оградата — обрасла с мъх,
стърчат сред керемидите елови клонки!
Не е далеч от западната порта, но
от пет години господарят не е идвал!...*

↑

80. ПО ВРЕМЕТО, КОГАТО БЯХ НАПУСНАЛА ЗА МАЛКО ДВОРЕЦА...

По времето, когато бях напуснала за малко двореца, непрекъснато ме посещаваха различни господа и хората от дома, където бях отседнала, започнаха да проявяват недоволство. Това не ме ядосваше, защото не намирах нищо осъдително в своето поведение. Как можеш да отпратиш близък човек, който е дошъл при теб толкова отдалече — било денем, било нощем! Нали ще го направиш за срам! Макар че понякога ме посещаваха и господа, които едва-едва познавах. И все пак се чувствах отегчена и затова следващия път не съобщих никому къде отивам, освен на Цунефуса и Норимицу.

Един ден при мен дойде Норимицу и каза: „Знаете ли, сестричке, вчера ме посети Таданобу и започна да ме разпитва къде се намирате. «Нали сте неин „по-голям брат“! Не може да не ви е казала нищо!» — опитваше се да научи вашата тайна. Много се смутих. Ужасно е да лъжеш. Насмалко да се разсмея! Цунефуса седеше отстрани с такъв невинен вид, че ако погледите ни се бяха срещнали, всичко щеше да излезе наяве. Просто не знаех какво да правя! Взех едно водорасло и започнах да го дъвча. Навярно всички се изумиха защо дъвча, когато не е време за ядене! За щастие това ми помогна. Таданобу, изглежда, реши, че не знам нищо, и си тръгна. Беше доста забавно!“ — „Не ме издавайте в никакъв случай!“ — предупредих го още веднъж.

Минаха няколко дни. Късно една вечер се чу силно тропане по вратата. Кой може да бъде в този час? И по каква ли толкова важна работа? Изпратих да проверят. Оказа се, че е някакъв гвардеец, който носи писмо от Норимицу. Наоколо всички спяха. Запалих свещта и зачетох: „Утре Техни Величества ще слушат свещените сутри и ще съблюдават отречение, тъй че навярно и Таданобу ще дойде в двореца. Какво да правя, ако отново почне да ме разпитва? Не мога повече да крия. Ще ми разрешите ли да му кажа? Всъщност ще постъпя според вашето желание.“ Не написах отговор. Вместо това увих едно водорасло в хартия и му го изпратих. Скоро след това Норимицу ме посети. „Онази вечер Таданобу дойде при мен и искаше на всяка цена

да разбере къде се намирате. Нищо не му казах и той не на шега се разсърди. Беше много неприятно. Всъщност защо тогава не ми изпратихте отговор, а само някакво водорасло, увито в хартия? Много странно. Да изпратиш някому водорасло... Трябва да е било грешка“ — каза той. Стана ми много досадно, че не е успял да разбере смисъла на моето послание, и затова не отговорих нищо, а написах следното:

*Тя удави се нейде в морето
и къде ли е, никой не знае.
Замълчи и недей ме издава! —
вместо с поглед да кажа,
подадох ти знак.*

„А, това е някакво стихотворение! Не, няма да го чета!“ — възкликна Норимицу и побутна обратно листа с ветрилото си.

С Норимицу винаги сме били много близки и най-приятно сме разговаряли, ала сега без видима причина някак се отдръпнахме един от друг.

Не след дълго получих от него следното писмо: „Ако съм ви обидил с нещо, не забравяйте нашата клетва и дружбата ни, мила сестричке! Макар и разделени, мислете понякога за своя «по-голям брат»!“ Спомних си, че веднъж Норимицу бе казал: „Който иска да е приятел с мен, нека не ми пише стихотворения. От този миг ще се превърне в мой враг. Когато всичко ви омръзне, сестричке, и решите да се разделим завинаги, достатъчно е да ми изпратите едно от вашите стихотворения!“

Ето защо му изпратих следния отговор:

*Река Йошиногава —
тя тече сред острите върхари.
Но никой повече не ще я види,
щом рухне планината Имо,
щом рухне планината Се...^[1]*

Не последва обаче ответно послание. Навярно Норимицу бе забутал някъде и това стихотворение, без да си направи труда да го прочете.

Скоро след това Норимицу получи одежди на дворцов чиновник от пети ранг и бе назначен за помощник-губернатор на провинцията Тотоми. Така се разделихме с него, без да се сдобрим.

[1] В това стихотворение Сей Шонагон обиграва названията на планините, които се свързват по асоциация с думите „брат“ и „сестра“.

↑

81. НЕЩА, КОИТО ПРЕДИЗВИКВАТ ЖАЛОСТ

Гласът на хремав човек, който постоянно се секне.

Лицето на дама, която си изкубва веждите.^[1]

^[1] Според идеала за женска хубост в хейанското общество лицето трябва да е във формата на тиквена семка със закръгления край надолу. Жените са изкубвали веждите си и са ги рисували с черно малко по-високо на челото, но най-същественият елемент на женската красота несъмнено са били дългите и прави черни коси, които отзад са стигали до петите, та дори са се стелели по шлейфа, а отпред са били по-къси — покривали са раменете. ↑

82. СКОРО СЛЕД РАЗХОДКАТА НИ ДО КАРАУЛНОТО НА ЛЯВАТА ГВАРДИЯ...

Скоро след разходката ни до караулното на Лявата гвардия през онази лунна нощ напуснах за малко двореца и отидох в родния си дом. Изведнъж получих писмо от Нейно Величество. „Върни се веднага! — пишеше вътре. — Не мога да забравя онази лунна вечер, когато ти тръгна към караулното на Лявата гвардия, а аз дълго гледах след теб... Не вярвам да си толкова безчувствена и да си забравила вече тези прекрасни мигове!“

В отговора си изразих своята най-дълбока преданост към Нейно Величество, а устно поръчах да ѝ предадат следното: „Никога не ще забравя онази предутринна луна, когато дори вие бяхте така развълнувана, че ни нарекохте «завръщащи се небесни феи»!“

Скоро донесоха ново писмо от Нейно Величество: „Говориш за Судзуши. Нима си се отказала вече от своя любимец Накатада?... Чакам те в двореца! Върни се колкото може по-скоро. Ако не дойдеш, ще те възненавидя!“

„Дори да бяхте писали само «ще се разсърдя», щях веднага да побързам към двореца, а при страшната заплаха «ще те възненавидя» съм готова да жертвам и живота си, за да мога час по-скоро да дойда при вас!“ — отвърнах и побързах да изпълня волята на господарката.

83. ВЕДНЪЖ, КОГАТО НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО...

Веднъж, когато Нейно Величество пребиваваше в императорската канцелария, в Западната част на главната зала бяха устроени четения на свещените сутри.^[1] Дойдоха монаси, закачиха изображения на Буда...

Някъде на втория ден откъм верандата се чу неприятен женски глас: „Все ще се намери нещо и за мен от богатите дарове, поднесени на будисткия олтар!“ — „Какво приказвате?! Та ние още не сме привършили!“ — отговори един от монасите. Кой може да бъде? — любопитствах и надникнах навън. Под верандата стоеше немлада вече жена, монахиня. Бе облечена с мръсни памучни панталони, толкова тесни и къси, че приличаха на кюнци. Отгоре носеше нещо като наметало — също толкова мръсно и късо. Изобщо наподобяваше маймуна.

„Какво желае тази жена?“ — попитах, а тя отговори разпалено: „И аз съм ученичка на Буда. Бих искала да ми дадете от даровете, поднесени на неговия олтар. А на тези монаси тук нищо не им се откъсва от сърцето!“ Говореше надутото на столичен диалект, което доста ме учуди. Просящите обикновено мънкат жалостиво и умоляващо, за да предизвикат състрадание. „Значи, вие не се храните с нищо друго, освен с приношения за Буда?! Наистина вашата вяра е учудващо дълбока!“ — подхвърлих заядливо, но тя спокойно отвърна: „Защо мислите така? Искam от приношенията само когато няма нищо друго.“

Сложих в една кошница плодове, оризови курабийки и други неща за ядене и ѝ ги дадох. Тя се развесели и се разприказва. Наизлязоха още няколко млади придворни дами, започнаха да се шегуват с нея и да ѝ задават различни въпроси: „Имаш ли любим?“, „А деца?“, „Къде живееш?“... Сетне една дама подхвърли: „Пееш ли? Танцуваш ли?“ Монахинята сякаш само това чакаше и веднага подхвана:

Тази вечер с кой да легна?

*С господаря на Хитачи?
Има нежна кожа той...*

Песента продължи безкрайно дълго. После запя друга:

*Слави се надлъж и шир
името на планина Отокояма.
Върховете ѝ покрити са
с аленочервени кленови листа^[2]*

Монахинята пееше, поклащайки глава. Песните ѝ бяха толкова неблагопристойни, че всички се възмутиха и започнаха да я подканят да си върви. „Почакайте! Жал ми е за нея! — намесих се. — Накарахме я да ни покаже своето изкуство, значи, трябва да ѝ подарим още нещо!“ Отидох при Нейно Величество, а тя ми каза: „Отвратително! Защо ѝ позволявате да пее такива ужасни песни! Неприлично е дори да ги слушате! Бях си запушила ушите! Дайте ѝ едно от тези кимона и нека си върви!“ Взех одеждата и я хвърлих от верандата с думите: „Вземи! Това е от Нейно Величество. Облечи тази дреха вместо мръсните си парцали!“ Монахинята неописуемо се зарадва, направи дълбок поклон, сетне метна одеждата върху мръсните си дрехи и започна да се криви в благодарствен танц. Гледката беше отблъскваща и всички побързахме да се приберем.

След тази случка монахинята, изглежда, си въобрази, че винаги е добре дошла край покоите на Нейно Величество, и започна често да се явява. Наричахме я „господарят на Хитачи“ — от песента, която бе пяла. Всеки път идваше със същите стари и мръсни дрехи и това безмерно ни отврати. „Къде ли е прахосала подареното одеяние?“ — чудехме се ние.

Веднъж ни посети госпожа Укон и Нейно Величество ѝ разказа за монахинята. „Моите придворни дами, изглежда, я покровителстват — подхвърли тя. — Всеки ден идва тук!“ Сетне накара една придворна дама на име Кохъое да имитира монахинята. Госпожа Укон се развесели и каза: „Искам на всяка цена да видя тази жена. Много ви

моля, покажете ми я! Бъдете спокойни. Няма да ви я отнема. Разбирам, че е ваша любимка.“

Случи се така, че след време дойде още една монахиня — много по-безлична от първата, но с доста възпитани обноски. Подхванахме разговор, но тя така силно се смути, че се преизпълнихме със състрадание към нея. Нейно Величество поръча да ѝ дадем една дреха и монахинята се просна на земята от благодарност. Когато си тръгваше, обляна в признателни сълзи, не щеш ли, отнякъде се появи „господарят на Хитачи“ и я видя. Навярно се обиди, защото после дълго време не дойде и постепенно всички я забравихме.

След десетия ден на дванадесетия месец падна голям сняг. Няколко жени от прислугата наизскачаха на верандата и започнаха да натрупват снега на купчини, за да ги покажат на Нейно Величество, но сетне решиха да направят на двора истинска снежна планина и заръчаха тази работа на мъжете. „Нейно Величество пожела да направите голяма планина“ — обясниха те. Скоро към работещите се присъединиха и мъжете, повикани да почистят двора — снежната грамада растеше направо пред очите ни. Дойде и един господин от канцеларията на Нейно Величество и започна да дава съвети как да направят планината по-красива. Сетне заприиждаха и императорските чиновници — отначало бяха трима-четирима, но неусетно се събраха около двадесетина. Дойде заповед да бъдат повикани всички слуги, които в този ден почиват: който вземе участие в изграждането на снежната планина, ще получи допълнително възнаграждение за три дни, а който не дойде — ще бъде лишен от тридневното си заплащане. Всички се засуетиха и побързаха да се явят, но на хората от по-отдалечените села така и не успяха да съобщят.

Когато работата привърши, поканиха слугите на верандата и изнесоха топове коприна, завързани по два. Всеки взе по един вързоп и се поклони дълбоко в знак на благодарност. После си отидоха. Останаха само придворните, които се преоблякоха с парадни наметала.

„Как мислите, колко дълго ще издържи тази снежна планина?“ — запита Нейно Величество. „Десет дена!“, „Толкова. Около десетина дни“ — бяха повечето отговори. Тогава Нейно Величество се обърна към мен: „А ти какво мислиш?“ — „Докъм петнадесетия ден от първия месец на новата година!“ — бе моят отговор. Дори Нейно Величество посрещна със съмнение думите ми, а придворните дами една през

друга започнаха да твърдят, че съм определила доста дълъг срок. Помислих си, че в най-добрия случай планината ще издържи до началото на следващата година. Точно така трябваше да отговоря! Ала вече бе късно. Реших да държа докрай на думите си.

Някъде към двадесетия ден от месеца заваля дъжд. Планината започна да се топи. „О, милосърдна богиньо Каннон от Бялата планина^[3]! Не позволявай нашата снежна планина да се стопи!“ — молех се трескаво.

В деня, когато издигнахме снежната планина, бяхме посетени от Негово Превъзходителство господин Таданобу, секретар по церемониите, който донесе послание от императора. Подадохме му възглавничка и той се настани до нас. „Сега навсякъде правят снежни планини — съобщи той. — Негово Величество заповяда да издигнат една на двора, а такива планини натрупват и в Източния дворец, и в дворците Кокиден и Кього-кудоно.“ При тези думи написах следното стихотворение и помолих дамата зад мен да го прочете.

*Снежна планина!
При нас ли само
е тази чудна гледка!
Уви! Навсякъде
се трупа ситен сняг...*

Таданобу поклати одобрително глава и рече: „Не ще посмея да напиша ответно стихотворение! Вашето е тъй хубаво! С ваше разрешение друг път ще го издекламирам пред някои придворни дами.“

Таданобу е известен като голям любител на поезията и неговото поведение ме позачуди — да си тръгне така, без отговор... Споделих мислите си с Нейно Величество, а тя ми каза: „Навярно се е опасявал, че не може да съчини достоен отговор!“

Към края на годината планината се беше посмалила, но все още се извисяваше сред двора. Както си седяхме с дамите от свитата на верандата и разговаряхме, изведнъж, не щеш ли, се появи монахинята „господарят на Хитачи“. „О-хо, защо толкова дълго те нямаше?“ — попитахме, а тя отговори: „Ами... Просто ми се случи нещо много

неприятно.“ — „Какво? Кажи ни!“ — настоявахме ние. „Ето какво си помислих тогава!“ — каза тя и занарежда с плачлив глас:

*Даровете скъпи
с мъка влачи към брега бедната рибарка.
Защо на нея?! —
завист ме гризе.*^[4]

Всички презрително се усмихнаха. Като видя, че никой не ѝ обръща внимание, монахинята се покатери на снежната планина, сетне се смъкна, обиколи я и изчезна. Съобщихме за случилото се на госпожа Укон. „Ах, ах! Защо не я изпратихте при мен! Колко сте лоши! Да я изоставите и тя от мъка да се покатери на снежната планина!“ Нейните думи ни развеселиха.

И така настъпи новата година, а снежната планина още си стоеше на двора. Вечерта на първия ден заваля сняг. Колко се зарадвах! Ще натрупа още! Ала Нейно Величество заповяда: „Това не влиза в уговорките! Почистете новия сняг, за да остане планината такава, каквата беше!“

Рано на следващата сутрин на път към покоите си забелязах един слуга, на вид вестоносец. Носеше зелено наметало с цвѳета на лимонов лист, а в ръкава си имаше някакво послание, също на зелена хартия, закичено за борова клонка. „От кого е това послание?“ — запитах, а той отвърна: „От Нейно Преосвещенство върховната жрица на храма Камо!“ Сигурно е нещо много хубаво — помислих си и побързах да отнеса писмото на императрицата.

Нейно Величество още си почиваше и аз се опитах сама да повдигна щорите край нейната постеля, като стъпих на дъската от играта го. Беше доста тежко, но накрая успях да повдигна със скърцане единия край. Нейно Величество отвори очи и попита: „Какво правиш?“ — „Нося ви писмо от върховната жрица. Искан веднага да ви го предам!“ — „Не е ли малко раничко за писмо?“ — промълви тя, надигна се и разгърна посланието.

Вътре имаше две „пръчици на щастието“, дълги около петнадесет сантиметра, крайчетата им бяха увити в парченце хартия и напомняха „пискюл на дълголетието“. Освен това бяха сложени клонки

от дива мандарина, планински лилии и други горски растения. Не се виждаше никакво писание. Тогава Нейно Величество се сети за хартийката, в която бяха увити крайчетата на пръчиците, разгърна я и прочете:

*В планината
се разнесе ехо.
Може би от брадви?
Секат дървета празнични
за идущите дни.*

Нейно Величество веднага се зае да пише ответно послание, а аз стоях отстрани и ѝ се възхищавах. Винаги когато отговаряше на върховната жрица, императрицата влагаше цялото си умение.

Слугата, донесъл писмото, получи от Нейно Величество две роби — едната бяла, а другата моравочервена, като разцъфнала сливова клонка. Бе ми приятно да гледам след него, когато той тръгна през заснежения двор с подаръците на рамо.

Много съжалявам, че така и не разбрах какъв беше отговорът на Нейно Величество.

Снежната планина в двора продължаваше да си стои все така непокътната, сякаш бе отломък от Бялата планина в провинцията Коши. Е, вярно, че се измърси и не блестеше под слънчевите лъчи, но все пак не помръдваше. „Дано се задържи до петнадесетия ден!“ — молах се аз. „Едва ли ще прескочи седмия!“ — коментираха останалите дами и всички с нарастващо нетърпение очаквахме какво ще се случи.

Най-ненадейно обаче на третия ден Нейно Величество пожела да се върне в императорския дворец. Какво безсърдечие! „Значи, никога няма да разбере развръзката на спора за снежната планина!“ — страдах аз. Другите дами също съжаляваха и дори изразиха чувствата си пред Нейно Величество.

Тогава реших, че ако моето предвиждане се сбъдне, трябва непременно да покажа на Нейно Величество планината. Ала това изискваше грижи. Затова се възползвах от бъркотията при пренасянето на вещите и повиках градинаря, който живееше отстрани в една

колиба. Той се приближи до верандата и аз му казах: „Погрижи се планината да се запази до петнадесетия ден. Не давай на децата да се катерят по нея и да разхвърлят снега. Ако остане до средата на месеца, Нейно Величество богато ще те възнагради, а и аз няма да забравя твоята услуга!“ С тези думи му дадох храна от кухненските запаси за подаяния на бедните.

Лицето на градинаря светна и той обеща: „Ще гледам да опазя вашата планина, милостива госпожо! При все че май ще ми е трудничко да се справя с децата.“ „Ако не слушат, обяснете им за какво става дума!“ — посъветвах го.

Придружих Нейно Величество и останах в двореца до седмия ден. През цялото време така силно се вълнувах за планината, че постоянно провеждах различни слуги при градинаря с напътствия. На седмия ден му изпратих някои дарове, останали от Празника на билките, и слугите доста се забавляваха след това, като ми разказваха колко почтително ги приел.

След седмия ден се прибрах в своите покои, ала безпокойството за планината не ми даваше мира и рано всяка сутрин изпращах слуги да я наглеждат. На десетия ден ми съобщиха, че планината навярно ще издържи най-малко още пет дни. О, колко се зарадвах! През нощта на тринадесетия ден обаче заваля дъжд и аз с болка си помислих, че моята планина ще се стопи. Не мигнах цяла нощ, измъчвана от мисли, че утре вече планината няма да я има, а какво остава за след два дни! Всички около мен ми се присмяха и решиха, че съм се побъркала.

Беше още тъмно, когато чух, че някой излиза навън. Хвърлих се към един от слугите и се опитах да го събудя. Но този мързеливец дори не помръдна. Най-сетне успях да го вдигна и го изпратих да провери какво става с планината.

Скоро той се върна и събщи: „Вашата планина е станала колкото кръгла сламена възглавка. Но градинарят се грижи добре и не пуска децата да палуват. Чини ми се, че ще се запази още най-малко един-два дни. Градинарят дори се зарадва, че ще получи обещаната награда!“

Сърцето ми преливаше от радост и с вълнение си помислих как в уречения ден ще поднеса на Нейно Величество купчина сняг със стихотворение!

Рано в зори на петнадесетия ден повиках една жена от моята свита, дадох ѝ кошничка и заръчах: „Напълни я догоре със сняг, само че съвсем бял! Мръсния изхвърли настрани!“

Тя се върна много бързо, но кошничката се поклащаше празна в ръката ѝ. Онемях от почуда. Ненужно бе вече и великолепно стихотворение, което така старателно съчиних с мисълта, че скоро всички ще го повтарят! „Но как е възможно? Нима така бързо се е стопил?“ Не можех да дойда на себе си. „Градинарят закърши ръце и рече, че късно през нощта все още е имало сняг и той дори с радост си мислел за наградата, а сега е изгубил всякаква надежда“ — обясни жената.

Тъкмо в този миг пристигна пратеник от императорския дворец. Нейно Величество му бе заръчала да попита за снежната планина. С дълбока покруса отвърнах: „Предайте на Нейно Величество, че макар всички да твърдяха, че снегът ще се стопи в края на миналата година, той все още стоеше снощи до залез-слънце. Едва ли съм сбъркала чак толкова много. Ако не се бе стопил през нощта, моето предсказание щеше да е съвсем точно! Осмелявам се все пак да изразя съмнение, че през тази нощ някой нарочно го е отнесъл!“

На двадесетия ден се завърнах в двореца и споделих с Нейно Величество дълбокото си разочарование: „Представяте ли си как се чувствах, когато видях, че слугинята се връща с празна кошничка като онзи монах, който донесъл само капака и заявил, че останалото е захвърлил! О, колко се опечалих! Бях решила да натрупам снега върху поднос и да ви го предам заедно с едно стихотворение, написано върху бяла хартия!“ Нейно Величество се засмя и дамите около нея също се развеселиха. „Имам грях към теб! — рече тя. — Не знаех, че си взела тази работа така присърце! През нощта на четиринадесетия ден изпратих слуги да изхвърлят снега. Колко точно си се досетила в своя отговор! Когато слугите отишли в двора, градинарят веднага изскочил и ги замолил да не пипат снега, но те му заявили: «Това е заповед на Нейно Величество и те съветваме да не се месиш! Нещо повече, ако кажеш на някого какво се е случило, ще изравним колибата ти със земята!» Сетне събрали снега и го изхвърлили през оградата в двора на Лявата гвардия. Казаха, че е имало толкова много сняг, че щял да остане дори до двадесетия ден от месеца. Кой знае, може би щеше да дочака и първите снегове през тази година! Когато Негово Величество

научи за случилото се, той се развесели и подхвърли: «Доста странно състезание сте си измислили!» И все пак кажи ни стихотворението, което си съчинила. Сега, когато знаеш всичко, разбираш, че ти победи!“ Останалите дами също ме помолиха да чуят стихотворението, но аз отказах с думите: „След като чух всичко, нямам никакво желание!“ Седях така покрусена и тъжна, когато влезе Негово Величество. „Винаги съм смятал, че и вие сте като другите придворни дами, но чак сега разбрах, че сте необикновена жена!“ — каза ми той. Неговите думи още повече ме опечалиха и имах чувството, че всеки миг ще се разплача. „Защо Нейно Величество постъпи така безсърдечно с мен — промълвих с болка; — дори когато падна сняг през първия ден от новата година, тя заяви, че уговорката била друга, и заповяда да изчистят новия сняг!“ Негово Величество се усмихна и рече: „А може би не е искала да победите!“

[1] През определени интервали от време в двореца в продължение на няколко дни са били устройвани непрекъснати четения на сутри — Сутрата на великата мъдрост, Лотосовата сутра и други. С тази цел са идвали монаси, които са се редували в четенията през два часа. ↑

[2] Както в повечето стихотворения от онова време, и в тази непретенциозна песничка на монахинята има втори, скрит смисъл, ключовата дума, към който е планина Отокояма (на яп. „отоко“ — „мъж“). ↑

[3] Бялата планина, намираща се в северната провинция Кага, е била място за поклонение на многоликата хилядоръка богиня на милосърдието Каннон — едно от превъплъщенията на Буда. ↑

[4] Стихотворението е построено върху омонимичната връзка между думите „рибарка“ и „монахиня“ (на яп. — „ама“). ↑

84. ВЕЛИКОЛЕПНИ НЕЩА

Китайски одежди.

Меч с красиво украсена ножница.

Дърворезба върху статуята на Буда.

Дълга, красиво обагрени цветове на глициния, закътани в боровите клонки.

Велможа *куродо* от шести ранг. Изглежда великолепно във везаните бледозелени дрехи, каквито не всеки юноша от знатен произход може да носи. Най-обикновен слуга от свитата на някой господин от четвърти или пети ранг, никой не го забелязва, но изведнъж става *куродо* — и какво великолепие!

А когато се случи такъв велможа от шести ранг да донесе императорското постановление или захаросани кестени за церемониалното тържество, той бива посрещнат като небесен гост.

Девойка от знатно потекло е избрана за свитата на Негово Величество, но все още си седи у дома, където всички я величаят „принцесата“. Ето идва и велможа от шести ранг с вест от императора и слугинята на девойката, преди още да предаде писмото, подава почтително зад завеската възглавничка на велможата, като показва кранчето на ръкава си — нещо, което подобни господа не виждат често. Ако съответният велможа принадлежи и към императорската гвардия, церемонията е още по-внушителна. Той се настанява важно върху възглавничката, като оправя робата си, и самият господар на дома му поднася угощение. Представям си колко честит се чувства в този миг!

Велможата от шести ранг общува на равна нога дори със синовете от най-първите родове! Със същите тези млади благородници, пред които съвсем неотдавна благоговееше, а те дори не стъпваха в стаята, където има толкова нископоставени особи! Нещо повече, стига се дотам, че именно те сега му завиждат, защото той винаги се намира край Негово Величество и разтрива туша, когато императорът пожелае да напише някому писмо.

Ала велможата от шести ранг остава на длъжност някакви си три-четири години. През това време той преспокойно общува с най-различни знатни благородници и не се грижи особено за външния си вид. Но всичко има край и един ден го лишават от височайшата милост да обслужва Негово Величество. Нещастие, равно на това да загуби живота си! Той се мята скръбно из двореца с надежда да измоли прощално благодаяние от августейшата особа. По-рано велможите от шести ранг още от началото на последната година изпадаха в униние и неутешимо оплакваха предстоящата раздяла, ала сегашните, увлечени в борба за служби, изглежда, нямат много време за подобни чувства.

Благоговей пред знанията на дълбоко начетените доктори по литература^[1]. Нищо, че придворният им ранг не е висок, а понякога и видът им е неугледен! Докторът по литература напътства и съветва Негово Величество в писанията и е винаги добре приет в най-изисканите кръгове. А когато с особено майсторство съчини някоя молитва или стихотворение, хвалбите по негов адрес дълго не стихват.

Ученият свещеник също е достоен за възхищение.

Великолепна е тържествената процесия на Нейно Величество през деня.

Церемониалното шествие на „най-първите сред първите“ — регента и канцлера. Или тяхното поклонничество в храма Касуга.

Везани дрехи, боядисани в бледолилав гроздов цвят.

Великолепни са всички неща в моравочервено — цветя, конци, листовے хартия. Сред моравочервените цветя най-малко харесвам японската перуника.

Струва ми се, че и велможите от шести ранг са така прекрасни по време на нощната служба, защото са облечени с моравочервено одеяние.

Градина, потънала в сняг — каква великолепна гледка!

Регентите и канцлерите.^[2]

[1] Докторите по литература (на яп. „хакасе“) са имали шести дворцов ранг, но са били почитани заради ерудицията им. ↑

[2] Регентите и канцлерите по същество са били най-влиятелните хора в двореца. По онова време е била разпространена своеобразна система на управление, наречена Инсей, при която императорът, за да запази престола, е абдикирал в полза на невръстния си син и е приемал

монашески сан. При това положение практически страната се е управлявала от регентите и канцлерите. ↑

85. НЕЩА, КОИТО ИЗЛЪЧВАТ НЕНАТРАПЧИВА КРАСОТА

Висок и строен млад благородник с церемониална роба. Млада девойка с ефирно облекло — върху широките панталони носи леко наметало, от което се спускат конци от лечебните топки кусудама или от „пръчиците за щастие“. Скрита зад щорите, тя засенчва свенливо лицето си с ветрило.

Изящно завързано повествование, написано върху бледа хартия.

Писмо на бледозелена хартия, прикрепено към напъпила върбова клонка.

Триредно ветрило. Петредните ветрила имат дебели дръжки и са неудобни.

Покрив, застлан с кора от кипарис — нито съвсем нова, нито много стара, върху който са разхвърляни перуники.

Церемониална завеска, която деликатно наднича зад свежата бамбукова щора. Върху нея блести току-що направената рисунка — голи клони на дървета, а връзките ѝ плуват във въздуха, носени от полъха на вятъра.

Тънко шнурче, сплетено от бели конци.

Нова ярка щора с изрисувани краища.

Веднъж надникнах зад щорите и видях навън до колоните мило котенце с червен нашийник, към който бяха закачени бяла табелка и дълго шнурче. Котенцето подскачаше насам-натам и закачливо подръпваше шнурчето.

Младите девойки, поднасящи лечебни топки кусудама по време на празника през петия ден от петия месец. В косите си имат венци от перуника, от които се спускат дълги ленти, почти като на танцьорите по време на празника Оми, но не в червен цвят. И всеки благородник, получил свещените амулети, се обръща към Негово Величество и изпълнява ритуалния благодарствен танц. Колко е изискано!

Послание, загърнато в лилава хартия и закичено с дълги глициниеви цветове.

Младите танцьори по време на празника Оми също имат изящна осанка.

86. НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО САМА ИЗБИРАШЕ ТАНЦЬОРКИТЕ...

Нейно Величество сама избираше танцьорките за празника Госечи^[1] — дванадесет на брой. Някой предложи да бъдат поканени и дами от свитите на другите съпруги на императора, но не беше много редно. Затова Нейно Величество определи десет девойки от своята свита и по една от свитата на ексимператрицата — майка на Негово Величество, и от свитата на госпожа Шигейша^[2]. Доколкото си спомням, двете момичета бяха сестри.

В навечерието на Деня на дракона Нейно Величество заповяда девойките да бъдат облечени с везани китайски одеяния в синьо, а помалките момичета — с леки наметала. Всички придворни дами обаче бяха в неведение, защото императрицата криеше своите замисли дори от най-приближените си.

Одеждите за танцьорките бяха донесени чак по тъмно, така че никой друг да не ги види. Каква красота! Върху везаните китайски одежди девойките облякоха ръчно изрисувани лъскави наметала, от които се спускаха дълги червени панделки. Ала малките момичета с леките си наметала бяха дори още по-очарователни.

Когато цялата процесия, завършвана от обикновените слугини, мина покрай покоите на господата, те наизскачаха навън и не можеха да откъснат очи от това великолепиe. „Хубави са като танцьорите от Оми!“ — каза някой и започнаха да ги наричат помежду си „танцьорките от Оми“. По-късно се показаха и самите танцьори за празника Оми — млади благородници от двореца — и подхванаха разговор с дамите от тържествената процесия.

„Обикновено още същата вечер разстребваме залите за празника Госечи и прибираме одеждите на дамите. Получава се доста жалка и неприятна картина! — каза Нейно Величество и заповяда: — Тази вечер до късно няма да пипате нищо!“ Така танцьорките бяха спасени от неудобството и разговаряха оживено цяла вечер, а ръкавите на прекрасните им одежди весело надничаха зад щорите.

По време на празника изведнъж госпожа Кохъе забеляза, че червената панделка на гърба ѝ се е развързала. „Ако обичате, някой да ме завърже!“ — помоли тя и Санеката, който стоеше недалече, се приближи към щорите и завърза панделката. Навярно той съзря в тази ситуация някакъв знак и съчини следното стихотворение:

*Завързан здраво възел,
сякаш закован —
скован от лед планински извор!
Кога ли ще се разтопи леда?
Кога ще се развърже този възел?*

Кохъе мълчеше. Тя бе твърде млада и се стесняваше да говори пред насъбралите се хора. Дамите около нея навярно също се смутиха, но, така или иначе, ответно стихотворение не последва. Господата от службата на Нейно Величество бяха впечатлени от стихотворението на Санеката и с нетърпение се заслушваха за отговор. Най-сетне един от тях не издържа, дръпна леко щората и рече: „Какво става с вас? Толкова ли не можете да съчините едно стихотворение?!“ Бях доста настрани от Кохъе и дори да измислех достоен отговор, нямаше как да го кажа. На всичко отгоре Санеката се славеше като голям майстор и би било непоносимо, ако ответните стихове не са на същото ниво. В този миг чиновникът от службата на Нейно Величество отново се показва и рече нетърпеливо: „Хайде де, защо се бавите! Толкова ли няма нито една сред вас, която да напише стихотворението?! Може и да не е чак толкова хубаво!“ Дожаля ми за останалите дами и съчиних следния отговор:

*Прозрачен лед — нетрайна
панделка от пяна!
Ще си отиде с първите лъчи
на слънцето — последният отблясък
тоз възел ще развърже!*

Помолих госпожа Бен-но Омото да прочете стихотворението, но тя е ужасно срамежлива и така се смути, че нищо не се чу. „Какво? Какво?“ — питаше Санеката от другата страна на щорите. Най-сетне Бен-но Омото се съвзе и съумя да издекламира стихотворението с ясен глас, ала той, изглежда, не разбра нищо. И по-добре, помислих си. Така поне няма да ме поднасят.

Някои от придворните дами не желаеха да съпровождат тържествената процесия на танцьорките и опитаха да се извинят, че не са добре. Но Нейно Величество не искаше и да чуе, тъй че всички до една трябваше да се явят. Събраха се много дами в най-различни одеяния. Бе доста шумно, ала едва ли по-приятно от друг път.

Сред танцьорките особено впечатление ми направи хубостта на дванадесетгодишната дъщеря на управителя на императорските конюшни Сукемаса. Майката на девойчето бе четвъртата сестра на съпругата на принц Сомедоно.

Късно вечерта през Деня на дракона, след като завърши, а танците, цялата процесия безшумно се събра и потегли покрай двореца Джиджуден към покоите на Нейно Величество. Наблюдавах ги от източната част на двореца Сейрюден — бе наистина великолепно!

[1] Празникът Госечи се провежда в средата на единадесетия месец, когато самият император присъства на танците на отбраните девойки от знатни родове. ↑

[2] Шигейша — сестра на императрица Садако, която се омъжва за тогавашния престолонаследник. ↑

87. ОБИЧАМ ДА ГЛЕДАМ КАК МИНАВА...

Обичам да гледам как минава някой знатен млад хубавец, препасан с параден меч. Чудесно е!

88. СТРУВА МИ СЕ, ЧЕ ПО ВРЕМЕ НА ПРАЗНИКА ГОСЕЧИ...

Струва ми се, че по време на празника Госечи всички изглеждат особено хубави — дори най-невзрачните дворцови служители. Жените от прислугата украсяват косите си с разноцветни ленти както в Деня за пречистване и изглеждат празнично нагиздени. А когато минават по моста в двореца Сен'ю-ден, моравочервените панделки в косите им радват очите! Нищо чудно, че жените от прислугата и младите девойчета, повикани да помагат по време на празника, се чувстват тъй честити и щастливи!

Приятно е да наблюдаваш и как юношите, току-що навършили пълнолетие, се разхождат смутено, разнасяйки върбови кошници с дрехи за празника Оми.

А когато след гощавката в Деня на тигъра придворните се приближат към празничната зала, отметнат от едното рамо наметалото и запеят, отмервайки такта с ветрилата си: „Избликна императорската милост и най-достойни рангове заляха ни — вълна подир вълна...“, в този миг дори най-привикналите придворни дами не могат да сдържат силното си вълнение! Ала веднага ги побиват ледени тръпки, ако съвсем неочаквано господата прихнат да се смеят.

В този ден особено ми хареса многокатовото одеяние на велможите. Дамите им подадоха възглавнички и ги поканиха да седнат, ала те изобщо не забелязаха. Всичките им мисли бяха насочени към празника Госечи — оживено коментираха достойнствата или недостатъците на танцьорките.

А вечерта, по време на репетициите за танците, дежурните велможи стояха край вратата и строго бдяха да не се промъкне вътре никакъв страничен човек, освен определените господа, придружени от телохранител и две прислужнички. „Пуснете и мен! Пуснете и мен!“ — чуваха се гласове, ала дежурният бе неумолим: „Нали след вас и другите ще поискат да влязат!“ Най-сетне се събраха към двадесетина дами и без да му обръщат внимание, бутнаха вратата и влязоха. Горкият дежурен! Така се смути, че не можа да разбере какво става:

„Но моля ви, какво правите?!“ В този миг и прислугата се възползва от суматохата и се намърда вътре, а дежурният сякаш окончателно загуби дар слово.

Тази сцена доста развесели Негово Величество, който наблюдаваше отстрани.

Лицата на младите девойки изглеждаха очарователни на светлината на свещите.

89. ВЕДНЪЖ НЯКОЙ СЪОБЩИ, ЧЕ НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО...

Веднъж някой съобщи, че Негово Величество е занесъл в покоите на императрицата старото *кото* Мумьо — „безименно“. Забързахме натам — никой не свиреше. Една от дамите дръпна лекичко струните и попита какво е все пак името на този инструмент, а Нейно Величество отвърна: „Такова незабележително нещо няма нужда от име!“ Колко находчив отговор!

По едно време госпожа Шигейша — сестра на Нейно Величество — подхвърли, че в дома си имала чудесна многотръбна флейта, останала спомен от баща ѝ. Като чу това, Негово Преподобие Рюен я помоли: „Защо не ми я дадете? В замяна ще ви подаря своето чудесно седемструнно *кото*!“ Госпожа Шигейша продължи да разговаря, сякаш нищо не бе чула. Негово Преподобие повтори молбата си няколко пъти, но не получи отговор. Вместо нея отвърна императрицата: „Тази флейта май носи името Инакаеджи!“ и за сетне път ме възхити със своята съобразителност. Негово Преподобие не знаеше нищо за флейтата Инакаеджи и като че се поразсърди. „Ина! Каеджи!“ — „Не, не ще я разменя за нищо на света!“ — така се наричаше тази знаменита флейта от императорската колекция. Спомням си, че името ѝ е свързано с едно от пребиваванията на Нейно Величество в императорския дворец.

Всъщност всички музикални инструменти, принадлежащи на Негово Величество, имат доста странни имена: Генджо — „отвъд тайнството“, Бокуба — „конска поляна“, Иде — „преграда“, Икьо — „мостът на река Уей“, Мумьо — „без име“.

Сред различните шестструнни *кото* има например Кучиме — „угасващ взор“, Шиогама — „солник“, Футануки — „две отвърстия“...

Чувала съм и други имена, като Суйро — „воден дракон“, Косуйро — „малък воден дракон“, Уда-но хоши — „Негово Преподобие Уда“, Кугиучи — „чук за пирони“, Хафутацу — „две листа“ и много други, но не съм запомнила всичките.

Веднъж Таданобу каза: „Тези вещи са достойни да заемат видно място в императорската съкровищница в двореца Гийоден!“

90. ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ДЕН ЦАРЕДВОРЦИТЕ СВИРЕХА...

През целия ден царедворците свиреха на *кото* и флейта пред бамбуковите щори в императорския дворец и си тръгнаха чак по тъмно.

Привечер запалиха свещите, но още не бяха спуснали вътрешните завеси и през щорите прозираха императорските покои. Нейно Величество седеше неподвижно пред едно *кото*. Върху многокатовата роба от свила носеше яркочервено наметало и единият ръкав леко падаше върху гладката повърхност на черното лакирано *кото*. Отзад се виждаше само челото ѝ, чиято белота изпъкваше по неповторим начин. Каква неземна хубост!

Не се сдържах и се обърнах към младата дама до мен с думите: „Къде ще се сравнява с нея девойката с «лице, наполовина скрито»?! Не е била дори от знатен род!“

Младата дама побърза веднага да предаде на Нейно Величество словата ми. Скоро се върна и съобщи, че императрицата се засмяла и каза: „Познаваш ли тъгата на раздялата?“ Беше ми забавно да наблюдавам смущението на дамата — очевидно тя така и не разбра за какво става дума!^[1]

[1] Сей Шонагон и Нейно Величество говорят с намеци за поемата на Бо Дзюи „Лютнята“, в която една „девойка с лице, наполовина скрито“ свири така хубаво на лютня, че слушащите я не искат да се разделят с нея: „Познаваш ли тъгата на раздялата?...“ ↑

91. ДОСАДНИ НЕЩА

Изпращаш писмо или ответно послание и чак след като си изпроводил слугата, ти идва наум някоя много подходяща дума.

Бързаш да зашиеш нещо, но когато дръпнеш конеца, се оказва, че на другия край няма възел. Или пък зашиваш лице за опако.

Веднъж, когато Нейно Величество пребиваваше в Южните покои при своя баща, донесоха топове коприна и казаха, че императрицата е поръчала следното: „Веднага се заловете за работа и ми ушийте ново одеяние!“ Решихме да видим коя от нас е най-сръчна: всяка хвана по едно парче коприна и започна да шие някоя част от дрехата. Побъркахме се от бързане!

На госпожа Мьобу — бавачката на Нейно Величество — се падна да ушие единия от дългите ръкави. Тя първа свърши работата си, като от бързане дори не направи на края възела. Всичко добре, но когато понечихме да съединим частите, видяхме, че този ръкав е ушит от опаката страна. „Хайде, вземи да го оправиш набързо!“ — подканиха я останалите дами, но тя възрази с думите: „От къде на къде трябва да признавам, че съм сгрешила?! Виж, ако платът беше релефен — съвсем друго нещо! А така изобщо не личи! Защо ще го поправам? Нека се заловят онези жени, които още не са свършили с шиенето!“ — „Как не я е срам да говори така!“ — възмутиха се дамите и начело с госпожа Гон Шонагон се нагърбиха да поправят грешката. Да, работата взе доста неочакван обрат!

Ужасно се дразня, когато в дома на провинциален чиновник се намъкнат нехранимайковци от свитата на някой знатен господин и започнат да се държат невъзпитано и предизвикателно, сякаш искат да кажат: „Ехей! Чичко! Колкото и да се сърдиш, нищо не можеш да ни направиш!“

Тъкмо се каниш да прочетеш важно писмо, и изведнъж някой ти го измъква от ръцете, изскача на двора и започва да го чете. Втурваш се след него, но стигаш до щорите и спираш: по-нататък не ти е позволено да излизаш! Ах, колко досадно! Идва ти да се нахвърлиш върху злосторника!

92. НЕПРИЯТНИ НЕЩА, КОИТО ТРЯБВА ДА ПОНАСЯШ МЪЛЧАЛИВО

Беседваш с някой гост, а във вътрешната част на дома слугите шумно обсъждат къщните проблеми. Чувстваш се много неловко, но няма как да им кажеш да млъкнат.

Любимият ти е пиан и постоянно повтаря едно и също.

Говориш по нечий адрес, без да подозираш, че въпросният човек слуша. След това дълго не можеш да дойдеш на себе си от срам, макар да е бил някой твой слуга.

Оставаш да пренощуваш в чужд дом, а прислугата ти се разпуска и вдига шум. Какъв позор!

Родителите, които възхваляват хубостите на своето грозновато детенце и занимават околните с думите, които е благоволило да изрече, като имитират гласчето му.

Простоват човек разглаголства в компанията на учени мъже за достойнствата на един или друг възрастен господин.

Посредствен човек декламира пред всички своите стихотворения и обяснява колко много похвали бил получил. Ужасно се дразня от подобни неща!

93. НЕЩА, ЗА КОИТО НЕ ТИ СЕ ИЩЕ И ДА ГОВОРИШ

Чистиш красив декоративен гребен, изведнъж закачаш зъбците и той се чупи.

Преобърнатата колесница. Струва ти се, че такова солидно нещо би трябвало да стои твърдо върху колелата, и изведнъж... Всичко е като насън — невероятно и непостижимо.

Човек без никакви задръжки изприказва такава глупост, че всички наоколо изтръпват от неудобство.

Цяла нощ, без да мигнеш, очакваш да те посети любимият и призори, изнурена от дългото чакане, се унасяш в дрямка, но изведнъж те стряска неприятното грачене на враните. О, боже, значи, вече се е съмнало! Ужасно неприятно!

Показваш писмо, предназначено за някой твой възлюбен, тъкмо на човека, който най-малко би искала да знае за това.

Някой остроумничи за нещо, който нито е виждал, нито е чувал, а ти не можеш да му възразиш. Усещаш как нещо в теб се преобръща.

94. НЕЩА, ЗА КОИТО СЪЖАЛЯВАШ

Колко е неприятно, когато по време на празника Госечи или в деня за назоваване имената на Буда вместо сняг от мрачното небе се сипе дъжд.

В навечерието на някой празник императрицата изведнъж решава да съблюдава пречистване от мирската суета.

Най-старателно се готвиш за тържествено събитие и с нетърпение очакваш да дойде желаният ден, но изведнъж се случва нещо, което го осуетява, и всички приготовления се оказват напразни.

Човекът, с когото се надяваш да прекараш весело времето или пък комуто искаш да покажеш нещо, не идва. Не ти остава нищо друго, освен да съжаляваш.

Придворни дами, които служат на едно и също място, решават да отидат заедно на поклонение в някой храм. Макар да не са се нагласили специално, те са очарователни и краищата на изящните им одежди се подават закачливо от колесницата, говорейки за добрия им вкус. Ала за беда по пътя не срещат нито един знатен господин — било в колесница или на кон — който би могъл да оцени по достойнство тяхната изисканост. Колко жалко наистина! Да бяха срещнали поне някой обикновен човечец! Потресен от тяхното великолепие, той дълго след това ще разказва на своя господар. Но няма никой. Колко досадно!

95. ПО ВРЕМЕ...

По време на постите през петия месец^[1] Нейно Величество пребиваваше в управлението на своя дворец. „Двойните покои“ пред хранилището бяха украсени специално и тази непривична празничност ме радваше.

Още от първия ден на месеца небето беше навъсено и дъждовно. Скука. По едно време не издържах и подхвърлих: „Хайде да отидем някъде да послушаме кукувиците!“ Дамите се оживиха и изразиха желание да ме придружат. Някой веднага предложи храма Камо до моста — кой беше, забравих, във всеки случай нещо неприятно като „Мостът на свраките“. Там още можело да се чуе кукувичи глас. „Ами! Това не са кукувици, а цикади!“ — възрази друга дама, но въпреки това решихме да тръгнем.

Рано сутринта на петия ден поръчахме на прислугата да приготи колесницата направо пред Северната порта — бе дъждовно и решихме, че тази малка волност ще ни бъде простена. Колесницата спря точно пред верандата и четири придворни дами се качихме в нея. Останалите поискаха разрешение да ни последват в друга колесница, ала ние отказахме и потеглихме, безучастни към техните молби.

По пътя, когато препускахме покрай конюшните на Лявата гвардия, забелязахме огромна тълпа. „Какво има?“ — поинтересувахме се, а кочияшът отвърна: „Провеждат състезание по стрелба с лъкове. Не бихте ли желали да погледате? Казват, че всички началници на Лявата гвардия са вече тук.“ Надникнахме отвътре, ала не забелязахме никой освен десетина най-обикновени господа от шести ранг. „Не ми се струва чак толкова интересно! Хайде да продължим!“ — подканих нетърпеливо и колесницата отново потегли. Отдадохме се на приятни спомени за последния празник в храма Камо.

Пътят ни минаваше покрай дома на Негова Светлост Акинобу^[2] и решихме да го посетим за малко. Къщата бе съвсем скромна и грубовата — плъзгащи се врати, изрисувани с коне, леки паравани от преплетени клонки, щори от тревата *микури*. Цялата наредба напомняше за старите времена. Самата сграда бе пределно проста —

приличаше на дълъг коридор без вътрешни покои, ала в това също се усещаше печатът на миналото. Неслучайно именно тук се лееше песента на кукувиците и техните гласове звънтяха оглушително силно. Колко жалко, че Нейно Величество не беше с нас! И защо проявихме такова безсърдечие към останалите дами, които искаха да ни придружат?!

„За първи път сте в нашия край и навярно ще ви е интересно да се запознаете с бита на местните хора“ — каза Акинобу, извади някакво растение, наречено „ориз“^[3], повика пет-шест селски девойки и ги накара да лющят този ориз, други две пък използваха една доста странна въртяща се машина. Докато работеха, пееха непозната за нас песен, което съвсем ни развесели, и неусетно забравихме, че трябва да напишем стихотворения.

Сетне ни поднесоха угощение на малки масички, взети сякаш от стари китайски картини, но тъй като никоя от нас дори не погледна към гозбите, Акинобу захвана да ни кани: „Хапнете си! Вярно, че гощавката ни е проста и селска, но... Държите се доста странно за своето положение. Обикновено когато знатните господа посетят някой селски дом, си искат най-различни неща за ядене, така че на стопанина не му остават крака от тичане. Защо мълчите? Вземете си поне от тези свежи стръкчета папрат!“ Акинобу се чудеше как да ни угоди, без и през ум да му минава защо отказваме. „Но помислете сам! — не издържах. — Можем ли да се храним така, сбутани една до друга пред масичките като слугини!“ — „Вярно! Ами свалете подносителите на пода! Как можах да забравя, че сте навикнали да седите ниско приведени?!“ — оживи се Акинобу^[4] и се хвърли да ни помага, но в този миг влезе нашият кочияш и съобщи, че се кани да вали, затова ние наскачахме и се втурнахме към колесницата. „Колко ми се иска да напиша стихотворение!“ — въздъхнах, но останалите възразиха: „Хайде, ще напишеш в колесницата!“ — и всички се качихме.

Край къщата беше нацъфтяла *унохана*. Слугите накъсаха клонки и украсиха завеските и щорите, като дори покриха, целия покрив с дълги клони, обсипани с бели цветове, и отстрани изглеждаше, че воловете теглят жив плет от цъфнали храсти. „Да сложим и тук! И тук!“ — смееха се слугите.

Ех, да можеше да ни види някой по пътя! Ала за беда насреща ни се появяваха само изпаднали монаси и бедняци, които е смешно дори

да споменавам. Какво да правим? Вече приближавахме двореца! „Не, не можем да се върнем така! Трябва да ни видят, за да разкажат след това за нас!“ — не можех да се примиря. Спряхме пред дома на господин Киминобу на Първата алея и поръчахме да му съобщят за нашата визита. Скоро слугата се върна и каза, че Негово Превъзходителство ще бъде щастлив да ни посрещне, но ни моли малко да го почакаме, тъй като в момента се преоблича в парадно одеяние. Ние обаче заявихме, че не можем да чакаме, и се понесохме към портата Цучи — една от източните порти на двореца. В този миг изскочи Киминобу — кога бе успял да се облече? — и се завтече към нас, като завързваше пояса си по пътя. „Ей, почакайте! Къде отивате?“ — викаше той и продължаваше да тича подире ни заедно с неколцина слуги, които май бяха дори боси. Най-сетне ни настигна тъкмо когато приближихме портата, и чак тогава забеляза как бе украсена нашата колесница. „Каква прелест! Като в приказка! Излезте и се покажете, неземни същества!“ Възторгът му изглеждаше неподправен, а и слугите се зарадваха. „Хайде, кажете какви стихотворения сте съчинили!“ — помоли той, но ние възразихме: „В никакъв случай! Нека първо ги чуе Нейно Величество!“ В този миг заваля дъжд. „Защо не избрахте някоя друга порта? Само тази е без покрив. Ще трябва да си вървя! Като бързах насам след вас, воден от едничката мисъл да ви настигна, не забелязвах нищо около себе си, ала сега, на връщане, никак няма да ми е приятно!“ — оплака се Киминобу и аз го поканих:

„Заповядайте с нас в двореца!“, но той отказа с думите: „Не, благодаря ви! Та аз не съм си сложил парадната шапка!“ — „В такъв случай изпратете някой да ви я донесе“ — настоявах, но в този миг нашата колесница потегли — изглежда, кочияшът, който през цялото време се мокреше под дъжда, не издържа. Междувременно слугите на господин Киминобу донесоха чадър и той тръгна бавно към дома си, като навремени обръщаше леко глава назад и ни измерваше с тъжен поглед. Не без удоволствие забелязах, че в ръката си държеше клонка *унохана* от нашата колесница.

Най-подир се явихме пред Нейно Величество и тя ни накара да разкажем какво ни се бе случило през този ден. Останалите придворни дами, които бяхме отказали да вземем, отначало седяха навъсени и недоволни, но когато започнахме да обясняваме как господин

Киминобу е тичал след нашата колесница по цялата Първа алея, всички прихнаха да се смеят.

„Е, мили мои, покажете ми вашите стихотворения!“ — каза по едно време Нейно Величество и ние, съвсем смутени, обяснихме защо не ни е останало време. „Как може така?! — възмути се императрицата. — Какво ще кажат царедворците, като разберат, че сте извършили пътешествие, без да съчините нито един стих! Трябваше да сторите това още в дома на Акинобу, където сте чули песента на кукувиците! Прекалените грижи за съвършенството на формата са прогонили вашето вдъхновение! Но нищо! И сега не е късно да напишете!“ Почувствахме се доста неловко. Нейно Величество говореше самата истина — бяхме се изложили! Тъкмо обсъждахме какви стихотворения да съчиним, когато донесоха послание от господин Киминобу — написано на бяла хартия, като цветовете на унохана, и прикрепено към същата клонка, която остана в ръцете му при раздялата. Но виж, самото стихотворение не си спомням вече.

Решихме, че следва най-напред да измислим отговор и аз изпратих за туш и четка от моите покои, но Нейно Величество възрази: „Няма време! Трябва час по-скоро да съчиниш ответно послание!“ Сетне ми даде собствените си писмени принадлежности — хартия, туш, камък за разтриване на туша. „Госпожа Сайшо, заемете се вие с отговора!“ — предложих, но тя възрази: „Не, вие ще се справите по-добре!“

Междувременно навън притъмня, заваля пороен дъжд, затрещяха гръмотевици и ние, треперещи от страх, се спуснахме да затваряме вратите; разбира се, съвсем не ни беше до ответното послание.

Бурята утихна чак привечер, но ние решихме да се заемем с отговора въпреки късния час. Бяхме посетени обаче от неколцина царедворци, които се безпокояха за самочувствието на Нейно Величество след всички тези ужаси, и трябваше да беседваме с тях до западните щори. След като си отиде и последният посетител, най-сетне ни остана време за стихотворението, но повечето дами нямаха вече желание да се занимават с това и заявиха: „Нека онази, до която е адресирано стихотворението, сама помисли за отговор!“ Да, наистина на поезията днес никак не й вървеше! „Ами не ни остава нищо друго, освен да си мълчим за пътешествието до храма Камо!“ — казах със

смях, но Нейно Величество бе много недоволна: „Ако се съберете сега, днешните пътешественички, веднага ще съчините стихотворение. Ама май не ви се мисли много, а?“ Тя бе очарователна в своето недоволство. „Права сте, но вече е твърде късно и едва ли ще има смисъл от нашето стихотворение!“ — възразих, ала императрицата държеше на своето: „Грешите! Има смисъл!“ В крайна сметка така и не написахме стихотворение.

След два дена отново стана дума за злополучното ни пътешествие и госпожа Сайшо подхвърли: „Какво ще кажете за онези свежи стръкчета папрат, които Акинобу сам бил събрал?“ При тези думи Нейно Величество се усмихна и каза: „А, ето, значи, защо не сте съчинили нито едно стихотворение! Всичките ви мисли са били погълнати от храната!“ Взе лист хартия и написа:

*Но свежи стръкчета от папрат
завинаги ни заплениха!*

„Хайде, кой ще добави първите три реда?“ — подкани Нейно Величество. Стана доста забавно. Съчиних следното начало:

*Поехме надалече
само за да чуем
кукувича песен!*

„Би трябвало да ви е неудобно изобщо да споменавате тази птичка!“ — подхвърли Нейно Величество, а аз отвърнах: „От днес нататък няма да съчиня повече нито едно стихотворение! Ако всеки път, когато е потребен отговор, вие поръчвате това на мен, не зная докога ще издържа във вашата свита! Е, вярно е, че мога да преброя сричките и няма опасност през пролетта да съчиня зимно стихотворение или през есента да възпея пролетния сливов цвят! Наистина аз съм от знатен поетичен род^[5] и затова често ме хвалят и повтарят: «Как няма да са хубави нейните стихотворения! Та нали знаете кой е баща й?!» Това обаче съвсем не означава, че и аз трябва да

съм майстор! Ако си въобразя, че съм най-надарената и пожелаю винаги да ме почитат за най-първа сред първите, само ще оскверня паметта и славата на моя баща!“ Говорех съвсем сериозно и откровено, но Нейно Величество не ме разбра и продължи шеговито: „Е, добре тогава! Да бъде както искаш! Няма да те карам да съчиняваш стихотворения!“ „Благодаря ви, олекна ми на сърцето! Значи, ще мога завинаги да се откажа от поезията!“ — казах аз.

Тъкмо по това време Средният министър Коречика с все сили подготвяше тържеството за Нощта на маймуната. Той даде няколко поетични теми и поръча дамите от свитата на Нейно Величество да напишат стихове. Всички се заловиха с най-голямо желание, само аз останах непричастна — седях настрани и разговарях с императрицата. Коречика ме забеляза и рече: „Защо не пишете? Изберете си тема и съчинете стихотворение!“ Обясних какво ми е казала Нейно Величество и добавих, че това ми позволява да скъсам връзките си с поезията. „Много странно! — недоверчиво промърмори Коречика. — Не мога да повярвам, че Нейно Величество ви е разрешила подобно нещо! Както и да е! Друг път можете да правите каквото пожелаете, но тази вечер ще трябва все пак да съчините стихове!“ Не обърнах никакво внимание на неговите думи и продължих да разговарям с императрицата. Междувременно останалите дами вече написаха своите стихотворения и започнаха да ги четат и оценяват достойнствата и недостатъците им. Нейно Величество написа нещо на лист хартия и ми го подаде:

*Ще останете ли чужда
на поезията
през тази вечер?
Вие — дъщерята
на известния Мотоске!*

Доста забавно, няма що. Усмяхнах се пряко сили и в отговор написах:

О, да не ми тежеше

*неговата слава,
щях първа
стихове да съчиня
през тази вечер!*

Сетне добавих, че ако не се опасявах да опетня паметта на баща си, сама, без покана, щях да посветя хиляда стихотворения на Нейно Величество.

[1] Пости са се съблюдавали през първия, петия и деветия месец.

↑

[2] Чичо на императрица Садако. ↑

[3] От по-нататъшните глави става ясно, че Сей Шонагон чудесно е знаела какво е това „ориз“, но тук очевидно иска да подчертае благородния си произход и да се разграничи от селските работи. Навярно е имала комплекс за знатност, тъй като не е принадлежала към много високопоставен род. ↑

[4] Размяна на „любезности“ между двамата — Сей Шонагон се заяжда с Акинобу, че не е достатъчно изискан и не знае как следва да поднесе гощавката на знатни придворни дами, а той я подиграва, че дамите от свитите на височайшите особи са навикнали постоянно да се кланят до земята. ↑

[5] Сей Шонагон принадлежи към рода Кийовара, от който са излезли много известни поети, в частност баща ѝ — Мотоске, и дядо ѝ — Фукаябу. ↑

96. БЕ ЯСНА ЛУННА ВЕЧЕР...

Бе ясна лунна вечер в средата на осмия месец. Нейно Величество седеше в края на верандата и слушаше в захлас Укон-но Найши, която свиреше на бива. Останалите дами се забавляваха и оживено разговаряха помежду си, само аз безмълвно седях настрани, облежната на една колона. „Защо си се умълчала? Кажи нещо! Натъжаваш ме“ — обърна се към мен Нейно Величество, а аз отговорих: „Сърцето ми е преизпълнено с очарованието на ясната луна.“ — „Да, отговорът ти е много достоен!“ — одобри императрицата.

97. ВЕДНЪЖ, КОГАТО В ПОКОИТЕ НА НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО...

Веднъж, когато в покоите на Нейно Величество се бяха насъбрали честити особи — нейни сродници и високопоставени царедворци, а аз беседвах с останалите придворни дами край колоните на верандата, съвсем неочаквано получих от нея следното послание: „Да те обичам ли? Какво ще кажеш, ако не си най-първа в моето сърце?“

Наскоро в нейно присъствие бях казала: „Ако някой ме обича, искам да ме обича докрай! Инак няма смисъл. Ужасно е да бъдеш втора или трета. Това е равносилно на смърт! В такъв случай предпочитам да ме ненавиждат и да се отнасят зле с мен! Искам да бъда само първа!“, а една от дамите с усмивка ми бе отвърнала следното: „Нещо като Единствената колесница на будисткия закон^[1], така ли?!“

Навярно моите думи бяха накарали Нейно Величество да ми изпрати посланието. Тя ми подаде хартия и аз написах: „Всред деветте лотосови степени бих била честита и на най-ниската!“^[2]

„Защо се предаваш? Не е хубаво! Би следвало да отстояваш желанията си докрай!“ — упрекна ме Нейно Величество, на което отвърнах: „Зависи за чия любов става дума“, но тя не се съгласи с мен: „Не, стреми се да бъдеш най-първа и в сърцата на най-първите!“

Доста любопитен разговор, нали?

[1] Израз от Лотосовата сутра — става дума за единствения верен път на будисткото учение. ↑

[2] Според будистките вярвания има девет възможни лотосови степени на прераждане в Чистата земя на Буда Ами табха (будисткия рай) в зависимост от праведността на дадения човек. ↑

98. ВЕДНЪЖ ПРИДВОРНИЯТ СЪВЕТНИК ТАКАИЕ...

Веднъж придворният съветник Такаие посети Нейно Величество и заяви, че желае да ѝ поднесе ветрило: „Намерил съм изумителна рамка. От някаква много стара кост. Трябва да измисля и подходяща хартия. Обикновена няма да свърши работа. Търся нещо съвсем специално!“ — „Но каква е тази кост?“ — поинтересува се Нейно Величество, а Такаие отвърна: „Възхитителна! Всички казват, че не са виждали нищо подобно! Казвам ви — невиджана красота!“ — „В такъв случай навярно става дума за кост на медуза!“^[1] — подхвърлих аз. Такаие се развесели и рече: „Чудесно! Ще разправам вашите думи като свои!“

Тази случка би следвало да включва към „неприятните неща, които трябва да понасяш мълчаливо“, но тъй като постоянно ми повтарят: „Пиши подробно за всичко!“, я описах отделно.

^[1] И в този случай Сей Шонагон не пропуска случая да демонстрира подвижния си ум и да се заяде с Такаие — преливайки от възторг, той повтаря, че костта е невиджана, сиреч трябва да е кост на медуза, след като никой не я е виждал. ↑

99. ВЕДНЪЖ, КОГАТО ОТ СУТРИН ДО ВЕЧЕР ВАЛЕШЕ ДЪЖД...

Веднъж, когато от сутрин до вечер валеше дъжд, в покоите на Нейно Величество се появи Нобуцуне от церемониалната служба с писмо от императора. Веднага му поднесох възглавничка за сядане както подобава, но той я блъсна настрани по-рязко от обичайното и седна направо на пода. „Може би предполагате, че съм изнесла възглавничката за някой друг?“ — попитах, а той отвърна: „Навън така силно вали, че краката ми са мокри и ще оставя влажни следи!“ — „Но, уважаеми, това все пак е възглавница, а не възкращница^[1]! И правилата важни са: седите тъй, с подвити колене, ако ли не, следите — влажни са!“ — издекламирах аз, а Нобуцуне възкликна: „Не си въобразявайте, че отговорът ви е чак толкова оригинален! Ако не бях споменал за влажните следи, нямаше да ви дойде наум тази игра на думи!“ Той повтори това няколко пъти и ми стана смешно.

„Искате ли да чуете една стара история? — попитах вместо отговор и започнах да разказвам: — Това се случило много отдавна. В двореца на Великата императрица служила проста девойка на име Енутаки («кучешка помия»), която въпреки ниското си положение била доста известна. По същото време имало в двореца и един велможа, наречен Токикара («зависи от времето»), който по-късно станал управител на провинция Мино. Веднъж Токикара казал: «А, това ли е прословутата Енутаки? Не прилича много на кучешка помия!» Тогава Енутаки отвърнала: «Това как изглеждам, любезни ми господине, зависи от времето!» Всички царедворци се възхитили от нейното остроумие и я похвалили: «Бива си я тази Енутаки! Винаги ще намери какво да каже!» И така тази история била предавана от човек на човек, та чак до наши дни и ми се струва, че в нея няма нищо измислено!“ — завърших своя разказ, а Нобуцуне веднага подхвърли: „Виждате ли, и в този случай удачният отговор изцяло зависи от подходящото начало! Така е! И в поезията хубавите стихове се дължат изцяло на интересната тема!“ — „Добре тогава! Искате ли да измисля оригинална поетична тема и вие да съчините по нея стихотворение?“

— предложих, а Нобуцуне самонадеяно отговори: „Чудесно! Но защо само едно? Бих могъл да съчиня безброй стихотворения на най-различни теми!“ Самохвалството му развесели Нейно Величество и тя сама предложи тема, но веднага щом я чу, Нобуцуне побърза да си отиде с думите: „О, какъв ужас! Май ще е по-добре да си вървя!“

Смяхме се дълго след като той си отиде, и една дама обясни: „Нобуцуне пише така грозно и китайските йероглифи, и японските букви, че всички му се присмиват! Избяга, за да не остави с туш следи от своята некадърност!“

Доста време след тази случка, когато Нобуцуне вече отговаряше за снабдяването в императорския дворец, веднъж ми попадна една негова скица за някакъв предмет, който занаятчиите трябваше да изработят. Отстрани пишеше: „Направете всичко така, както е посочено!“ Но какъв ужасен почерк! Не се въздържах и добавих отгоре: „Ще се получи доста странна вещ, ако направите всичко така, както е посочено!“ Представете си през ръцете на колко хора е минала тази хартия, докато стигне до императорските покои! Нобуцуне стана за смях на всички, а аз — обект на неговата злоба.

[1] Обиграва се думата „сендзоку“ — „възглавничка“; „избърсвам си краката“. ↑

100. КОГАТО ГОСПОЖА ШИГЕЙША БЕ ИЗБРАНА...

Когато госпожа Шигейша бе избрана за съпруга на престолонаследника и се премести в неговия дворец, организираха великолепно тържество. Това се случи към средата на първия месец, но макар да си изпращаха писма с Нейно Величество, дълго време не бяха се виждали. Ето защо, щом стана известно, че Нейно Превъзходителство госпожа Шигейша ще гостува на сестра си през средата на следващия месец, покоите на Нейно Величество бяха украсени специално за случая. А колко се вълнувахме ние, придворните дами, от предстоящото посещение!

За госпожа Шигейша бяха определени Двойните покои в източната част на двореца Токаден.

Нейно Превъзходителство пристигна привечер и скоро съвсем се стъмни.

На следващата сутрин с първите лъчи на слънцето пристигнаха и родителите — Негово Високочеловечество канцлерът и многоуважаваната му съпруга.

Вратите в покоите на Нейно Величество бяха отворени съвсем отрано. До южната преградка, отделяща стаята от Двойните покои, бяха сложени два паравана, високи около един метър — от запад и от изток, така че само северната страна бе открита. Вътре бе сложена специална възглавка за Нейно Величество и беше запален мангал. Останалите придворни дами се криеха зад завеските до паравана.

Подреждах косите на Нейно Величество, когато изведнъж тя ме попита: „Виждала ли си някога госпожа Шигейша?“ — „О, не! Не съм имала това щастие! Миналата година по време на възпоменателната служба в храма Шакудзенджи успях да я зърна за малко в гръб“ — отвърнах смилено, а Нейно Величество предложи следното: „Нагласи се ето там между колоната и паравана и надникни, след като изляза. Ще я видиш, тя е очарователна!“ Цялата пламнах от радост. Мислех, че няма да мога да дочакам този щастлив миг!

Ето как бе облечена Нейно Величество: върху трикатовата аленочервена роба имаше две моравочервени наметала — едното с

богата бродерия, а другото с по-пестелива.

„На моравочервения сливов цвят най-много отива тъмnochервеният, но за съжаление той вече съвсем не ми подхожда. Всъщност по това време на годината не би следвало да нося одеяние в цвета на сливата, но не мога да понасям тревистозеления цвят!“ — обърна се към мен Нейно Величество и аз се възхитих от изискания ѝ вкус. Цветовете на дрехите така чудесно подчертаваха хубостта на лицето ѝ, че изпитвах още по-силно желание час по-скоро да разгледам госпожа Шигейша, за да видя дали и тя е толкова красива.

Най-сетне Нейно Величество излезе и аз се залепих до паравана, за да наблюдавам гостите. „Това, което прави, не е съвсем редно!“ — зашушукаха дамите зад мен. Думите им ме развеселиха. Плъзгащите се врати към Двойните покои бяха отворени докрай и се виждаше чудесно. Госпожа майката бе облечена с две лъскави червени наметала върху бяла роба и имаше дълъг шлейф на придворна дама. Тя обаче се придвижи навътре в стаята и седна с лице на изток, тъй че не можах да я разгледам добре.

Госпожа Шигейша се настани в северния край, обърната на юг. Носеше няколко долни роби в преливащи се червени цветове от потъмно към по-светло, яркочервена атлазена дреха без подплата, дълга червеникава парадна роба и бледозелено наметало с разкошни бродерии, което ѝ придаваше много свеж вид. Тя засенчваше изящното си лице с ветрило и аз направо се захласнах от нейната красота.

Негово Високоблагородие канцлерът носеше бледолилава парадна роба, светлозелени панталони, а отдолу — няколко тънки червени одежди. Седеше облегал на една от колоните между вътрешните покои и верандата и завързваше шнура на врата си. Лицето му се виждаше съвсем добре. Изглежда, изпитваше истинска наслада от хубостта на своите дъщери и както обикновено разговаряше весело и закачливо.

Госпожа Шигейша излъчваше омайна свежест и приличаше на принцеса, слязла от картината на някой майстор.

От Нейно Величество лъхаше спокойствие, уравновесеност и зряла красота, а червеното одеяние така великолепно подчертаваше одухотворените черти на лицето ѝ, че нито една хубавица не можеше да се сравни с нея в този миг.

Донесоха вода за умиване. Госпожа Шигейша бе обслужена от шест млади дами — две съвсем малки девойчета и четири по-големи — които донесоха водата по коридора между дворците Сен'оден и Джоканден. В отсамния край на коридора под китайския покрив се бяха настанили други шест дами от свитата на госпожа Шигейша, а останалите се бяха върнали, защото за тях нямаше място.

Младите девойки бяха облечени в бледозелени и моравочервени роби, отгоре носеха леки наметала в „цветовете на вишната“, чиито дълги краища елегантно се стелеха по пода. Приятно ми бе да наблюдавам как поемат съда с водата от прислугата и го поднасят на своята господарка.

Госпожа Шигейша бе придружавана от две млади дами: Шоджо — дъщерята на началника на императорските конюшни Сукемаса, и Сайшо — дъщерята на съветника Китано. Те се бяха настанили близо до нея и кранчетата на бродираните им китайски наметала се подаваха под парадните завеси.

Девойките, които прислужваха на Нейно Величество, имаха зелени шлейфове с тъмни краища, китайски наметала, панделки на кръста, дълги шнурчета на врата, а лицата им бяха покрити с гъст слой бяла пудра. Със задоволство забелязах, че церемонията се извършва по китайски образец и се спазва дворцовият етикет.

Наближи време за закуската на императрицата и слугите прибраха нагоре косите на дамите, които щяха да поднасят. Междувременно вдигнаха и паравана, зад който надничах, и се почувствах като магьосник, който изведнъж е изгубил шапката-невидимка. Много ми се искаше да погледам още и се скрих зад една колона, но краищата на дрехите и шлейфа ми се подаваха издайнически отстрани. Това не убягна от погледа на Негово Високочеловечество канцлера, който седеше в дъното на стаята, и той попита: „Кой наднича зад колоната?“ Нейно Величество тутакси отвърна: „Трябва да е Сей Шонагон. Изгаряше от желание да ни разгледа!“ — „Ах, ах! Какво да правя? Тя е моя отдавнашна позната и ще ми стане неприятно, ако съзре грозните ми дъщери!“ — престорено подхвърли Негово Високочеловечество с видимо задоволство и гордост.

[1]

Междувременно поднесоха закуска и на госпожа Шигейша и канцлерът рече: „Достопочтените дами вече благоволяват да се хранят!

Хайде, привършвайте по-бързо, за да остане някой и друг залък за дядото и бабата!“ Да, наистина Негово Високочелородие бе в чудесно настроение и непрестанно сипеше звънки шеги.

По-късно се появиа и синовете на канцлера — старши придворният съветник Коречика и Самми-но Чуджо. Водеха и малкия Мацугими — сина на господин Коречика.

Негово Високочелородие веднага взе внучето на коленете си и отстрани представляваха изключително мила гледка.

Младите господа бяха облечени в пълно парадно одение и краищата на разкошните им одежди се стелеха чак по пода на коридора, защото верандата бе твърде тясна за тях.

Старши придворният съветник изглеждаше величествен, а Самми-но Чуджо — безкрайно изискан. И двамата бяха хубавци. Гледах ги и си мислех за щастливата съдба на Негово Високочелородие. А и госпожа майката — колко е честита! Навярно има много заслуги в предишния си живот!

„Поднесете възглавнички!“ — заповяда канцлерът, но старши придворният съветник се извини, че бърза за дворцов съвет, и се оттегли.

Сетне пристигна един младши съветник по церемониала и донесе писмо от императора за Нейно Величество. Поканиха го да седне в северната стая до хранилището за мебели, а императрицата веднага се зае да напише отговор.

Тъкмо си отиде, и се появи младшият гвардейски началник Чикайори, който предаде за госпожа Шигейша писмо от престолонаследника. Настаниха го на верандата пред главните покои, тъй като пред страничните помещения нямаше място.

Госпожа Шигейша прочете посланието, след което го показва на родителите си и на Нейно Величество. „Хайде, побързай с ответното писмо! — подкани я канцлерът, но госпожа Шигейша не помръдна. — Навярно се бавиш, защото те гледам! Ако беше сама, отдавна вече да си написала отговора, нали?“ — пошегува се той, а госпожа Шигейша поруменя и се усмихна срамежливо.

„Мила моя, наистина трябва да побързаш!“ — намеси се и майката. Младата съпруга се обърна с гръб и започна да пише. Майка ѝ седна до нея, за да ѝ помага, което очевидно още повече я смути.

Нейно Величество подари на Чикайори женско парадно одеяние: бледозелена роба с широки ръкави и церемониални панталони. Подаръците бяха подадени, както е прието, под завеската, а Самми-но Чуджо ги пое и ги сложи върху главата на Чикайори. Той ги метна върху рамото си и се оттегли, смутен от женската кройка на яката.

По едно време малкият Мацугими избъбри нещо толкова мило, че всички го погледнаха с обич. „Това очарователно момченце би могло да мине и за рожба на императрицата“ — промълви канцлерът и аз със загриженост си помислих, че Нейно Величество още нямаше деца.

Следобед в Часа на овена съобщиха, че е пристигнал императорът — и в същия миг долових изисканото шумолене на неговите одежди. Техни Величества се оттеглиха във вътрешните покои и придворните дами почти безшумно заеха местата си в преддверието. Южният коридор се изпълни с царедворци от свитата на императора и канцлерът заповяда на прислугата: „Поднесете на господата плодове, риба и саке! Хубаво ги нагостете и напойте!“ Царедворците се почерпиха и подхванаха разговор с придворните дами. Мисля, че всички останаха доволни от приятното общуване.

Привечер Негово Величество се пробуди и повика старши придворния съветник Яманои да оправи прическата му, а сетне се завърна в двореца си. Разкошното му наметало в „цветовете на вишната“ върху аленочервената роба засия в светлината на отминаващия ден и дъхът ми за миг секна от това великолепие. Дори сега при спомена за този благоговеен блясък оставям четката смирено.

Яманои бе също син на Негово Високоблагородие канцлера, но бе роден от наложница и затова дворцовото общество се отнасяше към него с пренебрежение. А бе такъв напет хубавец — дори превъзхождаше другите синове на канцлера!

Всички: канцлерът, Яманои, старши придворният съветник и Самми-но Чуджо, най-почтително изпратиха Негово Величество.

Скоро пристигна госпожа Ума-но Найши и събщи, че императорът очаква Нейно Величество в своя дворец.

„О, не! Тази вечер не бих могла!“ — промълви императрицата, но канцлерът се намеси: „Така не бива! Тръгвай веднага!“

На няколко пъти идваха и пратеници на престолонаследника да повикат госпожа Шигейша. Настъпи оживление. Придворните дами, изпратени от императорския дворец и от двореца на

престолонаследника, нетърпеливо подканяха височайшите съпруги да побързат. „Добре, нека първо тръгне Шигейша!“ — предложи Нейно Величество, но сестра ѝ възрази: „Но защо? Как така преди императрицата...“ — „Бих искала сама да те изпратя, мила!“ — каза Нейно Величество. Тяхната препирня бе забавна и очарователна. Най-подир Негово Високоблагородие предложи: „Да върви по-напред онази от вас, която я чака по-дълъг път!“ — и госпожа Шигейша тръгна. Сетне потегли канцлерът, а накрая — и Нейно Величество.

Хората, придружаващи канцлера, от сърце се смееха на шегите му и насмалко да паднат от подвижния мост между коридорите.

[1] Очевидно Сей Шонагон изпитва голяма симпатия към канцлера заради свежото му чувство за хумор, от което самата тя далеч не е лишена. ↑

101–150

101. ВЕДНЪЖ ЕДИН СЛУГА МИ ДОНЕСЕ СЛИВОВА КЛОНКА...

Веднъж един слуга ми донесе сливова клонка от някакъв велможа и ми предаде неговите думи: „Какво ще кажете за това?“ „Отдавна се орони сливовият цвят...“^[1] — бе моят отговор и скоро всички велможи започнаха да декламираат това китайско стихотворение край Черната порта на императорския дворец.

Така и Негово Величество разбра за случилото се и ме похвали: „Да, нейният отговор е далеч по-подходящ от каквото и да било японско стихотворение! Блестящо наистина!“

^[1] Стихотворение на китайски език, написано от японския поет Кино Хасео (851–912 г.). ↑

102. ПРЕЗ ПОСЛЕДНИЯ ДЕН НА ВТОРИЯ МЕСЕЦ...

През последния ден на втория месец духаше силен вятър и от мрачното облачно небе се сипеше ситен снежец. По едно време някой похлопа на Черната порта и аз се приближих до щорите, за да разбера какво иска. „Нося ви послание от императорския съветник Кинто“ — почтително обясни пратеникът и ми подаде писмото.

Вътре имаше два реда:

*Неясен скришен полъх
на идващата пролет.*

„Колко удачно е почувствал същината на днешното небе!“ — възхитих се и се зачудих какво да отговоря.

„В компанията на кои господа пребивава Негова Светлост?“ — поинтересувах се и пратеникът отвърна: еди-кой си и еди-кой си. Все отбрани особи! Как да отговоря най-достойно, за да не се посрамя? Развълнувах се и понечих да подиря помощ от Нейно Величество, ала тя за съжаление точно през това време си почиваше.

„Ако обичате, по-бързо“ — суетеше се пратеникът. Нямаше какво да правя. „Ще бъде ужасно, ако на всичко отгоре се забавя! Да става каквото ще!“ — реших и написах следните три начални строфи:

*В студеното небе —
безброй снежинки бели.
Ах, може би е вишнев цвят?*

Какво ли ще кажат? Не можех да си намеря място от безпокойство. С нарастващо вълнение очаквах да чуя преценката на достопочтените господа, като дори си мислех, че ако е неблагоприятна, по-добре ще е да не я зная.

Оказа се, че сред присъстващите бил и гвардейският капитан от средния дворец (по онова време — началник на левия отряд на вътрешната гвардия), който ми съобщи следното:

„Когато се получи вашият отговор, господин Тошиката — императорският съветник — заяви: «Тази дама заслужава да получи най-висок сан в императорската свита!»“

103. НЕЩАТА, НА КОИТО НЕ ИМ СЕ ВИЖДА КРАЯТ

Да навиваш дълъг шнур за наметалото с къси ръкави хампи.

Дългият път до Мичиноку, когато едва си стигнал до „хълма на срещите“ Аусака.

Времето, което трябва да измине, за да стане малкото бебе зрял човек.

104. МАСАХИРО СТАНАЛ ЗА ПРИСМЕХ НА ВСИЧКИ

Масахиро станал за присмех на всички. Представям си как се чувстват родителите му, колчем чуят това! Когато в свитата му се появи по-приличен слуга, все ще се намери някой да го дръпне настрана и да го попита: „Как можеш да служиш на такъв господин?“

Вярно е, че в дома на Масахиро има големи майстори по одеждите и той винаги се явява с изискани дрехи — и добре ушити, и в подходящо съчетани цветове. Ала когато го видят така нагласен, околните казват само: „Колко жалко, че някой по-достоеен господин не носи тези дрехи!“

Всички му се присмиват, защото никак не умее да се изразява. Веднъж например след нощна стража край покоите на Нейно Величество той повикал двамина слуги и им заръчал: „Вие двамата ще занесете дрехите ми от дежурството у дома!“ — „Но защо двамата? И един стига!“ — опитали се да възразят слугите, но Масахиро се разсърдил: „Какви ги приказвате! Може ли един човек да отнесе две неща? Все едно да се опиташ да налееш два литра в еднолитрова кана!“ Не разбрали какво иска да каже и прихнали да се смеят.

Или друг случай. Някакъв пратеник донесъл послание и го помолил да побърза с отговора, а той се развикал: „Какво си се разбързал, защо вдигаш шум! Да не би да ти загаря бобът на печката! По дяволите! Къде са се дянали хартията и тушът? Кой ги е отмъкнал? Разбирам да ставаше дума за храна или за пиене! Всеки би се полакомил...“ Както винаги, околните избухнали в смях.

Веднъж поръчали на Масахиро да отнесе писмо от императорския дворец на болната ексимператрица. Когато се върнал, го попитали кои господа са били при ексимператрицата. Той назовал няколко имена и спрял. „Добре де. А кои още бяха дошли?“ — отново го запитали, а той отвърнал: „Ами бяха дошли и онези, които си отидоха!“ Така за сетен път станал за посмешище.

Веднъж, когато бях сама, Масахиро дойде при мен и рече: „Имам да ви разказвам много интересни работи! Чух нещо, което искам да споделя първо с вас!“ — „За какво става дума?“ — попитах и се

приближих към завеската. „Ами представяте ли си, един господин, вместо да каже «моето тяло», рече «петте ми части^[1]»“ — обясни възбудено Масахиро.

Божичко! Какъв недодялан смешник!

Друг път, през нощта, когато определяха дворцовите рангове, Масахиро трябваше да напълни лампите с масло. Без да гледа, стъпи на килимчето под една голяма подставка, което беше току-що омаслено, и кракът му залепна. Той обаче тръгна най-невъзмутимо, като повлече след себе си тежката подставка и вдигна такъв шум, сякаш имаше земетресение.

Спомням си още една случка. Намъкнал се в гостната по обед, преди още старшите царедворци да са заели местата си, грабнал от трапезата купичка с боб, скрил се зад завеската и започнал лакомо да яде. Не щеш ли, някой го забелязал, дръпнал завеската и всички видели как лапа боб в ъгъла. Голям смях паднал!

[1] „Петте части“ — алегоричен будистки израз за човешкото тяло: колене, лакти, чело (в поза на дълбок поклон); могат да бъдат и глава, ръце, крака; или пък мускули, кръвоносни съдове, плът, кости и коса. ↑

105. НЕПРИЯТНИ ГЛЕДКИ

Изкривен шев на дреха.

Изкривена яка на кимоно.

Жена, която излиза с дете на гърба пред гостите.

Будистки монах, който извършва шинтоисткия обред на пречистването с книжна заклинателна шапка на глава. Каква отвратителна гледка — мургава и грозна девойка си почива в горещите следобедни часове посред лято с някакъв космат и кльощав мъж! Не стига, че са грозни, ами си позволяват да дремят през деня и отблъскват с вида си хората! Открай време е прието да се спи нощем, когато лицата не се виждат. Тъкмо това трябва да правят грозните, без ни най-малко да се смуцават. А сутрин е редно да стават съвсем рано, преди да се е съмнало, и набързо да се стегнат.

Чаровната хубавица изглежда още по-привлекателна, когато се събуди от следобеден сън, но горката грозница! Лицето ѝ е подуто, отпуснато и неприятно лъщи... Представете си двама такива мъж и жена да се видят изведнъж след летен дневен сън! Така ще се отвратят един от друг, че ще пожелаят да умрат начаса!

Неприятна гледка представляват и мургавите слаби господа, облечени в дрехи от сурова коприна.

106. НЕЩА, КОИТО Е ТРУДНО ДА ИЗКАЖЕШ НА ГЛАС

Словата на някоя високопоставена особа, написани в писмо, което си захванала да четеш пред всички от начало до край.

Трудно е да изкажеш своята благодарност пред човек, който те е зачел с подарък, но чието високо положение силно те смущава.

Не знаеш какво да отговориш на родното си чедо, което смяташ за съвсем малко, а то те разпитва като възрастен.

107. ЗАСЛОНИ

„Заслонът на срещите“ Аусака.

Заслоните Сума, Судзука, Кукита.

Заслонът Ширакава — „бяла река“.

Заслонът Коромо — „одеяние“.

Заслонът Тадагое — „Върви направо!“, и заслонът Хабакари — „нерешителност“. И дума не може да става за сравнение между тях.

Заслонът Йокохашири — „прекосявам тичешком“, заслонът Кийоми — „ясен взор“, заслонът Мируме — „виждащи очи“.

Заслонът Йошийоши — „Добре де! Така да бъде!“. Много ми се иска да разбере кой какво ли е премислил. Май този същият заслон се наричаше Накосо — „Не идвай!“. Би било тъжно, ако се отнасяше за „заслона на срещите“ Аусака.

108. ГОРИ

Гората Укита — „плуващо поле“. Гората Уеки — „посадени дървета“. Гората Ивасе — „скален поток“ Гората Тачикики — „стои и се ослушва“.

109. РАВНИНИ

Равнината Ашита — „утре“.

Равнината Авадзу — „Няма да се срещнем!“.

„Равнината с нискораслия бамбук“ Шиохара.

„Равнината с есенните храсти“ Хагихара.

Равнината Соно — „цъфтяща градина“.

110. КЪМ КРАЯ НА ЧЕТВЪРТИЯ МЕСЕЦ...

Към края на четвъртия месец на връщане от поклонничество в храма на богиня Каннон в Хацусе трябваше да преминем през известния брод Йодо. Натоварихме колесницата на сала и поехме през реката. Наоколо цъфтяха перуники.

Поръчах на слугите да ми откъснат няколко стръка. Странно, отстрани стеблата изглеждат възкъси, а всъщност са невероятно дълги! Покрай нас минаваха лодки, натоварени с водни лилии, и си спомних старата песен: „В Такасе, край реката Йодо, събират водни лилии...“^[1]

Бе третият ден от петия месец и младите момчета беряха перуники за приближаващия празник — на главите си носеха малки шапки, а краищата на робите им бяха вдигнати над коленете. Напомняха стара картина.

^[1] Стихотворение от антологията „Кокинрокуджо“. ↑

111. НЕЩА, КОИТО ЗВУЧАТ ОСОБЕНО

Тракането на колесницата през първия ден от първия месец.

Песните на птиците през този ден.

Задавената кашлица в зори.

Гласовете на музикалните инструменти.

112. НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ ПО-ЗЛЕ НА КАРТИНА, ОТКОЛКОТО В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ

Карамфилите. Перуниките. Вишневият цвят. Лицата на мъжете и жените, възпети в старите повествования.

113. НЕЩА, КОИТО В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ ИЗГЛЕЖДАТ ПО-ЗЛЕ, ОТКОЛКОТО НА КАРТИНА

Пиниите. Есенните поля. Планинските селища. Пътеките в планината.

114. ДОБРЕ Е ПРЕЗ ЗИМАТА...

Добре е през зимата да е леденостудено, а през лятото — задъхано жежко.

115. НЕЩА, БЕЛЯЗАНИ С ПЕЧАЛНО ОЧАРОВАНИЕ

Синовната почит към остарелите родители.

Млад човек от добро семейство се уединява от мирската суета в храма на планината Митаке. Всяка сутрин най-благочестиво се моли проснат върху пода, като удря чело при всеки поклон.

116. КОГАТО ПРЕЗ ПЪРВИЯ МЕСЕЦ СЕ УЕДИНЯВАМ В НЯКОЙ ХРАМ...

Когато през първия месец се уединявам в някой храм, обичам да е мразовито и дори да има сняг. Ако се случи времето да е дъждовно, ми става неприятно.

Една година отидох на поклонение в храма Кийомидзудера. Спряхме колесницата пред стълбата, покрита с гладки дъски, за да изчакаме, докато приготвят стаите ни. Младите монаси, облечени съвсем леко и обути със специални дървени сандали, сновяха чевръсто нагоре-надолу по стълбата и разбъркано повтаряха ту слова от сутритите, ту стихове от „Свещеното хранилище“^[1]. Ясно почувствах, че съм в храм!

Когато после тръгнахме по стълбата, видяхме, че е толкова хлъзгаво и опасно, че ако не се държим за перилата, ще паднем. Интересно, а монасите се придвижваха така, сякаш се разхождат по равна веранда!

„Заповядайте! Вашите стаи са вече готови!“ — покани ни един монах, подаде ни обувки, които да нахлузим върху своите, и ни помогна да слезем от колесницата. Сред другите поклонници имаше някои, които бяха вдигнали краищата на дрехите си, но се срещаха и дами в най-тържествено одеяние — с китайски наметала и шлейфове. Всички носеха кожени обувки — по-отворени или по-високи — и плавно се плъзгаха по коридорите, което ми напомни за двореца.

Придружаваха ни неколцина верни прислужници и млади монаси, които постоянно ни предупреждаваха: „Внимавайте! Тук стълбата върви надолу! А тук — нагоре!“

Някакви хора вървяха току зад нас, като навремени се опитваха да ни изпреварят. „По-внимателно! Не виждате ли, че отпред има знатни дами! Спазвайте благоприличие!“ — подвикваха им нашите придружители. Едни се вслушваха и с почтителен поклон се отдръпваха назад, а други изобщо не обръщаха внимание и неудържимо бързаха напред, да лицезрят първи лика на Буда.

За да стигнем до стайте, трябваше да минем край редиците от богомолци. Това ме смути. Ала когато най-сетне влязох вътре и хвърлих взор към светото място през „кучешката преграда“^[2], душата ми се преизпълни с трепетно благоговение и дълбоки религиозни чувства. Не можех да се начудя как съм могла толкова дълго време да прекарам далеч от храма!

Целият храм грееше от запалените свещи на богомолците. Яркото зарево на пламъците лудо играеше и сякаш отразяваше свещения блясък на многоликата богиня на милосърдието Каннон. Един след друг монасите скланяха глави пред молебствената площадка и четяха прошенията на простосмъртните. Многобройните гласове се сливаха в тържествен тътен и не можех да разбера кой какво говори, ала навремени до ушите ми достигаха откъслечни думи: „Хиляда свещи от Негово Превъзходителство...“

Оправих краищата на пояса си и коленичих за молитва. В този миг дойде един монах и ми донесе анасонова клонка, от която струеше свещено благоухание. Каква трогателна грижа!

После влезе друг монах, който ми каза, че най-старателно е изредил пред Буда всичките ми прошения, и ме попита колко време възнамерявам да остана в храма. Накрая ми съобщи кои дами и господа са дошли на поклонение в храма.

Тъкмо се оттегли, и слугите донесоха мангал, различни угощения, кофа с вода за умиване и легенче без дръжки. „А вие заповядайте оттатък, за да си починете!“ — поканиха дамите от моята свита и те една подир друга се отправиха към определената за тях стая.

Камбанен звън възвести началото на службата и аз с тръпнеща радост си помислих, че камбаните бият и за мен.

В съседното помещение някакъв почтен на вид господин през цялото време неистово се молеше, без да си отдъхне нито за миг. Отначало помислих, че се старае, защото знае, че го слушат, но той продължи да нарежда молитвени слова през цялата нощ и сърцето ми се преизпълни с възхищение от всеотдайното му прилежание. Понякога прекъсваше молитвите и започваше да чете свещените сутри, ала с толкова тих глас, че неволно ми се прииска да говори по-високо, за да чуя всяка дума. За миг спря, издуха носа си, но много деликатно и благовъзпитано, а сетне отново продължи. „За какво ли се моли?“ — помислих си и най-искрено пожелах молитвите му да бъдат чути.

Обикновено дните в храма преминават съвсем спокойно и тихо. Момчетата и момичетата от прислугата се прибират в стаите си или отиват в монашеските килии и става пусто. Нищо не нарушава благостната тишина, освен потракването на мидите^[3]. От време на време се случва да пристигне нечий пратеник с изящно сгънато писмо и дарове за храма и ясният му глас отеква сред високите околни хълмове. Понякога камбаните започват да бият все по-силно и по-силно и с интерес си мислиш коя ли знатна особа е поръчала молитви. А когато монасите съобщят името и добавят, че госпожата е трудна и скоро ще ражда, се преизпълваш с най-искрено състрадание и започваш сама да редиш молитвени слова.

Ала така е през останалото време от годината, а през първия месец е многолюдно — един след друг прииждат богомолците със своите прошения и неволно се отвлечаш от собствените си бдения.

Една вечер седях замислена и се вслушвах в гласовете на здрача, когато чух, че пристига нова група поклонници. Младите монаси чевръсто донесоха паравани и рогозки, за да направят място за новодошлите край „кучешките преградки“. Възхитих се от лекотата, с която пренасяха тежките на вид вещи — навярно бяха привикнали. Миг след това в коридора се разнесе благородно шумолене на коприна — друга група поклонници напускаха храма. Бяха достопочтени възрастни дами. Една рече спокойно: „Бъдете внимателни с огъня! Не е съвсем безопасно!“ С тях имаше и някакво момченце, около седемгодишно, което важно даваше нареждания на прислугата. Какво мило и очарователно дете! Водеха и едно съвсем малко хлапе, към тригодишно, което сънено кашляше. Така ми се прииска някой да изрече на глас името на бавачката му, за да разбере кои са тези хора!

Службата продължи през цялата нощ, бе шумно и не можах да заспя. Задряхах чак призори след последните молебствия, ала изведнъж се разнесоха грубите гласове на монасите, които известиха, че започва службата, посветена на храмовото божество. В словата им не се чувстваше никаква тържественост. Отворих очи и се заслушах. Навярно бяха странстващи монаси, приютили се временно в храма. Все пак старанието им бе вълнуващо.

Спомням си, че по това време в храма се намираше и един млад благородник, който не прекарваше нощите си в религиозни бдения, но затова пък най-усърдно се молеше през деня. Бе облечен в сиво-сини

парадни панталони и многокатова бяла роба. Придружаваха го неколцина изискани младежи, добре облечени, които най-почтително го обслужваха. Знатният юноша бе скрит от околните с параван и успях да го зърна само когато падаше ничком в дълбок поклон пред Буда.

Когато виждам непознати хора в храмовете, ми се иска да разбера кои са, а колчем се случи някой приятел, изпитвам дълбока радост от срещата.

Младите господа понякога, вместо да гледат светото място, все ги тегли към женските стаи. Задирят храмовите слугини, приказват им най-различни неща, но все пак мисля, че това не е светотатство.

Към края на втория или началото на третия месец, когато бяха нацъфтели вишните, отново посетих храма. По същото време пристигнаха и двама-трима красиви млади благородници, облечени с наметала в „цветовете на вишната“ и роби в бледозелен върбов цвят. Връзките на парадните им панталони бяха грижливо завързани и прибрани, което им придаваше спретнат вид. Носеха красиво избродирани пътни торби. Малките момчета от свитата бяха облечени с богато нашарени разноцветни одеяния и парадни наметала — аленочервени или тревистозелени. Възхити ме и един строен юноша, който носеше вишнева клонка и удари гонга пред храмовата порта.

Изведнъж съзрях свой познат, но на него навярно и през ум не му минаваше, че по това време мога да бъда в храма, затова мина покрай мен, без дори да ме забележи. Кой знае защо, се натъжих и ми се прииска да му кажа, че съм тук, ала нямаше пред кого да излея желанието си.

Когато отивате на поклонение или пък посещавате някое непознато място, не бива да взимате със себе си само прислугата. Трябва непременно да поканите човек от своя кръг, с когото можете да поговорите за най-различни неща и да споделите внезапните трепети на сърцето.

Вярно е, че и сред прислугата се срещат умни дами, с които можеш да поприказваш, но вече така си свикнала с тях, че отнапред знаеш какво ще кажат.

Господата навярно също мислят така и затова винаги тръгват на път с неколцина приятели.

[1] Будистки метафизически трактат, преведен от санскрит на китайски език в стихотворна форма — 600 стиха, по четири думи във всеки стих. ↑

[2] Специална решетка, която първоначално се е слагала на храмовите стълби, за да отдели вътрешното пространство на храма и да го предпази от бездомни кучета, но постепенно са започнали да ограждат с нея мястото за молитви (централната зала на храма), като въпреки това името се запазва. ↑

[3] Така са оповестявали времето в храмовете. ↑

117. ОТВРАТИТЕЛНИ НЕЩА

Знатен господин, който сам-самичък наблюдава от колесницата си тържествата по време на празника Камо. Има ли сърце? Да беше поканил младежи, които изгарят от желание да погледат празника! Дори да не са от най-висок произход! Но не! Зад прозрачните завески самотно се чернее неговият силует и той наднича печално през пролуката към всеобщото веселие. Подобни господа ме отблъскват с оскъдната си душевност.

Мразя да вали дъжд, когато съм тръгнала да разгледам нещо или отивам на поклонение в някой храм.

Неприятно е случайно да чуеш как някой слуга се оплаква: „Тя изобщо не ме обича! Сега нейн любимец е еди-кой си!“

Човек, към когото не изпитваш особено добри чувства, се заема да изясни причините за това и от накърнено самолюбие започва да бълва хули по твой адрес с благовъзпитан израз на лицето.

118. НЕЩА, КОИТО ПРЕДИЗВИКВАТ ЖАЛОСТ

Посред лято едва-едва се влачи омърляна колесница, теглена от изпосталели волове.

Колесница, покрита с рогозки в ясен ден без капчица дъжд.

Бедна, опърпана женица мъкне на гръб детето си в мразовит или пък горещ ден.

Застарял просяк.

Схлупена колиба с тъмен и мръсен дъсчен покрив, прогизнал от дъжд.

Слуга, кретащ на дребно конче пред колесницата на господаря в мокър дъждовен ден. През зимата е горе-долу поносимо, но как изглежда през лятото, когато тънките му износени дрешки залепнат за тялото!

119. НЕЩА, КОИТО ВНУШАВАТ УСЕЩАНЕ ЗА ГОРЕЩИНА

Подплатеното наметало на началника на телохранителите.

Будистко расо, ушито от безброй парченца плат.

Гвардейски лейтенант на пост в двореца по време на летните празници.

Въздебел космат човек.

Високопоставен будистки свещеник, който извършва религиозна служба по пладне през шестия или седмия месец.

120. СРАМНИ НЕЩА

Тъмните дебри на мъжкото сърце.

Монах, който се буди нощем.

Крадец се промъква в нечий дом и се укрива на потайно място. В същото време, без нищо да подозира, в тъмната стая влиза друг човек и под защитното покривало на мрака грабва някаква вещ и набързо я мушва в ръкава си. Крадецът навярно се забавлява, че е попаднал на сродна душа.

А колко срамни неща може да чуе монахът по време на нощно бдение в двореца^[1], ако спи леко! В съседната стая младите дами до късно се присмиват на различни хора, злословят, очернят ги, а монаха навярно сън не го хваща от срам. „Стига вече! Защо вдигате шум!“ — ще смъмри немирните девойки някоя по-опитна придворна дама, но без полза. Те продължават да дърдорят до изнемога, докато най-сетне не заспят така, както седят. Горкият монах! Как ли се чувства и какви ли тежки мисли бушуват в главата му!

Срамно е мъж, който не питае чувства към някоя дама и дори се дразни при мисълта за нея, да ѝ нашепва приятни и мили слова, когато са заедно, и да поражда в сърцето ѝ надежда. Ако на всичко отгоре този мъж има в обществото слава на душевен и ласкав, дамата нито за миг не ще се усъмни в дълбочината на неговите чувства. Ала той я мами не само в душата си, но и със словата си: обсипва я с хули пред другите дами, а пред нея говори зле за съперничките ѝ. А тя, горката, нищо не подозира и като го слуша как изрежда чуждите женски недостатъци, злощастно се залъгва, че е единствена в сърцето му. Ето защо тя не бива да се срамува, ако срещне човек, който истински я цени, и заради него се откаже от предишния си възлюбен.

Жените тежко и болезнено преживяват раздялата с любимия. „О, боже, има ли той сърце!“ — горчиво страдат, когато са захвърлени. А често същите тези мъже осъждат себеподобните, без да си дават сметка за собствената жестокост!

А има и още по-страшни неща. Сближи се някой господин с безпомощна и беззащитна придворна дама, направи ѝ дете, а сетне я

изостави, сякаш нищо не се е случило.

[1] Най-различни хора са дежурели нощем пред спалните покои на императора и императрицата — придворни дами, монаси, а телохранителите и гвардейците от стражата са обикаляли отвън. ↑

121. ОБЕЗЦЕНЕНИ НЕЩА

Голяма лодка, изхвърлена на брега по време на отлива.

Вековно дърво, прекършено от бурята, със стърчащи към небето корени.

Нископоставен господин, който хока слугата си.

Съпруга негодува срещу мъжа си заради дреболия и решава да му даде урок, като избяга от дома и се скрие някъде. Тайно се надява, че той ще вдигне шум и ще хукне да я търси, ала — уви! — мъжът не обръща ни най-малко внимание на случилото се. Не може вечно да се скита из чуждите къщи и един ден сама се връща у дома.

122. БУДИСТКИТЕ МОЛИТВОСЛОВИЯ...

Будистките молитвословия се възнасят най-тържествено в храмовете на Нара. Когато слушам „истинските слова“^[1] към Буда, сърцето ми благоговейно тръпне.

[1] Става дума за проповедите на монасите от езотеричните будистки секти като „Шингон“ („истински слова“). ↑

123. НЕСПОЛУЧЛИВИ НЕЩА

Търсиш одного, но вместо него се появява друг, който мисли, че идваш заради него. Колко неудобно, ако носиш и подарък.

Говориш лошо за някого, но не влагаш умисъл, а детето ти запомня всичко и следващия път го повтаря в негово присъствие.

Близък човек споделя с теб голямата си мъка и горчиво ридае, а ти не можеш да пророниш нито сълза, макар че най-искрено му съчувстваш. Слушаш с печален израз и полагаш неимоверни усилия да се разплачеш, но нищо не излиза.

Странно, а друг път не можеш да спреш сълзите си, когато някой с грейнало лице споделя радостта си.

124. ВЕДНЪЖ НАБЛЮДАВАХ КАК НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО...

Веднъж наблюдавах как Негово Величество на връщане от поклонение в храма на бог Хачиман в Ивашимидзу заповяда да спрат паланкина пред дома на майка му, ексимператрицата, и да съобщят за неговото посещение. Бях силно развълнувана от дълбоката му синовна почит и дори се разплаках от възхищение. Сълзите размазаха грима ми и кой знае на какво съм заприличала!

Колко величествено изглеждаше императорският съветник Таданобу, когато се отправи към покоите на ексимператрицата, за да изпълни височайшето поръчение. Той се понесе на коня по Втора алея, съпровождан от четирима телохранители и неколцина добре облечени снажни бързоходци. Щом се приближи до нейните покои, слезе от коня и застана до бамбуковите щори. Получил ответното послание от Нейна Светлост, той пое обратно, спря до паланкина на императора и тържествено му докладва за изпълненото поръчение. Представям си радостта на майката при тази гледка.

Не можах да сдържа вълнението си и се разплаках за учудване на околните.

Всяка майка се радва на успехите на своя син, а когато той достигне върха — навярно щастието й няма граници!

125. ВЕДНЪЖ СЛУЧАЙНО РАЗБРАХМЕ...

Веднъж случайно разбрахме, че Негово Високоблагородие канцлерът ще напусне двореца през Черната порта, и всички дами се събрахме в коридора, за да го погледаме. Когато мина покрай нас, той весело подхвърли: „Ах, какъв букет от хубавици! Кой знае как ви отблъсква с вида си старият грозен човек!“

Дамите, които бяха най-близо до вратата, повдигнаха бамбуковите щори и в отвора на широките им ръкави заиграха най-чудни цветове. Старши придворният съветник Коречика помогна на баща си да се обуюе. С великолепната си осанка той изпълваше целия коридор, а краят на наметалото му се стелеше внушително зад него. „Колко е благословен канцлерът! — помислих си. — Такъв благороден човек като Коречика му подава обувките!“

Всички знатни царедворци, начело със старши придворния съветник Яманои и останалите чеда на канцлера, бяха коленичили на двора — от двореца Фуджицубо чак до парадния вход на двореца Токаден — и черните им наметала се сливаха в една вълна.

Негово Високоблагородие канцлерът изглеждаше толкова изискан! За миг се спря да оправи мечата си и отново тръгна.

Изведнъж забелязах, че брат му — Негова Светлост господин Мичинага — стои изправен пред двореца Сейрюден. Помислих, че той няма да отдаде необходимите почести на канцлера, но в следващия миг Мичинага най-уважително коленичи. Всичко бе толкова великолепно! Каква честита особа е Негово Високоблагородие! Колко ли праведни деяния е извършил през предишния си живот!

През цялото това време госпожа Чунагон съблюдаваше отрешение и редеше молебствени слова. „Подай ми броеницата си! — помолих. — Може би чрез дълбока религиозна благочестивост и аз някой ден ще бъда възнаградена с почести като Негово Високоблагородие!“ Всички дами се засмяха, но дълбоко в душата си аз не се шегувах.

Когато разказахме на Нейно Величество за случилото се, тя рече: „Далеч по-благостно е да станеш Буда!“ За сетен път бях покорена от

нейните достойнства.

И тогава, и по-сетне често изразявах пред Нейно Величество възторга си от господин Мичинага, но тя винаги ми отвръщаше с усмивка: „Зная, че е твой любимец!“ Да можеше да го види после, на върха на славата му, навярно би ме разбрала.^[1]

^[1] След смъртта на брат си Мичинага става канцлер и започват тежки дни за Садако и всичките ѝ приближени. ↑

126. СПОМНЯМ СИ, БЕШЕ ПРЕЗ ДЕВЕТИЯ МЕСЕЦ...

Спомням си, беше през деветия месец... Цяла нощ валя дъжд, а на заранта изведнъж спря и изплува лъчистото слънце, но по тревичките и цветята в двора все още тежаха едри капки роса. Живият плет и бамбуковата ограда бяха забулени с тънки паяжинки, прокъсали се тук-там, и от тях се стичаха последните дъждовни капки, искрящи като бисери.

Омаяна от хубостта на утрото, гледах в захлас.

А когато слънцето се вдигна високо, капките роса започнаха да се ронят от есенните храсти хаги и клонките гъвкаво се извиваха ту надолу, ту нагоре, сякаш до тях се докосваше човешка ръка.

Може би няма да разберете моето възхищение, но бе наистина красиво.

127. ЗА ПРАЗНИКА НА СЕДМИЯ ДЕН ОТ ПЪРВИЯ МЕСЕЦ...

За празника на седмия ден от първия месец още от предната сутрин в двореца заприиждаха хора, които носеха стръкчета трева^[1]. Вдигна се голяма олелия. Забелязах, че някакви деца държаха в ръцете си съвсем непознати тревички, и ги попитах: „Кажете ми, какво е това?“ Децата замълчаха за миг, а сетне отвърнаха: „Ами викат й *миминагуса* — «трева без уши»!“ Отговорът им ме развесели и казах: „Доста сполучливо име! Изглежда, тази трева и да чуе нещо, никога не се издава!“ Децата бяха донесли и стръкчета хризантеми, които „чуват“^[2], и това ме осени да съчиня следното стихотворение:

*Викаш, дърпаш, но не чува!
Та нали е „без уши“!
Мъчно ми е, ала виж —
сред безбройните трев
някой все пак „слуша“!*

Искаше ми се да го кажа на децата, но реших, че са още малки и нищо няма да разберат.

[1] На седмия ден от първия месец за Празника на белите коне са варили празнична гозба от седем треви (магданоз, овчарска торбичка, хвощ и други) заедно с ориз против болести и зли духове.

Празникът на белите коне е бил заимстван от Китай през 834 г. по времето на император Нинмей, като първоначално е бил известен с китайското си наименование — Празник на светлосините коне. Конят е бил почитан като животно на слънцето, а светлосиньото — като цвят на пролетта. Провежда се на седмия ден от първия месец по лунния календар (всички дати в книгата са дадени по лунния календар, според който годината започва някъде от началото на месец февруари), когато

на двора пред императорския дворец извеждат двадесет и един отбрани жребеца от императорските конюшни (три пъти по седем; седем — магическо число). В основата на ритуала стои поверието, че който види коне в началото на годината, ще бъде здрав през цялата година. От началото на X век този празник бива преименуван в Япония на Празник на белите коне — очевидно под влияние на шинтоисткото възприятие на белия цвят като цвят на чистотата. Всъщност самите коне са били сивкави с черно-бели гриви. ↑

[2] В стихотворението има игра на думи: миминагуса — „трева без уши“ — и омонимите „кику“ — „чувам“, „слушам“; „хризантема“. Стихотворението има и втори смислов план, който пък от своя страна идва от полисемията на глагола „кику“, означаващ „чувам“ и „слушам“, сиреч сред непослушните деца има и такива, които знаят как да се държат. Именно поради тази причина Сей Шонагон не казва стихотворението на децата, защото е прекалено сложно за цялостно възприятие. ↑

128. НЯКЪДЕ ПРЕЗ ВТОРИЯ МЕСЕЦ В ИМПЕРАТОРСКИЯ ДВОРЕЦ...

Някъде през втория месец в императорския дворец провеждат така наречената „проверка“.^[1] Не ми е ясно точно какви церемонии се извършват, но май закачат по стените изображения на Конфуций, поднасят на императора и императрицата някакви „свещени угощения“ в прости глинени купи.

Спомням си, през тези дни един дворцов служител ми донесе подарък от господин Юкинари, увит в бяла хартия и прикачен към цъфнала сливова клонка, в което за сетен път пролича изисканият му вкус. Помислих, че е картина, ала когато го разгърнах, видях, че вътре бяха наредени грижливо някакви сладкиши. Имаше и писмо, написано в най-официален канцеларски стил:

„Поднасям пакет сладкиши.

Най-учтиво поднасям приложения пакет със сладкиши, съгласно установената практика, на горепосочената госпожа Сей Шонагон — младши придворен съветник.“

Отдолу следваше датата и подпис:

„Мимана-но Нарююки“^[2].

По-нататък с красив почерк бе добавено: „Бих искал лично да ви поднеса този подарък, но се страхувам, че през деня не изглеждам достатъчно добре.“

Показах писмото и подаръка на Нейно Величество, а тя каза: „Колко красиво пише! И какво интересно хрумване!“ „Но какво да отговоря? И трябва ли, когато получавах от някого сладкиши, да възнаградиш пратеника? Кого бих могла да попитам?“ — попитах смутено, а Нейно Величество предложи: „Преди малко ми се стори, че чух гласа на Коренака. Защо не се посъветваш с него?“

Казах на слугите да повикат Коренака, защото искам да говоря с него, и след малко той дойде, облечен в парадно одеяние. „Не е нищо официално! — побързах да му обясня. — Викам ви по личен въпрос. Кажете ми — ако някой младши придворен съветник получи пакет със сладкиши, трябва ли да възнагради човека, който го е донесъл?“ — „О, не! Няма нужда! Взимате пакета и изяждате сладкишите. Това е всичко. Но защо ме питате? Да не би някой високопоставен царедворец да ви е изпратил подобно нещо?“ — „Но моля ви! Какво говорите!“ — побързах да възразя.

След това върху тънък лист яркочервена хартия написах отговор на Юкинари: „Човекът, който не желае сам да донесе студените сладкиши, навярно има ледено сърце!“ Закачих посланието на цъфнала сливова клонка и го изпратих.

Не след дълго се появи самият Юкинари и се провикна:

„Вашият покорен слуга се явява!“ Излязох да го посрещна и той каза: „Отговорът ви приятно ме изненада. Бях сигурен, че ще ми изпратите стихотворение. Повечето начетени дами не биха пропуснали случая да блеснат с поетичната си дарба. Колко е приятно да срещнеш съвсем различен човек! Знаете ли, дамите, които за щяло и нещяло пишат стихове, ми изглеждат дори малко старомодни!“

Стана ми весело, че ми отговори почти като Норимицу. По-късно научих, че Юкинари разказал тази случка в компанията на високопоставени царедворци пред самия император, който бил подхвърлил: „Много удачен отговор!“

Но ще трябва да спирам, защото май попрекалих с хвалбите. Ще стана за смях!

[1] Става дума за следното: през втория месец са преглеждали списъците на господата от последните три ранга (шести, седми и осми), преценявали са техните заслуги и са определяли кой от тях трябва да получи повишение. Сей Шонагон, разбира се, никога не е присъствала на въпросната „проверка“, защото, както е известно, дамите са стояли настрана от управленческите функции. ↑

[2] Юкинари на шега размества йероглифите в своето име и се подписва „Нариюки“. ↑

129. ВЕДНЪЖ ПРИДВОРНИТЕ ДАМИ ВОДИХА СЛЕДНИЯ РАЗГОВОР

Веднъж придворните дами водиха следния разговор: — Защо за таблиците^[1] на новоназначените велможи от шести ранг продължават да използват дъски от югоизточния край на оградата на императорската канцелария? Биха могли да вземат например от източната или от западната част! — подхвана една дама и продължи още дълго в същия дух.

— А колко е неудобно, че различните облекла си имат имена! — намеси се друга. — Ето например дългата и тясна роба хосонага е назована съвсем удачно, но не може да се каже същото за момичешките наметала с шлейфове. Какво е това *кадзами*^[2] — „потница“? Да ги бяха нарекли поне „дългоопашки“! Малките момчета точно така им викат! Ами китайското наметало *карагину*^[3]. По му приляга да бъде наречено „късо наметало“! Всъщност навярно е дошло от Китай! „Връхни дрехи“, „долни дрехи“ — това е иди-дойди! „Широкоустите“ панталони *огучи* също са назовани подходящо, защото са по-широки, отколкото дълги, но какви са тези имена *хакама*^[4] или пък *сашинуки*? Да бяха ги нарекли „крачни кимона“ или пък просто „торби“!

Не можех да ги слушам повече и се намесих:

— Престанете! Омръзна ми! Хайде всички да спим!

— А, не! — дочу се отнякъде сърдитият глас на монаха, който бе на нощно бдение. — След като ме събудихте, бъдете така добри да ме забавлявате цяла нощ с разговорите си!

Смешно наистина, но тогава доста се стреснахме!

[1] Таблиците, направени от дъска или от слонова кост, са били тесни и дълги около тридесет сантиметра. Придворните са ги държали в дясната си ръка по време на различни церемонии — първоначално на тях са били написани правилата за провеждане на съответната церемония или пък някакви заповеди на императора, но постепенно

загубват практическото си значение и се превръщат в задължителен атрибут на церемониалното облекло. ↑

[2] *Кадзами* — леки наметала, които са носели малките момичета в двореца. ↑

[3] *Карагину* — парадно наметало, част от мъжкото церемониално облекло, в буквален превод означава „китайско одеяние“. ↑

[4] *Хакама* и *сашинуки* — много дълги парадни панталони, които са и толкова широки. ↑

130. НА ДЕСЕТИЯ ДЕН ОТ ВСЕКИ МЕСЕЦ НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО ПРАВЕШЕ ПОМЕН...

На десетия ден от всеки месец Нейно Величество правеше помен за канцлера Мичитака. Заповядваше да окачат навсякъде изображения на Буда и да бъдат четени свещените сутри.

През деветия месец поменът бе организиран в императорската канцелария. Дойдоха много царедворци и високопоставени велможи. Негово Преподобие Сейхан прочете молебен и всички така се натъжихме, че дори съвсем младите девойки, които не бяха почувствали досега колко е преходен нашият свят, избухнаха в скръбен плач.

След религиозната служба бяха поднесени угощения и започнахме да декламираме стихове, за да почетем паметта на покойния канцлер. Господин Таданобу захвана редове от старо китайско стихотворение:

*Наесен пак ще заблести луната,
ала не ще се върне той...^[1]*

За миг потръпнах. Колко на място прозвуча стихотворението! Едва ли бе случайно. Започнах да си проправям път към Нейно Величество, която бе заобиколена от придворни дами. Щом ме видя, тя каза: „Великолепен е, нали! Навярно специално е избирал стихотворение за днешната служба!“ — „Бях тръгнала към вас, за да ви кажа същото! Наистина колко удачно стихотворение!“ — охотно се съгласих с нея, а тя продължи: „Впрочем съвсем естествено е ти да се възхитиш най-дълбоко!“

Веднъж Таданобу бе изпратил специален слуга да ме повика, но аз дори не се показах. Подир известно време случайно се срещнахме и той попита:

„Защо така упорито ме отбягваш? Зная, че не съм ти неприятен, и затова съм учуден! Може ли след такова дългогодишно приятелство

да се разделим като чужди! Няма да мога да те посещавам в двореца. Какъв спомен ще ми оставиш?“

Ето какво му отвърнах:

„Не бива да се натъжавате! Прав сте, нищо не ни пречи да потърсим по-голяма близост, но така бих се лишила от възможността да ви хваля пред други хора и това ме възпира. Дори в присъствието на Негово Величество непрестанно сипя възторжени слова по ваш адрес, сякаш по призвание. Ако последвам желанието ви, ще трябва да се откажа от това. Бъдете все така благоразположен към мен, ала не го показвайте. Инак ще се измъчвам и не ще мога да ви възвеличавам пред другите!“

„Но защо говорите така? Та нали често се случва влюбените да се хвалят един другия пред хората дори много повече, отколкото обикновените познати!“ — възрази Таданобу, а аз казах:

„Толкова по-зле за тях! Не мога да понасям хората, било то мъже или жени, които превъзнасят своите възлюбени и негодуват, колчем чуят най-дребна забележка по техни адрес!“

„Изглежда, не искате да се чувствате зависима от някого!“ — подхвърли Таданобу и думите му ме накараха да се замисля.

[1] Редове от елегично стихотворение на японския поет Сугавара Фумитоки, включено в поетичната антология на стихотворения, написани на китайски език, „Вакан-роейшу“ (началото на XI век). ↑

131. ЕДНА ВЕЧЕР ЮКИНАРИ МЕ ПОСЕТИ В ИМПЕРАТОРСКАТА КАНЦЕЛАРИЯ...

Една вечер Юкинари ме посети в императорската канцелария и прекарахме цяла нощ в разговори. Призори той каза: „Днес Техни Величества ще съблюдават религиозно отрешение и аз също трябва да бъда с тях, а никак няма да е прилично да се появя по-късно от Часа на бика^[1]!“ — и си тръгна.

На сутринта ми донесоха няколко листа тънка хартия, каквато използваша велможите от императорската свита. Най-отгоре пишеше: „Посрещам деня със свито сърце. Как бих искал да остана при вас, но първите петли ме прогониха тъй рано!“ Писмото бе много дълго, написано с красив почерк.

Изпратих отговор: „Не са ли първите петли, които чухме, като онези, спасили принца Мънчън от преследване в дълбоката нощ^[2]?“

На свой ред Юкинари ми писа: „Казват, че петлите вдигали бариерата в Хангу и Мънчън успял да мине заедно с трите хиляди придружители! Но ние стоим пред по-малка бариера — «заставата на срещите» Аусака!“

Отвърнах му със следното стихотворение:

*Дори да се преструваш
на влюбен цяла нощ,
първите петли лъжовни
„Заставата на срещите“
не ще измамят!*

Отдолу добавих: „Пазачът на заставата бди на своя пост!“
Юкинари веднага ми изпрати ответно стихотворение:

*Разправят,
че е лесно да преминеш*

*„Заставата на срещите“!
Била отворена за всички
дори без „първите петли“!^[3]*

Монахът Рюен дълбоко се впечатли от моето стихотворение и с нисък поклон помоли да му го дам. Ответното стихотворение взе императрицата.

Когато по-късно се видяхме с Юкинари, той каза: „Съжалявам, май попрекалих със стихотворението за «Заставата на срещите» и затова не получих от вас отговор. А знаете ли, че всички придворни прочетоха вашите писма!“

„Това означава, че питаете към мен най-нежни чувства! Грехота е да не споделиш с другите възторга от хубавото писмо, което си получил! Вашите послания за съжаление бяха доста неудачни и затова побързах да ги скрия, да не би някой да ги види. Както виждате, и двамата, всеки посвоему, засвидетелствахме най-искреното си благоразположение един към друг!“ — бе моят отговор. Юкинари се засмя и каза: „Думите ви за сетен път ме убеждават, че не сте като другите — добре знаете какво да отвърнете. Повечето дами на ваше място биха казали обидено: «Писмата ви бяха съвсем повърхностни и нищо не струваха!», но вие...“

„Да речем, че ме ласкаете. В такъв случай би трябвало да ви благодаря!“ — промълвих.

„И все пак съм доволен, че сте скрили писмата ми. Ще ми бъде много неприятно, ако някой ги види! Бъдете така добра да не ги показвате никому и занапред!“ — рече накрая Юкинари.

След известно време срещнах гвардейския началник Цунефуса, който ми каза: „Знаете ли, че господин Юкинари все ви хвали? Наскоро ми разказа за вашите писма. Колко е приятно да слушаш хубави думи за жената, която харесваш!“ Изглеждаше съвсем искрен и му отговорих следното: „Съобщихте ми наведнъж две радостни вести: първо, че Юкинари ме хвали, второ — че имам честта да бъда една от дамите, които обичате!“

Цунефуса се усмихна и каза: „Странно, говорите, сякаш това е съвсем ново за вас!“

[1] Между два и четири часа през нощта. ↑

[2] Става дума за интересна случка, разказана от Съма Циен в неговите „Исторически записки“ („Шъцзи“).

По времето на епохата на воюващите царства (403–221 г. пр.н.е.) живял достоен млад принц — управител на провинцията Мънчън, който заради огромните си добродетели бил поканен за министър в могъщото царство Цин. Намерили се обаче зли хора, които го наклеветили пред господаря, и принцът трябвало да бяга с близките си слуги, за да се спаси. През нощта стигнали до граничната застава Хангу, ала бариерата била спусната чак до първи петли. Какво да сторят — потерята вече ги настигала! Тогава някакъв мъж от свитата изкукуригал, петлите се сепнали и също започнали да кукуригат, а стражата набързо вдигнала бариерата и така принцът и хората от неговата свита се спасили. ↑

[3] В стихотворението на Юкинари се съдържа обвинение за многобройните любовни похождения на Сей Шонагон. За съжаление в своите „интимни“ записки тя не пише нищо конкретно за любовните си връзки и не знаем дали Юкинари е бил прав. Така или иначе, както се вижда от по-нататъшното развитие на събитията, неговите думи, изглежда, болезнено засягат Сей Шонагон и тя за сетен път се проявява като доста своенравна дама — не пропуска на свой ред да го уязви. ↑

132. БЕ ТЪМНА БЕЗЛУННА НОЩ...

Бе тъмна безлунна нощ през петия месец. По едно време в тишината екна нечий глас: „Хей, има ли тук придворни дами?“ Нейно Величество се намръщи и ми каза: „Върви да видиш какво става!“ Излязох на верандата и попитах: „Кой вика толкова силно?“ Отговор не последва, но вместо това подадох нещо под завеската. Оказа се бамбукова клонка. „О, това бил «този господин»^[1]!“ — възкликнах, след което някакъв мъж каза: „Трябва веднага да предадем нейните думи в двореца!“ Сетне групата си тръгна. Бяха дворцови чиновници и велможи от шести ранг. Единствен Юкинали остана и рече, като ги изпроводи с поглед: „Колко странно се държат. Няма търпение да разкажат всичко на Негово Величество. Всъщност ние събирахме бамбукови клонки край двореца Сейрюджо, за да съчиняваме след това стихотворения, но изведнъж някой предложи да поканим дамите от свитата на Нейно Величество да се присъединят към нас и затова дойдохме тук... И все пак не мога да ви се начудя! Откъде знаете, че на бамбука му викат «този господин»?!“

„Какво говорите? Не знаех, че така казват на бамбука! Представям си колко лошо сте си помислили за мен!“ — опитах се да възразя, но Юкинали ме прекъсна: „Странно, малко хора знаят това!“

После продължихме да беседваме за най-различни сериозни неща. По едно време предишните придворни се върнаха, като повтаряха в един глас: „Посади в двора бамбук и го нарежъл «този господин»...“ — „Какво стана със стихотворенията, които щяхте да пишете? — обърна се към тях Юкинали. — Не допускам да сте забравили!“

„Какъв подходящ отговор да измислим? Понякога е по-добре да не отвърнеш нищо, отколкото да изпратиш нескорошно ответно послание. Вече всички придворни в двореца знаят за случилото се. Казахме дори на Негово Величество и той остана много приятно изненадан.“

Те продължиха да повтарят редовете от китайското стихотворение. Юкинали също се присъедини към тях и настъпи

весело оживление. Наизлязоха и придворните дами и поведоха разговори с благородниците, та чак до зори. На разсъмване господата си тръгнаха, като отново подхванаха стихотворението за бамбука.

Рано сутринта пристигна госпожа Шонагон-но Мьобу и донесе писмо от императора, в което той разказваше на Нейно Величество за случилото се. Тя веднага ме попита дали всичко това е вярно. „Но зная какво да ви отговоря. Казах го съвсем случайно. Може би господин Юкинари е нагласил всичко в моя полза!“ — обясних смутено, а императрицата се засмя и рече: „Дори да е така, пак е чудесно!“

Нейно Величество винаги се радва най-искрено, когато хвалят някоя от придворните ѝ дами, и не пропуска да поздрави проявилата се.

[1] Китайският бамбук *куре* е персонифициран в китайската литература, където го наричат „приятел“ или „този господин“. Същият образ се среща и в кратките встъпителни бележки към стихотворението на китайски език от японския поет от X век Фудживара Ацушиге: Посадиха в градината бамбук и го нарекоха „този господин“...

Очевидно Сей Шонагон знае това, но привидно се прави на непосветена, заради строгите ограничения в хейанското общество. ↑

133. ГОДИНА СЛЕД СМЪРТТА НА ЕКСИМПЕРАТОРА ЕН'Ю...

Година след смъртта на ексимператора Ен'ю свалихме траурното одеяние и си спомнихме старото стихотворение за „цветните одежди“^[1]

Един дъждовен ден някакво дете със сламено наметало като червей *миномуши* донесло в дома на госпожа Тосанми — бавачката на Негово Величество — послание, прикачено към клонка от бял дъб. „Това е за госпожата“ — казало детето и веднага си тръгнало. „Кой ли го изпраща? — зачудила се слугинята. — Госпожата съблюдава отрешение от мирската суета и не може да го докосне!“ Занесла посланието на господарката, но тя изобщо не го погледнала.

Отворила го чак на следващата сутрин, като преди това старателно измила ръцете си. Коленичила и го зачала. Посланието било написано на плътна кафеникава хартия с цвят на орех, а почеркът изглеждал монашески. В него пишело следното:

*Далеч от столицата
в безутешна скръб
все още носим траур.
Сменили са премяната
дърветата при вас.*

„Какви са тези шеги? — почудила се госпожа Тосанми. — Дали пък не е настоящият на храма Ниннаджи?... Всъщност едва ли! По-вероятно е да е господин Фудживара Асамицу — управителят на императорската канцелария...“

Искало ѝ се час по-скоро да покаже странното послание на Техни Императорски Величества, но не посмяла, защото трябвало да съблюдава отрешението.

Рано на следващата сутрин изпратила писмо на господин Фудживара и не след дълго получила от него отговор. Взела двете

писма и се втурнала към покоите на Нейно Величество. Тъкмо по това време там бил и императорът и госпожа Тосанми най-подробно разказала на височайшите особи за случилото се, като показала двете писма.

Нейно Величество ги сравнила внимателно и казала: „Не ми се вярва първото да е от господин Фудживара. По-скоро е от някой монах! Много странно наистина! Дали пък не е някаква нечиста сила?“

„Но кой може да бъде? — недоумявала смутената госпожа Тосанми. — Някой знатен благородник или пък висш духовник... Да не би да е господин еди-кой си? А може би е еди-кой си?...“

Тук вече императорът не издържал, засмял се и рекъл: „Знаете ли, че тази хартия ми изглежда позната. Тя е досущ като моята.“ Сетне извадил лист хартия и го подал на госпожа Тосанми.

„Божичко! Но какво означава това? — не можела да дойде на себе си горката жена. — Нищо не разбирам! Свят ми се зави! Няма ли да ми кажете най-сетне какво става?“

Императорът я съжалил и обяснил: „Дяволчето, което ви е донесло писмото, е едно момиче от кухнята. Доколкото разбрах, това представление е било нагласено от госпожа Кохъе.“

В този миг и Нейно Величество прихнала да се смее. Госпожа Тосанми я разтърсила за ръкава и проплакала: „Как може да сте толкова жестока към мен! А аз си помислих, че е някакво свещено послание, и най-старателно измих ръцете си преди това, та дори коленичих!“ После се опомнила, направила опит да се усмихне, но си личало, че е засегната.

Слугите в кухнята чули разговора и оттам се разнесъл дружен смях.

Госпожа Тосанми се завърнала в покоите си, повикала момичето, за което ѝ казал императорът, и попитала слугинята дали то е донесло писмото. „Същото е! Това дете донесе писмото!“ — отвърнала слугинята, но когато започнали да разпитват детето кой му е дал писмото, то се отскубнало и избягало.

А господин Фудживара Асамицу много се смял, когато научил после за случилото се.

[1] Император Ен'ю — баща на император Ичиджо, управлявал страната от 969 до 984 г. Приема монашески сан, за да може синът му

да наследи престола.

... „цветни одежди“ — намек за стихотворението на монаха Хенджо, написано през 850 г. по повод първата годишнина от смъртта на император Нинмей. След кончината на любимия господар Хенджо приема монашески оан ѝ в стихотворението сравнява „одеждите си с цвят на мъх“ (сиреч монашеското расо) с „цветните дрехи“ на останалите велможи.

Историята за безпределната вяност на Хенджо към своя господар е разказана и в сборника „Ямато-моногатари“. ↑

134. НЕЩА, КОИТО НАВЯВАТ ТЪГА

Ритуал за пречистване от мирската суета на чуждо място. Когато стоиш на едно място при играта *сугороку*.

Домът на човек, който не е получил повишение в Деня на официалното раздаване на придворни рангове.

Най-голяма тъга навяват безкрайните дъждове.

135. НЕЩА, КОИТО ПРОГОНВАТ ТЪГАТА

Играта го. Играта сугороку.^[1]

Старите повествования.

Милото бърбрене на три-четиригодишни дечица. Непонятното гугукане на бебетата.

Плодовете.

Сладкодугмен мъж, който умее да се шегува. Бих го приела в дома си дори в Деня за пречистване от мирската суета.

^[1] И двете игри са били внесени от Китай.

Го — сложна игра с пулове върху разграфена на малки квадратчета дъска; игра, която съществува и до ден-днешен, когато се провеждат дори световни първенства по го.

Сугороку — двамата участници имат по петнадесет коня и целта е да завладеят полето на противника.

И при двете игри се използват зарове. ↑

136. НЕЩА БЕЗ НИКАКВИ ДОСТОЙНСТВА

Грозен човек с лош характер.

Разводнена оризова каша за колосване. Хората не обичат да говорят за подобни неща и би следвало да запазя благоразумно мълчание. Но вземете дори щипките за „прощалните огньове“^[1]! Трябва ли да ги отминавам само защото всички ги знаят добре и не намират в тях нищо интересно. Всъщност не пиша заради другите. Започнах с намерението да не показвам никому своите записки и затова от погледа ми не убягнаха нито простите, нито неприятните неща^[2].

[1] „Прощалните огньове“ са се палели през последния ден на празника Бон (за помен на мъртвите) през седмия месец. Така се умилюват техните души. Щипките за тези огньове са били от бамбук и накрая са ги изгаряли, за да не навлекат беди — метафоричен израз за ненужна вещ. ↑

[2] Интересна забележка — загадка за изследователите. Свързана е с последната глава, в която Сей Шонагон съобщава как нейните записки са тръгнали по света. Налагат се две предположения: Сей Шонагон или не е искрена докрай, като твърди, че пише записките си за себе си, или по-вероятно ги е преписала отново, когато придворните са започнали да ги четат. Не е съвсем изключено това изречение да е било дописано по-късно от друг човек, тъй като често не разполагаме с оригиналния ръкопис. ↑

137. НЯМА НИЩО ПО-ВЕЛИКОЛЕПНО ОТ...

Няма нищо по-великолепно от празника Камо^[1] и празника Ивашимидзу^[2]! Дори подготовката за тържествата е толкова интересна!

Бе хубав пролетен ден и синьото небе сякаш трептеше от чистота. Слугите изнесоха възглавнички за сядане в двора на двореца Сейрьоден и всички се настаниха както подобава: дворцовите чиновници — обърнати на север, а музикантите — с лице към императора. (Всъщност може и да бъркам. Не си спомням добре!) Слугите поставиха отпред малки масички и царедворците започнаха да пият. Отначало пиеха от чашки, а после от някакви мидени черупки.

Веднага щом господата станаха, започна „събирането на остатъците от пиршеството“^[3]. Това е доста неприятна гледка. Обикновено само мъжете от простолюдието се занимават с остатъците от трапезата, но този път изневиделица от караулното наизскочиха жени и се хвърлиха към масите. Най-нахалните се мъчеха да награвят колкото може повече, блъскаха се и в крайна сметка останаха с празни ръце, защото изпускаха и разливаха всичко. По-хитрите отмъкваха най-вкусните неща и веднага ги криеха в караулното, като в килер.

После слугите прибраха рогозките и преди да се опомним, изметоха двора, сякаш нищо не е имало.

Изведнъж откъм двореца Шогьоден се разнесоха гласовете на флейтите. Изгарях от нетърпение час по-скоро да зърна танцьорите. Най-сетне те се появиха зад бамбуковата преграда, като пееха песента „На брега Удо“^[4]. Веднага след това зазвуча и сладкогласното *кото* и ме заля с вълна от неописуем възторг.

Започна първият танц. Напред излязоха двама танцьори, допрели ръкави според правилата, и се обърнаха с лице към императора. После към тях се присъединиха и останалите танцьори, като пристъпваха в такт с музиката. Оправиха дрехите си — връзките на късите наметала, яките на робите и шапките си — и започнаха да танцуват, пеейки песента „Малките ели“^[5]. Майсторството им ме очарова. С ръцете си

правеха плавни движения — като грамадни колела, и аз така се унесох, че бих могла да ги гледам цял ден, без да ми омръзне.

За съжаление танцът скоро свърши и трябваше да се утешавам с мисълта, че навярно ще последва друг.

Музикантите се прибраха, но танцьорите излязоха отново зад бамбуковата преграда. Наметалата им леко се свличаха на едното рамо, а краищата на дългите им копринени шлейфове се стелеха надалеч и по време на танца се преплетоха като искряща дъга от коприна... Не, не! Чувствам, че думите ми бледнеят и са безсилни да изразят красотата на този миг.

Танцът свърши и всички си отидоха. Останах сама и още дълго страдах, че няма да има повече нищо.

Виж, по време на празника Камо е друго. Тогава има и „танц на завръщането“^[6]!

Спомням си една такава вечер. Тънки струйки дим от огньовете в двора се извиваха високо в безоблачното небе, което сякаш трепереше от чистите звуци на флейтите, а песните проникваха направо в сърцето. Слушах като омагьосана и не забелязах, че се е захладило и цялата зъзна с тънките си копринени дрехи, а ръката ми, с която държа ветрилото, се е вкочанясала от студ.

От време на време прокънтяваше гласът на главния танцьор, който викаше помощниците си, и ехото го подемаше... Бе неповторимо хубаво!

Ако се случи по време на празниците да съм вкъщи, не ми стига да гледам само как минават редиците на танцьорите покрай дома ми. Непременно отивам в храма, за да се наслаждавам на свещените танци. Спирам колесницата под някое голямо дърво и жадно впивам поглед в отмерените движения на танцьорите. Привечер при запалени борини е много по-красиво, отколкото през деня. Връзките на късите наметала описват причудливи линии върху тъмния небосклон, а лъскавите одежди излъчват мека светлина.

Във въздуха се леят звуците на песните, а дъските на храмовия мост кънтят от равномерно потропване на краката.

Плисъкът на вълните се слива с гласовете на флейтите и навярно дори боговете се любуват на тази неопикуема прелест.

Сред танцърите имаше един гвардейски капитан, който всяка година ме покоряваше с майсторството си. Наскоро чух, че е умрял и духът му витае край моста на храма Камо. Полазиха ме ледени тръпки и дори изгубих желание да ходя на празника, но когато започнаха танците, бях така завладяна от великолепието им, че напълно забравих за страховете си.

Веднъж една придворна дама каза: „Колко е тъжно, че танците по време на празника Ивашимидзу свършват бързо и няма «танц на завръщането»! Така ми се иска да поканим след това танцърите в двореца. Не ми е приятно да гледам как си тръгват един по един веднага щом получат даровете!“

За щастие Негово Величество я чу и обеща още на следващия ден след като танцърите се приберат, да ги повика в двореца. „Наистина ли? — не смееше да повярва дамата. — Ще бъде чудесно!“

Всички се оживихме и побързахме при Нейно Величество да я помолим и тя да поговори с императора.

Негово Величество удържа думата си, но придворните дами, изглежда, не очакваха да видят отново танците и не бяха се приготвили. Настъпи голяма суматоха. Всички тичаха насам-натам и се блъскаха във всевъзможни вещи. Онези, които бяха в стаите си, се втурнаха навън, без и през ум да им мине, че велможите и гвардейците ще ги видят разрешени и с раздърпани дрехи. Дори повдигаха краищата на робите си, за да тичат по-бързо.

Падна голям смях.

[1] Празникът Камо — шинтоистки ритуал, който се провежда два пъти годишно: през четвъртия и през единадесетия месец. В деня на празника се организират церемониални шествия до храма Камо (на север от императорския дворец) и пищни зрелища. Очевидно това е бил един от любимите празници на Сей Шонагон, защото се споменава често в нейните записки. ↑

[2] Празникът Ивашимидзу се провежда в средата на третия месец в Деня на коня. ↑

[3] На простолюдието е било разрешено да събира остатъците от трапезата на знатните благородници по време на различните дворцови пиршества. ↑

[4] Народна песен от източната провинция Суруга. ↑

[5] Народна песен от източната провинция Адзума. ↑

[6] След завършването на обредните танци в храма императорът е канел музикантите и танцьорите в двореца, но това се е практикувало само по време на празника Камо, тъй като храмът Камо се намира много по-близо до двореца, отколкото храма Ивашимидзу. ↑

138. КОГАТО НЕГОВО ВИСОКОБЛАГОРОДИЕ КАНЦЛЕРЪТ МИЧИТАКА НАПУСНА ТОЗИ СВЯТ НА СУЕТАТА...

Когато Негово Високоблагородие канцлерът Мичитака напусна този свят на суетата, в двореца настъпиха големи промени.

Нейно Величество се премести в малкия дворец на Втора алея, а за мен дойдоха лоши времена. Не издържах и заминах в провинцията, където прекарах в уединение дълго време. Не тъгувах за дворцовия живот, но тревогите за съдбата на Нейно Величество не ми даваха нито миг покой.

Един ден, когато ми бе особено тъжно, ме посети началникът на Дясната императорска гвардия господин Цунефуса. Заприказвахме се и той ми каза: „Днес посетих Нейно Величество. Колко е самотна и тъжна! Добре, че дамите от свитата не са паднали духом и стриктно съблюдават дворцовия етикет. Всички носят церемониални одежди както по-рано — и китайски наметала, и шлейфове...“ Една от щорите беше леко повдигната и успях да надникна във вътрешните покои. Там имаше около осем-девет придворни дами, облечени с китайски наметала с цвят на пожълтели листа, бледолилави шлейфове и тъмnochервени роби. Неволно се възхитих от гордата им хубост.

Дворът бе обрасъл с трева и сърцето ми се сви от жалост. Попитах защо не са повикали да я окосят, но някой, май беше госпожа Сайшо, отговори, че Нейно Величество е пожелала да остане, за да се любува на капчиците роса. Какъв изискан вкус, нали?

Знаете ли, говорихме и за вас. Дамите ви упрекват, че сте избягали. „Как може да е толкова безсърдечна! — казаха ми. — Тъкмо сега, в този скръбен час, трябваше да бъде до господарката, а не да се скита по далечни места! Нейно Величество толкова се осланияше на нея!“ Предполагам, че се надявах да ви предам думите им, тъй че, мила ми Шонагон, мисля, най-добре ще е да се върнете при Нейно Величество! Дворецът изглеждаше толкова пуст и печален... А на двора пред верандата бяха нацъфтели чудно хубави божури!

„Не ме уговаряйте! Безсмислено е! — възпротивих се аз. — Щом ме мразят, и аз не съм длъжна да ги обичам!“^[1]

„Е, хайде! Престанете! Преувеличавате!“ — опита се да ме успокои Цунефуса с усмивка на уста.

Все пак този разговор ме развълнува и аз се върнах в двореца, за да видя Нейно Величество. Тя ми се зарадва най-искрено, но дамите веднага започнаха да си шушукат: „Нали знаете, че тази Шонагон е свързана с Левия министър!“ Щом ме видяха отдалече, всички разговори секваха. Отбягвах ме. Не издържах и отново отидох в провинцията, този път — за дълго, въпреки молбите на Нейно Величество.

Доста време няхах никаква вест от Нейно Величество. Съвсем се натъжих и не можех да си намеря място от мъка. Както седях, терзана от черни мисли, една слугиня от двореца ми донесе писмо от Нейно Величество. Бе го получила от госпожа Сайшо, която ѝ казала тайно да ми го предаде. Ужасно! Дори в дома ми слугинята страхливо се оглеждаше настрани!

Дали Нейно Величество сама го е написала? Разгърнах хартията с треперещи ръце, но листът беше празен — вътре имаше само едно листче на дива роза. Загледах се и видях, че върху него бяха изписани словата: „Безмълвно те обичам!“

Мъката, която се бе напластила в душата ми през дългите самотни дни, сякаш за миг се разтопи и цялата грейнах от радост.

Междувременно слугинята не откъсваше очи от мен и изведнъж рече: „Нейно Величество, изглежда, много ви обича. Защо не се върнете в двореца? И дамите се чудят, че дълго време не сте идвали при нас.“ После излезе, като каза, че имала малко работа, но щяла скоро да се върне, за да вземе отговора.

Заех се веднага с ответното послание, но колкото и да се мъчех, не можех да си спомня от кое стихотворение е този ред: „Безмълвно те обичам!“ „Божичко, какво ми става! Толкова известно стихотворение! На езика ми е, а не мога да го кажа!“ — започнах да се вайкам и в този миг най-неочаквано се обади едно момиче от прислугата ми: „Това е стихотворението за «подземните води»!“^[2]

Вярно! Как можах да забравя! Докъде стигнах — да ме подсещат слугите!

Изпратих отговора, а скоро след това реших сама да отида в двореца. Вълнувах се как ще ме посрещне Нейно Величество и затова се скрих зад церемониалните завески. Тя ме забеляза и весело подхвърли: „Ей, кой се крие там? Някоя нова придворна дама ли? — А сетне продължи сериозно: — Знаеш ли, не обичам много стихотворението за «подземните води», но този път ми се стори изключително подходящо!... Толкова ми е тъжно, когато си далече от мен!“ Значи, нищо не се е променило — помислих си с радост.

Разказах на Нейно Величество как получих урок по поезия от собствената си прислужница и тя много се развесели. „Никак не е чудно, че не си се сетила! — успокои ме тя. — Често се случва с най-известните стихотворения!“

Сетне ми разказа следната история:

„Веднъж в двореца организирали състезание по отгатване на гатанки. По онова време имало някакъв човек, който се славел с бистрия си ум. Той отишъл при царедворците от Лявата група и ги помолил да му разрешат да участва в състезанието на тяхна страна и да каже първата гатанка. Те с радост се съгласили, като си казали: «Сам пожела да участва и навярно няма да се посрами!»“

Всички започнали да се готвят за състезанието. Измисляли сложни гатанки и избирали най-интересните от тях. Майсторът на гатанките обаче им казал да му имат доверие и да не го питат за нищо.

Наближил денят на състезанието. „Кажете коя гатанка сте избрали. Просто така, за всеки случай. Да не би и някой друг от нас да е подготвил същата“ — помолили го за сетен път, но той се ядосал: „Щом не ми вярвате, ще си вървя! На какво прилича това?“

Дошло време за състезанието. Участниците се разделили на две групи — Дясна и Лява, а около тях

насядали многобройните им почитатели.

Първи започнал майсторът на гатанките. Всички наоколо притихнали в очакване. „Навярно е подготвил нещо съвсем необикновено!“ — шушукали си хората и не откъсвали очи от него.

Изведнъж, за всеобщо учудване, той започнал: „В небето — лък опънат...“^[3]

Като чули това, съперниците набързо се окопитили, а представителите на Лявата група не могли да си намерят място от учудване и гняв: „Така! Значи, е от лагера на враговете!“ „Ах, колко трудно! Какво ли може да бъде?“ — започнали да се подиграват велможите от Дясната група.

Този, който трябвало да каже отговора, направил кисела гримаса и казал: „Ами сега — какво да правя? Изобщо не мога да се сетя!“

Лявата група получила точка и била провъзгласена за победител. Господата от Дясната група се разсърдили и започнали да се карат: „Как може така! Дори децата знаят, че става дума за луната!“

Но майсторът на гатанките ги прекъснал: „Всички ясно чухме как вашият представител заяви, че не може да се сети!“

Нататък всичко се повторило още няколко пъти. Майсторът задавал гатанките, велможите от Дясната група се смеели, престорено кършели ръце и се вайкали, че за първи път чуват толкова сложни гатанки. Всеки път, когато поредният състезател казвал: „Ах, как да се сетя!“, останалите се нахвърляли върху него: „Не се подигравай, ами отговаряй!“ Така историята се повтаряла отново и отново и Лявата група удържала голяма победа.

Нейно Величество свърши своя разказ и дамите започнаха оживено да коментират: „Представям си как са се ядосали велможите от Дясната група! Да се провалят при толкова прости гатанки!“ — подхвана една, а друга допълни: „И тези от Лявата група навярно в

началото не са били на себе си от яд! Майсторът започнал с гатанка, която знаят дори децата.“

Всъщност тази история не е за тези, които забравят като мен, а за онези, които знаят прекалено добре, но си придават важности.

[1] Сей Шонагон е била обвинена в конспирация с Мичинага — Ляв министър по времето на канцлера Мичитака (баща на императрица Садако и негов брат), а след смъртта му, става канцлер и най-голям политически враг на Садако и нейните братя. Не е ясно дали Сей Шонагон е участвала в политическите интриги, но тя несъмнено е питаела симпатии към Мичинага, което се вижда и от 125 глава на повествованието. ↑

[2] Стихотворение от V свитък на антологията „Кокинрокуджо“:

*Натрупват се в сърцето
подземните води
на силни чувства,
неизречени на глас...
Безмълвно те обичам!*

↑

[3] Отговорът е елементарен — „луна“. Майсторът на гатанките си е изработил изключително мъдра стратегия, построена върху добре изчислен психологически ефект — високомерните господа се обиждат, че ги подценяват с толкова елементарни гатанки, и отказват да отговарят. Както самата Сей Шонагон посочва, сравнението на Нейно Величество не е съвсем удачно, но затова пък историята, която разказва, е полезна и поучителна... ↑

139. ЕДИН ДЕН КЪМ СРЕДАТА НА ПЪРВИЯ МЕСЕЦ...

Един ден към средата на първия месец по навъсеното небе плуваха тежки облаци, но тук-там през пролуките успяваше да се промъкне яркото слънце.

В запустелия двор край бедна колиба имаше красива клонеста праскова. От сенчестата страна клоните зеленееха, а от осветената грееха с тъмночервена светлина.

На дървото се бе покатерило стройно момче с красива коса, облечено с изподрано парадно наметало. Отдолу стоеше друго — с дървени сандали и високо вдигнато наметало, което се молеше: „Откъсни ми една клонка да си играя!“

После се приближиха и три-четири мили момичета с красиви коси — горните им наметала бяха тук-там разперени, но робите им бяха спретнати и с красиви шарки. „Откъсни и на нас клонки да си направим «пръчици за щастие»!“ — помолиха те.

Момчето започна да хвърля клонки от дървото, а децата се спускаха да ги вземат и викаха: „И на мен! На мен — още повече!“ Представляваха много весела гледка.

Изведнъж кой знае откъде се появи грубоват мъж с износени черни дрехи и се разкрещя: „Хвърли ми клонки!“ — „Ще почакаш!“ — отвърна момчето, а мъжът се ядоса, обгърна с ръце ствола на дървото и започна да го тресе колкото има сили. Момчето се уплаши не на шега и трябваше да се вкопчи в клоните като маймуна, за да не падне.

Подобни неприятни неща се случват и когато узреят сливите.

140. ДВАМА КРАСИВИ МЪЖЕ ЦЯЛ ДЕН ИГРАЯТ СУГОРОКУ

Двама красиви мъже цял ден играят *сугороку*.^[1] Свечерява се, ала не им се спира. Слугата пали свещите и огънят озарява напрегнатите им лица. Единият от тях шепне молитви за успех, стиска здраво зарове в ръка и все не може да се реши да ги сложи в чашката. Другият оставя на дъската за игра празната чашка, оправя с ръка яката на парадното си одеяние, защото му пречи, и бавно поклаща напред-назад високата си черна шапка. Наблюдава мълчаливо действията на своя противник и си повтаря наум: „Въпреки молитвите не ще ме победиш!“ Какво достойнство излъчва лицето му!

[1] Играта е внесена от Китай.

Сугороку — двамата участници имат по петнадесет коня и целта е да завладеят полето на противника. Използват зарове. ↑

141. ИНТЕРЕСНО Е ДА НАБЛЮДАВАШ КАК ДВАМА ВЕЛМОЖИ...

Интересно е да наблюдаваш как двама велможи — по-високопоставен и по-нископоставен — играят го.

Знатният леко придържа развързаните шнурове на парадните си панталони и небрежно мести фигурите по дъската.

Нископоставеният се държи почтително, както подобава на ранга му — седнал е малко по-далеч от дъската за игра и с една ръка прилежно придържа крайчето на широкия си ръкав.

142. НЕЩА, КОИТО ВНУШАВАТ СТРАХ

Шапка на желъд.^[1]

Пепелище.

Бодлив дяволски лотос.

Воден орех.

Мъж, който суши буйната си коса.

[1] Неприятната асоциация се поражда от факта, че от жълъдите са правели бои за траурните одежди. ↑

143. НЕЩА, ОТ КОИТО ЛЪХА ЧИСТОТА

Глинен съд, който си употребявал само веднъж.

Ново медно канче.

Свежоизплетена рогозка.

Лъчите светлина, които играят по повърхността на току-що налятата в чаша вода.

144. НЕЩА, КОИТО ОТБЛЪСКВАТ С ВИДА СИ

Младши церемониалмайстор, освободен от служба поради получаване на по-висок ранг.

Къдрава черна коса.

Нови платнени щори. Не ще и дума колко отвратително изглеждат старите почернели щори от обикновено сукно! Новите пък понякога ги белосват и дори рисуват върху тях цъфнали вишни. Каква безвкусица!

Обикновена врата, направена на плъзгаща се.

Дебел монах.

Сламена „рогозка Идзумо“, изработена в самото Идзумо.

145. НЕЩА, КОИТО ВЪЛНУВАТ СЪРЦЕТО

Конните състезания.

Хартиени панделки за коса.

Родителите ти се оплакват, че не са добре, а на всичко отгоре се носят слухове за някакви лоши болести и сърцето ти се къса от мъка.

Безпомощно бебе, което още не умее да говори, плаче неутешимо и нищо не помага. Не иска да суче, не се успокоява дори когато бавачката галювно го притиска към гърдата си, и само плаче ли, плаче.

На необичайно място изведнъж дочуваш гласа на своя любим, с когото поддържа тайни връзки. О, как трепва сърцето! И как се свива от болка, когато случайно чуеш някой да бръщолеви клюки по негов адрес!

Сърцето леденее, щом в дома ти влезе човек, когото не можеш да понасяш.

Странно нещо е сърцето — колко лесно се вълнува!

На сутринта след първата брачна нощ писмото от любимия закъснява... Сърцето тревожно тръпне дори когато подобно нещо се случи с друга.^[1]

[1] Според правилата на доброто възпитание в хейанското общество кавалерът е бил длъжен рано сутрин след любовна нощ да изпрати на своята дама вълнуващо стихотворение. ↑

146. НЕЩА, КОИТО РАЗНЕЖВАТ

Детско личице, нарисувано върху тиква. Малко врабче, което подскача пъргаво след теб, щом го повикаш: „У-тю-тю!“

Две-тригодишно хлапе пълзи по пода и изведнъж съзира някаква дреболия. Вторачва се учудено, стиска я с милите си пръстчета, а сетне я показва радостно на възрастните.

Малко момиченце, подстригано като монахиня. Върху челото му се спуска кичур коса, ала то не го маха и когато иска да погледне нещо, накланя главата си настрани.

Невръстен паж, който важно се разхожда с красиво празнично одеяние.

Вземаш на ръце очарователно бебе и започваш ласкаво да го галиш. То те прегръща през врата и неусетно заспива. Каква нежност те обзема!

Вещи, използвани за Празника на куклите.

Малки лотосови цветове, които се носят по водната повърхност. Щом ги вземеш в ръка и ги погледнеш, сърцето потръпва от умиление.

Ами дребните цветенца на слеза!

Изобщо всичко мъничко разнежва.

Пухкаво бяло момченце, около двегодишно, пълзи към теб в дълго лилаво одеяние с подвити ръкави. А друго пък топурка насамнатам из стаята с късо кимоно, което има сякаш само ръкави. Колко са мили и двете!

Осем-деветгодишен малчуган чете нещо с важен глас като възрастен. Очарователен е!

Малки пиленца се клатушкат върху дългите си бели крачка и изглеждат, сякаш са облечени с окъсели дрехи. Трогателни са, когато припкат чевръсто край хората или важно следват майка си!

Яйца на патица.

Свещен съд от лазурит.

147. НЕЩА, КОИТО ГОВОРЯТ ЗА ЛОШО ВЪЗПИТАНИЕ

Досадно и непослушно дете, което се глезоти пред боготворящите го родители. Кашлянето. Четири-петгодишно съседско дете нахълтва в собствената ти къща и започва да вилнее — обръща всичко, чупи... У дома навярно не му позволяват да се държи така! Но ето че пристига майка му и то започва да я дърпа и да вика: „Покажи ми онова! Дай ми това!“ „Не пречи, когато възрастните говорят!“ — смъмря го тя и не му обръща повече никакво внимание, а то все пак успява да докопа желаната вещ и започва да си играе с нея. Отвратително! Още по-неприятно ми става, когато майката, вместо да го сгълчи сурово, му се заканва с усмивка на лице: „Недей така, моето дете!“ Най-лошото е, че не можеш да се намесиш — мълчаливо гледаш отстрани и кършиш ръце от яд и безсилие.

148. НЕЩА, ОТ КОИТО ТЕ ПОБИВАТ ТРЪПКИ

Пропаст, обрасла с храсталаци.

Дълбока пропаст, зейнала край планински проход.

Ограда с преплетени дъски като люспи на риба.

Желязото — „черен метал“.

Буца пръст.

Гръмотевица. При едната мисъл за нея изтръпваш от страх, а какъв ужас те обзема, когато наистина се развилнее! Ураган.

Зловещо надвиснал облак.

Звездата Копие.^[1]

Внезапен дъжд, когато „вместо чадър използваш лакътя си“.

Запустели ниви.

Разбойниците. Всичко свързано с тях плаши.

Грубият глас също внушава страх.

Бодливите храсти — колко ужасно изглеждат!

Духове и зли уроки.^[2]

Змийската ягода.

Дяволската папрат. Дяволското биле. Трънливите храсти. Дивата круша. Въглените в жаравата.

Дяволът с биволска глава Ушиони — суровият пазач на вратата на Ада.

Котвата. Звучи като „гняв“, а и видът ѝ е ужасен.^[3]

[1] Звезда от Голямата мечка, чиято форма наподобява копие. Съществувало е поверие, че ако тръгнеш натам, накъдето сочи копието, ще ти се случи нещо лошо. ↑

[2] На японски език — „мононоке“. Съществувало е поверие, че по време на сън потисканите наяве тъмни чувства, като злоба или най-вече ревност, могат да се материализират — да приемат облика на въпросния човек и да нападнат обекта на неговата омраза. В „Генджи-моногатари“ например една от възлюбените на принц Генджи е толкова ревнива, че убива по този начин няколко свои съперници, без дори да подозира за ужасните си деяния. ↑

[3] „Котва“ и „Гняв“ са омоними в японския език и се четат „икари“. ↑

149. СЪВСЕМ ОБИКНОВЕНИ НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ ВНУШИТЕЛНИ, ЗАПИСАНИ С КИТАЙСКИ ЙЕРОГЛИФИ

Ягода.

Росна трева.

Дяволски лотос.

Паяк.

Орех.

Доктор по литература.

Начетен ученик, взел всичките си изпити.

Управителят на императорските покои.

Планинска праскова.

А храстът *итадори* се пише с два йероглифа — „тигър“ и „тояга“. Защо ли му е притрябвала на тигъра тояга? И без това изглежда толкова страшен!

150. НЕЩА, КОИТО ПРЕДИЗВИКВАТ ПОГНУСА

Опаката страна на бродерия.

Новородени голи мишки, които се подават от някоя дупка.

Още неподплатено кожено одеяние.

Вътрешната част на котешко ухо.

Мръсна къща в здрач.

Грозна жена, повела голяма челяд.

Жена, която дълго боледува и мъжът ѝ трябва да я гледа, макар отдавна вече да е охладнял към нея.

151–200

151. НЕЗНАЧИТЕЛНИ НЕЩА, КОИТО ПРИДОБИВАТ ЗНАЧЕНИЕ В ОСОБЕНИ СЛУЧАИ

Ряпата по време на новогодишните тържества.

Девойки от императорската свита, които на коне съпровождат Негово Величество по време на различните му пътешествия.

Дворцовата стража в деня, когато новият император се възкачва на престола.

Придворните дами от невисоко потекло в дните на пречистване от мирската суета — в края на шестия и в края на дванадесетия месец.

Майсторът на религиозните ритуали в средата на пролетта или в средата на есента. Изглежда великолепен с червената си тога, когато тържествено чете имената на свещениците.

Дворцовите служители, които украсяват двореца за празника на „Осемте проповеди“ или за назоваването имената на Буда.

Императорските телохранители, които съпровождат пратеника на Негово Величество в храма Касуга.

Младите девойки, които през първия ден на новата година пробват виното, предназначено за Негово Величество.

Заклинателят, който в Деня на заека поднася на императора талисмани за щастие. Слугите, които подреждат косите на танцьорките за репетициите на танците Госечи.

Благородните девойки, които поднасят на Негово Величество угощения по време на сезонните празненства.

152. ХОРА, КОИТО СТРАДАТ

Бавачката, безсилна да успокои детето, което плаче цяла нощ.

Мъж с две любовници, една от друга по-ревниви.

Заклинател, който трябва да се пребори с много упорит зъл дух.

Колкото и да се напруга — нищо не помага. Какво ли да стори, че да не стане за смях.

Жена, в която е лудо влюбен безкрайно ревнив мъж.

Силните хора в двореца. Отстрани може да изглежда, че им е леко, ала далеч не е така.

Раздразнителните хора.

153. НЕЩА, ДОСТОЙНИ ЗА ЗАВИСТ

Опитваш се да научиш — някоя сутра, ала колкото и да повтаряш, не върви — ту ще забравиш нещо, ту ще се объркаш. Естествено, че със свещениците никой не може да се мери, но дори сред миряните се срещат мъже и жени, които съвсем гладко могат да изкарат сутрите от начало до край! Неволно те обзема завист — ще станеш ли и ти като тях някой ден?

Лежиш болна, а навън хората безгрижно се смеят, разговарят, разхождат се...

Бях на поклонение в храма Инари^[1] и със сетни сили се катерех нагоре в планината към Средния храм; задминаха ме някакви поклонници, които с лекота изкачваха баира. Завидях им!

Спомням си, беше Денят на коня от втория месец и макар да бях тръгнала на път още в зори, когато дойде Часът на змията^[2], бях стигнала едва до средата. Междувременно слънцето така напече, че стана непоносимо горещо, и аз искрено съжалих, че не съм избрала по-подходящ ден. Изнемощяла, седнах да си отдъхна.

По баира бодро се спускаше една четиридесетинагодишна жена, която дори не бе облякла специални пътни дрехи, а само бе затъкнала краищата на робата си в пояса. „Реших седем пъти да се изкача до Средния храм — обясняваше тя на минаващите поклонници — това е третият път. Остават още четири, но краят вече се вижда. В Часа на овена^[3] ще си бъда вкъщи.“ Бе съвсем обикновена жена, която при друг случай изобщо не бих забелязала, но в този миг с цялото си същество пожелах да бъда като нея.

Завиждам на хората, които имат добри синове и дъщери — дори да са приели монашески сан.

Завиждам на жените с дълги черни коси, спускащи се красиво по раменете.

Високопоставените дами и господа от знатен произход, на които всички се кланят най-почтително и са заобиколени с многобройни свити, са също за завиждане.

Завиждам на хората, които имат красив почерк, съчиняват хубави стихотворения и винаги и във всичко са първи.

Знатна госпожа решава да поръча някому да напише вместо нея важно писмо. Наоколо са насядали дамите от свитата и сред тях едва ли има някоя, чийто почерк да е толкова лош като следи от птичи крака, но господарката заповядва да повикат друга, подава ѝ собствените си писмени принадлежности и я кара да напише писмото. Останалите я гледат с мълчалива завист. Избраницата на госпожата може да е възрастна жена, която няма красив почерк, но открай време е прието именно на нея да се възлагат най-важните задачи. Не е изключено обаче да е млада дама — всепризнат майстор по калиграфия.

Писмото може би е предназначено за някой високопоставен благородник или е препоръка за млада дама, която желае да постъпи в двореца. Така или иначе, трябва да е написано много хубаво и дамата с най-голямо усърдие се залавя за работа. Останалите се събират около нея и започват да подхвърлят заядливи шеги.

Когато правиш първи стъпки в свиренето на *кото* или на *бива*, в сърцето си тайно завиждаш на добрите музиканти и въздишаш тежко дали ще можеш някога да станеш като тях.

Бавачката на императора или на престолонаследника е също за завиждане.

Достойни за завист са дамите от свитата на Негово Величество, които имат право да се срещат с всички съпруги на императора.

[1] Храм в Хейан, посветен на божеството на петте хлебни култури, често изобразявано като лисица. ↑

[2] Часът на змията — 10 часът сутринта. ↑

[3] Часът на овена — два часът следобед. ↑

154. НЕЩА, КОИТО ИСКАШ ДА РАЗБЕРЕШ ЧАС ПО-СКОРО

Нямаш търпение да видиш какво ще се получи при боядисването на тъканите.

Когато чуеш, че на някого се е родило дете, веднага бързаш да разбереш момче ли е или момиче. Интересът е съвсем оправдан, ако става дума за знатен род, но често проявяваш любопитство и при най-обикновени хора.

Едва дочакваш утрото на следващия ден след официалното обявяване на придворните рангове. Особено силно се вълнуваш, ако очакваш някой познат да бъде удостоен с висок сан.

155. НЕЩА, ЧИЕТО ПРОТАКАНЕ ТОРМОЗИ

Изпращаш плат на шивачката да ти ушие дреха и започваш да чакаш. Божичко, дали някога ще бъде готова?!

Седиш в колесницата и напругаш очи до болка да видиш кога най-сетне ще започне тържествената церемония.

Детето отдавна вече трябваше да се роди — всички срокове са минали, но още няма нищо. Какво става?

Получаваш писмо от любим човек, който е някъде надалече, а то е така здраво залепено с оризово лепило, че сърцето ти ще изхвъркне от вълнение, докато го отвориш.

Бързаш да се полюбуваш на тържествената церемония, но слугите бавят колесницата. Изпадаш в отчаяние, мислиш, че вече всичко е свършило, когато изведнъж зърваш в далечината белия жезъл на началника на императорската стража. Значи, има още надежда! Струва ти се обаче, че слугите прекалено мудро приближават колесницата към мястото за спиране — по-добре ще е да слезеш и да изтичаш дотам!

Посещава те някакъв господин, с когото не желает да се срещнеш и предпочиташ да мисли, че те няма, а той вика друга дама и я моли да предаде, че те чака.

Най-сетне се ражда дългоочакваното дете, но неуспяло още да стане на петдесет-сто дни, вече мислиш с досада колко много време трябва да мине, докато порасне.

Бързаш да зашиеш нещо, но в стаята е тъмно и не можеш да вденеш конеца. Хващаш здраво иглата и молиш някоя дама да го вдене, но тя бърза и нищо не се получава. „Хайде, остави!“ — казваш най-накрая, но дамата се засяга и възобновява опитите си с още по-голямо настървение. Толкова ти дотяга, че започваш да я мразиш.

Бързаш за някъде и ти трябва колесницата. Уви! Друга дама е излязла с нея уж за малко, а никаква я няма. Остава ти само да се ядосваш. Изведнъж чуваш тропот на колелета и засилваш от радост при мисълта, че най-сетне се връща, но колесницата подминава твоята врата, а ти съвсем падаш духом. Още по-неприятно е, ако бързаш за

тържествено шествие и докато чакаш, разбереш, че всичко вече е свършило.

Продължителните усложнения след раждането предизвикват голяма тревога.

Отиваш на празник или на поклонение в храм и минаваш с колесницата да вземеш приятелките си, а те се бавят и те карат да чакаш дълго. Идва ти да ги оставиш и да тръгнеш сама.

Бързаш да накладеш огън, но не можеш да запалиш въгленчетата.

Трябва да изпратиш ответно стихотворение, и то колкото може по-скоро, но за беда нищо не ти идва наум! Ако става дума за любимия, не е страшно, дори да се забавиш малко, но какъв ужас, ако се налага да бързаш!

Изобщо не е за препоръчване да пишеш стихотворение набързо, дори да е предназначено за някоя жена. Можеш да допуснеш непростима грешка!

Лежиш болна и не смееш да мигнеш нито за миг през нощта, защото знаеш, че тогава излизат злите духове. Едва дочакваш утрото!

156. БЯХМЕ ОЩЕ В ТРАУР ПО НЕГОВО ВИСОКОБЛАГОРОДИЕ КАНЦЛЕРА...

Бяхме още в траур по Негово Високоблагородие канцлера, когато в края на шестия месец се наложи Нейно Величество да напусне двореца заради Голямото пречистване от мирската суета. Поради „забрана в посоката“ не можахме да отидем в императорската канцелария и затова временно се настанихме в Тържествения павилион за висшите придворни съветници.

Пристигнахме късно. Нощта бе гореща и тъмна и до сутринта не можахме да разгледаме новото си жилище.

То представляваше ниска постройка с плосък покрив от керемиди и имаше малко китайски вид. Вместо щори висяха плетени бамбукови завеси, които придаваха на павилиона интересен вид.

Излязохме на разходка в двора. Току до бамбуковата ограда бяха нацъфтели великолепни оранжеви лилии, които ми грабнаха сърцето. Градината бе наистина много подходяща за Тържествения павилион!

Бяхме съвсем наблизко до часовниковата кула и ударите на камбаните звучаха някак по-особено. Това възбуди нашия интерес и двадесетина млади дами се покатериха на кулата. Стоях долу и ги наблюдавах. Със светлосивите си шлейфове, парадни наметала, изискани роби и аленочервени елеци изглеждаха великолепни — може би не чак като небесни феи, но поне като небесни пратеници.

Наблюдавах с интерес и останалите дами, които бяха също толкова млади, но останаха долу, защото на кулата нямаше място за всички, и сега гледаха щастливките с прикрита завист.

После, след залез-слънце, всички заедно тръгнахме към постройките на Лявата императорска гвардия. Някои дами съвсем се отпуснаха — тичаха, смееха се, настаняваха се на местата, определени за висшите придворни чиновници, обръщаха вещите, тъй че накрая охраната не издържа и най-строго ги смъмри: „Не подобава на истинските дами да се държат така!“, но те изобщо не обърнаха внимание.

Сградата на Тържествения павилион бе доста стара и поради керемидения покрив вътре беше непоносимо горещо, тъй че и през нощта често излизахме да спим в градината. Таваните също бяха стари, по цял ден от тях падаха различни буболечки; висяха големи гнезда на оси, които непрестанно кръжаха над главите ни. Много ни беше страх!

Всеки ден ни посещаваха знатни господа, които често оставаха да си говорим през нощта, и не след дълго започнаха да споделят: „Кой би повярвал, че запустялата градина на Тържествения павилион ще стане най-любимото ни място!“ Приятно, нали!

Така дойде и есента. Задуха студеният есенен вятър, но при нас бе все така задушно и топло — навярно защото бе тясно. Но писъците на цикадите се чуваха много добре.

На осмия ден от седмия месец се приготвихме да се върнем в двореца. Изведнъж забелязах, че двете звезди — Пастирът и Тъкачната — са съвсем близо една до друга, и предположих, че така изглежда от нашето тихо и спокойно място.^[1]

В края на третия месец ни посетиха господата Таданобу, Нобуката и Мичиката. Дамите се спуснаха да ги посрещат и започнаха да беседват с тях. Седях малко настрани и не участвах в разговора. Изведнъж ми дойде наум да попитам господин Таданобу какво стихотворение ще издекламира на следващия ден, а той, без да се замисли, отвърна: „През четвъртия месец се оронват цветята...“^[2] Възхитих се от бързия му и подходящ отговор. Обикновено само жените помнят добре старите стихотворения, а сред мъжете това е голяма рядкост. Случва се да не могат да се сетят дори за някое собствено стихотворение!

Вечерта на първия ден от четвъртия месец, когато другите гости си отидоха, на верандата останаха господин Таданобу, господин Нобуката и един велможа от шести ранг. Говорехме за най-различни неща, четяхме свещените сутри, декламирахме известни стихотворения... Изведнъж някой каза: „Скоро ще съмне. Крайно

време е да си вървим!“ и господин Таданобу занарежда замечтано старото стихотворение:

*Капчици роса —
сълзи на влюбени,
които се разделят...*^[3]

Сетне към него се присъедини и господин Нобуката и двамата заедно довършиха стихотворението за влюбените звезди.

„Не са ли подранили малко Пастирът и Тъкачката?“ — попитах, а господин Таданобу, изглежда, се засегна и промърмори: „Това е хубаво стихотворение за раздялата преди разсъмване! Нямах нищо друго предвид! Но очевидно пред вас трябва много да внимавам, защото мога да стана за срам! Ще ви помоля да не казвате никому!“

Навън постепенно съмна и Таданобу каза: „Ето дойде и денят, а аз трябва да си вървя, защото такъв грозник като бог Кадзураки не бива да се показва по светло пред хорските очи!“^[4]

Когато наближи седмият ден от седмия месец, отново се сетих за Таданобу и много ми се прииска да му припомня тази случка, но междувременно той бе станал вече дворецов съветник и нямаше как да се срещна с него, затова реших да му изпратя писмо. Най-ненадейно обаче вечерта той ме посети.

Чудех се дали си спомня нашия разговор. Как да разбере? Мислех си да подхвърля нещо, а после, когато той наклони замислено глава настрани, да го подсетя, но не се наложи, защото господин Таданобу не бе забравил нито дума.

Месеци наред с нарастващо нетърпение бях очаквала празника на влюбените звезди, за да припомня на господин Таданобу разговора ни, а се оказа, че и той не го е забравил! Странно наистина!

И този път с него бе господин Нобуката, но той, разбира се, не си спомняше нищичко. „Нима забравихте как госпожа Шонагон ми се присмя заради неудачно подбраното стихотворение?“ — попита го господин Таданобу, а той поклати глава, усмихна се глуповато и възкликна: „Ах, вярно! Вярно!“

Когато говорехме с господин Таданобу за любовта между мъжа и жената, използвахме езика на играта го, за да не ни разберат околните: „мести рисковано пуловете“, „заема с пуловете си свободните квадратчета“, „играе предпазливо“, „прекъсва играта, за да преброи завладените квадратчета“...

Нобуката, изглежда, подразбра нещо и започна да ме разпитва. Премълчах, но господин Таданобу един ден се съжалил над него и му разказал всичко.

Нобуката побърза да се похвали, че е посветен в нашата тайна. „Пригответе дъската за го — каза ми многозначително — искам да изиграем една партия! Ще ви принудя в крайна сметка да се предадете. Да не мислите, че само Таданобу го бива? Хайде да опитаме двамата!“^[5]

„Извинете, но ще трябва да ви откажа! — възразих твърдо. — Не играя често, а освен това не се предавам лесно!“

Когато Нобуката разказал на Таданобу за нашия разговор, той ме похвалил: „Браво! Много на място ти е отговорила!“ Да, обичам хората, които помнят.

Един ден, след като бе оповестено, че Таданобу ще бъде назначен за дворецов съветник, казах пред Негово Величество: „Господин Таданобу така прекрасно декламира китайски стихотворения! Спомнете си «Господарят Сяо от страната Хуйдзи, мина край забравения храм...»^[6]! Няма по-голям майстор от него! Какво ще правим сега? Защо не изчакахте с назначаването му за дворецов съветник?“ Негово Величество се развесели и подхвърли: „Щом толкова настояваш, ще взема да отменя заповедта си!“

Все пак господин Таданобу стана дворецов съветник и аз много тъгувах за него. Веднъж ме посети Нобуката и започна да се перчи, че по нищо не отстъпвал на господин Таданобу. Прекъснах го с думите: „Никой не може да декламира по-добре от него стихотворението за безвременната старост: «Не е достигнал още трийсетте, ала косите му са побелели...»^[7] Колкото и да се стараете, няма да станете като него!“

„Не е вярно! Не само че не му отстъпвам, но дори съм по-добър в рецитирането на китайските стихове! — разгорещи се Нобуката. — Ето послушайте!“

После занарежда монотонно слова от старо стихотворение, но аз дори не го изслушах докрай. „О, не! За сравнение и дума не може да става!“ — казах, а той попита обидено: „Но защо сте толкова жестока към мен? С какво Таданобу ме превъзхожда?“ — „Не зная дали ще ме разберете, но когато господин Таданобу декламира стихотворението за безвременната старост, в гласа му има особен чар!“ — обясних, а Нобуката се усмихна криво и си тръгна.

Когато след време господин Таданобу посетил караулната служба, Нобуката побързал да му се оплаче от мен и го помолил да го научи да декламира стихотворението. Таданобу с усмивка се съгласил. Аз, разбира се, нищо не знаех.

Веднъж чух някой да рецитира край моите покои същото това стихотворение, подражавайки умело на гласа на Таданобу.

„Кой е?“ — попитах приятно изненадана. Беше Нобуката, който ми отвърна весело: „Вчера господин съветникът се отби в караулната служба и ме научи да декламирам стихотворението. Постарах се да запомня всичко добре. Май ви хареса, признайте си! В гласа ви прозвучаха нотки на възхищение!“

Бях трогната, че е положил толкова много усилия да ме зарадва. Избрал бе и любимото ми стихотворение. Излязох при него и започнахме да си говорим за най-различни неща.

Оттогава никога не го отпращах, без да го приема. Често се случваше да нямам настроение за гости и да заръчам на слугите да казват, че не съм си у дома, но щом чуех Нобуката да декламира стихотворението за безвременната старост, заповядвах на прислугата да го пусне вътре.

Когато разказах на Нейно Величество тази история, тя много се развесели.

Веднъж, когато императорът съблюдаваше пречистване от мирската суета, някакъв младши началник от Дясната гвардия на име Мицу... (не си спомням какво беше по-нататък) ми донесе писмо от Нобуката. Бе написано на изящна хартия от Мичиноку. „Днес исках да ви посетя, но ми попречи пречистването от мирската суета. Имате ли желание отново да чуете стихотворението «Не е достигнал още трийсетте...»?“ — гласеше посланието.

Отговорих му следното: „Но вие отдавна вече сте ги прехвърлили. Навярно сте точно на толкова години, на колкото е бил Джу Майчън, когато е убеждавал жена си да не го напуска!“

После разбрах, че се разсърдил и дори се оплакал на императора. Той пък от своя страна споделил чутото с Нейно Величество. „Странно, откъде Шонагон знае тази история? — учудил се господарят. — Джу Майчън е бил тогава над четиридесетгодишен и съвсем естествено е Нобуката да се разсърди!“^[8]

„Божичко, Нобуката е луд! Защо ще се засяга чак толкова от моите думи?!“ — помислих си, когато чух това.

^[1] Съгласно легендата двете звезди се срещат на седмия ден от седмия месец и не би трябвало да са прекалено близко на следващата нощ.

През нощта на седмия ден от седмия месец се празнува празникът Танабата — празник на влюбените звезди Пастирът и Тъкачката (Алтаир и Вега). През цялата година те са разделени от Млечния път и се виждат само през тази нощ, когато свраките правят мост през Млечния път. Дългоочакваната среща обаче няма да се състои, ако небето е облачно, и нещастните звезди ще трябва да чакат чак до идната година. ↑

^[2] Цитат от стихотворение на Бо Дзюи за прасковите край храма Данлин, разцъфтели тогава, когато всички останали цветове вече са се оронили. ↑

^[3] Цитат от стихотворение на китайски език, написано от един от най-големите поети на стара Япония Сугавара Мичидзане (845–903 г.). Посветено е на влюбените звезди Пастирът и Тъкачката, тоест не е подходящо да се цитира през четвъртия месец, тъй като става дума за седмия. ↑

^[4] Бог, който живее в планината Кадзураки. Легендите разказват, че когато му поръчали да построи мост между своята планина и планината Кимбу, той приел с уговорката, че ще работи само нощем, тъй като е толкова грозен, че не смее да се покаже през деня. В крайна сметка не успял да завърши работата навреме и бил наказан. Някои изследователи смятат, че Сей Шонагон така е унизила Таданобу, посочвайки несъответствието в цитираното от него стихотворение, че той дори загубва самочувствие и се сравнява с уродливия бог

Кадзураки. По-вероятно е обаче суетният хубавец да иска да заглади неприятното впечатление, като насочва вниманието към физическата си красота. ↑

[5] Макар да е разбрал тайната на алегоричия език, използван от Сей Шонагон и Таданобу, Нобуката се изразява доста грубо и недвусмислено, което кара Сей Шонагон да го изгони. ↑

[6] Цитат от стихотворение на китайски език, написано от японския учен и поет Ое Асацуна (886–957 г.). ↑

[7] Цитат от стихотворение на китайски език, написано от японския поет Минамото Хидеакира, в което се утешава за белите си коси, като си припомня, че древните китайски мъдреци са побелявали още преди да навършат тридесет години. ↑

[8] Става дума за известна история, разказана от Бан Гу в „История на ранната ханска династия“. Някакъв дървар на име Джу Майчън, живял през II в. пр.н.е., бил толкова беден, че жена му не издържала и го напуснала, когато бил на четирийсетина години. След около десет години той се замогнал и станал един от най-богатите хора. Жена му се върнала и той с радост я приел, като ѝ простил всичко, но тя не могла да преживее своя срам и се обесила. ↑

157. „ГОСПОЖА КОКИДЕН“ — ТАКА НАРИЧАХА НОВАТА ИМПЕРАТОРСКА НАЛОЖНИЦА...

„Госпожа Кокиден“ — така наричаха новата императорска наложница — дъщерята на генерала от Лявата императорска гвардия Кан'ин. Тя имаше слугиня на име Сакьо, чиято майка се казваше Учифуши („полягам да си почина“). Междувременно плъзнаха слухове, че Нобуката ухахва тази Сакьо...

Веднъж, когато Нейно Величество пребиваваше в императорската канцелария, ни посети Нобуката и се оплака на императрицата: „Налага се от време на време през нощта да стоя на стража край вашите покои, но дамите от свитата ви се държат много лошо с мен и аз отбягвам да идвам. Поне да ми бяхте отделили някаква стая за почивка...“ Дамите се развеселиха и започнаха одобрително да кимат: „Вярно е! Имате право!“ „Ами да! Как забравихме, че обичате честичко да «полягате да си почивате»!“ — намесих се аз, а Нобуката каза ядосано: „Отсега нататък вече нищо няма да ви казвам! Споделям с вас като с приятел, а вие после разнасяте непристойни клюки по мой адрес!“ „Но моля ви, какво говорите! — възразих му. — В думите ми няма нищо, което би могло да ви засегне!“ Побутнах дамата до мен и тя ме подкрепи: „Наистина! Госпожа Шонагон не е казала нищо обидно за вас!“ Нобуката се разсърди още повече и се развика: „Навярно тя ви накара да се обадите, нали!“ — „Запомнете, господин Нобуката! Мразя клюките и никога не се занимавам с подобни неща!“ — заявих аз и се оттеглих във вътрешните покои.

След няколко дни Нобуката отново ме упрекна: „Вие нарочно казахте това, за да ме посрамите. Придворните разправят в реликепели за мен и ми се подиграват!“ „Ах, така ли? — възкликнах. — Защо тогава ме обвинихте? Държите се много странно!“

След тази случка Нобуката престана да посещава злополучната Сакьо.

158. НЕНУЖНИ НЕЩА, КОИТО ПОНЯКОГА НАВЯРНО СА БИЛИ ХУБАВИ

Раздърпана шарена рогозка с втъкани копринени нишки.

Потъмнял и овехтял параван с рисунки в китайски стил.

Ослепял художник.

Двуметрова перука, която е загубила своя блясък и неприятно червене.

Избеляла тъмнолилава премяна от свила.

На времето — прославен любовник, а сега — немощен старец.

Опожарената градина на изискан благородник. Останало е само езерцето, но и то вече се задушава от тръстики и тиня.

159. НЕСИГУРНИ НЕЩА

Лекомислен мъж, който скита нощи наред далеч от жена си.

Празнодумец, който слуша сериозно нечия гореща молба и с лекота обещава да я изпълни.

Лодка с вдигнати платна при силен вятър.

Немощен седемдесет-осемдесетгодишен старец, който от дълго време боледува.

160. СУТРИ

Лотосовата сутра по време на непрекъснатите четения на свещените писания.

161. БЛИЗКИ НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ ДАЛЕЧНИ

Празненствата край двореца.

Отношенията между най-близките роднини в семейство, което не живее заедно.

Пътят към храма Курама.^[1]

Последният ден на дванадесетия месец и първият ден от новата година.

^[1] Храмът Курама не е бил далече от двореца, но тъй като е нямало пряк път, се е налагало да се върви дълго по криволичещи пътеки. ↑

162. ДАЛЕЧНИ НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ БЛИЗКИ

Райската обител.

Дирята на кораб.

Отношенията между мъжа и жената.

163. КЛАДЕНЦИ

„Трудно изкопаният“ кладенец Хорикане.

„Ясписовият кладенец“ Таманои.

„Бягащият кладенец“ Хашири. Най-интересното е, че се намира край „заставата на срещите“ Аусака.

„Планинският кладенец“ Яманои. Странно защо ли от стари времена в поезията сравняват с него непостоянните душевни пориви.

За водата в кладенеца Асукаи в песните се казва: „О, колко е студена и чиста!“ Чудесно, нали?

Кладенецът Сенкан — „сто оки“.

Кладенецът Шошой — „младши военачалник“.

Кладенецът Сакураи — „вишнев цвят“.

Кладенецът Кисасакимачи — „селището на императрицата“.

164. ПРИДВОРНИТЕ ЧИНОВНИЦИ ОТ ШЕСТИ РАНГ...

Придворните чиновници от шести ранг нямат изгледи за успех. Най-много да излязат в оставка, повишени до пети ранг, и да бъдат назначени за управители на някоя далечна провинция.

Ще се настанят в тясна дъсчена къща, ще построят около нея кипарисова ограда, а отстрани — ниска постройка за колесниците. Ще връзват воловете за дърветата съвсем до дома и от време на време ще ги пускат да пасат отпред. Безрадостна перспектива!

Дворът е грижливо пометен, в къщата са закачени тръстикови завеси, завързани с шнурчета от лилаво-червена кожа, а плъзгащите се врати са облепени с плат...

„Залостете портата!“ — привечер заповядва важно управителят, но надутият му тон буди съжаление, защото е човек без бъдеще.

Подобни хора не би следвало да имат къщи. Добре ще е да живеят при родителите си или при родителите на жена си. Биха могли да използват дори дома на някой чичо или по-голям брат, който служи надалече, а ако нямат роднини — къщата на близък приятел, който е на работа в провинцията. В краен случай — има толкова много служебни постройки на императорското семейство! Да се настани в някоя от тях и да чака — кой знае, може пък и да получи достойна служба! Нека чак тогава си потърси подходящо място за жилище!

165. ДОМЪТ НА САМОТНАТА ЖЕНА...

Домът на самотната жена трябва да е изоставен и порутен. Добре е глинената ограда да се рони, езерцето в градината да е обрасло с мъх, лехите да са буренявали, а по пясъчната пътека тук-там да се подават стръкчета трева... Трябва всичко в нейния дом да говори за самота и тъга.

Не обичам, когато самотните жени се заловят енергично да въведат ред в дома си, да нагласят всичко така, както подобава, и вечер дори да затварят плътно портата на двора.

166. КОГАТО ПРИДВОРНИТЕ ДАМИ НАПУСКАТ ЗА МАЛКО ДВОРЕЦА...

Когато придворните дами напускат за малко двореца, хубаво е да се настанят при родителите си — там се чувстват най-спокойно. Нека посрещат гости, нека ехтят във вътрешните покои безброй гласове, нека трополят край дома конски копита — колкото и да е шумно, никой няма да ги спре.

Не е лесно, ако придворната дама няма родители. Все ще се случи да я посети някой — било тайно или открито — и изправен до вратата, да каже: „Не знаех, че сте се завърнали в родния край! Кога възнамерявате да се приберете в двореца?“ Съвсем естествено е да го покани вкъщи, ако не е равнодушна към него. Отваря вратата, а тя скърца и стопаните недоволстват, че се вдига шум и гостите се застояват до късно през нощта.

„Затворихте ли външната врата?“ — пита стопанинът на дома, а слугите с неприязън отговарят: „Още не! Гостенинът не си е отишъл!“ — „Добре, щом си тръгне, веднага да залостите вратата, че напоследък са се навъдили много крадци! — нарежда господарят и добавя: — И внимавайте с огъня!“ Дамата е смутена — та нали нейният посетител е чул всичко! Става късно и слугите безцеремонно надничат в стаята, за да видят кога най-сетне господинът ще си тръгне. Хората от неговата свита забелязват всичко и започват открито да му се присмиват. Как ли би се почувствал достопочтеният господин, ако ги чуеше! Може би добрите обноски не ще му позволят да изкаже на глас огорчението си, ала едва ли ще посети отново този дом, особено ако не го влече силно към дамата.

По-лекомислените веднага си тръгват със смях: „Май стана късно! Опасно е външната врата да стои отворена!“

А ако гостенинът изгаря от любов към дамата, не бърза да си върви дори когато тя с тревога го подканя: „Хайде, време е! Трябва да си тръгваш!“ Така дочаква зори, докато пазачът сърдито обикаля из двора и повтаря: „Какво безобразие! Не мога да затворя вратата!“, а на

разсъмване шумно я затръшва, макар вече да е безсмислено. Всичко е толкова неприятно, че по-лошо не би могло да бъде!

Подобни неща могат да се случат и при родителите. Да не говорим пък как посрещат чуждите гости в дома на свекъра и свекървата. През цялото време трепериш какво ли ще си помислят! И в дома на по-големия ти брат могат да се случат такива неприятности, особено ако не се разбирате добре със семейството му.

Всъщност най-добре е да живееш в дом, където никой никога не затваря външните врати — нито среднощ, нито призори — и най-спокойно можеш да приемаш всеки гост — бил той принц или велможа.

Зима е, но ти прекарваш цяла нощ с любимия, без да спускаш щорите, а когато си тръгне — гледаш дълго след него и слушаш в захлас гласа на флейтата му. С какво очарование е белязан този миг, ако в небето свети бледата предутринна луна!

Когато гостенинът си отиде, не бързаш да лягаш. Още дълго разговаряш с дамите от свитата за най-различни неща, пишете стихове и така неусетно се унасяте в дрямка.

167. ВЕДНЪЖ МИ РАЗКАЗАХА СЛЕДНАТА ИСТОРИЯ...

Веднъж ми разказаха следната история: Някой си господин, не особено знатен, но изтънчен светски любовник, през есенния девети месец посетил госпожа еди-коя си (няма да споменавам името ѝ).

Дошъл мигът на раздялата. Бледата предутринна луна озарявала небето с нежен блясък. Кавалерът обсипал своята любима с най-ласкави слова, в които вплел тъгата от разлъката, и сетне с болка си тръгнал. Ала не си отишъл. Скрил се и зачакал отстрани, за да може още веднъж да ѝ каже колко му е трудно да я остави. Дамата впила печален поглед в предутринната дрезгавина и започнала да нашепва редове от старо стихотворение:

*Изплува в бледото небе
предутринният месец...
Ах, как бих искала
завинаги
да бъда твоя...^[1]*

Не забелязала как перуката ѝ се изкривила и се смъкнала върху челото ѝ. Изведнъж лунната светлина озарила ярко оплешивялата ѝ глава, сякаш пламнали безброй свещи.

Изтънченият светски любовник ахнал от изненада и бързо си отишъл.

^[1] Стихотворение от Какиномото Хитомаро. ↑

168. КОЛКО Е КРАСИВО, КОГАТО ЗЕМЯТА Е ПОКРИТА С ТЪНКА ПЕЛЕНА ОТ СНЯГ

Колко е красиво, когато земята е покрита с тънка пелена от сняг.

Обичам също, когато натрупа дебел сняг и привечер седиш с близки приятели край огнището, и се унасяш в тих приятен разговор. Смрачава се, ала няма нужда от свещи, защото всичко наоколо е озарено от отблясъците на белия сняг. Разбърквате въглените в жаравата и сладко си приказвате за най-различни неща — и весели, и тъжни...

Нощта бавно се изнизва и изведнъж чуваш поскърцване от нечий стъпки. „Кой ли ще е в този час?“ Впиваш поглед в мрака. Виждаш познатото лице на човек, който и друг път е идвал в късен час. „Чудех се как ли прекарвате времето си, любувайки се на снега, ала цял ден бях зает и чак сега успях да се откъсна от заниманията си.“ Всичко напомня старото стихотворение:

*Планински дом,
закътан в снеговете.
И няма път насам...
Но дважд по-мил ми стана онзи,
дошъл при мен сега.^[1]*

Сетне отново се потапяме в приятни приказки — за онова, което се е случило през деня, и за най-различни други неща.

Гостът не пожелава да седне на кръглата възглавка, а се разполага направо на верандата, като единият му крак виси навън.

Неусетно минава нощта и камбанният звън възвестява утрото. И дамите зад бамбуковите щори, и гостенинът на верандата чувстват, че са останали още толкова недоизказани неща, ала всичко свършва, защото той трябва да си върви, преди да се е съмнало.

Тръгва си с редовете от старо стихотворение:

*... Сгушена под снежно покривало,
планината дремеше...*^[2]

Едва ли бих дочакала без сън зората само в женска компания. Но тази нощ, увлечена в разговори с късния посетител, не забелязах как мина времето.

^[1] Стихотворение от Тайра-но Канемори — втората половина на Х век. ↑

^[2] Цитат от старо китайско стихотворение. ↑

169. РАЗКАЗВАТ, ЧЕ ЕДНА СНЕЖНА ВЕЧЕР...

Разказват, че една снежна вечер император Мураками^[1] заповядал да натрупат снежец върху поднос, да забучат в него сливова клонка и да го поставят така, че да го осветява луната. Сетне се обърнал към госпожа Хъое и рекъл: „Интересно, какво стихотворение бихте написали сега?“

„Сняг, луна и сливов цвят...“^[2] — подхванала тя известното китайско стихотворение и императорът оценил по достойнство поетичния ѝ вкус: „Щеше да е съвсем обикновено, ако сама бяхте съчинили стихотворение. Но да се сетиш за най-подходящото старо стихотворение, е вече изкуство!“

Друг път, когато госпожа Хъое съпровождала Негово Величество по време на разходката му из двореца, изведнъж откъм празните покои на висшите придворни се извила тънка струя дим. „Виж какво гори!“ — заръчал ѝ господарят и скоро тя се върнала със следното стихотворение:

*Пенливото море сърдито съска
като безчет искри на огън...
До болка впирам взор —
рибарите прибират своя улов,
а в пламъците — жаба се е уловила.*^[3]

Някаква жаба била скочила в огнището и се била запалила.

[1] Император Мураками е управлявал страната от 947 до 967 г. ↑

[2] Цитат от известно стихотворение на Бо Дзюи:

*„Сняг, луна и сливов цвят
усилват спомена за теб,
о, господарю!...“*

↑
[3] Едно от най-заплетените стихотворения в записките, построено върху сложна омонимична игра. Прилича по-скоро на главоблъсканица, но в превода сме се постарали да спестим на читателя мъките и запазвайки образите, да направим стихотворението що-годе разбираемо. ↑

170. ВЕДНЪЖ ГОСПОЖА МИАРЕ-НО СЕНДЖИ...

Веднъж госпожа Миаре-но Сенджи направи на Негово Величество няколко очарователни кукли — големи половин педя, с красиво нагласени коси и с церемониално одеяние с шлейф. Измисли им имена, написа ги красиво на специални листчета и ги прикачи към всяка кукла.

Императорът се възхити най-много от куклата, наречена „принц Томоакира“.

171. КОГАТО ПОСТЪПИХ В СВИТАТА НА НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО...

Когато постъпих в свитата на Нейно Величество, бях толкова смутена, че не ме слушаха нито ръцете, нито краката и при най-дребната несполука започвах да плача. През деня изобщо не смеех да се покажа и се явявах в покоите на императрицата само по време на нощните бдения, но дори тогава все гледах да се скрия зад някоя завеска.

Веднъж Нейно Величество ми показва картините си, но аз, прималеля от срам, нямах сили да протегна ръка да ги поема. „На тази картина е нарисувано еди-какво си, а на тази — еди-какво си...“ — обясняваше императрицата. За беда ярката светлина на лампата бе насочена тъкмо към нас и отчетливо се виждаше дори всеки кичур коса. С върховно напрежение разглеждах картините.

Бе много студено и ръцете на императрицата, които едва се показваха изпод дългите ръкави, леко розовееха като изящен сливов цвят. Бях очарована от нейната хубост. Никога преди това в своята глуха провинция не бях подозирала, че в нашия свят може да съществуват такива небесни създания!

На разсъмване побързах да се върна в стаята си, но Нейно Величество ме спря с усмивка: „Дори бог Кадзураки би почакал още миг!“^[1]

Нямаше какво да сторя и останах, но наведох глава, за да не може Нейно Величество да разгледа лицето ми. Тъкмо тогава в стаята влязоха няколко дами от свитата и старши придворната дама заповяда на една от тях да вдигне щорите. „Не, недейте!“ — забрани Нейно Величество и дамата със съчувствена усмивка се върна на мястото си.

Сетне императрицата започна да ми задава различни въпроси и така, увлечени в разговор, не забелязахме как мина доста време. „Ти май искаше да се прибиращ в стаята си! — сепна се Нейно Величество. — Хайде върви да си починеш, за да може вечерта отново да дойдеш при мен!“

Изпълзях на колене от покоите на господарката и побързах към стаята си. Щом стигнах, веднага вдигнах щорите. Навън валеше сняг. Дворът на двореца Токаден бе доста тесен, но въпреки това ми се стори неопишимо красив.

През деня няколко пъти получих послания от Нейно Величество. „Ела при мен! От облачното небе се сипе сняг и никой не ще може да разгледа лицето ти!“ — викаше ме тя.

Придворната дама, с която живеехме заедно в стаята, също ме подкани: „Защо се дърпате? Ще обидите императрицата! Това, че ви вика, е израз на висше благоволение и е неприлично да не изпълните волята ѝ!“ Послушах я, но докато вървах по коридора, имах чувството, че всеки миг може да ми прилошее от вълнение. Все пак успях да забележа колко красиво блести снегът върху покривите на служебните помещения.

В покоите на Нейно Величество бе запалено огнището, но край него нямаше никой. Императрицата, заобиколена от най-високопоставените придворни дами, седеше пред кръгла печица от китайско лакирано дърво, върху която бяха нарисувани изящни клонки. В съседната стая край дългата камина бяха насядали други дами от свитата, облечени с парадни наметала от везана коприна. Държаха се съвсем свободно — с лекота предаваха посланията на Нейно Величество, разговаряха, смееха се... Неволно им завидях. Дали и аз ще достигна някога изисканите им обноски? При тази мисъл съвсем паднах духом.

В ъгъла няколко дами разглеждаха картини... Изведнъж се чуха гласовете на глашатаяте. „Ето че Негово Високочаство канцлерът идва да ни посети“ — каза Нейно Величество и дамите набързо прибраха разхвърляните из стаята вещи.

„Божичко, ами сега какво да правя? Как да се измъкна оттук?“ — изтръпнах от смущение, но в същото време изгарях от любопитство да зърна канцлера и затова се скрих зад паравана, откъдето можех да надничам през една пролука.

Оказа се, че не е канцлерът, а неговият син — старши придворният съветник Коречика. Лилавите му одежди изпъкваха чудесно на фона на белия сняг.

Господин Коречика се облегна на една колона и каза: „Втори ден съблюдавам пречистване от мирската суета и не би следвало да

нарушавам уединението си, но навън вали такъв силен сняг, че се разтревожих за теб, сестричке...”

„Мислех, че снегът е затрупал всички пътища. Как успя да дойдеш?“ — попита Нейно Величество, а господин Коречика отвърна: „Вярвах, че така ще ти стана още по-мил!“^[2]

Гледах ги от страни и им се възхищавах. Приличаха на герои от старо повествование.

Нейно Величество бе облечена с многокатова снежнобяла роба и аленочервено наметало от китайска коприна. Дългите ѝ черни коси падаха красиво върху раменете и тя напомняше хубавица от картината на някой голям майстор. Имах чувството, че сънувам.

Господин Коречика разговаряше с дамите, шегуваше се, а те, без ни най-малко да се смущават, му отговаряха, дори спореха с него. Съвсем се отчаях и цялата пламнах от смущение. Изглеждаха ми недостижими.

Господин Коречика си взе от плодовете, които му поднесоха, сетне предложи на сестра си...

По едно време той попита: „Интересно, кой се крие зад паравана?“ — и когато разбра, че съм аз, изяви желание да поговори с мен. Стана от мястото си, но вместо да си тръгне, както тайно се надявах, той се приближи към паравана и започна да ме разпитва за различни неща още от, преди да дойда в двореца. „Вярно ли е, че...“ — засипваше ме с въпроси, а аз не можех да си поема дъх от вълнение. Докато седеше до Нейно Величество, ни разделяше церемониалната завеска, а сега бяхме един срещу друг и ми се струваше, че бълнувам.

По-рано понякога ходех да наблюдавам императорската процесия и щом се случеше Негово Превъзходителство господин Коречика да хвърли бегъл поглед към моята колесница, от страх, че силуетът ми прозира през плетените щори, веднага дърпах завеските и прикривах лицето си с ветрило. Сега искрено съжалявах, че съм постъпила в двореца, тъй като очевидно това не беше работа за мен.

Господин Коречика взе от ръцете ми ветрилото — последната преграда — и аз цялата се разтресох от смущение. Косата ми бе разрошена и сплъстена на кичури — представям си колко ужасно съм изглеждала.

Ах, как ми се искаше Негово Превъзходителство да си тръгне час по-скоро, но той не бързаше — въртеше ветрилото ми в ръцете си,

разпитваше кой го е изрисувал... От смущение притисках здраво ръка към лицето си, така че пудрата ми се посипа по дрехите.

Нейно Величество разбра чувствата ми и повика брат си: „Ела да видиш чий е този почерк!“, но той отвърна: „Подай ми листовете!“ — „Не, не! Ела ти!“ — настояваше императрицата, но господин Коречика подхвърли игриво: „Не мога! Госпожа Шонагон ме е хванала здраво и не ме пуска!“

Подобни шеги никак не подхождаха на възрастта ми и аз се почувствах съвсем зле.

Най-сетне Нейно Величество показва на брат си ръкописа, а той възкликна: „Не мога да позная! Трябва да попитаме Шонагон. Сигурен съм, че тя веднага ще познае почерка!“

Разбрах, че нарочно говори така, за да ме измъкне от укритието.

Не ми стигаше смущението от присъствието на старши придворния съветник, а на всичко отгоре съобщиха, че идва друг високопоставен господин. Бе облечен дори по-разкошно от господин Коречика. Новодошлият също започна да се шегува с придворните дами и те от все сърце се смееха. Заразказвах му различни дворцови истории и на мен ми се стори, че не са обикновени човешки същества, а небесни създания, слезли за малко на земята.

След време, когато свикнах с дворцовата служба, разбрах, че всъщност са говорили за всекидневни неща, но тогава всичко изглеждаше другояче. Несъмнено и тези дами, които общуваха най-свободно дори с канцлера, в началото са се смущавали като мен, но постепенно са изработили светските си обноски.

„Обичаш ли ме?“ — ненадейно ме попита Нейно Величество и аз възкликнах: „Може ли човек да не ви обича!...“, но за беда тъкмо в този миг някой кихна.^[3] „Колко тъжно! Значи, не е истина! Добре, така да бъде!“ — въздъхна Нейно Величество и се оттегли навътре в покоите.

Как да не е истина?! Любовта ми към нея извираше от дъното на душата ми! Не бях виновна аз, а дамата, която кихна. Кой ли ми направи такава лоша услуга?

Изобщо не мога да понасям, когато някой киха. Винаги се старая да се сдържам. Как можа тъкмо в този миг да се случи подобно нещо! Тогава бях още неопитна и понеже не знаех какво трябва да отвърна,

на Нейно Величество, за да загладя неприятното впечатление, се прибрах в стаята си — междувременно се бе съмнало.

Скоро след това получих от императрицата послание върху тънка хартия. Пишеше следното:

*Сама едва ли
щях да разбера
дали е истина или измама,
но бог Тадасу^[4] ме напъти
в този миг!*

Ненавистта към дамата, която кихна толкова не на място, отново пламна в мен, а на слугинята поръчах да предаде на Нейно Величество следния отговор:

*Привидната любов
е равна на измама,
ала защо не вярвате
в дълбоките ми чувства,
заради нечий хремав нос!*

Под стихотворението добавих: „Колко е страшно да попаднеш във властта на злия демон Шики!“^[5]

Дълго след това се измъчвах от тази случка и страдах при мисълта, че някой нарочно ме бе zlepоставил пред Нейно Величество.

[1] Бог, който живее в планината Кадзураки. Легендите разказват, че когато му поръчали да построи мост между своята планина и планината Кимбу, той приел с уговорката, че ще работи само нощем, тъй като е толкова грозен, че не смее да се покаже през деня. В крайна сметка не успял да завърши работата навреме и бил наказан. ↑

[2] Намек за стихотворението на Тайра-но Канемори, цитирано в 168 глава. ↑

[3] Кихането по начало е било проява на лошо възпитание, а освен това е било и знак, че онзи, който говори в момента, не казва истината. ↑

[4] Шинтоистки бог, който помага да се разграничат истината и лъжата в този миг! ↑

[5] Заклинателите са призовавали злия демон Шики да изпълни техните проклетия. ↑

172. ХОРА, КОИТО ИМАТ САМОДОВОЛЕН ВИД

Хората, които първи кихат в новогодишния ден. Високопоставените господа обикновено са сдържани. Но различните дребни чиновници — не можеш да ги спреш!

Господата, които успяват да се преборят със съперниците и да получат придворни рангове за синовете си.

Велможата, назначен за управител на най-хубавата провинция. Околните му честитят с думите: „Да сте жив и здрав! Такъв късмет!“, а той небрежно отвърща: „Но моля ви! Какво говорите! Та това слага край на по-нататъшните ми успехи!“, а лицето му грее самодоволно.

А как се опиянява от собствените си достойнства младият господинчо, който сред многото кандидати е избран за зет в богат дом!

Божичко! Ами самонадеяният вид на провинциалния управител, избран за член на Дворцовия съвет! Съвсем инак възприемат високата чест благородните господа от знатно потекло! А той важно се перчи и си въобразява, че е станал много велик.

173. ХУБАВО Е ДА ИМАШ ВИСОК ПРИДВОРЕН РАНГ

Хубаво е да имаш висок придворен ранг. Един и същ човек, но докато е обикновен придворен чиновник, никой не му обръща внимание. Виж, ако му провърви да стане младши или старши придворен съветник или дори министър, всички изпадат в захлас от него.

И провинциалните управители се радват на почести. Кой знае, може след няколко години да получат четвърти или трети придворен ранг! Нали тогава цялата придворна аристокрация ще ги гледа с уважение.

При жените положението е по-сложно. Е, баващата на престолонаследника е честита особа, защото не е изключено после да бъде избрана за старша придворна дама или да получи трети придворен ранг. Ала защо ще ѝ е всичко това тогава, когато най-хубавите ѝ години са вече безвъзвратно отминали? А и колко жени могат да бъдат удостоени с тази висока чест! Най-голямото щастие, на което могат да се надяват девойките от добри семейства, е да се омъжат за провинциален управител и да се затрият в някое далечно селище... Но се случва понякога и съвсем обикновени момичета да се омъжат за благородници или пък знатни госпожици да станат императрици. Щастливки!

Най-много ме възхищават младите господа, които преуспяват в живота благодарение на собствените си достойнства.

Кой би обърнал внимание на обикновения дворцов свещеник, колчем се размине с него? Дори да е ненадминат в четенето на свещените сутри, да има приятна външност, дамите просто не го забелязват заради ниския му сан и това навярно го натъжава. Но ако се случи същият този човек да стане будистки епископ, всички го гледат с благоговейно възхищение, сякаш е жив Буда, и той се радва на най-височайши почести. Тогава никой вече не може да се сравни с него!

174. ЗАГОВОРИМ ЛИ ЗА ХОРА, КОИТО СИ ПРИДАВАТ ВАЖНОСТ...

Заговорим ли за хора, които си придават важност, веднага се сещам за мъжете на бавачките. Не само в императорския дворец, но дори в най-обикновените домове на провинциалните управители подобни мъже се държат като недостижими божества и настояват да им се оказват най-големи почести. Въобразяват си, че са господари в дома и че детето, поверено на грижите на бавачката, е тяхно собствено. Добре е, ако е момиче — тогава не се занимават много с него, ала горките момченца стават техни жертви и тежко и горко всекиму, който се опита да им попречи — ще бъде изравнен със земята!

Никой не смее да се възпротиви на наглия самозванец и той се държи така, сякаш е непогрешим и неподвластен на хорските укори.

Това се отразява зле и на детето, което се разглезва още от най-ранна възраст.

Но невинаги им е весело. Бавачката обикновено спи при детето и мъжът трябва да прекарва нощите сам. Би могъл, разбира се, да отиде при някоя друга, ала после жена му ще направи такъв скандал, че по-добре е овреме да се откаже. Случва се да я накара насила да остане при него, но тъкмо тогава стопанката ще се развика: „Къде си? Веднага ела!“ и бавачката ще трябва да навлече в тъмното дрехите си и да побърза към господарската стая.

В по-знатните домове е същото, дори понякога по-неприятно.

175. БОЛЕСТИ

Най-страшни са гръдните болести, болестите, предизвикани от зли уроки, и бери-бери.

Лоши са и болестите, при които не можеш да кажеш точно какво те боли, но нямаш никакъв апетит.

Очарователна осемнадесет-деветнадесетгодишна девойка с дълги смолисти коси и закръглено бяло лице я заболява зъб — свива се, кичур коса пада върху челото ѝ, но тя притиска здраво поруменялата си буза, без да обръща внимание. Колко привлекателна изглежда в този миг!

Веднъж наблюдавах една придворна дама, която се измъчваше от болки в гърдите, ала въпреки това бе облечена с най-изискан вкус — бяла роба, парадни панталони и многокатоно лилаво наметало. Около постелята се бяха скупчили близките ѝ приятелки, а на вратата очакваха мнозина млади благородници. „Ах, горката! Отдавна ли страда от тази болест?“ — питаха се те, но в гласовете им нямаше истинска загриженост. Само на едного сърцето се свиваше от неподправена болка. Обича я, ала връзката им е тайна и трябва да стои отстрани и мълчаливо да страда.

Косите на болната бяха хванати отзад с панделка. Тя се надигна леко от постелята и се оплака, че ѝ се вие свят. Колко прекрасна изглеждаше въпреки болката.

Дори Нейно Величество се развълнува от мъките на болната и изпрати при нея свещеник с красив глас да чете сутри. Настаниха го зад церемониалните завески и всички дами се събраха в тясната стая, за да чуят молитвите му. Нямаше паравани и лицата на дамите се виждаха добре. Дори свещеникът от време на време скришом ги поглеждаше. Ах, дали не си навлече божествения гняв!

176. САМОТНИЯТ ТЪРСАЧ НА СИЛНИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ...

Самотният търсач на силни преживявания се завръща призори у дома. Спи му се, ала не бърза да си ляга. Взима туш, разтрива го грижливо и съсредоточено се залавя да пише любовно послание на онази, с която е прекарал нощта, като излива в него цялата си душа. Облечен е с многокатова бяла роба и копринено наметало в жълти и лилави цветове. Ръкавите на бялото му одеяние са навлажнени от росата и докато пише, хвърля навремени тъжен поглед към тях... Но ето че писмото е готово, а той не бърза да го изпрати. Избира най-достойния слуга и на ухо му заръчва къде да занесе посланието. Пратеникът тръгва, а младият благородник дълго гледа в унес след него, като си нашепва подходящи за настроението му стихове от свещените сутри.

В този миг идва прислужничката и съобщава, че във вътрешните покои е приготвила водата за утринния тоалет и закуската. Той тръгва, ала по пътя се спира край лавицата с книги, взима някое китайско произведение и повтаря на глас любими стихове.

Най-сетне се умива, облича леко наметало и се опитва да си припомни шестия свитък от Лотосовата сутра. Какво благочестие, достойно за най-висша похвала!

Ала тъкмо тогава се завръща пратеникът (дамата живее някъде наблизо) и подава знак на своя господар. Той безразсъдно прекъсва молитвите и се потапя в четене на ответното послание.

Постъпката му е греховна, но пленителна!

177. В ЗНОЙНИЯ ЛЕТЕН ДЕН...

В знойния летен ден изнемогваш от непоносима горещина. Лениво си вееш с ветрилото, ала отново те облъхва топлина. Решаваш да охладиш ръцете си с ледена вода...

В този миг получаваш послание, написано на изящна аленочервена хартия и прикачено към искрящ карамфил.

„Дори изпепеляващата жега не е угасила душевния му плам! Какви дълбоки чувства!“ — мислиш си и някак неусетно забравяш дори за ветрилото.

178. ДЪСЧЕНАТА ВЕРАНДА В ЮЖНАТА ИЛИ В ИЗТОЧНАТА ЧАСТ НА ДОМА Е ТАКА ГРИЖЛИВО ИЗЛЪСКАНА...

Дъсчената веранда в южната или в източната част на дома е така грижливо излъскана, че отразява всичко наоколо като огледало. Вътрешните покои са застлани с нови свежи рогозки, а леките церемониални завески от коприна, дълги около пет педи, деликатно се поклащат и създават чувство на прохлада. При всяко трепване на завеските се открива вътрешната част на дома, дори повече, отколкото би могло да се очаква...

В постелята сладко спи млада дама. Облечена е с бяла свилена роба и аленочервени парадни панталони. Лилавото покривало се е свлякло в краката й...

В мъждукащата светлина на свещите се вижда, че на около пет-шест крачки от постелята има висок параван, зад който почиват две придворни дами. Няколко девойки от свитата са се облегли на ниската преграда, отделяща стаята от верандата, а настрани зад щорите спят скупчени една до друга останалите жени от прислугата.

В кадилницата тлеят благовонните пръчици и разнасят наоколо деликатно благоухание. Цари безметежна тишина и сладостна изисканост.

Някъде след полунощ се чува леко потропване. Най-доверената дама на младата господарка се спуска бързо към вратата, за да посрещне късния посетител. Внимателно го съпровожда до нейните покои, като със сянката си прикрива лицето му от хорските очи.

Край влюбените някой докосва нежно с пръсти струните на *бива*, ала тъй тихо, че дори когато приглушеният шепот секва, мелодията едва-едва се чува.

179. ВЕДНЪЖ, КОГАТО БЯХ В ДОМА НЕДАЛЕЧ ОТ АЛЕЯТА ОДЖИ...

Веднъж, когато бях в дома недалеч от алеята Оджи, чух как навън изтрополи колесница. Господинът, който се взеше в нея, дръпна завеските, за да се полюбува на предутринната луна, и подхвана старо китайско стихотворение:

*Препуска пътникът напред,
огрян от бледата луна...^[1]*

Харесва ми също, когато такъв изтънчен ценител на поезията декламира стихове, яздейки кон.

Друг път дочух, че към поетичните слова се примесва леко шляпане на парченца кал. Кой би могъл да бъде? За миг оставих работата си и надникнах навън. Ала какво разочарование! Бе прост и недодялан селянин.

^[1] Цитат от „Поема за изгрева“ на китайския поет Цзя Дао (първата половина на IX век). ↑

180. ДУМИ, КОИТО САМО ЗА МИГ РАЗВАЛЯТ ДОБРОТО ВПЕЧАТЛЕНИЕ

Няма нищо по-лошо от това някоя благородна особа — мъж или жена — изведнъж да употреби прости слова. Странно, но понякога една-единствена дума може да издаде човека. Разбираш благовъзпитан ли е, или не.

Съвсем не искам да кажа, че моят език е изискан. Всъщност как бихме могли да определим чии слова са благородни, а чии — невъзпитани. Не зная какво мислят другите, но ето моето мнение.

Не е осъдително да употребиш нарочно някоя неблагозвучна дума, ако добре знаеш кога и как. Но не мога да понасям хората, които сипят неприлични остроти, без ни най-малко да се смуцават.

Отвратително е, когато възрастни господа или млади благородници, от които човек изобщо не би могъл да очаква подобно нещо, изведнъж започнат да говорят с груба селска реч.

В същото време не е никак чудно, че младите дами се отнасят с презрение към престарелите госпожи, използващи старомодни високопарни слова, които звучат пошло.

Дразнят слуха и различни паразитни изрази, като например: „Значи, вижте какво...“, „Тъй че, разбирате ли...“, „Обаче, защото...“ и други подобни.

Възмущавам се и когато някой натрупа думи без всякаква връзка: „Уведомете ме“, „дойдете по-късно“. Ако срещна нещо подобно в писмо, направо се наскърбявам.

Случва се понякога старите повествования да са преписани грозно и с грешки. Толкова мъчно ми става за авторите!

Да не говорим, че има хора, които изобщо бъркат думите и вместо „същата колесница“ казват „присъщата колесница“ или вместо „потърся“ — „изтърся“.

181. ЛОШ ТОН Е, АКО БЛАГОРОДНИК, ПОСЕТИЛ ПРИДВОРНА ДАМА...

Лош тон е, ако благородник, посетил придворна дама, се храни в нейните покои. Заслужават укор и дамите, които поднасят угощения. Не се случва чак толкова рядко някоя наперена госпожа насила да кара своя любим: „Хайде, хапни още мъничко!“ На горкия човек не му остава нищо друго, освен безропотно да гълта залците, за да не я обиди.

Нещо повече. Според мен дори когато възлюбеният е доста пиян, не следва да му се предлага и най-малкото — чаша ориз с гореща вода. Вярно, може да помисли, че дамата е прекалено жестока, и да престане да ходи при нея. Е и, какво от това?

Виж, ако дамата пребивава в родния си дом слугите поднесат угощения от кухнята, няма какво да се прави. При все че и това не е съвсем редно.

182. ВЕТРОВЕ

Ураганът.

Лекият ветреца, наситен с влага, привечер през третия месец.

Обичам есенните ветрове, които разнасят капки дъжд. Допадат ми и поривистите ветрове, примесени с дъжд, през осмия и през деветия месец. Дъждът сякаш вали косо и хората навличат набързо върху тънките свилени дрехи подплатени памучни наметала, които не са обличали от времето на летните дъждове. Учудваш се — до вчера бе толкова горещо, че ти се искаше да махнеш дори леките копринени одежди! Как така изведнъж стана студено? На заранта вдигаш щорите и открехваш плъзгащите се врати — в миг те лъхва студен вятър. Потръпваш от удоволствие.

В края на деветия и през десетия месец небето е облачно и бушува неистов вятър. Пожълтелите листа едно след друго падат на земята и изпълват сърцето с тъга. Най-бързо окапват листата на бряста и на вишната.

През десетия месец най-много обичам градините с много дървета.

183. ОПУСТОШЕНАТА ГРАДИНА СЛЕД БУРЯ...

Опустошената градина след буря навява печал — изтръгнати бамбукови пръти от оградата, пречупени клони... Тук-там са съборени цели дървета, чиито корени стърчат безпомощно сред изпомачканите есенни храсти и маргаритки „моминска хубост“.

От време на време вятърът довява в стаята някой пожълтял лист и ти се струва невероятно, че вчера само същият този мил ветреца е бесувал и прекършил толкова много живот.

Спомням си, веднъж рано сутринта след буря видях на верандата изключителна хубавица. Носеше две роби — тъмнолилава и жълто-оранжева — и съвсем прозрачно наметало. Дългите ѝ черни коси бяха леко разрошени и красиво се спускаха върху раменете. Навярно цяла нощ не бе мигнала от страх и едва бе дочакала утрото, за да излезе навън.

Тя впи печален поглед в опустошената градина и започна да нарежда слова от старо стихотворение: „О, планински вятър...“

Междувременно към нея се присъедини седемнайсет-осемнайсетгодишна девойка — полудете, полужена — облечена с избеляла бледосиня роба от сурова коприна и леко наметало, които бяха мокри от дъжда. Лъскавите ѝ черни коси се спускаха чак до петите, а изпод гъстите кичури надничаха аленочервените ѝ панталони.

Младите придворни дами излязоха на двора и започнаха да събират откъртените клонки и смачканите цветя, като се опитваха да изправят стебълцата, в които все още крееха капчици живот...

По-старшите дами бяха прилепили лица към щората и със завист ги наблюдаваха, защото възрастта и положението им не позволяваха да се присъединят към тях.

184. ОМАЙНИ НЕЩА

Зад тънката стена изискана дама лекичко плясва с ръце. Млада прислужница се отзоваващ нежен глас и се дочува шумолене на коприна. Вратите са затворени и не се вижда нищо, но по едва доловимото потропване на клечките за храна разбираш, че приготвят трапезата. От време на време извънтява желязното котле с ориз... Дори тези съвсем всекидневни звуци са изпълнени с особено очарование.

Лъскавите черни коси на млада дама са разсипани небрежно върху копринената роба и можеш да си представиш прелестната им дължина.

Привечер. В спретнатата чиста стая още не са внесени лампите и по стените играят отблясъците на пламъка от огнището, които очертават пискюлите на церемониалните завески, изрисуваните краища на бамбуковите щори, куките, на които висят...

Разбъркваш с маша въглените в огнището — мъждукащата светлина залива на вълни стаята и озарява картините... Каква омайна красота!

Късно през нощта, когато и императрицата, и дамите от нейната свита са се оттеглили вече в покоите си, дочуваш едва доловимия шепот на царедворците, а някъде във вътрешността на двореца равномерно потропват пуловете на играта го. Облъхва те неповторима прелест.

Наблизо издрънчава маша — значи, не всички са легнали!

Нощта е пълна с незабравими изживявания за онези, които не спят!

Неочаквано се събуждаш и се заслушваш в гласовете на мрака. В съседната стая двама влюбени нежно си шептят, чува се приглушен мъжки смях... Интересно, за какво ли си говорят?

Вечерта при Нейно Величество се събират дамите от свитата и най-висши дворцови особи — знатни благородници и придворни дами! Унесени в сладки приказки, не забелязват как угасват свещите, но пламъкът от огнището гали лицата с дискретната си светлина.

В двореца идва придворна дама и всички изгарят от любопитство да я зърнат. Тя се смуцава и не смее да се появи денем пред хорските очи. Чак привечер се чува лекото шумолене на копринените ѝ дрехи, когато на колене влиза в покоите на императрицата. Нейно Величество започва разговор, ала дамата отговаря едва чуто и думите ѝ се разтварят в тишината.

Заглъхват последните звуци на деня, придворните дами шушукат по ъглите и се чува лекото шумолене на копринените им дрехи, когато отиват при императрицата или се завръщат в стаите си. Гадаеш коя минава по коридора и ти става много приятно, когато познаеш.

През нощта в дворцовите покои се промъква таен посетител и дамата бърза да угаси огъня, но през пролуката над паравана от съседната стая се процежда бледа светлина и потрепва по стените. Дамата свенливо се крие зад късата завеска — денем не се е срещала с кавалера си и той не е успял още да я разгледа добре. Ала сега разбърканите ѝ коси се стелят по пода и близостта му позволява да види дали са красиви...

Върху паравана са преметнати парадните панталони и наметалото на среднощния посетител. Бледозелените дрехи на придворните от шести ранг изглеждат особено красиви. Но повисокопоставените господа не си правят труда да закачат одеждите си на паравана — хвърлят ги, където сварят, а сутрин досадно се суят, докато ги намерят!

И лете, и зиме е приятно, когато надзърнеш във вътрешността на стаята, да видиш как зад паравана, върху който са преметнати мъжки дрехи, двама влюбени сладко спят.

Благовонията излъчват наистина омайно ухание.

Бе по време на дългите дъждове през петия месец. Край покоите на Нейно Величество, облегат на един параван, седеше господин Таданобу. Одеждите му бяха напоени с най-изискани благовония, които сякаш се просмукваха във всички вещи наоколо ведно с влагата... Може би е нещо съвсем обикновено, но бях така дълбоко развълнувана, че не мога да не споделя възторга си.

На следващия ден параванът още пазеше уханните следи от неговото посещение и всички дами изразиха възхищението си.

185. ОСТРОВИ

Остров Йошима.

Остров Укишима — „плуващ остров“. „Островът на забавленията“ Таварешима.

„Островът-картина“ Ешима.

Островът с „боровия залив“ Мацугаура.

Островът с „бреговете на изобилието“ Тойора.

Остров Такаги — „жив плет“.

186. БРЕГОВЕ

Брегът Удо — „с мярка“.

Нагахана — „дълъг бряг“.

Брегът на „връхлитащия вятър“ Фукиаге.

Брегът, от който „отплуват“ — Учииде.

Брегът на „срещите след дълга раздяла“ Моройосе. Брегът Чисато — „хиляда селища“. Навярно е много широк!

187. ЗАЛИВИ

Заливите Оу, Шиогама, Коридзума.
Заливът с „известно име“ Надака.

188. ГОРИ

Гората със „засадени дървета“ Уеки.

Гората с „каменисти поля“ Ивата.

Гората Когараши — „брулена от бури“.

Гората Утатане — „сладка полудрямка“.

Гората „сред скалите“ Ивасе.

„Дивата“ гора Оараки.

Гората Таресо — „Кой ли е той?“.

Гората Курубeki — „Трябва да дойде!“.

„Ехтящата“ гора Тачигики.

Гората Йокотате — „надлъж и нашир“. Доста странно име, което се запомня. Всъщност това дори не е никаква гора — има едно-единствено дърво.

189. БУДИСТКИТЕ ХРАМОВЕ

Храмовете Цубосака, Касаги.

Храмът Хорин — „колелото на Будисткия закон“. Планинският храм Рьодзен. Казват, че там някъде е обитавал Шакиямуни — и сърцето благоговейно тръпне.

Храмовете Ишияма, Кокава, Шига.

190. СВЕЩЕНИТЕ СУТРИ

Лотосовата сутра!

След нея се нареждат „Десетте обета на бог Фуген“, Сутрата на хилядоръката богиня на милосърдието Каннон, Сутрата на молебствията, Сутрата на елмазената твърдост и мъдрост, Сутрата на бога-лечител, последният свитък на Сутрата за благодетелните царе.

191. БУДИТЕ И БОДХИСАТВИТЕ

Ньоирин — богинята на милосърдието Каннон с колелото на осъществените желания.

Сенджу — хилядоръката богиня Каннон.

Освен това — всичките шест превъплъщения на богинята Каннон.

Богът-лечител Якуши.

Шакямуни.

Бодхисатвите Мироку, Джидзо, Манджу.

Богът-хранител от зли духове Фудосан.

Бодхисатвата Фуген.^[1]

^[1] Мироку — бодхисатвата Майтрейя (санскр.) — Буда на идните времена.

Джидзо — бодхисатвата Кшитидарха (санскр.) — покровител на децата и пътниците.

Манджу — бодхисатвата Манджурши (санскр.) — божество на мъдростта, изобразявано върху лъв вляво от Буда.

Фудосан — най-почитаният от Петимата велики пазители в будисткия пантеон; олицетворява гнева на Буда и може да се справи с всякакви зли духове; изобразява се с меч в ръка сред пламъци.

Фуген — бодхисатвата Самантамхра (санскр.) — често се изобразява върху слон отдясно на Буда. ↑

192. КИТАЙСКИ ПИСАНИЯ

Стиховете на Бо Дзюи.

Сборникът „Уъншуан“.^[1]

Шинпу.^[2]

Шъцзи — „Историческите записки“ на Съма Циен.

„Записките за петимата императори“.^[3]

Молебствията.

Посланията до императора.

Съчиненията за получаване на научна степен.

[1] Сборникът „Уъншуан“ включва образци на китайската поезия и проза от IV в. пр.н.е. до VI в. от н.е.; съставен е от принц Сяо Тун около 530 г. Христоматийно четиво за образованите хора в хейанското общество. ↑

[2] Не е съвсем ясно за какво става дума. „Фу“ е специфичен жанр в старата китайска литература — „римувана поема в проза“. Може би става дума за нови произведения в този жанр, тъй като „шин“ на японски означава „нов“, а „фу“ при озвучаването преминава в „пу“ (или „бу“). ↑

[3] Първият раздел на „Историческите записки“ на Съма Циен, разказващ за митичните царе на древен Китай. ↑

193. ЯПОНСКИТЕ ПОВЕСТВОВАНИЯ^[1]

„Сумийоши-моногатари“.

„Уцубо-моногатари“.

„Доноуцури“ — „Смяна на дворците“.

А „Кунигодзури“ — „Предаването на земята“ — нищо не струва.

„Умореки“ — „Погребаното дърво“, „Цукимацу онна“ — „Жената, която очакваше луната“, „Умецубо-но тайшо“ — „Пълководецът Умецубо“, „Дошин сусумуру“ — „За онези, които следват пътя на Буда“, „Мацугае“ — „Борова клонка“.

В повествованието „Комано“ ми харесва онова място, където главният герой намира най-сетне лятното ветрило и си отива.

А пък в „Завистливият господин“ ме дразни описанието на срещата между главния герой и възлюбената му — тя е родила от него дете, а той иска за спомен някоя нейна дреха.

„Катано-но шуджо“ — „Историята на младшия военачалник Катано“.

[1] В тази глава Сей Шонагон изрежда различни повествования на японски език, които са били популярни в края на X — началото на XI век, но за съжаление до наши дни е достигнало само едно от тях — „Уцубо-моногатари“.

„Уцубо-моногатари“ — известно повествование от края на X век. Единият от главните герои — Накатада — израства в гората, където е принуден да се крие заедно с майка си заради интригите на зли хора, изгонили ги от родния дом. Описан е като любещ син, който се грижи за своята майка и с това така трогва мечките, че те им преотстъпват своето жилище — хралупа в огромно дърво (на яп. „уцубо“). След дълги перипетии бащата окрива жена си и сина си и ги прибира вкъщи.

Въпреки трудните условия, в които е израсъл, Накатада става великолепен музикант и веднъж, по време на любоването на алените листа на клена, успява да спечели с майсторството си ръката на принцесата.

Неговият съперник Судзуши също е добър музикант — успява да развълнува дори небесните феи със своето изпълнение. [↑](#)

194. МАГИЧЕСКИТЕ ЗАКЛИНАНИЯ ДХАРАНИ...

Магическите заклинания дхарани трябва да бъдат произнасяни призори, а за сутрите са най-подходящи вечерните часове.

195. ОБИЧАМ ДА СЛУШАМ МУЗИКА ПРИВЕЧЕР...

Обичам да слушам музика привечер, когато не се виждат лицата на хората.

196. ИГРИ

Стрелбата с лък.

Играта го.

Играта с топка *мари* не изглежда добре отстрани. Затова пък е много интересна.

197. ТАНЦИ

Танците в провинцията Суруга.

Танцът „Мотомего“ — „търсещото дете“. Изискан е.

Танцът „Тайхейраку“ е интересен, но не ми харесва, че го изпълняват с извадени мечове. Казват, че на времето в Китай в този танц участвали най-заклетите врагове.

„Танцът на птиците“.

Танцът „Бато“ („конска глава“) ме отвращава, защото танцьорите развяват разрошените си коси и гледат страшно. Но музиката му е хубава.

В „Танцът с подвити крака“ двамата танцьори удрят с колене по земята.

Танцът „Комагата“ — „корейско копие“.

198. СТРУННИ ИНСТРУМЕНТИ

Бива. От мелодиите, които се изпълняват на *бива*, най-много обичам „Благоуханието на ветреца“, „Жълтата камбана“, края на „Искрящите благоухания“ и „Песента на славея“.

А каква прелест е тринадесетструнното *кото*. Особено мелодията „Лотосът на Първия министър“.

199. ФЛЕЙТИТЕ

Най-прекрасна е напречната флейта. Някъде в далечината се разнасят едва доловими звуци, които постепенно се приближават и звучат все по-силно. Хубаво е! Обичам и когато мелодията, звучала преди това съвсем до теб, постепенно заглъхне в далечината.

Флейтата е много удобна за носене. Прибираш я, където искаш и тя не бие на очи — независимо дали си с колесница, на кон или пеша. Деликатна и изискана вещ.

Хубаво е да засвириш в усамотение любимата си мелодия! А какъв трепет те обзема, когато призори изведнъж съзреш край възглавката флейтата, забравена от твой възлюбен! Скоро идва пратеник да я вземе и ти му я подаваш с вълнение, сякаш е сърдечно любовно послание, навито на руло.

Обичам да слушам тринадесет тръбната флейта, возейки се на колесница в ясна лунна нощ. Ала тя е доста голяма и тежка и като че не е съвсем лесно да свириш на нея. А колко смешно изглежда лицето на флейтиста с издути бузи! Всъщност при обикновените флейти е същото.

А гласът на бамбуковата флейта *хичирики дразни*. Стърже слуха като писъците на есенните насекоми. Неприятно е да слушаш съвсем отблизо, а ако на всичко отгоре свиренето е неумело, става направо непоносимо.

Спомням си и друго. Веднъж по време на празника Камо музикантите засвириха на флейти отдалече, в сянката на дърветата, още преди да излязат пред Негово Величество. Слушах в захлас нежните звуци... По едно време неочаквано се включиха и бамбуковите флейти *хичирики*. Обзе ме такова вълнение, че чак косите ми се изправиха. За първи път харесах бамбуковите флейти. Сетне в песента на флейтите се вля гласът на пълнозвучното кото и всички онемяхме, смаяни от невероятната прелест на музиката.

200. ВНУШИТЕЛНИ ЗРЕЛИЩА

Празникът Камо.

Тържествената процесия на Негово Величество.

Церемониалното завръщане на Върховната жрица след празника Камо.

Поклонничеството на канцлера в храма Камо в навечерието на празника.

Спомням си, една година празникът Камо бе особено красив. Беше студено и от навъсеното небе се ронеше сняг, който потрепваше върху украсените с цветя шапки на танцьорите и върху белите им одежди с тъмносини бродерии. Украсените с рисунки ножници на мечовете излъчваха тържествен блясък, а под бяло-сините наметала надничаха копринените роби, които искряха като лед... Слисана от тази хубост, исках да гледам още и още... Ала тъкмо в този миг се появиха императорските пратеници. Бяха подбрани от средата на провинциалните управници, но на моменти дори те изглеждаха добре, особено когато гроздовете глициниев цвят, затъкнати в шапките им, падаха върху лицата им.

Още изпращахме с очи отминаващите танцьори, когато се появиха музикантите — доста посредствени хора в одежди с цвят на върба и с жълти рози, втъкнати в шапките. Невероятно, но дори тези нископоставени люде ме накараха да потръпна, когато запяха с ясните си гласове, като отмерваха такта с ветрилата си:

*Загръщам раменете си
с одежди бели в свещения храм Камо.
Тъй всеки ден
с любов ще се обгръщам.*^[1]

^[1] Стихотворение от XI свитък на поетичната антология „Кокиншу“. ↑

201–250

201. ЧУДЕСНО Е ДА ОТИДЕШ В НЯКОЕ ПЛАНИНСКО СЕЛИЩЕ...

Чудесно е да отидеш в някое планинско селище през петия месец!

Всичко наоколо е потънало в свежата зеленина на тревите и дори изворната вода изглежда зелена. Гъстата ливада мами с привидното си спокойствие, ала щом слугите нагазят по-дълбоко в нея, под краката им изригват капчици невероятно чиста вода, макар всъщност да не е дълбоко.

От двете страни край пътя се извива жива ограда от клони и храсти, които сякаш надничат в колесницата, ала колчем понечиш да откъснеш някоя вейка, колесницата те отнася бързо напред и оставаш с празни ръце.

А ако се случи колелото да закачи някой стрък планински чай, при всяко завъртане вдъхваш от неговото благоухание и всичко е тъй прекрасно.

202. ОБИЧАМ ДА СЕ НАСЛАЖДАВАМ НА ВЕЧЕРНАТА ПРОХЛАДА...

Обичам да се наслаждавам на вечерната прохлада след горещия ден, когато очертанията на предметите бавно се разтварят в мрака. Приятно е, когато в този час покрай теб изтрополи колесницата на някой знатен господин и гласовете на слугите отекнат в хладината. Хубаво е дори когато в съвсем обикновена двуместна или едноместна колесница бамбуковите завески са леко вдигнати и излъчват ведрина. А ако отвътре се чуват сладки звуци на бива или на флейта, неволно потръпваш от съжаление, щом колесницата отmine.

Хубаво е, когато в безлунна нощ се возиш в колесница и изведнъж вятърът доведе тръпчивия мирис на боровите свещи, запалени отпред.

203. ПРИВЕЧЕР НА ЧЕТВЪРТИА ДЕН ОТ ПЕТИЯ МЕСЕЦ...

Привечер на четвъртия ден от петия месец покрай мен мина младеж с червено парадно наметало. Носеше на раменете си снопове свежа трева и изпълни душата ми с очарование.

204. НА ПЪТ КЪМ ХРАМА КАМО ЗАБЕЛЯЗАХ В ОРИЗОВИТЕ ПОЛЯ ЖЕНИ...

На път към храма Камо забелязах в оризовите поля жени, които вместо шапки носеха на главите си широки покривала, подобни на подноси, и пееха. Колкото да се взирах, така и не можах да разбера какво правят — чевръсто се навеждаха, изправяха се, а сетне, кой знае защо, отстъпваха назад.

Както се бях загледала с интерес, изведнъж долових думите от песента им. Представете си! Те си позволяваха да се карат на кукувицата!

*Ку-ку, ку-ку! — Престани!
Срама нямаш! Погледни:
с пот се трудим по челата,
дорде пееш в небесата!*

Като си помисля само с колко любов са зовели кукувицата в старите времена: „Кукувичке-дружке! Не плачи...“^[1]

Не мога да понасям безчувствените хора, които презират Накатада^[2] само защото в детството си не е получил достатъчно добро образование, или пък поставят кукувицата по-ниско от славея!

^[1] Стихотворение от антологията „Маниошу“.

Този епизод е много интересен, защото показва, че въпреки изключително ограничения в социално отношение характер на хейанската литература, успоредно с произведенията на аристократите се е развивало и устното народно творчество, образци, от което са успявали да се промъкнат от време на време и в творбите на придворните. ↑

^[2] „Уцубо-моногатари“ — известно повествование от края на Х век. Единият от главните герои — Накатада — израства в гората,

където е принуден да се крие заедно с майка си заради интригите на зли хора, изгонили ги от родния дом. Описан е като любещ син, който се грижи за своята майка и с това така трогва мечките, че те им преотстъпват своето жилище — хралупа в огромно дърво (на яп. „уцубо“). След дълги перипетии бащата окрива жена си и сина си и ги прибира вкъщи.

Въпреки трудните условия, в които е израсъл, Накатада става великолепен музикант и веднъж, по време на любуването на алените листа на клена, успява да спечели с майсторството си ръката на принцесата.

Неговият съперник Судзуши също е добър музикант — успява да развълнува дори небесните феи със своето изпълнение. ↑

205. НА ПЪТ ЗА ХРАМА ХОРЮДЖИ В УДЗУМАСА В КРАЯ НА ОСМИЯ МЕСЕЦ...

На път за храма Хорюджи в Удзумаса в края на осмия месец
видях в полята много хора, които жънеха вече узрелия ориз.

Веднага ми дойдоха наум редове от старо стихотворение:

*А сякаш беше вчера,
когато го засяха...*^[1]

И наистина, струваше ми се, че съвсем неотдавна бях видяла как
садят ориз на път за храма Камо.

Но сега в полето имаше само мъже. Те държаха с една ръка
налетите класове, а с другата режеха стъблата долу, където бяха още
съвсем зелени. Използваха някакъв странен, непознат за мен
инструмент и вършеха цялата работа с такава лекота и удоволствие, че
неволно ми се прииска да опитам.

Кой знае защо, после селяните най-грижливо нареждаха
отрязаните снопи на земята. Всъщност отстрани гледката беше
интересна.

Харесват ми и подредените в редици покриви на малките селски
колиби.

^[1] Стихотворение от IV свитък на поетичната антология
„Кокиншу“.

*А сякаш беше вчера,
когато го засяха...
Виж — есенният вятър
полюшва класовете*

на избуелия ориз!

206. КЪМ КРАЯ НА ДЕВЕТИЯ МЕСЕЦ ТРЪГНАХ НА ПОКЛОНЕНИЕ...

Към края на деветия месец тръгнах на поклонение в храма Хаседера. По пътя спрях да пренощувам в една малка къщурка и от умората веднага заспах, но среднощ неочаквано се събудих. През прозореца се процеждаше лунната светлина и докосваше с белите си лъчи одеждите на спящите около мен хора...

Преизпълнена с очарованието на този миг, си помислих, че навярно именно така се раждат стиховете.

207. СПОМНЯМ СИ КАК ВЕДНЪЖ НА ПЪТ ЗА ХРАМА КИЙОМИДЗУДЕРА...

Спомням си как веднъж на път за храма Кийомидзудера се спрях в подножието на хълма, омаяна от тръпчивия мирис на дима от запалените горски съчки.

208. НЯКОЛКО СТРЪКЧЕТА ПЕРУНИКА...

Няколко стръкчета перуника бяха останали увити в дрехите ми след празниците през петия месец... Мина есента и дойде зимата. Веднъж случайно разгърнах пролетните одежди и ги видях — бяха изсъхнали, побелели и изпомачкани. Ала когато доближих едно стръкче до лицето си, с трепет почувствах, че то пази още нежния си мирис.

209. НАПОИХ ОДЕЖДИТЕ СИ С БЛАГОУХАНИЯ...

Напоих одеждите си с благоухания, ала, кой знае защо, не ги облякох. След ден, или пък два, се сетих за тях. Сега те ухаеха много по-чудесно, отколкото ако ги бях облякла веднага.

210. КОГАТО В ЯСНА ЛУННА НОЩ ПРЕКОСЯВАШ РЕКАТА С КОЛЕСНИЦА...

Когато в ясна лунна нощ прекосяваш реката с колесница, воловете разпръскват настрани капчици вода, прозрачни като кристали.

211. НЕЩА, КОИТО Е ДОБРЕ ДА СА ГОЛЕМИ

Къщите. Пътните торби с храна. Монасите. Плодовете. Воловете. Боровете. Тушът.

Мъжете с тесни очи изглеждат малко женствени. От друга страна, ако очите им са кръгли като тепсии, внушават страх.

Кръглите огнища. Дивата вишна. Дивите жълти рози. Вишневият цвят.

212. НЕЩА, КОИТО Е ДОБРЕ ДА СА КЪСИ

Конецът, с който трябва да зашиеш набързо нещо. Косите на обикновените жени. Речта на неомъжените девойки. Подставките за свещници.

213. НЕЩА, КОИТО ПОДОБАВАТ НА ХУБАВИЯ ДОМ

Коридори с много извивки.
Кръгли възглавнички за седене.
Завески, дълги около четири педи.
Едри прислужващи момичета.
Слуги с приятна външност.
Стаи за охраната.
Подноси — малки и големи.
Масички за сервиране.
Големи метли.
Малки подвижни прегради между стаите.
Дъска за кроене.
Красиво украсени торби за храна.
Чадъри.
Шкафчета с рафтове.
Медни и пръстени кани за саке.

214. ВЕДНЪЖ СЕ БЯХ ЗАПЪТИЛА НАНЯКЪДЕ...

Веднъж се бях запътила нанякъде и срещнах напет слуга, който носеше послание, навито на руло. Къде ли отиваше?

Друг път, както си седях вкъщи, забелязах няколко млади стройни девойчета с поизвехтели побелели дрехи и с кални дървени сандали. Носеха нещо увито в бяла хартия — по-голям предмет или може би сандъче с книги — и, кой знае защо, ми се прииска да ги попитам какво носят. Когато наближиха вратата, им извиках, но те изобщо не благоволиха да ми отговорят. Мога да си представя какъв стопанин имат.

215. МНОГО МЕ ДРАЗНЯТ ХОРАТА, КОИТО...

Много ме дразнят хората, които пристигат на официална церемония с вехта и неукрасена колесница. Разбирам, ако ставаше дума за слушане на свещените сутри — скромността би намалила прегрешенията. Ала дори в подобни случаи прекалено износената колесница е доста неугледна и неприятна. Съвсем недопустимо е например да се явяваш в такъв вид на празника Камо. А някои колесници са дори без завески и вместо тях са провесени леки бели кимона.

Аз самата толкова се вълнувам, когато се приготвям да отида някъде! Случва се дори да сложа нови завески и не тръгвам, докато не се убедя, че всичко изглежда добре. Става много неприятно, ако срещна по пътя по-красива колесница!

А тези хора — навярно от нищо не се вълнуват, щом тръгват в такъв недодялан вид на празник!

216. „НЯКАКЪВ НЕПОЗНАТ МЪЖ СЕ ИЗМЪКНА ПРИЗОРИ ОТ ЖЕНСКИТЕ ПОКОИ...”

„Някакъв непознат мъж се измъкна призори от женските покои с чадър в ръка“ — разнесе се мълва и се досетих, че става дума за моя посетител. Докривя ми. Вярно, че не беше високопоставена особа, но все пак бе от прилично потекло и не заслужаваше да злословят по негов адрес! Тъкмо си мислех това, когато дойде пратеник с писмо от Нейно Величество и каза: „Заръчаха веднага да отнеса отговор.“ Какво ли може да бъде? Разгърнах го и що да видя — вътре бе нарисуван огромен чадър, така че човекът под него не се виждаше и само една ръка стискаше здраво дръжката. Отдолу пишеше следното:

*От онзи миг,
когато слънцето огря
върха на планина Микасаяма...*^[1]

Нейно Величество следеше и най-малката подробност в нашето поведение, а аз така искрено се надявах да не разбере за тази смутителна случка. Но ето че за беда мълвата бе стигнала набързо и до нея! Почувствах се много смутена, но в същото време бях заинтригувана от необикновеното писмо. Нарисувах на лист хартия проливен дъжд, а отдолу написах следните два реда като завършек на стиховете на Нейно Величество^[2]:

*Прогизна името ми,
без да падне капка дъжд.*

Най-отдолу добавих: „А може би дрехите ми са вече прекалено мокри!“

Сетне разбрах, че Нейно Величество много се смяла, когато разказвала тази история на госпожа Укон.

[1] Игра на думи с името на планината Микасаяма, което в буквален превод означава „планина на трите чадъра“. ↑

[2] Очевидно подобно завършване на стихотворението е било вече доста разпространена практика по времето на Сей Шонагон, като по-късно се обособява в отделен поетичен вид „ренга“ — „нанизани стихове“ по асоциация. ↑

217. ВЕДНЪЖ, КОГАТО НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО СЕ НАМИРАШЕ В ДВОРЕЦА НА ТРЕТА АЛЕЯ...

Веднъж, когато Нейно Величество се намираше в двореца на Трета алея, пристигна паланкин, отрупан с перуники и целебни топки кусудама за празника на петия ден от петия месец. Младите придворни дами и госпожа Микушигедоно закичиха с кусудама малкия принц и малката принцеса.^[1]

Отвсякъде заприиждаха пратеници, които доставяха в двореца дарове за празника. Някой донесе и аодзаши — кравайчета от зелена пшеница. Поднесох ги на Нейно Величество върху капака на камъка за туш, като сложих отдолу тънък лист зелена хартия. „Заповядайте този дар «през оградата»!“^[2] — обърнах се към нея, а тя откъсна крайчето на хартията и написа отгоре следното стихотворение:

*Цветя събират, гонят пеперуди... —
всред веселата глъч
настъпва празничният ден.
И само ти едничка се докосна
до свитото от скръб сърце.*

[1] Принцеса Осако е била тогава шестгодишна, а принц Ацуясу — на две годинки. ↑

[2] Намек за стихотворение от антологията „Кокинрокуджо“:

*През оградата
към свежите треви
жребче опъва всуе шия...
Едва ли някога
с любов ще те докосна!*

218. КОГАТО БАВАЧКАТА НА НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО — ГОСПОЖА ТАЮ-НО МЬОБУ — СЕ ЗАПЪТИ КЪМ ПРОВИНЦИЯТА ХЬОГА...

Когато бавачката на Нейно Величество — госпожа Таю-но Мьобу — се запъти към провинцията Хьога („с лице към слънцето“), императрицата я отрупа с дарове, между които имаше и чудесно ветрило. От едната страна бяха нарисувани богати селски къщи, облени от слънчева светлина, а от другата — дворецът зад пелена от пороен дъжд. Отстрани Нейно Величество собственоръчно бе написала следното стихотворение:

*Не, недей ме забравя
там, в далечния край,
който слънцето гледа!
В столицата ден след ден
се сипе скръбен дъжд...*

Да, наистина Нейно Величество умее да обича! И как можа бавачката да я изостави и да отиде толкова далече!

219. КОГАТО БЯХ НА РЕЛИГИОЗНО УЕДИНЕНИЕ В ХРАМА КИЙОМИДЗУДЕРА...

Когато бях на религиозно уединение в храма Кийомидзудера, пристигна специален пратеник, който ми донесе послание от Нейно Величество. Върху лист китайска хартия бе написано следното:

*Занича слънцето,
камбанен звън ехти
всред планината.
Отмерва ударите на сърцето,
което се стреми към теб.*

Отдолу бе добавено: „Колко дълго те няма!“ Не бях си взела хубава хартия, затова написах отговора върху отронен лотосов лист.

220. ПОЩЕНСКИ СТАНЦИИ

Пощенската станция Нашихара — „поляната с дивите круши“.

Пощенската станция Мочидзуки — „пълнолуние“.

Разказват, че на пощенската станция Яма-но мумая — „планинска станция“ — в миналото са ставали много вълнуващи неща. И сега там често стават интересни случки. Ако ги съберем — няма да им се види края! Тази пощенска станция наистина вълнува сърцето!

221. ШИНТОИСТКИ ХРАМОВЕ

Храмовете Фуру, Икута.

„Храмът на пътешествията“ Таби-но мияширо.

Суги-но мияширо — „храмът на криптомерията“. Интересно, казват, че криптомерията била свещен знак, че молитвите ще бъдат чути!

Има поверие, че и богът Кото-но мама („по силата на словото“) изпълнявал дума по дума всяка молитва, но ме обгръща тъга, щом си спомня старата песен:

*Храм на словото!
Защо ли чу
всяка моя дума! —
Сега самотен бродя
из дебрите на лес от скръб.*^[1]

Светлият бог Аритоши. Някога, когато Ки-но Цураюки^[2] минал покрай храма Аритоши, конят му внезапно заболял, но богът чул молитвите и го изцерил. Колко е благостно всичко това!

Не зная дали е истина или измислица, но разправят, че името Аритоши („проход на мравките“) идва от следната стара история.

Живял някога император, който обичал само младите хора и заповядал да убиват всеки, надхвърлил четиридесет години. Старите хора започнали да се крият в далечните провинции и ни един от тях не останал в столицата. По онова време имало един военачалник — смел и верен, който се ползвал със специалното благоразположение на господаря. Родителите на този военачалник били към седемдесетгодишни и изтръпнали от ужас, когато научили за заповедта на младия император. Верен на синовния си дълг, военачалникът не искал да се раздели с тях и не можел да си представи как ще живее, без да ги вижда поне веднъж на ден. Ето защо той изкопал в двора си дълбока яма, направил в нея землянка и настанил там родителите си.

Така можел често да ги посещава, а в двореца казал, че са изчезнали и не ги е виждал.

Да... Какво са му пречели на господаря старите хора, които си стояли затворени вкъщи! Какви жестоки времена!

Бащата на този военачалник трябва да е бил високопоставен благородник, щом синът му получил висок воински чин! Бил мъдър старец с дълбоки познания за живота. Синът също се славел с бистрия си ум и императорът много го ценял.

Не щеш ли, тъкмо по това време императорът на китайската земя намислил да подчини японското царство на волята си и за да изпита мъдростта на японския владетел, решил да му задава трудни загадки.

Веднъж изпратил парче полирана гредка, дълго около две педи, и попитал: „Къде са началото и краят на тази гредка?“ Въпрос без отговор. Императорът не знаел какво да стори. На военачалника му дожаляло, отишъл при баща си, разказал му за случилото се, а той ето какво го научил да каже: „Вземете гредата и я пуснете отвесно в бурна река напреки течението. Реката сама ще я обърне и ще я понесе във водите си. Тогава я извадете и отбележете предния край.“

Военачалникът се явил пред императора и го посъветвал какво да прави, като се престорил, че сам се е сетил. Взели гредата, отишли на реката, пуснали я, а после я извадили и отбелязали началото ѝ. Когато изпратили отговора, се оказало, че е верен.

Не след дълго китайският император изпратил две змии — били еднакво дълги и си приличали като две капки вода. Искал да му кажат коя от тях е женска и коя мъжка. Отново никой не могъл да измисли отговор. Военачалникът повторно отишъл при баща си за съвет. Ето какво му казал старецът: „Наредете змиите една до друга и ги ударете по опашките с тънка пръчица. Онази, която си помръдне опашката, е женската.“ Сторили така и що да видят — едната змия останала неподвижна, а другата наистина помръднала опашката си. Сложили им обозначение коя каква е и ги изпратили на китайския император.

Минало се доста време. Един ден получили от китайския император малък скъпоценен камък със спираловидно каналче от седем кръга, като в двата края на каналчето имало едва забележими дупчици. „Прокарайте конец през този камък! — поръчал китайският император. — В моята страна с тази задача може да се справи всеки!“

Завайкали се царедворците. Нямало толкова изкусен майстор, който да може да провери конче през едва забележимите дупки! И отново военачалникът отишъл при баща си, разказал му всичко от начало до край, а старецът му дал следния съвет: „Вземете две по-големи мравки и ги завържете с тънко конче, а към него прикрепете друго — малко по-дебело и дълго. Сетне намажете едната дупчица с мед и пуснете мравките през другата, като държите с ръка края на дебелия конец.“

Военачалникът се върнал при господаря и го научил какво да сторят. Веднага щом усетили миризмата на меда, мравките се спуснали по каналчето и набързо излезли през другата дупчица.

Изпратили камъка с вдянатия конец на китайския император, а той казал: „Виждам, че в Страната на изгряващото слънце живее умен народ!“ — и повече не безпокоял японския император.

Възхитен от мъдростта на своя военачалник, императорът го повикал и му рекъл: „Кажки каква награда искаш! Ще ти дам най-висок ранг!“ А военачалникът му отвърнал: „Не желая нито рангове, нито звания. Ще ви помоля само да разрешите да извадя старите си родители от укритието, за да може спокойно да си живеят в столицата!“ — „И само това ли?“ — изумил се императорът. Речено-сторено. Господарят отменил заповедта и настъпила голяма радост, защото всички възрастни хора, които се криели надалече, най-сетне се върнали при децата си. Военачалникът получил висок придворен ранг и станал дори министър.

Разправят, че след смъртта си мъдрият старец се превърнал в бог и веднъж се явил в съня на един богомолец и му казал следното стихотворение:

*През каналчето, извито
чак до седем пъти,
тънка нишка аз проврях.
Аритоши — „мравчи проход“ —
оттогава се зова.*

[1] Стихотворение от XIX свитък на поетичната антология „Кокиншу“. ↑

[2] Ки-но Цураюки (859–945 г.) — изтъкнат поет, автор на знаменития предговор към поетичната антология „Кокиншу“. Автор е и на „Дневник на пътешествието от Тоса“ („Тоса никки“), с което поставя началото на един от най-своеобразните жанрове в старата японска литература — жанра на лирическите дневници. ↑

222. НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО СЕ НАСТАНИ В ДВОРЕЦА НА ПЪРВА АЛЕЯ...

Негово Величество се настани в двореца на Първа алея, а Нейно Величество — в северните покои. От запад на изток се проточваше дълъг коридор, по който или императорът отиваше при съпругата си, или тя го посещаваше, а най-отпред имаше красив двор, засаден с дървета и заобиколен с жив плет.

На двадесет и втория ден, осветен от лъчите на яркото слънце, Негово Величество засвири на флейта на верандата в западния край на дългия коридор. С него беше и господин военният министър Такато — негов пръв учител по флейта. Когато двамата подхванаха заедно свещената мелодия „Такасаго“, гласовете на флейтите сякаш се сляха и всички изтръпнахме от възторг, който не може да бъде изречен с думи. Господин Такато навремени напътстваше Негово Величество в свиренето и това бе някак особено хубаво. Всички придворни дами се бяхме скупчили зад завеските, за да слушаме по-добре, и забележките на военния министър не раздразниха и не смутиха никого.

В двореца по това време служеше Сукетада — младши секретар по дърводелските работи — който наскоро бе получил шести придворен ранг. Беше доста недодялан и безцеремонен човек и в двореца го бяха нарекли господин „Направо в очите“. Някой дори бе съчинил за него песен:

*Груб и недодялан селяндур.
Всъщност — нищо странно!
Та нали е от Овари...*

Работата е там, че той по майчина линия бе внук на някой си Канетоки от далечната провинция Овари.

Веднъж, когато Негово Величество си свиреше тихичко на флейта тази песен, случайно бях наблизил и му казах: „Може би ще е по-добре, ако свирите малко по-силно! Инак няма да ви чуе...“, но

императорът ми отвърна: „Не бива! Ще го засегна!“ и продължи да свири все така тихо.

Друг път, когато Негово Величество ни посети в северните покои, първо се огледа и като видя, че Сукетада го няма, рече: „Сега вече може да изсвиря песничката!“

223. ПОНЯКОГА СЕ СЛУЧВА ХОРАТА ДА СЕ ИЗМЕНЯТ ТАКА НЕВЕРОЯТНО...

Понякога се случва хората да се изменят така невероятно, сякаш изведнъж са се преродили в образа на безверник.

Придворна дама от невисок ранг неочаквано става бавачка на престолонаследника. Тутакси занемарява външния си вид — защо ли да мисли за някакви си парадни наметала или шлейфове! Разполага се край постелята на възпитаника си и се търкаля там денем и нощем. Държи се така, като че дворецът е неин роден дом, и постоянно възлага на останалите придворни дами поръчения — вика ги в стаята си да ѝ помагат, изпраща ги насам-натам с различни писма... Прищевките ѝ нямат край.

А как се променя обикновеният чиновник, когато получи придворен ранг! Струва ти се невероятно, че е същият човек, който през миналата зима вървеше най-смирено по време на тържествената церемония, свирейки на *кото*! Сега се перчи сред младите благородници и неволно се питаш откъде ли е този важен господин. Може би всеки, който получи повишение, се променя, но това едва ли е редно.

224. ВЕДНЪЖ, КОГАТО ВСИЧКО НАОКОЛО БЕ ЗАТРУПАНО СЪС СНЯГ...

Веднъж, когато всичко наоколо бе затрупано със сняг и продължаваше да вали, съзрях неколцина млади велможи от четвърти и пети ранг с красиви свежи лица. Бяха наметнали шарени церемониални одежди върху дрехите си за нощния караул, малко измачкани на кръста под кожения колан. Носеха моравочервени парадни панталони, които сякаш пламтяха на фона на белия сняг. Отдолу надничаха пъстрите им одежди в аленочервено или в яркожълто — цвета на дивата роза. Носеха чадъри, но вятърът ги засипваше отстрани със сняг и затова вървяха леко приведени напред. А ботушите и дървените им обувки изглеждаха съвсем бели от полепналия сняг.

225. ЕДНА СУТРИН СЛУГИТЕ ОТВОРИХА ВРАТАТА КЪМ ВЪНШНИЯ КОРИДОР МНОГО РАНО...

Една сутрин слугите отвориха вратата към външния коридор много рано и неволно видях следното. По Конната пътека откъм северния дворец се низеше върволица придворни след нощен караул. Бяха облечени с избелели роби, а парадните им панталони бяха толкова износени, че тук-там се бяха прокъсали и се подаваха долните им дрехи. От време на време спираха и опитваха да се пооправят.

Стана ми доста забавно, че когато минаваха покрай някоя отворена врата, навеждаха високите си шапки и така скриваха лицата си.

226. ХЪЛМОВЕ

„Хълмът-лодка“ Фунаока.

Катаока — „едностранен хълм“.

А хълмът Томоока целият е обрасъл с нисък бамбук и изглежда особено хубав.

„Приятелският хълм“ Катарай-но ока.

Хълмът Хитоми — „човешки взор“.

227. НЕЩА, КОИТО ПАДАТ ОТ НЕБЕТО

Сняг. Градушка.

Не обичам лапавицата, но колчем се загледам в дъждовните капки, примесени със снежинки, ми става интересно.

228. ОБИЧАМ ДА ГЛЕДАМ СНЕГА, НАТРУПАН ВЪРХУ ПОКРИВИТЕ ОТ КИПАРИС

Обичам да гледам снега, натрупан върху покривите от кипарис. Харесва ми и когато снегът започне да се топи или е навалял едва забележимо. Промъква се в цепнатините между керемидите и те изглеждат някак тъмни и кръгли.

Есенните дъждове и градушката са приятни, когато удрят по дървените покриви.

Скрежът е красив върху тъмните дъски на къщите и в градината.

229. СЛЪНЦЕТО

Заник слънце.

Слънчевият диск се претъркулва зад планините и само острите им върхове аленеят, погълнали последните лъчи, а нейде високо в небесата се стеле бледожълтата върволица на облаците. Каква печална хубост!

230. ЛУНАТА

Предутринната луна.

Каква тъга и прелест излъчва тънкият предутринен месец, изгрял с бледа светлина над източните планини.

231. ЗВЕЗДИТЕ

„Шестозвездието“. „Пастирът“.^[1] Вечерницата.

Падащите звезди. Интересни са, но щяха да бъдат още по-хубави, ако нямаша толкова дълги опашки.

^[1] Звездата Алтаир. ↑

232. ОБЛАЦИТЕ

Белите облаци.

Огненочервените.

Обичам и черните облаци.

Харесвам дори дъждовните облаци, носени по небето от вятъра.

Приятно ми е да гледам как на разсъмване тъмните облаци постепенно се разтварят в заобикалящата ги белота. Доколкото си спомням, в едно китайско стихотворение за тях се казва: „А сутрин те цвета си губят...“^[1]

А колко е красиво, когато някой тънък полупрозрачен облак преплува край ярката луна.

^[1] Изследователите не са единодушни относно източника на този цитат. Професор Хагитани например смята, че е от стихотворение на Бо Дзюи, но има и много други мнения. ↑

233. НЕЩА, КОИТО ПРЕДИЗВИКВАТ СУМАТОХА

Искри от огън.

Ято врани, скупчени върху дървен покрив, да кълват приношенията за боговете.

Тълпата поклонници в храма Кийомидзудера на осемнадесетия ден.

Свечерява се, а свещите в дома още не са запалени. Ако се случи тъкмо тогава да дойдат гости, настъпва голяма бъркотия. А какъв шум се вдига, ако се завърне стопанинът на дома след дълго отсъствие.

Съседният дом се е запалил, но още не е изгорял.

234. НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ ГРУБИ

Прическа с вдигната коса на обикновените слугини.

Китайска картина, нарисувана върху opakoto на кожен колан.

Маниерите на светия мъдрец.

235. ДУМИ, КОИТО ЗВУЧАТ ГРУБО

Молитвените слова на жриците, прогонващи злите духове.

Подвикванията на лодкарите.

Виковете на дворцовия караул по време на буря.

Крясъците на борците.

236. ХОРА, КОИТО СИ ПРИДАВАТ ВАЖЕН ВИД

Тригодишните хлапета.

Жените, които се молят за щастието на новородените или помагат при раждането.

Знахарката поръчва първо да ѝ донесат всички необходими неща, натрупва пред себе си копа хартия и започва да я реже с някакъв тъп нож. С такъв нож и един лист е трудно да отрежеш, но тя твърди, че е специален, напруга се и дори криви уста от усилията, които полага. Най-подир успява криво-ляво да нареже назъбени хартиени лентички и да ги прикрепи към бамбуковата пръчка. Сетне започва неистово да повтаря молитви и заклинания и се тресе с цялото тяло. И колко самодоволна изглежда!

Накрая не пропуска да се похвали: „Преди време в еди-кой си дворец се разболя младият господин. Беше съвсем зле, но щом отидох, болестта му в миг се изпари. Всички бяха много доволни и ме възнаградиха с най-богати дарове. Като си помисля само, че преди мен са викали толкова много известни гадатели и знахари, а нищо не е помогнало! Оттогава само мене търсят. Това е голяма чест!“ Отвратително!

Стопанката в дома на някой нископоставен чиновник.

Глупците. Въобразяват си, че са проникнали в дълбините на мъдростта, и дори си позволяват да поучават умните хора.

237. НЕЩА, КОИТО ПРЕМИНАВАТ В МИГ КРАЙ НАС

Кораб с разтворени платна.

Годините на човешки живот.

Пролетта, лятото, есента, зимата.

238. НЕЩА, КОИТО НЕ ЗАБЕЛЯЗВАМЕ

Дните, белязани със зловещи поличби.
Постепенното остаряване на майките.

239. НЕ МОГА ДА ПОНАСЯМ ОНЕЗИ, КОИТО НЕ СПАЗВАТ ДОБРИЯ ТОН В ПИСМАТА СИ

Не мога да понасям онези, които не спазват добрия тон в писмата си. Отвратително е, ако зад всеки ред прозира пренебрежение към хората.

Не е редно и в неподходящ момент да изпратиш прекалено любезно писмо на някого, който не заслужава кой знае каква почит.

Неприятно е дори когато подобни неучтиви писма получи някой твой познат, да не говорим как се чувстваш, ако такова послание бъде връчено на теб самата.

По начало липсата на добър тон е осъдителна не само в писмата, но дори при най-обикновен разговор. Не понасям невъзпитаната реч, а още повече се възмуствам, когато с подобен тон говорят за най-високопоставени особи.

Правят ми лошо впечатление и жените, които говорят непочтително за мъжете си.

Ядосвам се и когато някои слуги говорят прекалено учтиво за своите господари: „Негова Светлост благоволява да пребивава едичъде си“ или „Негова Светлост благоволи да изрече следното“... Достатъчно е само да кажат „пребивава“ или „заръча“!

Понякога ми идва да заявя направо на невъзпитаните господа: „Не е ли малко странно, че употребявате такива неучтиви слова? Защо не се откажете от грубия тон?“, но тогава всички наоколо, а и самият човек, на когото е направена забележка, ще се засмеят неловко.

Не зная, може би съм прекалено взискателна и отстрани изглежда, че се заяждам.

Не понасям, когато някой започне да назовава високопоставените особи с малките им имена. Редно е дори към най-обикновените дами от двореца да се обръщаш с „госпожо“, така ще им доставяш неизмерима радост и ще ти бъдат признателни.

Прието е да се обръщаш към дворцовите сановници по придворните им рангове, в случай че го няма Негово Величество.

Непростимо е по време на разговор в присъствието на императора да казваш „аз“. Звучи като самоизтъкване. Това няма да те направи по-важен. Хората, които спазват добрия тон, съвсем не изглеждат по-незабележими.

240. УЖАСНО МРЪСНИ НЕЩА

Гол охлюв.

Метлата, с която е изметен дъсчен селски под.

Лакираните чашки в императорския дворец.

241. НЕЩА, ОТ КОИТО ТЕ ПОБИВАТ ЛЕДЕНИ ТРЪПКИ

Ударите на градушката през нощта.

Крадец, промъкнал се в дома на съседите.

Ако се случи да влезе в собствения ти дом, онемяваш от ужас и нищо не усещаш.

Пожар наблизо.

242. УСПОКОЯВАЩИ НЕЩА

Свещеници и заклинатели, които се молят дружно за твоето оздравяване, когато се чувстваш много зле.

Ласкавите слова, с които те утешава истински близък човек в печален час.

243. СЛЕД ДЪЛГИ ПРИГОТОВЛЕНИЯ В ДОМА ПРИСТИГА МЛАД ЗЕТ, НО...

След дълги приготовления в дома пристига млад зет, но скоро изобщо престава да идва. Дали изпитва неудобство, ако се случи да види някъде тъста си?

Ето един случай. В дома на знатен благородник бе приет млад господин, но не се мина и месец, и той престана да посещава жена си. Настъпи голям смут. Всички домашни започнаха да сипят упреци по негов адрес, а вярната бавачка дори го прокле.

Не щеш ли обаче, още през първия месец на следващата година той получи придворен ранг и хората започнаха да си шушукат: „Не е ли доста странно! Скара се с такъв влиятелен дом, а пак успя да получи почести!“ Навярно тези приказки достигнаха и до неговите уши.

Така дойде и шестият месец. В имението на един благородник се събраха знатни господа да слушат „Осемте проповеди“. Там беше и новоизпеченият царедворец-зетят — със свилени парадни панталони и късо черно наметало. Изобщо имаше много наперен вид.

Колесницата му спря тъкмо до изоставената от него дама.

Близките с болка в сърцето следяха равнодушното му поведение, дори съвсем непознатите хора се възмущаваха: „И как може да си седи до нея преспокойно с най-безразличен вид!“

Всъщност мъжете по начало са коравосърдечни същества, неспособни нито да проникнат в женската душа, нито да изпитат състрадание.

244. НАЙ-СТРАШНОТО НА ТОЗИ СВЯТ Е...

Най-страшното на този свят е да знаеш, че хората те мразят. Няма такъв безумец, комуто това би се харесало.

Но навсякъде — и в семейството, и в двореца — едни ги обичат, а други — не. Такъв е животът. Жестоко нещо.

Когато родителите хвалят своите деца, неволно започваш да ги наблюдаваш с интерес, дори да са най-обикновени отрочета, да не говорим за наследниците на знатни родове. Ако се случат наистина мили деца, споделяш възторга на родителите, но често се чудиш какво толкова виждат в тях! Родителската любов понякога е сляпа.

Най-голямото щастие на този свят е да те обичат и родителите ти, и господарите, и всички около теб.

245. ОТ НАША, ЖЕНСКА ГЛЕДНА ТОЧКА МЪЖЕТЕ СА...

От наша, женска гледна точка мъжете са доста странни същества. Понякога имат невероятни прищевки. Срещат се например мъже, които се отказват от най-големи красавици заради някакви грозновати женици.

Младите царедворци от знатен род имат възможност да си изберат най-първите сред първите дворцови хубавици. Случва се понякога избраницата на сърцето им да стои тъй високо, че изглежда направо недостижима. Дори тогава, ако я обича искрено, младият господин трябва да се стреми към нея и да ѝ е предан до смърт.

Често мъжете се влюбват в девойки, които дори не са виждали, а само са слушали за тяхната хубост.

Не мога обаче да оправдая онези господа, които си изгубват ума заради свършено непривлекателни жени.

Спомням си една очарователна млада дама — и хубава, и с благ нрав, и с красив почерк, и майсторка в поезията. Веднъж изпрати любовно писмо на някакъв господин, а той ѝ отвърна с доста сухо послание и дори не помисли да я посети. Тя така дълбоко страдаше, а той изобщо не се трогна и най-спокойно отиде при друга жена. Всички отстриани се възмутиха, но неговото сърце не трепна.

246. СЪСТРАДАНИЕТО НАЙ-МНОГО КРАСИ ЧОВЕКА

Състраданието най-много краси човека. Отнася се и за жените, но най-вече — за мъжете.

Когато кажеш някому, изпаднал в беда: „Съчувствам ви“ — или пък споделиш мъката на ближния с думите: „Представям си колко дълбоко страдате“, тези слова радват дори да не идват дълбоко от сърцето. Още по-добре е, ако изразиш загрижеността си пред други хора и те предадат твоето състрадание на пострадалия. Това ще го трогне искрено и за цял живот ще помни човешката ти добрина.

Когато слушаш съчувствени слова от хора, които знаеш, че те обичат и за които си сигурен, че в труден момент ще са до теб, не се вълнуваш много силно. Но колко приятно ти става, ако те посети човек, с когото дотогава само сте си кимали за поздрав.

На пръв поглед не е никак трудно да кажеш някому две-три добри думи, но защо ли хората толкова рядко се сещат за това!

Всъщност малко са онези, които са хем талантиливи, хем имат добро сърце. При все че би трябвало да са много повече.

247. ГЛУПАВО Е ДА СЕ ЯДОСВАШ...

Глупаво е да се ядосваш, когато някой злослови по твой адрес. Няма неуязвими хора. Смешно е да се сърдиш, ако някой изтъкне слабостите ти, а в същото време да си позволяваш да осъждаш другите.

Виж, ако някой прекали и това стигне до ушите ти, нормално е да се разсърдиш. Злонамерените клюки са недостойно нещо.

Когато се случи да разнасят човек, който не ти е безразличен, сърцето ти се свива от болка и мълчиш през цялото време. Но ако е страничен човек, трудно можеш да издържиш на изкушението да развеселиш околните с някоя подходящо подхвърлена реплика.

248. АКО ОТКРИЕШ ОСОБЕНО КРАСИВА ЧЕРТА В ЛИЦЕТО НА НЯКОЙ ЧОВЕК...

Ако откриеш особено красива черта в лицето на някой човек, няма да ти омръзне да му се възхищаваш, колкото и често да го виждаш. Виж, с картините е друго. Любуваш ли им се прекалено дълго, в даден момент ще ти дотегнат. Кой забелязва картините по параваните в собствения си дом?

Да, колко е интересно човешкото лице!

Всъщност дори в най-непривлекателните вещи можем да открием нещо хубаво. Но за съжаление понякога и в красивото намираме недостатъци.

249. СТАРОМОДНИТЕ ГОСПОДА ДОСТА СЕ ЗАТРУДНЯВАТ...

Старомодните господа доста се затрудняват, когато трябва да обуят парадните панталони *сашинуки*. Събират панталоните напред и първом нагласят шлейфа, като оставят дългия пояс да виси. Чак след като сложат горното одеяние, протягат ръце да вземат пояса. В тази поза увиват пояса около кръста си и отстрани приличат на омотани във въжета маймуни, които се люлеят.

Не ми се вярва, че ще успеят да се стегнат, ако им се наложи да бързат.

250. В ЛУННА ВЕЧЕР КЪМ СРЕДАТА НА ДЕСЕТИЯ МЕСЕЦ...

В лунна вечер към средата на десетия месец петнадесет-шестнадесет придворни дами излязоха да се поразходят и да се полюбуват на ясната месечина. Всички бяха загърнати небрежно с моравочервени дрехи с подвити краища, само госпожа Чунагон-но Кими носеше грижливо пристегната аленочервена роба и дългите ѝ коси се спускаха отпред. Младите дами веднага ѝ измислиха име — „Господарката на куклите“, и тайничко ѝ се присмиваха, ала тя сякаш нищо не забелязваше.

251 — НАКРАЯ

251. ГОСПОДИН НАРИНОБУ ИМА УДИВИТЕЛНАТА СПОСОБНОСТ...

Господин Наринобу има удивителната способност безпогрешно да различава хората по гласовете им. Не е лесно да познаеш в общия хор гласа на всяка дама, още повече, ако не се срещаш често с тях.

Обикновено мъжете трудно запомнят и почерци, и гласове, но господин Наринобу е изключителна личност — ще познае всеки, дори да говори шепнешком.

252. НЕ ПОЗНАВАМ ЧОВЕК С ПО-ОСТЪР СЛУХ ОТ УПРАВИТЕЛЯ НА ИМПЕРАТОРСКАТА СЪКРОВИЩНИЦА...

Не познавам човек с по-остър слух от управителя на императорската съкровищница господин Фудживара Масамицу. Навярно би чул дори как на пода пада мигла от комар.

Веднъж, когато бяхме в западното крило на управлението на императорския двор, говорех с господин Наринобу, който бе на нощна стража. По някое време една от дамите тихичко ми каза: „Разкажете на господин Наринобу забавната история за картинките на ветрилото!“ — „По-късно! Когато си тръгне другият господин!“ — отвърнах почти само с движение на устните, така че дори тя не можа да ме чуе и попита: „Какво казахте?“ Самият Масамицу, за когото ставаше дума, седеше доста надалече, но колкото и да е невероятно, изглежда, бе чул моите думи и се обади: „Що за безобразие! При такова отношение няма изобщо да си тръгна оттук!“

„Божичко, но как така ме чу?!“ — не можех да си намеря място от изненада.

253. РАДОСТНИ НЕЩА

Прочиташ първия свитък от неизвестно повествование и нямаш търпение да продължиш по-нататък. Тъкмо тогава намираш и втория свитък. Е, вярно е, че се случва да изпиташ и разочарование.

Някой накъсва писмо и го хвърля, а ти така успяваш да нагласиш парченцата, че всичко се чете съвсем ясно.

Сънуваш неясен лош сън и изтръпваш от ужас, но гадателят обяснява, че сънят ти всъщност не вещае нищо страшно. Идва ти да литнеш от радост!

Придворни дами са се събрали около знатен благородник и го слушат в захлас. Разказва за минали дела — преживени или чути, говори за изтънчени светски неща, а сам не откъсва очи от теб. Много е приятно!

Неочаквано заболява скъп на сърцето ти човек. Тежко е дори когато е тук в столицата, ала дважд по-силно страдаш, ако е нейде далече в провинцията — не можеш нито да го посетиш, нито да разбереш как е. Колко дълбоко радва вестта, че най-сетне е оздравял!

Приятно е, когато хората хвалят твоя любим и знатните господа са доволни от него.

А какво благодно чувство се разлива в душата ти, когато околните се възхищават от някое твое стихотворение, написано за тържествен случай или в отговор на получено послание, и започват да го преписват и да си го предават един другиму! На мен още може и да не ми се е случвало подобно нещо, но мога да си представя колко е приятно!

Добре е някой да ти разясни старо стихотворение, което чуваш за първи път. Сетне, ако се случи отново да попаднеш на същото стихотворение, с чувство на благодарност си спомняш за човека, който първи е разкрил пред теб неговата прелест.

Радвам се, когато намеря хартия от Мичиноку или каквато да е друга изискана хартия.

Човек, в чието присъствие се чувстваш малко неловко, изведнъж те моли да кажеш първия или последния ред от някакво

стихотворение. Чудесно е, ако си спомниш, но понякога в такива случаи забравяш от притеснение дори онова, което съвсем добре знаеш.

Трескаво търсиш някаква вещ, която срочно ти трябва, и изведнъж — о, радост! — най-сетне я намираш! Обичам да побеждавам във всякакви състезания.

Много ми е приятно, когато успея да поставя на място някой самохвалко, който си придава важност. Още повече се радвам, ако противникът е мъж. Става доста интересно, ако привидно не покаже раздразнението си, а се държи най-приятно, сякаш нищо не се е случило, и скришом чака възможност да си отмъсти.

Зная, че е ужасно грешно, ала не мога да не се радвам, когато някой омразен човек изпадне в беда.

Поръчваш си одеяние за тържествен случай и се вълнуваш какво ще се получи. Колко се радваш, ако новата дреха изглежда чудесно!

Получаваш изящно украсени и полирани гребени за коса. Понякога подобни незначителни наглед неща така стоплят сърцето!

Какво радостно облекчение изпитваш, когато най-сетне оздравееш след дълго и изморително боледуване!

Радостта е още по-голяма, ако това се случи с любим човек.

Придворните дами са наобиколили Нейно Величество, а ти стоиш мълчаливо настрани. Изведнъж тя те забелязва и казва: „Ела тук при мен!“ Всички правят път и ти с достойнство се приближаваш към любимата господарка!

254. ВЕДНЪЖ, КОГАТО НЕЙНО ВЕЛИЧЕСТВО В ОБЩЕСТВОТО НА ПРИДВОРНИТЕ СИ ДАМИ ВОДЕШЕ РАЗГОВОР ЗА НЕЩАТА ОТ ЖИВОТА...

Веднъж, когато Нейно Величество в обществото на придворните си дами водеше разговор за нещата от живота, казах следното: „Понякога този свят така ме изморява и потиска! Струва ми се, че не бих могла да издържа нито миг повече, и ми идва да се махна някъде надалече, където и да е... А после изведнъж получавам изящна хартия от Мичиноку или просто фина бяла хартия и хубава четка и решавам, че всъщност животът не е чак толкова лош... Ако се случи в такива тежки минути да разгъна свежоизплетена рогозка и да се загледам в черните фигури по опасващата я бяла ивица, жаждата ми за живот се възражда и разбирам, че не мога така лесно да напусна този свят...“

Нейно Величество се усмихна и рече: „Колко малко ти трябва! Защо ли в миналото са търсили утешение чак в луната над планина Обастеяма^[1]?“

Останалите дами също се намесиха: „Доста сте опростили ритуала по възнасяне на молитви!“

Скоро след това ме налегнаха тежки грижи и нерадостни мисли и се уединих далече от двореца. Един ден получих от Нейно Величество двадесет листа, най-изискана хартия и следното послание: „Върни се по-бързо!... Изпращам ти хартията, защото си припомних думите ти. Може би не е достатъчно хубава, а е и малко, тъй че не знаая дали ще ти стигне да препишеш Сутрата на дълголетието...“

Вниманието на Нейно Величество ме трогна дълбоко. Винаги е приятно, когато някой помни думите ти, а когато този някой е самата императрица — радостта няма граници. Не знаех как да изразя обхваналото ме чувство на благодарност и затова вместо дълго послание изпратих само едно кратко стихотворение:

*Хартия чудна — дар небесен!
Как окриляващата радост*

*на другите да поверя?
Ведно със жеравите ще живея
години дълги занаяред.^[2]*

Предадох отговора на пратеничката — обикновена жена от прислугата — като ѝ заръчах да попита Нейно Величество дали наистина е желала да ми вдъхне вяра за толкова дълъг живот. На раздяла ѝ подарих една зелена неподплатена роба.

Веднага се залових да правя тетрадки от получената хартия и неусетно грижите ми избледняха...

След два-три дни някакъв мъж, облечен в червено, донесе рогозка и я остави без обяснения: „Дръжте!“ „От кого е? И що за неблагоприятен тон!“ — опита се да го възпре прислугата, но той си отиде, без да каже нито дума повече.

Така и не можах да разбера нищо. Подарената рогозка с бяла ивица бе достойна за дома на най-високопоставен благородник. Сърцето ми подсказваше, че е дар от Нейно Величество, но не можех да бъда съвсем сигурна. Изпратих хора да дирят пратеника, ала той бе изчезнал в неизвестна посока.

„Много странно!“ — чудехме се всички, но нямаше кого да попитаме. Помислих си дори, че слугата е сбъркал и скоро ще се върне да си вземе рогозката... Обзе ме желание да попитам сама Нейно Величество, но колко неудобно бих се почувствала, ако предположенията ми се окажеха погрешни!

И все пак кой друг би могъл да ми изпрати рогозка? При мисълта, че е от господарката, сърцето ми се изпълваше с дълбока благодарност.

Минаха още два дни, но никой не се обади. Написах писмо на госпожа Укьо, в което и разказах за случилото се и я помолих: „Много ще съм ви благодарна, ако се опитате скришом да разберете нещо и ми съобщите. Разчитам на вашата дискретност.“

Скоро дойде и нейният отговор: „Нейно Величество очевидно желае да се запази всичко в тайна. Моля ви, не казвайте никому, че съм ви съобщила това!“

Сърцето ми заби силно от радост: „Значи, е истина!“

Написах писмо на Нейно Величество и изпратих един слуга да го постави на крайчеца на верандата край покоите ѝ. Той обаче от смущение сложил посланието така нескоро, че то паднало под стълбата.

[1] Намек за стихотворение от XVII свитък на антологията „Кокиншу“:

*Раненото сърце
неутешимо плаче
дори когато ясната луна изгрее
над Обастеяма
в далечната Сарашина!*

Планината Обастеяма в местността Сарашина от стари времена е била предпочитано място за любуване на луната. ↑

[2] Жеравите са символ на дълголетието. ↑

255. НЕГОВО ВИСОКОБЛАГОРОДИЕ КАНЦЛЕРЪТ^[1]...

Негово Високоблагородие канцлерът обяви, че на двадесет и първия ден от втория месец в храма Шакудзенджи в двореца Хокоин ще се състои ритуално четене на всички будистки нравоучения. Беше съобщено, че ще присъства и ексимператрицата, тъй че моята господарка още на първия ден от месеца се премести в двореца на Втора алея. Пристигнахме късно и тъй като ми се спеше, не успях да разгледам нищо.

Когато се събудих на следващата сутрин, слънцето вече ярко светеше и всичко в двореца — дори бамбуковите щори — трептеше от чистота и изглеждаше съвсем ново. „Кога ли са сварили да направят приготовленията? — зачудих се. — И лъвът, и корейският пес са сложени вече в покоите на Нейно Величество^[2]!“

В двора съзрях разцъфнало вишнево дърво. Навярно бе подранило заради височайшето посещение. Тогава и сливите отдавна вече трябва да са се окичили с цветове... Ала когато се загледах, видях, че вишневите цветове са изкуствени. И все пак каква майсторска ръка ги бе изрисувала — изглеждаха като истински! С тъга си помислих, че ще живеят само до първия дъжд.

Дворецът бе построен на пусто място — преди това там имало само няколко къщурки — и затова растителността в двора още не беше избуяла, но самата постройка изглеждаше великолепно.

Скоро пристигна и Негово Високоблагородие канцлерът. Бе облечен със сиво-сини панталони от тежка релефна коприна и носеше наметало в „цветовете на вишната“ върху цели три аленочервени роби.

Одеждите на императрицата и на дамите от нейната свита преливаха от най-светлия до най-тъмния цвят на сливата; някои бяха ушити от везана коприна, а други — украсени с бродерия. Всички носеха и гиздави китайски наметала в различни цветове „цвят на токущо покарала трева“, „цвят на върба“, „цвят на цъфнала слива“.

Канцлерът отиде при Нейно Величество и двамата подхванаха разговор. Отговорите й бяха тъй точни и остроумни, че неволно ми се прииска да я чуят дори хората от най-далечните провинции.

Негово Високоблагородие обгърна с поглед дамите наоколо и рече: „Какво повече би могъл да иска човек в този живот! Заобиколена сте с толкова хубавици, че чак ви завиждам! И лицата им са безупречни, и произходът им е знатен... Бъдете милостива към тях! Чудя се дали щяха все така предано да се тълпят около вас, ако познавах коравосърдечността ви. Вие не сте особено щедра. Всеотдайно се грижа за вас, откакто сте се родили, а още не съм получил в знак на благодарност дори най-обикновена дреха... Говоря ви съвсем откровено, без никакви заобикалки!“

Думите му развеселиха дамите наоколо, но Негово Високоблагородие продължи с престорено сериозен вид: „Това е самата истина! Да не мислите, че дрънкам глупости! Не ви прилича да ми се подигравате!“

Тъкмо по това време пристигна императорски пратеник с вест за Нейно Величество.

Старши придворният съветник Коречика взе посланието и го подаде на баща си — канцлера. „Ах, как ми се ще да го прочета! — пошегува се Негово Високоблагородие. — Дали императрицата ще благоволи да ми разреши!“, но в крайна сметка и подаде писмото с думите: „О-хо, Нейно Величество май се поразсърди! Дано да не си навлека някоя беда!“

Императрицата спокойно пое писмото и не побърза да го прочете. Неволно се възхитих на изключителната ѝ сдържаност.

Междувременно придворните дами подадоха от вътрешните покои възглавничка за императорския пратеник, а три-четири от тях се настаниха до паравана близо до Нейно Величество.

„Ще отида да избира дарове за пратеника“ — каза канцлерът и чак след като излезе, Нейно Величество прочете писмото от императора. Сетне написа отговор върху изящна розова хартия, която бе напълно в тон с одеждите ѝ в сливов цвят, и аз със съжаление си помислих, че освен нас — дамите от нейната свита — никой никога няма да разбере за изключителната изисканост на императрицата.

Скоро канцлерът се върна и с думите: „Днешното послание е специално!“ възнагради богато пратеника — церемониални женски одежди и дълга роба в „цвят на слива“.

Бе подготвена и достойна гощавка, ала гостенинът отказа да пие: „Днес имам да изпълнявам важни поръчения и затова най-смирено ви

моля да ме извините!“ — и побърза да си тръгне.

Младите принцеси — дъщерите на канцлера — бяха красиво нагиздени и изглеждаха една от друга по-хубави. Третата дъщеря — Микушигедоно, беше доста едра и дори изглеждаше по-голяма от втората, сякаш тя бе „госпожата“.

Пристигна и съпругата на канцлера, но веднага се скри зад завеската, тъй че ние, новопостъпилите придворни дами, така и не успяхме да я разгледаме.

Придворните дами през цялото време умуваха какви одежди и ветрила да подберат за тържествения ден. Всяка искаше да бъде най-красивата, ала не смееше да се издаде. „Какво толкова ще му мисля! Ще облека първото, което ми попадне подръка!“ — подхвърли престорено една, а другите веднага я сгълчаха: „Престани! Пак ли започваш!“

Вечерта много дами се запътиха към домовете си, за да се подготвят, и господарката не ги спря, защото добре разбираше вълнението им.

Съпругата на канцлера всеки ден навестяваше дъщеря си — императрицата — и понякога дори оставаше да ноцува в двореца. Младите принцеси също идваха често и затова в покоите на Нейно Величество постоянно цареше оживление. Всеки ден идваше и пратеник от императорския дворец.

Вместо да сияе, окъпана от росата, вишната в двора от ден на ден избледняваше и се свиваше, а ето че една вечер падна и дъжд. Когато я погледнах рано сутринта, неволно възкликнах: „Да, сега едва ли някому би дошло наум да сравни оросения вишнев цвят с разплаканите лица на влюбените, които трябва да се разделят^[3]!“ Нейно Величество чу думите ми и каза: „Наистина, цяла нощ валя дъжд! Какво ли е станало с вишната?“

Тъкмо в този миг, преди още Нейно Величество да е станала, в двора нахълтаха слугите на канцлера, приближиха се към вишната, най-старателно я обрулиха и отнесоха всички клонки със себе си. Те ужасно се суетяха, като през цялото време повтаряха: „Негово Високочеловечество заръча да свършим тази работа още по тъмно, а вече се зазорява! Бая закъсняхме! Давайте по-бързичко, че да не пострадаме!“

Изведнъж се сетих за стихотворението на Канедзуми: „И да мълчиш, и да мълвиш^[4]...“, ала слугите едва ли щяха да ме разберат. Вместо това се провикнах: „Ей, защо крадете вишневите клонки! Как смеете!“ Щом ме чуха, слугите на бърза ръка избягаха.

Помислих си, че идеята на Негово Високоблагородие всъщност не е никак лоша. Всеки би се ужасил при вида на мокрите провиснали цветове!

Прибрах се вътре, без да кажа никому дума.

Не след дълго дойдоха слугите, вдигнаха щорите и подредиха покоите на императрицата. Чак тогава Нейно Величество забеляза, че от вишната не е останала ни следа. „Невероятно! Къде са вишневите цветове?“ Сетне се обърна към мен и попита: „Рано сутринта по едно време ми се строи, че извика: «Ей, защо крадете вишневите цветове!» Помислих си обаче, че крадците ще вземат няколко клонки и ще си идат! Кой е обрулил цялото дърво? Ти не видя ли?“ — „Не! Нищо не можах да видя, защото беше още тъмно. Мярнаха ми се някакви белезникави фигури в градината и се развиках, защото ми мина през ума, че може да откраднат вишневия цвят!“ — отвърнах.

„И все пак, ако бяха крадци, едва ли щяха да си губят времето да обрулят всички клонки! Дали това не е работа на моя мил баща?“ — подхвърли с усмивка Нейно Величество, а аз отговорих: „О, не допускам! Мисля, че за всичко е виновен пролетният вятър!“

„Не се опитвай да извърташ! — прекъсна ме Нейно Величество. — Караш ме да мисля, че се опитваш да скриеш нещо от мен! Може би искаш да кажеш, че цветовете не са просто откраднати, защото са пострадали от дъжда и...“

Не се изненадах от нейната прозорливост, но за сетен път ѝ се възхитих най-искрено.

Както си говорехме, отнякъде се зададе канцлерът и аз побързах да се скрия, защото не бях сварила да завърша сутрешния си тоалет.

Още с влизането си Негово Високоблагородие възкликна: „Какво се е случило с вишневите цветове? Сякаш са пропаднали вдън земята! А и вашите придворни дами си ги бива! Поспалани!“

„Някои станаха тази сутрин по-рано и от мен!“ — прошепнах едва доловимо, ала Негово Високоблагородие ме чу и каза през смях: „Така си и знаех! Бях почти сигурен, че никой нищо няма да забележи, освен вас или госпожа Сайшо!“

„Да, тя е видяла всичко! — намеси се с усмивка Нейно Величество. — И въпреки това обвини за случилото се пролетния вятър!“

„Не! Не винете пролетния вятър!“ — обади се отново канцлерът и захвана стихотворението:

*Дошло е времето за оран
дори в планинските нивя.
Не, не винете
пролетния вятър
за падналия цвят!*^[5]

И все пак много ме е яд, че моите хора не са свършили всичко незабелязано! Толкова строго им заръчах да внимават! Знаех си аз, че вашите дами зорко бдят! — изсумтя Негово Високоблагородие, а после отново подхвърли: — „И все пак тази Шонагон добре се е сетила за пролетния вятър!“ — и наново захвана да декламира стихотворението: „Дошло е времето за оран...“

Нейно Величество се усмихна и рече. „Да, тя съумя да изрази чувствата си с най-обикновени думи!... И все пак интересно, как ли е изглеждала вишната тази сутрин?“

В този миг в разговора се намеси и една придворна дама на име Ковагими: „Госпожа Шонагон още в началото каза с тъга, че оросеният вишнев цвят е хубав само ако е истински!“

Канцлерът се намръщи недоволено, а на мен ми беше много забавно да го наблюдавам скришом отстрани.

Някъде към осмия-деветия ден от месеца реших да се завърна за малко у дома. „Почакай да наближи още малко празникът!“ — опита се да ме задържи Нейно Величество, но аз все пак тръгнах.

Един ден по обед, когато слънцето грееше по-силно от обикновено, получих от Нейно Величество послание: „Кажки, дали сърцата си оголиха цветята?“

Изпратих ѝ следния отговор:

„Есента наистина е още далече, но...“

*И всяка нощ до девет пъти
към вас сърцето се възнася^[6]!*

Спомням си вечерта, когато Нейно Величество се премести от Централния дворец в двореца на Втора алея. Придворните дами се хвърлиха към колесниците без никакъв ред — всяка се буташе да бъде първа. Такова суетене може да се види само по време на тържественото завръщане от храма Камо!

Беше ми неприятно да гледам цялата тази суматоха, затова се дръпнах настрана с още няколко дами и казах: „Какво недостойно зрелище! Ако останем без колесница, Нейно Величество ще разбере защо ни няма в двореца и навярно ще изпрати да ни вземат.“

През това време останалите дами се настаниха в колесниците и процесията потегли. Дворцовият чиновник, комуто бе поръчано да се погрижи за преместването, въздъхна и рече: „Май всички дами вече заминаха!“ — „Не, не! Има още!“ — обадохме са ние. „Хм, кой ли може да бъде? — учудено попита той. — Бях напълно сигурен, че всички са тръгнали! Защо сте се забавили? Тъкмо смятах да изпращам и прислугата!“ „Щом е така, не бива да променяте намерението си. Качете първо прислугата, а ние може да почакаме!“ — сопнах се аз. „Безобразие! Много заядлив нрав имате!“ — ядоса се той и ни качи в най-последната колесница за прости слугини, която бе едва осветена, тъй че доста се позабавлявахме по пътя.

А през това време колесницата на Нейно Величество пристигнала в двореца и императрицата се прибрала в отредените за нея покои. „Повикайте Шонагон!“ — заръчала тя и две млади дами от свитата — Укьо и Косакон — се втурнали да ме търсят. Една след друга пристигали колесниците, но уви... Дамите по четири, така както били в колесниците, се явявали пред Нейно Величество, а тя по някое време започнала вече да се безпокои: „Как така я няма още? Какво се е случило?“ Аз, разбира се, нищо не знаех за това.

Когато най-сетне пристигнах с последната колесница, госпожа Укьо се хвърли към мен и каза: „Нейно Величество отдавна ви търси! Защо се забавихте толкова много?“ — и веднага ме поведе към покоите на императрицата. Дворецът изглеждаше тъй великолепен, сякаш бе стоял на това място от вечни времена.

Нейно Величество още от вратата ме посрещна с думите: „Защо чак сега се явяваш пред мен? Къде беше? Толкова те търсихме!“

Не казах нищо. Вместо мен отговори една от дамите, с която се возихме заедно: „Не се сърдете, Ваше Величество! Как би могла да се яви пред вас първа, когато пристигнахме чак с последната колесница! За малко изобщо да останем, но добре, че прислугата се съжали над нас и ни качиха в една от техните колесници! Бе толкова тъмно и неуютно!“

Императрицата се намръщи и рече: „Значи, разпоредителят не си е гледал работата. Но и вие не биваше да мълчите. Новопостъпилите придворни дами не знаят още дворцовия етикет и затова са се блъскали. Трябваше някоя от старшите придворни дами — например госпожа Уемон — да им обясни как е редно да се държат!“

Госпожа Уемон се засегна и понечи да възрази: „Но, Ваше Величество! Те така се хвърлиха към колесниците, че избутаха дори мен!“

Настъпи неловко мълчание. Нейно Величество строго заръча на придворните дами: „Да не мислите, че като нарушавате установения ред и бързате да се явите първи, това ви прави чест! Редът трябва да се спазва!“

Почувствах се неудобно и се опитах да загладя положението: „Навярно аз съм виновна. Доста се забавих и дамите сигурно са изгубили търпение да ме чакат.“

Научих, че на следващия ден Нейно Величество ще се отправи към Средния дворец, където ще слуша четенето на свещените сутри, и вечерта пристигнах в двореца. По пътя надникнах в северните покои на Южния дворец. Свещите бяха запалени и успях да различа доста познати придворни дами. Някои седяха пред паравана на групи по две, по три, по четири, други бяха по-встрани, а лицата на трети не се виждаха зад церемониалните завески. По средата група дами шиеха одеждите си за тържеството — прикачаха шлейфовете, зашиваха връзките... Имаше и такива, които още от вечерта най-старателно избелваха лицата си и дори нагласяха грижливо косите си, сякаш утрешният ден бе най-важният в техния живот.

Щом ме видяха, една от дамите каза: „Нейно Величество ще потегли утре в Часа на тигъра^[7]. Защо идвате чак сега? Освен това ви търси някакъв човек. Искаше да ви предаде ветрило...“

„Значи, в Часа на тигъра! Трябва да побързам!“ — помислих си и започнах да се глася. Така, увлечена в приготовленияа, не забелязах как изгря слънцето.

Съобщиха ни, че колесниците ще ни чакат пред Китайската врата в западната част на двореца, и всички се втурнахме по дългия коридор. Новопостъпилите придворни дами като мен бяха силно смутени. Негово Високоблагородие канцлерът пребиваваше в западните покои и императрицата бе вече при него.

Тя пожела да види първо как ще бъдат настанени придворните дами. Заедно с нея зад щорите седяха сестрите ѝ — госпожа Шигейша и двете най-малки принцеси. Там беше и майка ѝ — съпругата на канцлера — с трите си сестри.

Старши придворният съветник Коречика и брат му Самми-но Чуджо заставаха от двете страни на всяка новопристигнала колесница, повдигаха щорите, дърпаха завеските и помагаха на дамите да се качат.

Докато стояхме всички заедно, можех да се крия зад гърбовете на другите дами, но ето че започнаха да ни викат една по една и да ни качват в колесниците — по четири дами във всяка. Нямам думи да изразя смущението си в онзи миг! Истински страдах при мисълта, че ще застана в такъв неугледен вид пред погледа на високопоставените особи, които ни наблюдаваха зад щорите, пред самата императрица! Изби ме студена пот и ми се струваше, че дори косата ми, която така старателно бях подредила, е щръкнала от притеснение.

Не зная как минах покрай щорите, ала след това ме чакаше ново изпитание. До колесницата бяха изправили снага господин Коречика и господин Самми-но Чуджо и с усмивка на лице ме наблюдаваха. Чувствах се като насън. Струваше ми се, че всеки миг ще се строполя на земята от срам, но все пак успях с последни сили да се кача в колесницата. Проява на твърдост ли бе това или просто отчаяна дързост в момент на слабост?

След като се настанихме, слугите изкараха колесниците от двора, разпрегнаха ги и зачакахме, подредени на Втората алея. Навярно представлявахме доста внушителна гледка. Сърцето ми заби силно при мисълта, че сме направили впечатление на царедворците, дошли да ни

изпратят. Около нас се натрупаха дворцови чиновници от четвърти, пети и шести ранг и използваша забавянето, за да подхванат разговор. Най-важен сред тях бе господин Акинобу.

Съобщиха, че всички царедворци начело с Негово Високочеловечество канцлерът са излезли да посрещнат ексимператрицата. Тържественото напрежение нарастваше. Нейно Величество щеше да потегли чак след това. Притесних се, че ще трябва още дълго да чакаме, но ето че с ярките лъчи на утринното слънце се зададе и процесията на ексимператрицата. Бяха петнадесет колесници. В първата, украсена в китайски стил, се возеше самата ексимператрица. Следваха четири колесници с монахини. Отзад щорите бяха вдигнати и вътре се виждаха изящните броеници и сивите монашески одежди на свещенослужителките. Зад спуснатите странични щори смътно прозираха тъмнолилавите завески.

В останалите десет колесници бяха настанени придворните дами от свитата на ексимператрицата. Изглеждаха великолепно с китайските си наметала в „цветовете на вишната“, с бледолилавите шлейфове, с аленочервените роби и с лимоненожълтите и бледолилави елеци.

Слънцето се бе издигнало нависоко, ала небето бе обгърнато с воала на утринна омара и изисканите цветове на робите така деликатно се преливаха, че засенчваха с прелестта си дори китайските наметала от везана коприна.

Канцлерът, братята му и всички останали царедворци най-почтително посрещнаха процесията на ексимператрицата, която накара всички да ахнат от възторг. Несъмнено и нашите двадесет колесници, строени в очакване, представляваха великолепна гледка.

Искаше ми се час по-скоро да тръгнем, но, кой знае защо, още се бавехме. Бях загубила вече всякаква представа за времето, когато се показаха осем стройни девойки на коне. Вятърът развяваше зелените им шлейфове с тъмни краища, връзките на одеждите, шаловите им... Сред тях бе и Будзен — възлюбената на старши придворния лечител Шигемаса — която носеше везани парадни панталони в лилаво. Щом я видях, старши придворният съветник Яманой подхвърли на шега: „Изглежда, са разрешили на господин Шигемаса да носи «забранения цвят»!“

След осемте девойки най-сетне се показа колесницата на Нейно Величество. Процесията на ексимператрицата бе наистина прекрасна,

но нищо не можеше да се сравни с великолепната процесия на Нейно Величество!

Яркото слънце щедро осветяваше колесницата на императрицата и на покрива ослепително блестеше златният пискюл, а изумителните багри на завеските се преливаха като дъга.

Слугите опънаха четирите свещени шнура и колесницата потегли. Завеските плавно потрепваха от полъха на вятъра... Без преувеличение ще кажа, че всички изтръпнахме от неописуемо възмущение, та чак косите ни се изправиха.

Гледах в захлас величествената императрица и не можех да се нарадвам, че такова незначително същество като мен е благословено с височайшата чест да ѝ служи.

Щом колесницата на Нейно Величество мина покрай нас, кочияшите впрегнаха воловете и ние я последвахме. Какво възмущение ме обзе!

Скоро приближихме храма Шакудзенджи и още отдалече музикантите засвириха корейски и китайски мелодии, а танцьорите започнаха танца на корейския пес и на лъва.

Пълногласният хор на инструментите и равномерните удари на барабаните така ме омаяха, че потръпнах от неземно възмущение и имах чувството, че ведно с музиката се възнесам високо към Чистата земя.

Щом влязохме в двора, пред погледите ни грейна неописуема красота. Всички павилиони бяха накичени с разноцветни свилени завеси, от новите бамбукови щори лъхаше свежест. Не можех да се опомня от възхищение.

Една след друга колесниците спираха пред павилиона, приготвен за Нейно Величество, а и господин Коречика и господин Самми-но Чуджо отново стояха от двете страни, за да ни помагат при слизането.

Бях безкрайно смутена още когато се качвах в колесницата, а тук слънцето светеше безмилостно ярко и нямаше как да се скрия. С крайчеца на окото си все пак успях да забележа какъв ненадминат хубавец е старши придворният съветник Коречика, който сякаш изпълваше всичко наоколо с дългото си многокатоно одяние.

Двамата господа повдигнаха щорите на колесницата и учтиво ни поканиха: „Побързайте, мили дами!“

Косата ми се беше навряла под китайското наметало и съвсем ясно си представях колко ужасно изглеждам. На всичко отгоре силните

слънчеви лъчи щяха издайнически да подчертаят разликата между черните естествени коси и червеникавата перука. Не исках за нищо на света да сляза първа и затова помолих да пусна напред дамата до мен. Навярно и тя се вълнуваше, защото веднага възрази: „Не, не! Вървете вие! Страх ме е!“

„Е, хайде де! Няма нищо страшно! — засмя се Коречика. — Нейно Величество ми заръча да ви посрещна и незабелязано да ви заведа при нея, така че да не ви види Мунетака или друг като него.“ Нейно Величество бе проявила наистина трогателни грижи.

Когато се явихме пред императрицата в долната галерия, откъдето можеше добре да се наблюдава церемонията, там вече се бяха настанили осем дами, пристигнали преди нас. Нейно Величество се намираше на специално изградена площадка, висока две-три педи.

„Доведох ги, без да ги види никой!“ — съобщи господин Коречика. „Кого водите?“ — запита Нейно Величество и надникна зад парадните завески. Тя не бе още свалила дългия шлейф и китайското наметало и изглеждаше великолепно.

Алената ѝ връхна риза бе изумителна. Отдолу носеше изящна роба от китайска коприна с „цвят на върба“, петкатова лилава роба от везана коприна, наметалото ѝ бе червено, а шлейфът — изработен от бледосин воал... Всичко, всичко в нея бе тъй прекрасно, че не можеше да се сравни с нищо на този свят!

„Как ти се сторих днес?“ — обърна се към мен Нейно Величество и аз почтително казах: „Изглеждате прекрасно!“, макар да съзнавах, че тези думи звучат твърде обикновено и са съвсем недостатъчни.

„Доста се забавихме! — продължи Нейно Величество и с усмивка на лице ми обясни следното: — Баща ми реши, че не е редно да се явява на тържеството със същите одежди, с които посрещал ексимператрицата. За беда обаче новото одеяние още не беше съвсем готово и трябваше да чакаме, докато набързо го завършат! Много е придирчив към външния си вид, нали!“

Наблюдавах мълчаливо Нейно Величество и започна да ми се струва, че тук, окъпана от лъчите на яркото слънце, тя изглежда съвсем недостижима. На челото си носеше изящна диадема, а косата ѝ бе разделена на две и пътят ѝ бе леко изкривен, но това я правеше още по-обаятелна.

Местата, определени за придворните дами, бяха закрити от хорските очи с две церемониални завески. Непосредствено до площадката, на която седеше Нейно Величество, бе постлана рогозка, върху която се бяха настанили две дами — дъщерята на гвардейския началник Тадагими и госпожа Сайшо, внучка на Десния министър Томинокоджи. Императрицата хвърли поглед към тях и рече: „Сайшо, отиди при останалите дами! Ще гледаш оттам!“ Сайшо обаче веднага разбра какво има пред вид Нейно Величество и отговори: „Нека да остана! Ще се сместим прекрасно и трите!“ — „Добре тогава! — съгласи се императрицата. — Направете място на Сей Шонагон!“ Така се оказах на най-почетното място, а останалите дами започнаха да ме подиграват: „Погледнете я! Прилича на срамежлив паж, получил разрешение да се доближи до своя господар!“, „Дали Нейно Величество не я покани специално, за да ни развесели!“, „Вижте, вижте! Седи така, сякаш е яхнала кон!“

Изгарях от срам, но в същото време изпитвах дълбоко чувство на гордост, че съм сред най-първите избранички на Нейно Величество.

Май не е много редно да разказвам за това — звучи като самохвалство. На всичко отгоре навярно сред тези, които постоянно критикуват хората, ще се намери някой да обвини императрицата, че постъпва ужасно неблагоприятно, като допуска до себе си толкова недостойно същество. И все пак истината си е истина — седях в непосредствена близост до Нейно Величество и цялото ми същество преливаше от върховна радост.

Негово Високоблагородие канцлерът дойде първо при Нейно Величество, след което се отправи към ексимператрицата. И тримата му сина — двамата по-големи, които бяха стигнали вече до старши придворни съветници, и най-малкият — Самми-но Чуджо — бяха на почетна стража и изглеждаха още по-красиви с гвардейските си униформи и колчаните за стрели.

Царедворците от многобройната свита на канцлера се бяха разположили плътно до него — сред тях имаше и най-високопоставени благородници, и господа от четвърти и пети ранг.

По едно време Негово Високоблагородие канцлерът застана пред нас и започна да ни разглежда. Всички дами — дори малката принцеса Микушигедоно — бяха облечени с изискани китайски наметала и

парадни шлейфове. Госпожа съпругата на канцлера дори бе сложила отгоре още една роба.

Негово Високоблагородие се усмихна с одобрение и рече: „Я гледай ти какви красавици са се насъбрали! Сякаш са слезли от някаква картина! Дори моята благоверна съпруга се е нагиздила като първа хубавица!“ Толкова се развълнува, че чак се просълзи. „Мили мои щерки — обърна се той към третата и четвъртата дъщеря — помогнете на Нейно Величество да свали шлейфа и наметалото си! Не забравяйте, че всички ние сме длъжни вярно да ѝ служим. Нали виждате, че тъкмо пред нея се е строила почетната стража! Никой друг не би могъл и да мечтае за подобна чест!“

В този миг погледът на Негово Високоблагородие спря върху мен. Носех петкатова китайска роба в „цветовете на вишната“ — от бяло до тъмнорозово. „Ха, преди малко се вдигна голям шум — търсехме тъкмо такова одеяние за един от свещениците! Навярно вие сте отмъкнали дрехата!“ — весело подхвърли той, а старши придворният съветник Коречика, който стоеше малко по-долу, но чу всичко, веднага побърза да добави: „Трябва да я е взела от свещеника Сей!“ Не може да му се отрече, че е находчив.

Будисткият епископ Рюен бе облечен с тънка червена роба, лилаво расо и бледолилави парадни панталони. Гладко обръснатата му глава леко синееше и отстрани изглеждаше, сякаш самият бодхисатва Джидзо се е явил пред нас. Негово Преосвещенство се разхождаше сред дамите, което даде повод на царедворците да го поднасят: „Негово Преосвещенство е свикнал да бъде сред духовенството! Не го ли смуцава женското общество?“

По едно време доведоха при нас малкия Мацугими — сина на старши придворния съветник Коречика. Детето носеше бледолилаво наметало, тъмночервена свилена роба и панталони в сливов цвят. Придружаваха го велможи от четвърти и пети ранг. Дамите веднага наобиколиха очарователното момченце и започнаха да го прегръщат, а то, кой знае защо, изведнъж се разплака колкото му глас държи. Отстрани навярно представлявахме живописна гледка.

Най-сетне дойде ред на самата церемония. Всички свитъци на свещените сутри бяха сложени в ръчно изработени лотосови чашки — по един в чашка. Високопоставените господа, присъстващи на церемонията — висши духовници, знатни благородници, велможи от

всички дворцови рангове — взеха по една лотосова чашка и тържествената процесия започна. Цялото ми същество потръпна от благочестието на този миг. Пристигна и главният свещеник на церемонията, един след друг се занизаха хората, които носеха приношения за будисткия олтар, а сетне последваха обредните песни и танци. И така — цял ден... Привечер всички се чувствахме доста изморени.

Вече се смрачаваше, когато от императорския дворец пристигна благородник от пети ранг с писмо за Нейно Величество. Настаниха го да седне недалеч от мястото на императрицата и отстрани изглеждаше великолепно.

По-късно пристигна и господин Наримаса, който събщи, че идва по заповед на императора. „Заръчано е да ви придружа до двореца на Негово Величество“ — заяви той и дори не пожела да седне. Нейно Величество се опита да възрази, като каза, че би желала първо да се отбие в двореца на Втора алея, но в този миг пристигна трети пратеник, който носеше писмо за канцлера със същото съдържание, и Негово Високочеловечество накара дъщеря си веднага да се подчини на императорската воля.

Междувременно донесоха подаръци и послание от ексимператрицата. Доколкото разбрах, пишеше нещо за морския бряг Чика. Нейно Величество веднага изпрати ответно послание.

Щом свърши церемонията, ексимператрицата бе побързала да си тръгне, но този път я придружаваше само половината от свитата.

Нашата прислуга, изглежда, не разбра, че Нейно Величество, придружена от придворните си дами, отива в императорския дворец, и вместо да ни последват, всички отишли в двореца на Втора алея и доста се учудили, като не ни намерили там. Междувременно ние ги чакахме в двореца и треперехме от студ в парадните си одеяния, защото нямаше кой да ни приготви топли завивки. Наложихме да прекараме така цялата нощ и не на шега се разсърдихме. Когато на сутринта слугите най-сетне пристигнаха, ние се нахвърлихме да им се караме: „Как може да сте толкова несъобразителни?!“, но трябва честно да призная, че техните обяснения бяха съвсем приемливи.

На сутринта заваля дъжд и Негово Високочеловечество канцлерът каза на императрицата: „Виждате ли? А вчера беше такъв прекрасен ден! Не мислите ли, че това е свидетелство за моята добра карма!“

Да, това бяха щастливи времена и за Нейно Величество, и за целия ѝ род, който бе на върха на славата си! Колко бе различно всичко от сегашното ни незавидно положение! Но по-добре ще е да не пиша нищо за това.

[1] Действието в тази глава се развива през 994 г., когато канцлерът Мичитака и целият му род са на върха на славата. ↑

[2] Съществувало е поверие, че лъвът и корейският пес прогонват злите духове. ↑

[3] Алюзия за стихотворение на неизвестен поет, включено в поетичната антология „Шуивакашу“:

*Искрят по вишневия цвят
кристални капчици роса —
напомнят за сълзите
на моята любима
в миг на раздяла.*

↑

[4] Канедзуми е бил поет и управител на една провинция, но сред запазените му стихове няма такива, в които да се споменават думите „и да мълчиш, и да мълвиш“. Те се срещат в стихотворението на поета Сосей от поетичната антология „Тосенвакашу“ от средата на X век:

*И да мълчиш, и да мълвиш
слова сърдити,
пазачо на гората
на хълма в Такасаго,
цъфтяща клонка ще откъсна!...*

↑

[5] Стихотворение на Ки-но Цураюки, включено в поетичната антология „Кокинрокуджо“. Ки-но Цураюки (859–945 г.) — изтъкнат поет, автор на знаменития предговор към поетичната антология

„Кокиншу“. Автор е и на „Дневник на пътешествието от Тоса“ („Тоса никки“), с което поставя началото на един от най-своеобразните жанрове в старата японска литература — жанра на лирическите дневници. ↑

[6] Разменените писма между Сей Шонагон и императрицата са построени върху намеци за стихотворението на Бо Дзюи „Тъгата на дългата раздяла“, в което се казва, че през деветия месец духат западни ветрове, става студено и се белеят цветя от скреж „и всяка нощ до девет пъти/ към вас сърцето се възнася...“, а през втория месец духат източните ветрове и брулят цветята, които оголват сърцата си... ↑

[7] Около четири часа през нощта. ↑

256. НЕЩА, КОИТО ВНУШАВАТ БЛАГОСТНО ЧУВСТВО

Четенето на свещените будистки химни.
Будистките служби за помен.

257. ОТ СТАРИТЕ ПЕСНИ НАЙ-МНОГО ОБИЧАМ НАРОДНИТЕ

От старите песни най-много обичам народните. Например песента „Извисила се тополя край портата...“.

Харесвам и свещените песни кагура. Не мога да кажа същото за съвременните песнички *имайои* — много са дълги и еднообразни.

258. ОБИЧАМ ДА СЛУШАМ КАК НОЩНАТА СТРАЖА ОПОВЕСТЯВА ЧАСОВЕТЕ

Обичам да слушам как нощната стража оповестява часовете.

Сред студената нощ изведнъж прокънтят нечий стъпки, звънват тетивата на лъка и някъде в далечината се чува глас: „Аз съм еди-кой си от еди-какъв си род. Часът на бика, трета четвърт! Часът на мишката, четвърта четвърт^[1]!“

[1] Денонощието е било разделено на дванадесет часа според дванадесетте зодиакални знака, като всеки час от своя страна е бил разделен на четири четвърти. Така например Часът на бика, трета четвърт отговаря на 3 часа през нощта, а Часът на мишката, четвърта четвърт — на 1:30 ч. през нощта. ↑

259. СЛЕД ПЛАДНЕ, КОГАТО СЛЪНЦЕТО ПРЕЖУРЯ...

След пладне, когато слънцето прежурия, или пък късно през нощта — някъде в Часа на мишката^[1], всичко затихва, защото императорът се оттегля да почива... Изпитвам истинско удоволствие, щом чуя в тишината неговия глас: „Повикайте еди-кой си господин!“

А когато нежните звуци на флейтата му разкъсат нощната тишина, цялата изтръпвам от благоговейно вълнение.

[1] Между 12 и 2 часа през нощта. ↑

260. ГВАРДЕЙСКИЯТ КАПИТАН НАРИНОБУ...

Гвардейският капитан Наринобу е син на бившия военен министър, приел монашески сан. И лицето му е хубаво, и по характер е добър.

Мога да си представя колко дълбоко е страдала дъщерята на господин Канеске, когато Наринобу я изостави и тя трябваше да тръгне с баща си в далечната провинция Ийо.

Не ще и съмнение, че Наринобу я е посетил през последната нощ, щом е разбрал, че в зори ще потегля. Навярно е изглеждал великолепно в бледата светлина на предутринния месец!

Наринобу често идваше в двореца на Нейно Величество и подхващаше разговор с дамите от свитата. Беше известен с това, че казва направо каквото мисли.

По това време в двореца живееше една дама на име Хьобу, която стриктно спазваше ритуалите за пречистване от мирската суета. Израснала бе у някакви далечни роднини на дома Тайра и макар че не принадлежеше към този род, държеше всички да ѝ викат „госпожа Тайра“. Младите дами се присмиваха на странната ѝ прищявка и умишлено я наричаха с истинското ѝ име. На всичко отгоре Хьобу не бе нито хубава, нито благоденствувала, дори не бе талантива. Това обаче не ѝ пречеше да се вре навсякъде. Веднъж Нейно Величество подхвърли: „Неприятно ми е да я виждам пред очите си!“ Изглежда, и другите не я обичаха, защото никой не я предупреди за неприязненото отношение на императрицата.

Тогава живеех в малка кокетна стаичка в източната част на двореца на Първа алея заедно с госпожа Шикибу-но Омото. Прекарвахме там по цели дни и нощи и приемахме само онези хора, които ни бяха приятни. От нашата стаичка се виждаше добре навън и можехме от време на време да съзерцаваме дори самия император.

Една вечер решихме да легнем във вътрешните покои и се настанихме до южната колона. Късно през нощта изведнъж чухме, че някой ни вика. Нямахме желание за общуване и се престорихме на заспали. Посетителят ставаше все по-настойчив и най-сетне Нейно

Величество нареди на госпожа Хьобу: „Отиди да ги повикаш! Не вярвам да спят!“

Хьобу се приближи към нас и започна да ни дърпа, но ние дори не помръднахме, сякаш спяхме дълбоко. Най-сетне тя се отказа и излезе да съобщи на посетителя, че не може да ни събуди. После започна сама да говори с него. Мислехме, че няма да се бавят дълго, но ето че незабелязано се изниза нощта и започна да се развиделява.

„Знаеш ли, че това е май Наринобу! Какво чак толкова си приказват?“ — не издържах накрая и двете избухнахме в смях. Господин Наринобу, разбира се, нищо не чу и продължи най-спокойно да говори. Тръгна си чак когато съмна.

„Наринобу е непоносим! — споделих с Шикибу-но Омото. — Нека се опита да дойде пак при мен! Каквото и да ми говори, дума няма да обеля! Интересно, за какво разговаряха с тази Хьобу?“

В същия миг плъзгащата се врата се отмести и в стаята влезе самата госпожа Хьобу. Навярно бе чула, че в ранния час някой говори.

„Човекът пристига при вас в дъждовна нощ, а вие сте толкова коравосърдечни! — подхвана важно тя. — Добре де! Дори да се е провинил с нещо и дълго да не се е появявал, редно беше да му простите! Дошъл е в такова ужасно време!“

Думите ѝ безкрайно ме ядосаха. От къде на къде ще ме поучава! Ако беше идвал и предната, и по-предната нощ, и три нощи преди това, среднощното му посещение щеше дълбоко да ме развълнува — значи, толкова съм му била мила, че не може да прекара нито миг далече от мен! А той не се е вествал толкова дълго време, че нищо вече не може да ме накара да повярвам в истинските му чувства. На мен поне ми се струва, че съм права. Всеки решава сам за себе си.

Напоследък Наринобу посещава някаква дама „с богат жизнен опит“, която уж била много умна, продължава да обикаля и доста други домове, на всичко отгоре открай време си има и законна съпруга — никак не е странно, че не му остава време! „Дошъл е в такова ужасно време!“ Кой знае? Може би е дошъл специално, за да приказват после с възхищение какъв изискан и верен кавалер е!

И все пак, щеше ли да се престарава толкова заради жена, към която не изпитва абсолютно никакви чувства?... Ох, не зная! Когато вали дъжд, се чувствам ужасно! Сякаш до вчера не е било слънчево! Не може да ме разведри дори това, че съм в двореца, че съм наблизо до

Нейно Величество! Как ли щях да се чувствам, ако бях в някоя схлупена мрачна колиба? Навярно щях да чакам с нарастващо нетърпение кога ще престане този проклет дъжд, без да съм в състояние дори да помисля за нещо друго.

В такива мигове на дълбоко отчаяние и тъга само лунните лъчи могат да ме развълнуват. Те навяват спомени за отминали времена, предават ми неясна тръпка за бъдещи радости... Виж, ако се случи някой да ме посети в такава лунна нощ, ще го приема, без да се замисля. Дори да не е идвал десет, двадесет дни, месец или пък цяла година, дори да се е сетил за мен чак след дълга раздяла от седем или дори осем години, няма да го отпратя. Ако мястото е неподходящо и не мога да го оставя при себе си през цялата нощ, поне ще разговарям с него или ще потърся друго място, където можем да пренощуваме.

Има ли нещо по-прекрасно от лунните нощи! Впила поглед в ясения месец, аз си спомням за стари и далечни неща и ги преживявам отново заедно с всички радости и болки.

Старото повествование „Комано“^[1] е доста скучно, а и езикът му звучи нагласено и остаряло, но в него неудържимо ме привлича епизодът, в който младият любовник взема в лунна нощ лятното ветрило, проядено от молци, и се отдава на отколе забравени чувства:

... На коня ще се доверя^[2]...

Дали защото в дъждовно време ме налягат тягостни чувства, но не понасям дори кратките пролетни дъждове! Дъждът разваля всичко — и празненствата в двореца, и тържествените религиозни обреди.

И защо тогава трябваше да се зарадвам на мъжа, който ме посети в дъждовната нощ мокър от главата до петите?

Виж, любимият на Очикубо — съперникът на Катано — е съвсем друго нещо!^[3] Той не отива при своята любима само в дъждовни нощи, не пропуска нито вечер!... Е, и при него има нещо, което не ми харесва — епизодът, в който е описано как си мие калните крака...

Хубаво е, когато някой те посети по време на силна буря. Тогава едва ли би могла да се съмняваш в чувствата му.

Обичам и тайните срещи в снежна нощ, когато възлюбеният се промъква крадешком, шепнейки стихотворението:

Ах, как да те забравя^[4]...

Когато любимият застане на прага целият в сняг — било тайно или явно — изтръпвам от сладостно вълнение. Колко са ми мили мокрите му дрехи — и парадното наметало, и церемониалните роби. Дори най-обикновеното наметало изглежда прекрасно, когато по него трептят снежинки.

Да, в миналото дворцовите чиновници и през нощта са носили най-красивите си премени, не са се бояли, че ще ги навали дъжд и ще изцеждат мокрите дрехи. А сега не се докарват дори през деня! Явяват се пред своите любими с всекидневното си одеяние.

А какви хубавци бяха царедворците, облечени с гвардейска униформа!

Мисля си, дали ако някой прочете моите записки, няма да хукне при любимата си още в първата дъждовна нощ?

Ясна лунна нощ. Изведнъж съзираш на верандата нечие послание, написано на аленочервена хартия. „Няма нищо, но...“ — дори този кратък ред грабва сърцето ти в магията на лунната светлина. В дъждовна нощ това е немислимо.

[1] За съжаление до наши дни не е достигнал нито един препис на това повествование. ↑

[2] Стихотворението се среща в XIII свитък на „Госенвакашу“, в I свитък на „Кокинрокуджо“. В „Ямато-моногатари“ също се цитира първият стих и стихотворението се приписва на Канемори:

*Безмълвно следвам към забравени места.
Наоколо — бездънен мрак,
погълнал пътя тесен...
На коня ще се доверя —
дано дома намери!*

↑
[3] Става дума за Мичийори — възлюбеният на девойката Очикубо от едноименното повествование „Очикубо-моногатари“ (втората половина на X век), напомнящо историята за Пепеляшка. Мичийори посещава своята избраница няколко нощи подред, като не се изплашва дори от бурята през третата брачна нощ. ↑

[4] Стихотворение от IV свитък на антологията „Кокинрокуджо“:

*Ах, как да те забравя!
Докато съм жив,
сърцето ми по теб ще съхне!
И пламъкът на любовта
от ден на ден расте!*

↑

261. ИМАХ ВЪЗЛЮБЕН, КОЙТО ВСЯКА СУТРИН СЛЕД ЛЮБОВНА НОЩ...

Имах възлюбен, който всяка сутрин след любовна нощ ми изпращаше мило послание. Ала веднъж на тръгване ми рече: „Това е краят. Всичко свърши. Няма да те търся повече.“ Дойде утрото и за първи път не получих писмо. Напразно чаках целия ден. Уви! Навярно бе решил да изпълни решението си.

На следващия ден от сутринта заваля дъжд. Продължавах да чакам, но тъй като отново нямаше никаква вест, си казах опечалена: „Това, изглежда, наистина е краят!“ Привечер изведнъж забелязах край верандата някакъв човек с чадър, който ми подаде писмо. Нямах търпение да го отворя. Вътре пишеше само следното:

Прииждат от неспирни дъждове^[1]...

Да бе ми изпратил стотици любовни стихотворения, не би могъл така да ме развълнува!

[1] Стихотворение на Ки-но Цураюки, включено в XII свитък на поетичната антология „Кокиншу“:

*Прииждат от неспирни дъждове
водите на реката Йодо,
заливат и тръстиковия бряг...
Така и моята любов
все по-дълбока става!*

↑

262. ЕДИН ДЕН СЪВСЕМ НЕОЧАКВАНО ВЪРХУ ЯСНОТО И ЧИСТО НЕБЕ...

Един ден съвсем неочаквано върху ясното и чисто небе плъзнаха тежки оловни облаци. Всичко наоколо за миг притъмня и се развихри снежна буря. Полази ме страх и със свито сърце погледнах навън. Наоколо снегът бе натрупал и продължаваше да вали на едри парцали. До оградата забелязах строен младеж — на вид телохранител на знатен господин — който с чадър в ръка мина през двора и предаде на дамата от съседната къща някакво писмо. Беше написано на изящна бяла хартия — от Мичиноку или пък друга изискана хартия — прегънато внимателно, а най-отгоре вместо печат бе прекарана дълга черна линия с туш, която към края изтъняваше — изглежда, тушът беше замръзнал междувременно. На места хартията бе леко измачкана — навярно там, където е било завързано писмото. Редовете, долепени плътно един до друг, бяха ту потъмни, ту по-бледи...

Дамата прочете писмото веднъж, сетне отново го зачете отначало, като от време на време загадъчно се усмихваше. Стана ми много любопитно да разбера какво пише, но бях доста надалеч и не успях да видя нищо, освен няколко йероглифа, написани с по-гъст туш.

Нощ. В дома на очарователна млада дама донасят писмо. Тя се е приготвила вече за сън и небрежно разпилените ѝ коси деликатно подчертават меките черти на лицето. Толкова е развълнувана, че няма сили да дочака свещите. Грабва един въглен от огнището и започва да чете на мъждукащата му светлина.

263. СТРАЖИТЕ НА БУРЯТА ВНУШАВАТ СТРАХ С ВОЙНСТВЕНИЯ СИ ВИД...

Стражите на бурята^[1] внушават страх с войнствения си вид, когато силни гръмотевици разкъсват въздуха. Всички — от най-младшите до най-старшите началници от Лявата и Дясната гвардия — се строят пред двореца и не смеят да помръднат. Чак когато заглъхне и последната гръмотевица, получават разрешение да се разотидат.

[1] По време на буря пред императорския дворец е заставала специална стража с лъкове и стрели. ↑

264. В НАВЕЧЕРИЕТО НА ПРОЛЕТНИЯ ПРАЗНИК...

В навечерието на пролетния празник ми се наложи да обикалям цял ден — заради „забрана в посоката“. Когато се прибрах вкъщи, бе вече късно и цялата зъзних от студ. Настаних се до огнището, за да се стопля.

Обичам, когато въглените в огнището едва-едва тлеят. А още по-хубаво е, когато разровиш пепелта и отдолу се покажат живи въглени. Понякога се случва, както си приказваш, да не забележиш, че огнището отдавна вече е загаснало. Тогава дотичва някоя слугиня и започва да пали отново огъня, а това невинаги е приятно.

Добре е да отдели въглените в кръг отстрани и да запали огън в средата, но ако се случи да запали огъня направо върху угасналите въгленчета, е много досадно.

265. ВЕДНЪЖ, КОГАТО ВСИЧКО НАОКОЛО БЕ ПОТЪНАЛО В СНЯГ...

Веднъж, когато всичко наоколо бе потънало в сняг, седяхме с Нейно Величество край огнището и беседвахме за различни неща.

По едно време тя се обърна към мен и рече: „Кажи ми, Шонагон, как изглежда сега снегът на върха на планината Сянлу^[1]?“

Не отговорих нищо. Само поръчах на слугите да отворят прозорците и вдигнах нависоко щорите. Нейно. Величество одобрително се усмихна.

Останалите дами също схванаха смисъла на стореното от мен и започнаха една през друга да коментират: „И ние знаем това китайско стихотворение! Колко пъти сме го преписвали на японски език! Но Шонагон се сети първа! Наистина е достойна да служи на такава господарка като Нейно Величество!“

[1] Намек за стихотворение на Бо Дзюи, в което поетът възпява снега на планината Сянлу, който вижда сутринта, когато вдига щорите. С действията си Сей Шонагон показва, че добре познава стихотворението. ↑

266. МАЛКИТЕ МОМЧЕТА, КОИТО ПОМАГАТ НА ЗАКЛИНАТЕЛИТЕ...

Малките момчета, които помагат на заклинателите, са много изпълнителни. Когато господарят им отиде някъде, да речем, на обряда за пречистването, и започне да мълви свещените слова, околните го слушат с благоговение, а малките му помощници са винаги подръка. Нямаат нужда от напомняне, от половин дума разбират какво се иска от тях. „Напръскайте хората с вода и вино!“ Още преди заклинателят да е изрекъл докрай, те вече тичат да изпълнят заръката му. Де да можех да си намеря такива скопосни слуги!

267. ВЕДНЪЖ ПРЕКАРАХ ДНИТЕ ЗА ПРЕЧИСТВАНЕ ОТ МИРСКАТА СУЕТА...

Веднъж прекарах дните за пречистване от мирската суета в провинцията в дома на познати. Имаха малка градина, която не бе никак изискана, но собствениците, изглежда, бяха доволни и дори наричаха едно от дърветата „върба“. Според мен листата му бяха прекалено широки и затова си позволих плахо да възразя: „Май не ще да е върба!“, но веднага ме прекъснаха с думите: „Има и такива върби!“

Не продължих да споря, но съчиних следното стихотворение:

*О, що за дом!
Върбата в двора
нацапотила е вежди —
листа широки!
Срам за пролетта!*

Друг път отново се уединих в подобен дом по време на пречистването от мирската суета и още на втория ден ми стана толкова скучно, че с цялото си същество се устремих към двореца. Не щеш ли, точно по обед получих писмо от Нейно Величество. Радостта ми не знаеше граници. Върху изящна зелена хартия госпожа Сайшо бе преписала стихотворението на нашата любима господарка:

*Как съм живяла досега,
без да те зная?
Невероятно е, нали!
Един-едничък ден без теб
е цяла тъжна вечност!*

Отдолу госпожа Сайшо бе добавила: „Струва ми се, че ви няма в двореца от хиляда години! Бъдете милостива, върнете се още утре!“

Дори само думите на госпожа Сайшо бяха в състояние да ме трогнат до сълзи, а като се добави и стихотворението на Нейно Величество — можете да си представите колко дълбоко бях развълнувана!

Изпратих следния отговор:

*Дори за вас —
високо в небесата —
раздялата комай е трудна!
От своята колиба бедна
унило гледам пролетта.*

Под стихотворението добавих: „Пронизва ме дълбока тъга и се боя, че може би няма да издържа до сутринта и както онзи гвардейски капитан...“

Когато на следващата сутрин отидох в двореца, Нейно Величество ме посрещна с думите: „Знаеш ли, не одобрих много вчерашното ти стихотворение. Това «комай» звучи простовато. И дамите от свитата са на същото мнение.“ Докривя ми, но императрицата имаше право.

268. ВЕЧЕРТА НА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТИЯ ДЕН ОТ ДВАНАДЕСЕТИЯ МЕСЕЦ...

Вечерта на двадесет и четвъртия ден от дванадесетия месец Нейно Величество организира тържествен ритуал за назоваване имената на Буда. Главният свещеник чете проповед докъм полунощ, след което си тръгнах заедно с някои други дами и господата.

Дни наред преди това бе валил сняг и бе натрупал дълбоки преспи. Същия ден снегът най-сетне спря, но задуха силен вятър и се извиха снежни вихрушки. Тук-там черната земя надничаше изпод снежната покривка, ала покривите бяха съвсем бели и дори бедните колиби изглеждаха великолепно в светлината на предутринната луна, сякаш стрехите им не бяха направени от тръстика, а от истинско сребро! А ледените висулки — ту по-дълги, ту по-къси — приличаха на водопад от кристали... Гледах бездиханна тази неопишуема красота!

Нашата колесница беше без задни щори, а страничните бяха вдигнати нависоко, тъй че лунната светлина проникваше отвсякъде. Озарена от лунните лъчи, младата дама, която пътуваше в колесницата заедно със своя любим, изглеждаше невероятно хубава. Носеше осемкатова роба в бледолилаво, бяло и аленочервено, а отгоре — тъмнолилаво лъскаво наметало, което сякаш искреше. Нейният възлюбен бе с тъмnochервени — като узряло грозде — парадни панталони от везана коприна, бяла долна риза, оранжева и червена роба и снежнобяло наметало, което бе небрежно развързано, шнурчетата се развяваха, носени от вятъра, а отдолу се разкриваше цялата пъстра дъга на изисканите му одеяния. Бе опрял с достойнство единия си крак върху впряга и изглеждаше тъй великолепен, че всеки, който го видеше отстрани, би онемял от възторг. Дамата се бе свила в задния край на колесницата, но нейният кавалер я притегли ласкаво към себе си и тя цялата пламна от смущение.

*Сковава всичко като лед
пронизващият студ^[1]...*

поде той старо китайско стихотворение и аз изпитах такава дълбока наслада, че ми се щеше да пътуваме така цяла нощ, за да мога да им се възхищавам. За съжаление обаче скоро пристигнахме.

[1] От стихотворението на китайския поет от IX век Гун Чъни „Петнадесетата нощ на осмия месец“. ↑

269. ИСТИНСКИ ПРАЗНИК ЗА СТОПАНИТЕ НА ДОМА...

Истински празник за стопаните на дома е посещението на знатни придворни дами. Те започват една през друга да хвалят своите господари, разказват увлекателно за нравите в двореца...

Бих искала да живея в голяма и просторна къща с много стаи, за да давам подслон не само на близките си, но на всички свои приятели от двореца. От време на време ще се събираме в най-широката стая и ще говорим за нещата от живота, ще четем стихове и ще обсъждаме техните достойнства и недостатъци. Ако някой получи писмо, дружно ще обмисляме отговора; ако при някого дойде посетител, ще му окажем най-радушно прием — ще го оставим дори да пренощува при нас, ако навън вали дъжд... А когато дойде време някоя от дамите, които живеят в моя дом, да се върне в двореца, ще я изпратя най-тържествено и ще се погрижа нищо да не ѝ липсва.

Всъщност това са само безплодни мечти да се доближа до живота на високопоставените особи!

270. НЕЩА, КОИТО СЕ ПРЕДАВАТ ОТ ГЛЕДАНЕ

Прозевките.

Малките деца повтарят всичко, което виждат от възрастните.

271. НЕБЛАГОНАДЕЖДНИ НЕЩА

Хората с низки нрави от долен произход.

Лицемерните злодеи. Преструват се на много по-добронамерени от най-благодетелните хора!

Пътуването с лодка.

Спомням си едно такова пътешествие. Денят бе слънчев, а морето — тихо и спокойно, сякаш бе покрито със синьо-зелено покривало от лъскава коприна. Нищо не навяваше опасения. Заедно с мен в лодката имаше няколко млади дами. Всички бяхме облечени само с леки наметала и широки копринени панталони. Беше ни весело, пеехме песен след песен, а младите гребци дружно натискаха веслата. Съжалявах само, че няма отстрани някой високопоставен господин, който да се наслади на гледката.

Изведнъж задуха силен вятър. Морето се нагърчи от огромни вълни и всички замрахме от ужас. Вълните прииждаха застрашително една след друга. Най-сетне успяхме да се скрием на безопасно място, но още дълго не можехме да се опомним. Да не повярваш, че само миг преди това морето бе тъй безметежно спокойно!

Струва ми се, че няма хора, изложени на по-големи опасности от мореплавателите. Малките им лодки не изглеждат много сигурни дори по плитчините. А те излизат с тях в открито море, където морската бездна зее застрашително под тях и дъното изобщо не се вижда! На всичко отгоре натоварват лодките си с тежък товар, така че почти целите потъват във водата. А простите лодкари сякаш не знаят що е страх и без да им мигне окото, тичат из лодката, макар че всяко невнимание би могло да им коства живота. В критичен момент те не губят самообладание — изхвърлят с все сила през борда няколко дебели греди с дължина три-четири педи и всичко се оправя. Побиват ме ледени тръпки, когато ги наблюдавам отстрани.

Знатните господа пътуват в лодки с къщички. Ако се криеш в къщичката, изпитваш чувство на сигурност. Но щом се изправиш до борда, започва да ти се вие свят дори само от гледане. Въжетата, с които са прикрепени веслата, изглеждат съвсем тънки и ти се струва,

че всеки миг могат да се скъсат и да изхвърлят гребца в морските дълбини. Но въпреки това никой не използва дебели въжета.

Веднъж се возих в такава лодка — беше ужасно. Подвижните врати бяха леко отместени, щорите бяха повдигнати и имах чувството, че се намирам в малък спретнат дом. Още повече че лодката бе голяма и лека и не се беше потопила надълбоко в морето. За сметка на това малките лодки, които плуваха край нас, ми внушаваха чувство на неописуем страх. Отдалеч изглеждаха като дребни листенца бамбук, разхвърляни безразборно върху морската повърхност. Но когато привечер спряхме в залива, на всички лодки запалиха свещи и стана необичайно красиво.

В ранни зори рибарите отново се качват в нестабилните си лодчици и излизат в открито море, като оставят след себе си тъжни и нетрайни „следи от бяла пяна“^[1].

Мисля, че високопоставените господа не бива да се излагат на подобен риск и да излизат в открито море. Вярно е, че пътешествията по суша също крият безброй опасности, но там поне чувстваш под краката си твърда почва и това ти вдъхва сигурност. Морето таи в себе си непредполагаеми и неочаквани опасности.

Идва ми наум и за гмуркачките. Колко жесток занаят имат! Изтръпвам при мисълта какво би могло да се случи с тях, ако се скъса тънкото въженце, с което са завързани около кръста! И изобщо — това не е работа за жени. Ако бяха мъже — иди-дойди! Но жените са по-слаби и страхливи. Докато гмуркачката се намира надълбоко в морето, мъжът се вози най-спокойно в лодката и си подсвирква някаква мелодийка, като от време на време хвърля бегъл поглед към плуващото по водата въже.

Чувала съм, че когато гмуркачката иска да се вдигне на повърхността на морето, тя леко дърпа въженцето и мъжът започва с все сили да я тегли нагоре. Най-сетне тя се показва, хваща се с последни сили за лодката и диша толкова тежко, че неволно се просълзяваш от най-искрено съчувствие дори само като я гледаш отстрани.

Струва ми се, че най-много на света мразя онези мъже, които плуват с лодки насам-натам из морето и карат жените си да се гмуркат в морската бездна.

[1] Алюзия за стихотворение от XX свитък на поетичната антология „Шуивакашу“:

*Как да те назова,
о, свят нетраен! —
Следи от бяла пяна
остави лодката,
потеглила в зори.*

↑

272. ИМАШЕ В ДВОРЕЦА ЕДИН МЛАДШИ ГВАРДЕЙСКИ НАЧАЛНИК ОТ ДЯСНАТА ИМПЕРАТОРСКА ГВАРДИЯ...

Имаше в двореца един младши гвардейски началник от Дясната императорска гвардия, който се срамуваше от простоватия си баща и не смееше да го покаже пред хората.

Веднъж, когато пътували с лодка от провинцията Ийю към императорската столица, младият господин издебнал сгода и блъснал баща си в ненаситната морска бездна.

Когато вестта за това нечувано злодеяние стигна до нас, всички изтръпнахме от ужас.

Наглостта на този изискан отцеубиец стигна дотам, че на петнадесетия ден от седмия месец, в деня на празника Бон, той оповести тържествено, че организира помен за споминалия се родител.

По този повод свещеникът Домей написа следното стихотворение:

*Погледнете! — Този мъж
без капка жалост
баща си хвърля във морето!
А днес му прави помен...
Нещастник! Що за скръб?*

273. ЕТО ЕДНО СТИХОТВОРЕНИЕ, НАПИСАНО ОТ МАЙКАТА НА ГОСПОДИН МИЧИЦУНА

Ето едно стихотворение, написано от майката на господин Мичицуна^[1]. То било прочетено в двореца Оно на следващия ден след тържественото четене на „Осемте проповеди“ от Лотосовата сутра в храма Фумон.

Събрали се знатни особи в двореца и започнали да декламираат китайски стихове. В този миг достопочтената госпожа прочела своето японско стихотворение и всички изпитали дълбока наслада.

*Като теб, велики Буда,
до вчера сякохме дърва,
но ще изгният брадвите,
в двореца
започва весел празник,
а докога, не знам...*

Казват, че някой по-късно записал това стихотворение по памет.

[1] Майката на Мичицуна (на яп. „Мичицуна-но ха-ха“) — авторка на един от най-известните лирически дневници „Кагеро никки“ („Дневник на един ефимерен живот“), написан в края на X век.

↑

274. ЕТО И ПОКЪРТТЕЛНОТО СТИХОТВОРЕНИЕ...

Ето и покъртителното стихотворение, което принцеса Ито Найшинно — майката на господин Аривара Нарихира^[1] — изпратила на сина си по време на раздяла:

*О, тягостна раздяла!
От ден на ден старея
и мрачни мисли ме гнетят...
Дали отново ще те видя,
о, ненагледни синко?*

Какво тъжно стихотворение! Представям си колко се е измъчвал Аривара Нарихира, когато го е прочел!

^[1] Небесната река (на яп. ама-но кава) — Млечният път, свързан с празника Танабата. ↑

275. ПРЕПИСАХ В СВОИТЕ ЗАПИСКИ НЯКОЛКО ХУБАВИ СТИХОТВОРЕНИЯ...

Преписах в своите записки няколко хубави стихотворения, а онзи ден съвсем случайно чух един най-обикновен слуга да си повтаря на глас едно от тях. Това направо подразни слуха ми!

276. ЩОМ НЯКОЯ СЛУГИНЯ ЗАХВАНЕ ДА ХВАЛИ СВОЯ ГОСПОДАР...

Щом някоя слугиня захване да хвали своя господар: „Ах, божичко, колко е мил и изискан!“, този човек веднага пада в очите ми.

Виж, ако слугите му го хулят, значи, е достоен за уважение.

И за дамите не е голяма чест да ги боготворят слугите им. На всичко отгоре, дори да са преизпълнени с най-искрени и добри намерения, слугите все ще издрънкат и някоя глупост.

277. МЛАДШИТЕ ГВАРДЕЙСКИ НАЧАЛНИЦИ ОТ ЛЯВАТА И ДЯСНАТА ИМПЕРАТОРСКА ГВАРДИЯ...

Младшите гвардейски началници от Лявата и Дясната императорска гвардия са получили прозвището „надзиратели“. Те наистина внушават страх, щом се появят някъде.

Нощем например, както обикалят стражата, ненадейно се строполят в женските покои и тутакси заспиват. Направо са неприятни за гледане! Мятат белите си памучни панталони и дългите наметала върху параваните — правят всичко съвсем не на място!

Всъщност същите тези наметала се спускат великолепно върху дългите ножници, когато гвардейците се разхождат важно край императорските покои. Ако имаха право да носят и светлозелени дрехи като придворните чиновници, щяха да бъдат още по-внушителни!

„Отиде си с предутринния месец...“ — нали така се говореше за някакъв напет хубавец в една стара песен.

278. ВЕДНЪЖ СТАРШИ ПРИДВОРНИЯТ СЪВЕТНИК КОРЕЧИКА...

Веднъж старши придворният съветник Коречика беседваше с Негово Величество за китайската класика и както винаги се забави до късно през нощта. Дамите една след друга задрямаха, скриха се незабелязано зад параваните и заспаха. Останах само аз, като със сетни сили пропъждах съня.

По едно време отдалеч чух нощната стража да обявява времето: „Часът на бика, трета четвърт^[1]!“

„Съмва се“ — прошепнах едва доловимо, но за беда старши придворният съветник ме чу и каза: „Ваше Величество, в такъв случай едва ли има смисъл да си лягате!“ „Както ги гледам, май нямат никакво намерение да си лягат — със съжаление си помислих — и защо ли ми трябваше да се обаждам!“ Най-неприятното бе, че бях останала сама и нямаше как да се измъкна незабелязано.

Междувременно императорът се облегна на една колона и неусетно задряма. „Погледнете го! Вече се съмва, а той тепърва ляга да спи! Безсмислено е!“ — весело подхвърли Коречика на Нейно Величество, а тя с усмивка му отвърна: „Прав си, братко!“ Императорът, разбира се, вече не чуваше нищо.

Същата вечер някаква слугиня отмъкнала тайно един петел и го скрила в стаичката си с намерението на следващия ден да го занесе на роднините си в село. Не щеш ли, един пес се завъртял наблизко, надушил петела и го подгонил. Петелът скочил на гредите под тавана в коридора, кучето — след него...

По едно време се чу толкова силно кукуригане, че всички наоколо се събудиха. Негово Величество също отвори очи и учудено попита: „Какво става? Откъде се взе този петел?“ Вместо да му отговори направо, Коречика започна да декламира едно китайско стихотворение:

Твоят глас пробужда сутрин

господаря наш всеблаз^[2]...

Великолепно! Съвсем на място! Искрено се възхитих от съобразителността на старши придворния съветник. Дори напълно се разсъних. „Изключително подходящ отговор!“ — похвалиха го и Техни Императорски Величества.

На следващата вечер Нейно Величество остана в покоите на императора. Посред нощ излязох в коридора, за да повикам прислугата, но съвсем ненадейно отнякъде се появи господин Коречика и ме попита: „Навярно се прибирате в покоите си? Ако разрешите, ще ви изпратя.“

Метнах дългия шлейф и китайското наметало на паравана и тръгнах след Коречика. Навън луната светеше тъй ярко, че тънката му роба изглеждаше невероятно бяла, а парадните му панталони бяха толкова дълги, че постоянно ги настъпваше.

На едно място Коречика лекичко ме хвана за ръкава и прошепна: „Внимавайте да не паднете!“ Сетне отново ме поведе към женските покои, като декламираше стихотворението: „И все върви по своя път самотен, в лъчите на предутринния месец...“ Бях развълнувана до сълзи, а Коречика весело подхвърли: „Колко е лесно да ви трогне човек!“

Но кой би могъл да остане равнодушен в този миг?!

[1] 3 часът през нощта. ↑

[2] От стихотворение на китайски език, написано от японския поет Мияко-но Йошика (втората половина на IX век). ↑

279. ВЕДНЪЖ, КОГАТО СЕ БЯХМЕ СЪБРАЛИ В ПОКОИТЕ НА ПРИНЦЕСА МИКУШИГЕДОНО...

Веднъж, когато се бяхме събрали в покоите на принцеса Микушигедоно и сред нас беше госпожа Мама — бавачката на Негово Преосвещенство Рюен, към верандата се приближи някакъв груб човек и започна с плачлив глас да нарежда: „Ах, ах! Какво ме сполетя! Кому да се оплача?“

„Какво има?“ — попитах го, а той това и чакаше. „Излязох за малко, а когато се върнах, целият ми дом бе изгорял. Сега трябва да се вра по чуждите къщи като рак-отшелник. Пожарът дойде от съседната императорска плевня. Дели ни само една ограда. Така бързо пламнало всичко, че жена ми, която точно тогава си почивала, едва успяла да се спаси!“ — разказа той историята си, като през цялото време хленчеше.

Госпожа Микушигедоно се разсмя. Аз написах следното стихотворение:

*Жежкото слънце
без жалост обгаря
свежата млада трева.
Не ще да се спасят от него
дори нивята в Йодо.*

„Вземи това! — през смях му казаха дамите от компанията. — Една госпожа те съжали!“

Селянинът взе листа хартия, вторачи се в него и попита: „Каква ще да е тая депеша? Какво ще ми дадат срещу нея?“ „Вместо да умуваш, по-добре го прочети!“ — подхвърли една от дамите, а мъжът най-невъзмутимо обясни: „Че как да го прочита? Аз съм сляп и с двете очи!“

„Ами намери някой да ти го прочете. Сега ние трябва да бързаем, защото ни вика Нейно Величество. Да знаеш само какво хубаво нещо си получил!“

Сетне всички вкупом отидохме в покоите на императрицата и ѝ разказахме за случилото се. Госпожа Мама̀ добави: „Интересно, дали е успял вече да го покаже някому? Представям си как ще се ядоса, като разбере какво е!“

Нейно Величество най-търпеливо ни изслуша, а накрая с усмивка ни смъмри: „Какви сте такива луди глави! Няма ли да ви дойде най-сетне умът в главата!“

280. МЛАД МЪЖ ЗАГУБВА МАЙКА СИ

Млад мъж загубва майка си. Баща му е силно привързан към него, ала не след дълго се жени повторно и мащехата не разрешава на заварения син да се явява в главните покои на дома. Само вярната бавачка и роднините на покойната майка продължават да се грижат за него.

В западната част на дома има специално подредени стаи за гости — плъзгащите се врати и параваните са изрисувани с красиви картини. В една от тези стаи настаняват несретния юноша.

Младият човек служи в двореца и всички са много доволни от притежанието и усърдието му. Дори самият император го цени и го кани да участва в различни веселби. Ала той е самотен и тъжен и все търси забрава в любовните приключения. Единственият близък човек е сестра му, омъжена за знатен царедворец, който я боготвори. Само пред нея може да излее и болките, и тайните трепети на сърцето си.

281. ЕДНА ПОЗНАТА ДАМА ПОДДЪРЖАШЕ ЛЮБОВНИ ОТНОШЕНИЯ С...

Една позната дама поддържаше любовни отношения със сина на управителя на провинцията Тотоми. Веднъж случайно дочула, че нейният възлюбен се среща тайно с друга жена от същата свита. Когато го попитала, той възразил най-категорично: „Кълна се в баща си! Това са нелепи и безпочвени слухове! Тази жена не съм я виждал дори насън!“

Всичко това научих от самата нея, когато дойде да ми иска съвет. В отговор съчиних следното стихотворение:

*В когото и да се кълнеш,
и бога на Тотоми
да призоваваш за свидетел,
как да повярвам, че към друга
не си прехвърлил своя мост?*

282. ВЕДНЪЖ СРЕЩНАХ ЕДИН ГОСПОДИН НА МНОГО НЕПОДХОДЯЩО МЯСТО...

Веднъж срещнах един господин на много неподходящо място, където трябваше да се пазя от хорските очи, и сърцето ми заби силно от вълнение. „Какво ти става? Защо трепериш?“ — попита ме той, а аз в отговор съчиних стихотворението:

*В „Заставата на срещите“
е „Кладенецът на течащата вода“.
От тази мисъл мира нямам.
Ще потекат досадни клюки
за тайните ни срещи.*

**283. „ВЯРНО ЛИ Е, ЧЕ СЕ КАНИТЕ ДА СЕ УЕДИНИТЕ
ДАЛЕЧЕ НА СЕЛО?“...**

„Вярно ли е, че се каните да се уедините далече на село?“ —
попитаха ме веднъж, а аз, вместо да отговоря направо, написах
следното стихотворение:

*О, не! Дори насън
не съм блуждала
в планинските усои!
Защо ли, кой е
пуснал грешен слух?*

284. НЕЩА, КОИТО ИЗГЛЕЖДАТ ПО-ДОБРЕ НОЩЕМ

Тъмночервена лъскава коприна.

Необработен памук.

Дама с красиви коси, които леко се спускат върху челото ѝ.

Звуците на седемструнното *кото*.

Душевен човек с непривлекателна външност.

Песента на кукувицата.

Грохотът на водопада.

285. НЕЩА, КОИТО ГУБЯТ ОТ КРАСОТАТА СИ ПРИ СВЕТЛИНАТА НА СВЕЩИТЕ

Лилаво одеяние от везана коприна. Цветовете на глицинията. И изобщо всичко лилаво. Аленочервеното губи прелестта си при лунна светлина.

286. НЕЩА, КОИТО СА НЕПРИЯТНИ ЗА СЛУШАНЕ

Човек с дрезгав глас, който говори силно и се смее, без да съблюдава добрия тон.

Свещеник със сънен глас, който чете будистките заклинания дхарани.

Дама, която приказва, докато си черни зъбите^[1].

Безинтересен човек, който дърдори с пълна уста.

Първите уроци по бамбукова свирка.

^[1] Съществувал е обичай омъжените жени да си чернят зъбите.

287. ДОМ СРЕД БОРОВА ГОРА

Дом сред борова гора. Откъм изток и юг щорите са вдигнати и в главните покои се процежда хладина. Вътре — до церемониалната завеска, висока пет педи — седи на сламена възглавничка четиридесетгодишен монах, облечен с черно расо и наметало от тънка коприна. Вгълбен в себе си, той мълви будистките заклинания дхарани.

Стопанката на дома е обладана от зли духове и монахът трябва да ги прогони.

Плъзгащата се врата се отмества и в стаята влиза на колене млада девойка от прислугата с роба от сурова коприна и дълги панталони. Тъкмо в нея трябва да се всели злият дух. Тя сяда от другата страна на завеската. Монахът ѝ подава блестящия свещен жезъл и продължава с още по-голямо усърдие да повтаря заклинанията.

Отстрани са се събрали неколцина придворни дами и мълчаливо наблюдават девойката. Само след миг тя започва да се тресе и изпада в несвяст. Всички потръпват пред вездесъщата сила на свещените слова.

Роднините на девойката получават разрешение да влязат в стаята. Вълнуват ги смесени чувства — трепетно благоговение и смътна тревога. „Как ще се почувства момичето, когато дойде на себе си?“

Девойката е загубила разсъдък. Тресе се и неистово плаче. Близките я гледат със съчувствие и от време на време оправят раздърпаните ѝ дрехи.

Постепенно девойката започва да се чувства по-добре. „Донесете ми гореща вода!“ — заръчва монахът и момичетата от прислугата бързо донасят от вътрешната част на дома каничка с гореща вода, като хвърлят загрижени погледи към своята дружка. С ефирните си одеяния те изглеждат толкова свежи и очарователни!

Най-сетне монахът успява да омаломощи злия дух и да го прогони далече. Девойката идва на себе си и като вижда, че около нея има много хора, цялата пламва от срам — как се е оказала тук пред

церемониалната завеса, какво е правила? Силно смутена, тя прикрива лице с дългите си коси и прави опит да избяга.

„Почакай!“ — спира я монахът и продължава да мълви своите заклинания. Най-сетне се обръща с усмивка към нея и пита: „Е, как си сега? По-добре ли се чувстваш?“ Сетне казва на другите: „Добре би било да остана още малко, но приближава часът на вечерната молитва и ще трябва да се оттегля.“ — „Постойте още малко! Не си тръгвайте!“ — втурват се да го задържат хората от дома, ала той много бърза и нищо не може да го спре.

Тъкмо по това време в дома пребивава много високопоставена дама. Като чува, че монахът се гласи да си върви, тя идва в главните покои и се обръща към него със следните слова: „Ваше Преподобие, за този дом е голяма чест, че го удостоихте с присъствието си. Болната бе на косъм от смъртта, но с молитвите си успяхте да изгоните злия дух и сега тя се чувства значително по-добре. Приемете нашата най-дълбока благодарност. Ще бъдем щастливи да ви видим утре пак при нас, ако успеете да ни отделите малко от скъпоценното си време.“

Монахът почтително се покланя и отговаря: „Ваше Превъзходителство, боя се, че този зъл дух е доста упорит. През цялото време трябва да бъдете нащрек. Позволете ми също да ви кажа, че за мен бе голямо щастие да помогна с молитвите си за оздравяването на болната.“

Всички вперват в него погледи, изпълнени с благоговеен възторг. Сякаш самият Буда е приел човешки образ и е слязъл на земята при тях.

Да, монасите и заклинателите са наистина честити люде! Навсякъде ги канят и ги посрещат с упование.

288. В ЗАПУСТЕЛИЯ ДВОР НА ИЗОСТАВЕНА КЪЩА...

В запуселия двор на изоставена къща, обрасъл с бурени, се промъкват лунните лъчи и всичко засиява с тайнствен блясък, а през цепнатините на дъсчения покрив месечината надниква в дома. След нея се втурва и лекият нощен ветреца и цяла нощ тихичко шумоли.

289. БЕЗКРАЙНИТЕ ДЪЖДОВЕ ПРЕЗ ПЕТИЯ МЕСЕЦ ОБГРЪЩАТ С ТЪГА ГРАДИНАТА...

Безкрайните дъждове през петия месец обгръщат с тъга градината с безмълвно езерце, обрасло с тръстика и мъх. Зеленеят и водата, и цялата градина.

Седиш неподвижно и съзерцаваш замислено мрачното небе, а в сърцето ти се промъква неопишуема печал.

Да, запустялото езеро винаги навява тъга. Дори през зимата, когато тънка ледена коричка сковава водната повърхност.

Ала колко е хубаво, когато в пролуката между гъстите блатни треви заиграят ярките лунни лъчи!

Всяко нещо при допир с лунната светлина придобива особено очарование.

НАКРАЯ

Съчиних тези записки за себе си, скрита в тишината на своя дом. Писах за всичко, което съм видяла, за всичко, което е накарало сърцето ми да трепне. Не се опитах да скрия нищо и откровено излях в тях и мислите, и душата си. Разбихах, че това може да обиди някого, и затова най-старателно криех записките си. Но за съжаление не успях да ги опазя. Без да искам, тръгнаха от ръка на ръка.

Всъщност ето как започнах да ги пиша. Един ден старши придворният съветник Коречика поднесе на Нейно Величество цяла купчина най-изискана хартия. „Хм, за какво ли да я използвам? — възкликна тя. — Негово Величество вече се е разпоредил за преписването на историческите хроники.“ — „Тогава дали да не я взема за моята възглавка?“ — попитах плахо и господарката великодушно ми я подари.

Така започнах — лист след лист... И за какво ли не писах, докато не се свърши хартията!

Писах за интересните неща в живота, за хубавите хора, които съм срещала; в записките ми има и много стихове; разказвала съм и за дърветата, за птиците и насекомите... Може би сега, когато попаднах в чужди ръце, ще се намери някой да каже: „Очаквахме от нея нещо по-хубаво! Чак сега разбрахме колко струва!“

Но аз ги направих за себе си. Писах за всичко, което ми минаваше през ума. Не съм и мислила дори да меря сили с известните повествования. Все пак странно е, че получих и похвали. А може би няма защо да се учудвам. Винаги ще се намерят хора, които да харесват онова, което на другите не им е по сърце.

Да... жалко, че записките ми видяха бял свят.

Веднъж в дома ми ме посети управителят на провинцията Исе господин Цунефуса. Изнесохме една рогозка на верандата, без да забележим, че отгоре ѝ са моите записки. Втурнах се да ги скрия, но бе

вече късно. Господин Цунефуса си тръгна с тях. Върна ми ги чак след доста време. Изглежда, така са тръгнали по света моите записки.

Издание:

Автор: Сей Шонагон

Заглавие: Записки под възглавката

Преводач: Цветана Кръстева

Година на превод: 1985

Език, от който е преведено: старояпонски

Издател: Intense® — част от Издателство „Фокус“; Издателство „Дилект“

Година на издаване: 2004

Тип: роман

Националност: японска

Печатница: „Изток-Запад“

Редактор: Дора Барова

ISBN: ISBN 954-783-018-X („Фокус“); ISBN 954-9994-24-4

(„Дилект“)

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/9764>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.